

Ion Luca Caragiale

Publicistică. Articole politice

Publicistică. Articole politice [Carte Electronică]

Ion Luca Caragiale

Editura Bestseller

//bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii
de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA
CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Articole politice

1907 din primăvară până'n toamnă

În martie trecut, un scriitor român a dat pentru "die Zeit" un articol privitor la răscoalele țărănești, pe care acel ziar l-a și publicat, suprimându-i, după conveniențele redacției, încheierea. Niște ochi deprinși înțelegeau asta îndată. Dar articolul a trecut cu totul neluat în seamă de presa noastră, și, probabil, rămînea uitat detot, dacă d. M. Dragomirescu, jertfînd, din strîmtul spațiu al revistei d-sale literare "Convorbiri", nu-i făcea acum în urmă favoarea să-l reproducă, după originalul romînesc, măcar în bună parte.

Astăzi, cînd oricine are dreptul a se preocupa de marile noastre probleme de Stat, i se pare autorului că n'ar fi nepotrivit să-și publice articolul așa cum l'a așternut el pe atunci, cu un adaus, ce se impune acum, o jumătate de an mai tîrziu.

Propunîndu-și a da la lumină încet-încet o serie de note asupra împrejurărilor la cari asistăm, el socotește să aducă un oarecare serviciu public, util, dacă nu în momentele actuale, barem în unele viitoare; de aceea, se gîndește mai puțin la aprobarea multora dintre comtemporani, decît la înlesnirea vreunuia, care va veni poate cîndva să judece această vreme a noastră, pe atunci trecută, și - precum se cuvine unui adevărat istoric - s'o povestească cu minte și cu inimă, limpede și frumos, la ai lui și pentru mai departe urmași. Drept un simplu document, ca oricare altul, și fără altă pretenție - așa apar rîndurile de mai la vale.

BUCUREȘTI

Tipografia ziarului "Adevărul" str. Sărindar, 11
1907

Capitolul I

Europa era deprinsă de atîția ani să știe că tînărul Regat Romîn e cel mai solid element de civilizație între Statele balcanice, iubitor de pace și bună înțelegere, atît în relațiile claselor sale sociale, cît și în relațiile internaționale, - un Stat de ordine par excellence. Anul trecut, și-a serbat acest tînăr Regat patruzeci de ani de domnie pacinică și glorioasă a înțeleptului său suveran; ca o încoronare a operei de progres săvîrșit în acest timp, el a făcut o frumoasă expoziție jubiliară, care a repurtat atîta succes față de reprezentanții Europei civilizate. A fost un adevărat triumf al muncii și al păcii; Regele a avut de ce să fie mîndru și fericit.

Firește dar că recente răscoale ale maselor țărănești, cari au luat proporțiile unei hotărîte revoluțiuni teroriste, aproape ale unui crunt războiu civil, trebuia să producă în Europa emoțiuni și uimire. Cine însă cunoaște ca noi deaproape organele acestui Stat și funcționarea lor se miră acum, nu de ceea ce se 'ntîmplă, ci - dacă a existat (precum era îndreptățit să nu mai crează) atîta energie în acele mase - cum de n'a izbucnit acest enorm scandal public cu mult mai nainte. În adevăr, poate că nici într'un Stat, din Europa cel puțin, nu există atîta extravagantă deosebire între realitate și aparență, între ființă și mască.

... Țara romînească este o țară aproape absolut agricolă; cîteva începuturi de industrie, protejate într'un mod scandalos de către Stat, și chiar începuturile de exploatare a petrolului, stau, ca producție de avuție națională, într'o proporție infimă, aproape neglijabilă față cu producția agricolă. Pămîntul țării este stăpînit:

1. de proprietarii mari; între aceștia, cel mai

mare e Statul; apoi Coroana, cu domeniile de apanaj; fundațiile de binefacere, ca Eforia Spitalelor; cele culturale, ca Academia, etc.; și marii proprietari particulari;

2. de proprietarii mijlocii, și

3. de proprietarii mici, masa enormă a țăranilor, împrăștiți dela 64 și dela 88.

Toți țăranii sînt plugari; ei cultivă micile lor proprietăți și proprietățile mari și mijlocii. Acestor proprietari mici (aproape 5 milioane suflete la o populație de vreo 6 milioane), nu le poate ajunge producția proprietăților lor; căci, pe de o parte, nevoile traiului și dările au sporit și sporesc mereu; iar pe de alta, pămînturile lor s'au micșorat și se micșorează neconștient, trecînd în fragmente la copii prin moștenire după dreptul comun, - alienarea fiind proibită prin lege și fiind permis numai schimbul prin compensare dela țăran la țăran, - și se fragmentează în porțiuni așa de mici pînă înfine, încît ar mai putea servi doară la o rafinată cultură intensivă - un fel de muncă imposibilă aci din cauza deprinderilor străvechi, lipsei de inteligență specială și de răbdare, ignoranței metoadelor pentru așa cultură savantă, și din cauza lipsei de capital și de credit. Pe de altă parte, proprietatea mare și cea mijlocie nu au forțe pentru cultura lor extensivă decît brațele țăranilor. Aceștia solicită porțiuni de pămînt pentru a munci și produc cît mai mult, după putere. Ei plătesc pentru porțiunile arendate, ori în bani și 'n muncă, ca în Moldova, după obiceiul locului; ori în natură, ca în Muntenia. În cazul acesta, țăranul muncește pămîntul, iar produsul se împarte cu proprietarul mare, după cum s'a prevăzut în anume învoială, întărită prin autoritatea comunală. Țăranul mai este silit la această învoială și prin faptul că proprietatea mică nu are de loc pășune pentru vitele lui; pășunea o stăpînește exclusiv proprietarul mare. Învoelile agricole, deși sînt obligațiuni de natură civilă, sînt executate, la nevoie, de către

autorități, manu militari, ca și așa numita în dreptul penal "muncă silnică". (Constrângerea corporală s'a desființat în 1881 prin legea modificatoare a barbarei legi anterioare. De drept nu mai există; dar de fapt se aplică înainte. Acesta este un adevăr ce nimini nu l-ar putea tăgădui, tot așa precum niciun țăran n'ar îndrăzni să se prevaleze de desființarea constrângerii corporale prin lege, știind bine că atunci s'ar expune la pedepse corporale, desființate și mai de mult, prin Constituția din 1866).

Aceasta este generalitatea... Mai este însă, din nenorocire, și o altă generalitate. Dintre proprietarii mari și chiar dintre cei mijlocii, foarte puțini își cultivă singuri domeniile; cei mai mulți, foarte mulți, și le arendează în bloc la cine dă mai mult. Particularii fac arendările pe cale de contract între particulari; iar Statul și fundațiunile, pe cale de licitație publică, potrivit legii Contabilității Statului; numai domeniile Coroanei sunt administrate de a dreptul, fără amestec de arendași în bloc. Cu oarecare capital dar și cu potrivit credit, oricine poate concura la acapararea moșiilor mari și mijlocii. În Moldova trebuie mai mult, deoarece, după obiceiul locului, pământurile se subtarendează la țărani pe bani și muncă, și arendașul mare are nevoie de vite, care, mașini, etc.; în Muntenia, trebuie mai puțin: aici ai luat moșia, plătești o rată de arendă, ai câțiva bani pentru sămânță și pentru avansuri ca împrumut țăranilor nevoiași; după aceea, rearendezi aproape tot în porțiuni la țărani. Aceștia lucrează din primăvară pînă în toamnă, din revărsatul zorilor și pînă în răsăritul stelelor; iar toamna, potrivit învoelii, țăranul îi cară întîiu arendașului partea acestuia la hambar sau la gară, și numai în urmă are voe să-și ridice și el partea ce i se mai cuvine și lui.

Să nu uităm a spune că țăranii nevoiași, peste iarnă, cînd nu au de lucru și nu pot produce în

genere nimica, avînd nevoie de bani, fac împrumuturi, cu cîrmă, mai mult sau mai puțin infamă, tot dela arendași, rămînînd a se răfui la socoteala din toamna viitoare. Adesea țărani, după o muncă de peste opt luni, se văd rămași datori pe anul următor. Și iar vine o iarnă aspră peste tristele și umilele lor vetre, și iar rugăminți cu căciula'n mîină pentru un nou împrumut... Și așa mai departe... Concurența arendașilor a ridicat și ridică neconținut prețul arenzilor, lucru ce convine proprietarilor, și din aceasta, firește, crescînda îngreunare, pentru mulțimea plugarilor, a condițiilor de subarendare. Așa dar, avem următoarea formulă strictă: coarda îndrăsnelii la concurență din partea arendașilor mari se'ntinde pe măsura supunerii la învoeli din partea arendașilor mici, a plugarilor. Ei ! aci stă rădăcina răului; aci stă ascunsă cauza actualei stări de lucruri - coarda s'a întins peste măsură. Și răul mai are și alte rădăcini cum vom arăta îndată...

Să notăm în treacăt că marea majoritate a arendașilor mari este compusă din străini, - în Moldova, evrei; în Muntenia, greci, bulgari, albaneji și puțini romîni ardeleni supuși unguri, - în genere, afară de rare excepțiuni onorabile, oameni de joasă extracțiune, aspri la cîștig, fără sentimente omenoase și lipsiți de orice elementară educațiune. Cruzimea interesului, comună lumii, se mai înăsprește aici prin lipsa de solidaritate națională, prin nesocotirea tradițiilor și opiniei publice, prin îndrăzneala ce o dau pe o parte coruptibilitatea administrației publice, pe de alta protecția or a pavilionului străin, or a cine știe cărei puternice Alianțe universale, și printr'un manifest dispreț brutal față de țăranul incult, umilit și îndelung-răbdător. Ce a rezultat din această sistemă ? Iată: 1. Scăpătarea atîtor proprietari mari, cari și-au sporit cheltuielile pe măsura creșterilor arenzilor, înneecîndu-se în risipe de lux din ce în ce mai exagerate pe speranța unei continue

progresiuni a veniturilor; 2. Prosperitatea fenomenală a clasei arendașilor mari și, pe lângă asta, avîntul prodigios al băncilor și institutelor de credit, din cale afară disproporționat cu o țară agricolă; și 3. Mizeria țăranilor. Trebuia să fie așa. Din stoarcerea forțelor acestora din urmă a rezultat și luxul nechibzuit al proprietarilor, și înavuțirea nemăsurată a arendașilor, și cîștigurile enorme ale Băncilor, și bacșișurile administrației publice și, mai încă, ridicarea mereu crescîndă a veniturilor Statului.

Pe de-asupra acestei realități, ia să vedem acum ce politică, ce administrație, ce cultură intelectuală se fac în acest Stat. Partidele politice, în înțelesul european al cuvîntului, adică întemeiate pe tradițiune, pe interese vechi sau noue de clasă și prin urmare pe programe de principii și idei, nu există în România. Cele două așa numite partide istorice care alternează la putere, nu sînt, în realitate decît două mari facțiuni, avînd fiecare, nu partizani, ci clientelă. Capii facțiunilor sînt mai mult sau mai puțin ambițioși politicieni. Firește că nu punem la îndoială nici patriotismul, nici curatele lor intențiuni: "toți, toți, cum zice Antonius, sînt bărbați onorabili !" Iar clientela este plebea incapabilă de muncă și ne-avînd ce munci, negustorași și precupeți de mahalale scăpătați, mici primejdioși agitatori ai satelor și împrejurimilor orașelor, agenți electorali bătăuși; apoi productul ibrid al școalelor de toate gradele, intelectualii semiculți, avocați și avocaței, profesori, dascăli și dascălași, popi libercugetători și răspopiți, învățători analfabeți - toți teoreticieni de berărie; - după aceștia, mari funcționari și impiegați mititei, în imensa lor majoritate amovibili. (Comerțul e cea mai mare parte în mîinile străinilor: în Moldova, evrei; în Muntenia, greci, bulgari, albaneji, romîni supuși unguri, toți

străini fără drepturi politice, nici comunale.)

După Constituția și Legea electorală în vigoare, reprezentăția națională este aproape 70% produsul acestor elemente; 30%, fiind date de proprietarii mari și mijlocii și câțiva dintre comercianți și puțini industriași români. Imensa clasă a țăranilor nu are, propriu vorbind, niciun reprezentant natural al intereselor ei în Camere; deși această imensă clasă ar avea după lege dreptul să trimită (ca al III colegiu electoral) din toată țara cam 20% din membrii Camerei deputaților. Dar colegiul III votează prin delegațiune, iar delegații sînt recrutați tot din plebea de care vorbim mai sus și impuși, fără putință de împotrivire, maselor țărănești.

Astfel dar, Camerele sînt în marea lor majoritate reprezentantele intelectualilor și ale plebei orașelor. Pe lîngă agricultură deci, trebuie să'nflorească în România și o vastă industrie, industria politică, și, ca orice industrie bine și inteligent dezvoltată, trebuie să prospereze.

Administrația e compusă din două mari armate. Una stă la putere și se hrănește; alta așteaptă flămînzind în opoziție. Cînd cei hrăniți au devenit impotenți prin nutriție excesivă, iar cei flămînzi au ajuns la completă famină, încep tulburările de stradă... Plebea, clienții, cu studenții universitari și școlarii din licee, conduși uneori de profesori universitari, cer numaidecît răsturnarea guvernului. Facțiunea de la putere, supranutrită, este incapabilă a mai ține pept torentului popular, adică facțiunii răsbite de foame; iar Regele, gelos de reputația europeană de liniște și ordine a Statului său, este silit să congedieze, avec force compliments, cabinetul, care avea aproape unanimități în Parlament, pentru a însărcina pe capul opoziției cu formarea unui nou cabinet, cu disolvarea Parlamentului și a tuturor consiliilor județene, urbane și rurale, cu convocarea colegiilor electorale pentru constituirea unui nou Parlament și unor noi consilii, - care toate, după bunele

obiceiuri consacrate, sînt firește aproape unanime partizane ale noului guvern.

Care va să zică, în loc să derive guvernul din majoritatea reprezentăției naționale, derivă unanimitatea acesteia de la guvern. Și asta se întîmplă, regulat, în cazul cel mai bun, din trei în trei ani; adică cu un an mai puțin decît o legislatură întreagă... A căzut un guvern și a venit altul, îndată, toată administrația țării, și cea de Stat, și cea de județ, și cea comunală -de la prefecți și secretari generali de ministere, pînă la cel din urmă agent de poliție și pînă la moașa de mahala - se înlocuește,... pentru mai mare expeditivitate chiar pe cale telegrafică. O clientelă pleacă, alta vine; flămînzii trec la masă, sătuii la penitență. Și asta așa mereu și pe rînd din trei în trei ani, ba și mai des uneori.

De la o administrație astfel recrutată și constituită pe termene provizorii, se înțelege că numai seriozitate și scrupuluri nu se pot pretinde. Toți oamenii de afaceri, începînd de la arendașul care plătește milioane arendă și sfîrșind cu micul precupeț, care învîrtește în mizeriile-i daraveri abia cîțiva lei, sînt rançonnés, în proporție, de către acești baroni feudali mari și mici, cari se numesc agenții administrației Statului român. Și oamenilor de afaceri asta trebuie să le convină; în așa stare de lucruri, numai astfel pot exploata fără nicio sfiială - poate nedreptăți mare pe mic, poate înșela mic pe mare, - puțini reducînd în mizerie pe mulți. Rar, din cînd în cînd, ca pentru paradă de lux, se aruncă un homme á la mer - cine știe ce nenorocit agent care, lipsit de cel mai elementar tact, a făcut prea brutal o flagrantă delapidare sau s'a lăsat prea stîngăcește mituit. Încolo, sistema lucrează fără supărare pe toată linia, afară de netăgăduite rare excepții onorabile. De aceea, cu un zîmbet plin de amărăciune, Românul numește țara lui patria bacșișului și hatîrului. Cu așa parlamente se fac legi peste legi - cu așa administrație se aplică.

Justiția ?... Judecătorii de pace și membrii tribunalelor de primă instanță, afară de preșidenți, sînt amovibili, ca și agenții și funcționarii ordinari. În justiție, poporul n'are încredere; ea are, astfel, autoritate, dar nu și prestigiu; și între această justiție fără prestigiu și poporul sceptic, se resfață formidabila și excesiv numeroasa clasă a avocaților - cea mai prosperă în România după a arendașilor mari. Avocații constituiesc grosul intelectualilor; clasa lor este pepiniera cea mare a bărbaților de Stat. Să vedem acum cum se fac în Statul român educația și cultura publică, în ce scop se fac și ce rezultate dau.

Toate școalele, de la cele populare pînă la Universități - școale primare, secundare, profesionale, agricole, comerciale, de popi, de moașe, de muzică, de alte arte, facultăți de toate ramurile culturii înalte - toate dau mai mult sau mai puțin d'emblée absolvenților lor drepturi la dignități și funcțiuni publice. Astfel școala romînă, în loc de a fi un mijloc de educațiune și cultură a poporului și a claselor dirigente, devine un canal de scurgere al poftelor de înțîietate între cetățenii, de eftină parvenire, de scutire de îndatoriri, de sporire de drepturi și privilegii. Și din ce în ce, din gradul cel mai de jos pînă la cel de sus, școalele sînt niște fabrici de funcționari, de salariați publici și de avocați - o pletoră de semidocti, fără caractere, fără omenie, adevărați cavaleri de industrie intelectuală, cărora le trebuesc numai decît onoruri cît de multe fără nuciun merit și cîștig cît de mare fără multă osteneală.

Aceste fabrici alimentează oligarchia publică ce stăpînește exclusiv țara romînească. Din aceste fabrici ese și se premenește și crește, în oarba luptă de concurență pentru repurtarea rangurilor, distincțiunilor și profiturilor, oligarchia de aventură. An cu an apar proaspeți pe arena publică, în poze teatrale, teoreticienii, reformatorii și patrioții, placizii făuritori de sisteme nouă,

instigatorii exaltați, șoviniști, naționaliști, iredentiști, antisemiți, xenofagi, călărind pe întrecute fiecare pe calul său de bătaie, spre uimirea naivei trîndavei plebe, servanta oligarchiei. Familiile sîrmene din plebea orășenească, lipsite de orice mijloace de producție, trăind din mică precupeție, or din slujbe sau slujbușoare, or din cîrciumăritul de mahala, ori din meserii mai puțin ușor de mărturisit - toate aspiră, grație școalelor naționale, să-și vadă copiii cît mai degrabă, după vîrsta majoratului, în cel mai rău caz funcționari; în cel mai bun, măcar deputați ministeriabili, dacă nu chiar miniștri.... Și, ca la cele mai absurde loterii, și aci, nu toate iluziile sînt amăgite.

Așa se recrutează oligarchia care stăpînește țara romînească. Nu este o oligarchie măcar statornică, de tradiție istorică, de bravură, de obligațiuni morale, de nobilitate, ori de merite; este o oligarchie mutabilă, de perpetuă premeneală, accesibilă oricui prin nemereală, prin loterie, prin aventură. Îndrăzneală multă, lipsă de orice scrupuluri, renunțare la demnitate personală, la onoarea familiei, infamie chiar, dacă trebuie, și puțintel noroc - și cariera strălucită e gata. Așa se face concurența; așa se parvine; așa se intră în rangurile nobiliare ale oligarchiei romîne. Astfel dar, nuciun salt social dela o generație la alta, oricît de enorm, nu este exclus. Dintr'un fiu de țîrcovnic ese un bărbat de Stat care umple lumea cu personalitatea sa marcantă; dintr'un fiu de familie istorică, mari boeri pînă eri, ese un escroc, care moare victima vițiului, cînd a scăpat de pușcărie, grație intervenției rudelor influente; dintr'un copil de cîrciumăraș, un avocat ilustru, care, în cîțiva ani, din sărac lipit, ajunge milionar; dintr'un fiu al unui ministru remarcabil, un mititel agitator, trepăduș electoral, la solda unui ambițios politic deja ajuns la culme, fost odinioară fecior în casă la casa răposatului ministru.

Asta, în țara românească, se numește cu tot seriosul sistemă democratică... Și oligarchia asta, semicultă sau, în cel mai bun caz fals-cultă, pe cât de incapabilă de producție utilă or de gândire, pe atât de lacomă la câștiguri și onoruri, își arogă puterea întreagă a Statului: cu o crudă și revoltătoare neobrăzare, ea tăgăduiește țăranilor (imensei mase, supusă și cuminte producătoare a avuției naționale), sub pretextul ignoranței și lipsei lor de maturitate politică, orice drept de amestec, fie măcar pur consultativ, la cîrmuirea intereselor lor, la dirijarea destinelor lor. Împărțită în două bande, ce se numesc cu pretenție istorice"- liberal și conservator, - bande mai nesocotite decît niște seminții barbare în trecere, fără respect de lege, fără milă de omenire, fără frică de Dumnezeu , - această oligarchie legiferează, administrează, calcă astăzi legile pe care le-a făcut eri, preface mîine legile făcute azi, ca poimîine să le calce și pe acelea, fără spirit de continuitate și fără altă sistemă decît numai împăcarea momentană a exclusivelor ei interese, pentru perpetuarea sacrei organizațiuni numite aci democratice.

Se 'nțelege dela sine că tot ce spunem și aci privește generalitatea; firește, între politicienii romîni și în rîndurile profesiunilor liberale, se găsesc și mulți oameni de inimă, de caracter și de ispravă; ei văd și deplîng, ca și noi, răul patriei; dar, perduți în mulțimea celor răi n'au puterea să răstoarne blestemata sistemă, în care sînt ținuți captivi, cu zălogirea intereselor lor vitale...

Iată ce se petrece d'asupra; ceea ce se petrece de-desubt am spus, și lumea uimită asistă la prăpăstiosul faliment al oligarchiei de strînsură din Romînia, la catastrofa care era inevitabilă. Care ar fi leacul la aceste adînci rele ?... Cu conștiința pătrunsă de nevoile mult-încercatei patrii romîne, răspundem.

Fatalitatea istorică cere, se vede, jertfe, de îngropat sub temeliile unei sănătoase clădiri de

Stat. Revoluția oarbă de jos s'a produs; era, cum am văzut, inevitabilă; ea își dă fără cruțare jertfele ei... Facă Dumnezeu să fie jertfirea cât mai puțin dureroasă !... Pentru ridicarea României la situația și dignitatea de Stat normal european, ar trebui numaidecât acum o revoluție luminată și conștientă de sus... Și câți aliați devotați n'ar găsi în captivii de cari pomenim mai sus, sătui de a-și călca mereu pe cuget și pe inimă, de a-și jertfi zilnic, pe altarul minciunii și inichității, convingerile lor adânci, dragostea de adevăr și de patrie !... Prinsă între două revoluțiuni egal de întemeiate și de puternice, oligarchia despotică de strînsură, ea singură vinovată și răspunzătoare de tot dezastrul, ar fi ușor îngenuchiată și funesta ei sistemă pe veci abolită. Ar trebui o francă lovitură de Stat pentru realcătuirea acestuia din temelii, pe temeiul îndreptățirii raționale și echitabile a producătorilor, și înfrînării speculatorilor de tot soiul. Altfel nu se mai poate liniște în țară. Cele două facțiuni se pot perinda la putere an de an, spre a decreta pe 'ntrecute fel-de-fel de paliative; răul va rămînea; va coace, cu cât mai năbușit cu atît mai profund, și va izbucni periodic și din ce în ce mai grozav, pînă la o statornicire adevărat sănătoasă sau la un desăvîrșit desastru - fiindcă despotismul bizantin al oligarchiei de strînsură nu mai poate fi de suferit.

Dar pentru o lovitură de Stat, pentru o sarcină așa de eroică, ar trebui un bărbat întreg, care mîne să înfrunte de sus funesta sistemă actuală cu aceeași nebiruită energie cu care o înfruntă astăzi de jos masele plugarilor. Și este unul care ar putea-o face... El ar avea tot prestigiul cerut în așa înalte împrejurări - Regele.

Da, El ar putea... dar ar trebui să și vrea...

Capitolul II

Nici un om cuminte nu poate da dreptate deplină țăranilor răsculați. Pretențiile lor, când, foarte rar, pe ici pe colo, și le formulau, erau exorbitante și imposibile de satisfăcut; iar furia de element orb cu care, fără a ști în genere ce vor, s'au pornit să prăpăstuiască orice statornicire de drepturi, și faptele la cari s'au dedat, în pornirea lor vulcanică, sunt în adevăr vrednice de toată osînda. Dar iarăși, orcare om cuminte peste puțină să nu gîndească... Bine, așa de surda nu se ridică un popor tam-nisam, fără să aibă cîtuș de puțin vreun cuvînt, măcar că, luat de scurt fiecare din grămadă, n'ar putea spune lămurit pentru ce a pornit așa val-vîrtej la pierzare... De unde să vie concertarea, solidaritatea ?... de unde acea comunitate vastă a unui fond parcă logic pentru săvîrșirea unei astfel de nebunești acțiuni în masă ?... Cînd s'aprinde și arde un lucru, s'aprinde și arde nu numai fiindcă cine-știe-cum, ci și fiind-că, de felul lui, era un lucru ce se putea aprinde. Cîți tăciuni nu poți arunca pe un morman de nisip ?... iar la o magazie plină cu iarbă de pușcă, o scînteie de nimic, d'abia să'ți pară c'ai zărit-o în beznă, prea destul...

Trebuia stins focul ? - Mai încape vorbă ?... Numai nebunii se joacă cu asta... Și ni se pare curată copilărie a mai sta cineva acum să socotească cu de-amănuntul cîte greșeli și cîta brutalitate gratuită s'a comis or prin exces de zel, or prin nedibăcie, or prin simplă cruzime, la năbușirea primejdiei... Cînd e foc, e foc; s'a isprăvit ! trebuie biruit cît se poate mai degrab cu mijloacele de cari dispunem, bune rele... Trebuia stins !...Să facem acum o cercetare sumară asupra sinistrului, pentru a stabili, pe cît posibil, responsabilitățile. Să vedem... Cum au izbucnit

primele flăcări, guvernul conservator (sub barba căruia, pe'ndelete, încă din vara anului trecut 1906, pe vremea Expoziției jubiliare, se organizase mișcarea maselor țărănești) s'a declarat cu toată candoarea incapabil să țină pept elementului deslănțuit. Regele, firește, adînc îngrijat și bănuind, cu drept cuvînt, El care'și cunoaște bine oamenii, că liberalii nu erau atît de ignorați în privința evenimentelor, a făcut apel la patriotismul șefului lor. Acesta a primit zdrobitoarea sarcină a puterii numai cu condiția ca facțiunea conservatoare și majoritățile ei să'i promită concursul fără nici o rezervă; iar conservatorii, rușinați și îngroziți de moștenirea ce lăsau, s'au plecat învoelii.

Au urmat, în Camere, duioase scene teatrale... În publicitatea romînească, foarte înclinată, la ocaziuni mari, către nota sentimentală, astfel de exhibițiuni se numesc "scene înălțătoare". Toată lumea a plîns, miniștri de azi, miniștri de ieri, deputați, senatori, publiciști, raportori și tribunale publice; și'n fața lumii acesteia atît de emoționate, doi mari între mari fruntași, un conservator și un liberal, s'au strîns în brațe cu efusiune și s'au sărutat solemn, spălînd cu lacrimi fierbinți tot trecutul - care, ce'i drept, cam avea nevoie de spălat: în căldura luptelor de pînă ieri a celor două facțiuni, primul nu numea pe al doilea decît "trădător de neam", iar acesta pe acela "fiul lui Belzebut". Răscoalele făceau deci o minune: trădătorul de neam de pînă ieri se preschimba în salvator al patriei; iar fiului lui Belzebut îi crescuseră peste noapte aripi de cheruvim. În fața primejdiei, pentru amîndouă egal de amenițătoare, facțiunile de guvernămînt dușmane își dau mîna spre restabilirea ordinii. Care va să zică, un guvern incapabil, deși dispune de majorități formidabile, cade; vine altul la putere declarîndu-se și el dintru început incapabil dacă incapabilul căzut nu'i dă, fără nici o rezervă, concursul - tocmai după

principiul gramatical că două negațiuni fac o afirmațiune: două incapacități mărturisite dau o capacitate netăgăduită.

Între masa poporului și clasele stăpînitoare este (cine ar putea tăgădui ?) o prăpastie de interese și de sentimente, pe care aceste clase n'au știut-o umplea încetul cu încetul, ba chiar și-au dat toată osteneala s'o sape cît mai adînc. Solidarizarea celor două facțiuni, adversare la cuțite pînă eri - cu uitarea orcării vechi dușmăniei, cu călcarea peste scrupurile personale, cu excentrica paradă teatrală - trebuia firește să fie considerată de poporul întreg ca o ultimă opinteală a politicianilor pentru păstrarea privilegiilor oligarchiei... Așadar, nu ne aflăm în fața unor desordini pe cari un guvern fusese incapabil să le astîmpere, iar altul cu mai multă autoritate și cu mai mult spirit politic, se bizuia să le năbușe; ne aflăm în fața războiului civil al maselor producătoare, - sătule de prea îndelungată nesocotire a lor în cîrmuirea intereselor publice, - contra oligarchiei usurpătoare, - prea numeroasă și prea scumpă pentru a mai fi întrebuintată, prea inică pentru a mai putea fi suferită.

Cum vine noul guvern, aruncă în țară un manifest prin care imploră dela lume liniștire și promite solemn satisfacerea cît mai neîntîrziată a revendicărilor celor răsvrățiți - revendicări pe cari, cum spuserăm, nici cei răsvrățiți nu le știau formula. În vreme ce'n unele părți trage cu tunul asupra maselor compacte, în altele, unde răscoalele s'au potolit și mai ales acolo unde n'au început încă, se citește lumii solemn manifestul guvernului (liberalii zic "al Regelui" și lumea crede); iar nouii prefecți convoacă la prefecturi pe reprezentații chip și seamă ai răsvrățiților, pe proprietarii și arendașii devastați sau amenințați de devastare, pentru a desbate împreună asupra amendării învoelilor agricole. Prefecții, fără nici o atribuție legală în materie, arbitri improvizați în mod

arbitrar, obligă pe proprietari și arendași să admită numaidecât, fără a cârni, un oarecare regim de minimum de salariu și de maximum de dijmă; dacă nu, prefectii declară, față cu țăranii veniți dela răskoale, că autoritățile cu greu ar mai putea răspunde de restabilirea ordinii... Care va să zică, pe de o parte bombardare; pe de alta, congrese diplomatice... Biruiți în războiu pe câmpiile largi, țăranii, în congresele din strîmtele încăperi ale prefecturilor, dictează condițiile păcii... Biruitor în războiu, guvernul capitulează în pace... S'ar zice că e absurd. Nu; din contra, e logic și consecuent cu principiul de Stat... "Se răstoarnă sacra sistemă !... Orice ! numai să salvăm pentru moment oligarchia de primejdia iminentă !".

A fost o neînchipuită aiureală generală. În Camere cât și prin organele oficioase, guvernul declară sus și tare că "răskoalele sunt faptele unei mîini străine de undeva". Imediat, de "undeva", pică o fulgerătoare protestare. Atunci, acelaș guvern desminte, iar sus și tare, prin legațiunile regale, orce știre de așa fel ca o "curată născocire". La un moment, oligarchia dă semne de curată demență: își închipuie ca sorginți ale dezastrului, fel-de-fel de conjurațiuni anarhiste, din Barcelona sau Peterson, din Honolulu - mai știm de unde ? Nu mai vede nicăeri decît instigatori, nu mai visează, nu mai caută, nu mai gîndește decît să găsească pe instigatori - fenomen și ridicul și deplorabil, ca totdeauna așa numitul delirium persecutionis. Nu le vine politicianilor noștri să crează că dezastrul este urmarea fatală a sistemelor politice, și i caută explicația la chilometri departe, cînd, dacă ar fi în stare să se uite mai bine, ar putea-o găsi sub vârful nasului. Trebuie numaidecât să fi fost o vrajă care să fi deslănțuit așa din chiar senin un uragan, să fi fost neapărat instigatori, ca să se fi răsturnat o lume întreagă, liniștită pîn'adineaori, într'o clipă cu josu'n sus !... Ca baba chioară punînd tingirea pe pirostria

șchioapă; cînd se răstoarnă tingirea'n foc, se
crucește baba, și scuipă și caută'n spuză urmele
Necuratului - care i-a răsturnat hiertura.

Dar orce am spune noi despre păcatele
oligarchiei noastre și despre răspunderea ce cade
asupra-i pentru cîte s'au întîmplat și se mai pot
întîmpla, nu ar avea nicio autoritate dacă un glas
mai presus de orce bănuială nu le-ar da o înaltă
consacrare... În toiul răscoalelor, cînd toată lumea
e cuprinsă de teroare panică, o delegație vine să
depună la picioarele Tronului doleanțele
proprietarilor și arendașilor amenințați cu ruina
averii și pierderea vieții. Regele, într'un moment
de profundă mîhnire, nu se mai poate stăpîni; îl
biruie nevoia de a izbucni odată din fundul
sufletului, de a spune 'n fine adevărul fără înconjur;
situația este prea înaltă ca El să nu rostească în
gura mare ceea ce, cu atîta îndărătnică îngăduință,
a tăcut îndelung tuturilor:

Cauza dezastrului în care a căzut țara este numai
- da, numai nenorocita politică, ce o fac partidele
și bărbații noștri de Stat de patruzeci de ani
înceace !" 1)

Dar sinistrul s'a potolit demult...A trecut parcă
un veac de astă primăvară !... Toate sunt cu totul
uite. Cum i-a venit sufletul la loc, oligarchia și-a
luat iar bunele clasice năravuri; a început iar jocu'i
normal de cacialmale între fracțiuni, grupuri și
grupușoare și în sînul acestora, ca în frumoasele
senine zile de pace... Șopte și intrigi de culise;
sfori și sforicele, cît mai subțiri dacă trebuesc, cît
mai groase dacă merg; emulație de subtile ergoterii
bizantine pe față; concurs de pișicherlîcuri pela
spate; adevărul curat, strecurat la ureche cu acele
clipeli din ochi și cu acel tremur de buză,
caracteristice minciunii; minciuna rostită tare în
vileag cu glaciala neșovăire, pecetea sfîntului
adevăr... Și cîte griji pentru atîtea grave probleme

publice !... De exemplu... Un așa numit gheșeft (ce barbarism ! ce grozăvie ne mai pomenită la noi !) cu niscai furnituri publice; după asta... o recidivă de indelicateță sau de abatere dela seninătatea or gravitatea impuse unui înalt magistrat, care a îndrăsnit, unde și cînd nu se cuvenea, să spună și el ce avea pe suflet; pe urmă... trebuie sau să se permită plutonierilor bacalaureați a purta sabie ca ofițerii titulari ? apoi... rezultatul unei alegeri comunale dintr'un orășel de provincie, adăpostit în cine-știe ce văgăună de munți, cu patru-cinci mii de locuitori și cu de vreo trei ori pe atîția decalitri de țuică pentru consumația anuală ! dar înfine, instituirea Doctoratului în drept ! această ridicare absolut imperioasă în momentele de față ? această înălțare cu un etaj mai sus a prosperelor noastre fabrici naționale de bărbați de Stat ?... nu sunt astea atîtea ș'atîtea chestiuni destul de arzătoare ca să dea insomnii sacrei noastre oligarchii ?

În cluburi sumptuoase, unde se aruncă pe o carte arenda unui vast domeniu; în cabinete particulare, unde un mic souper fin se plătește cu prețul cîtorva chile de mălaiu; în berării populare, unde meschini impiegați asvîrl într'o seară la chef leafa-le pe o săptămînă; în cîrciumi de mahala, unde se strîng hăitașii electorali să se cinstească cu tulburel nou prefăcut din vechiu; - pe căile publice - la colțul bulevardului, sub splendoarea lampelor electrice, sau la răsîntia depărtată, sub licărirea unui felinar afumat; în tramvaiu, pe jos, în muscal cu cauciuc; în vagon-lits, în clasa a doua or atreia; - dela spuma oligarchiei pînă la drojdia clientelei - toți roiesc și forfotesc... Șoptesc, discută, și perorează și isbucnesc și pun lumea la cale, - gîndind la... persoane; vorbind de... persoane; aplaudînd sau condamnînd... persoane; expulsînd sau decorînd... persoane; exaltînd sau calomniînd... persoane !...Persoane și iar persoane ! Firește, sistema trebuie să fie consecuentă. Aci, lumea e a persoanelor, nu persoanele sunt ale lumii... Aci

sunt slujbe pentru slujbași, nu slujbași pentru slujbe; bisericii pentru popi și paracliseri, nu paracliseri și popi pentru biserici; gîște pentru hahami, nu hahami pentru gîște; catedre pentru profesori, nu profesori pentru catedre... Aci e, înfine o patrie pentru patrioți, nu patrioți pentru o patrie...

Firește iarăși cu reserva multor excepțiuni onorabile, netăgăduit oamenii de ispravă, nomoliți în nenorocita sistemă politică și socială... Acestea toate se petrec d'asupra pe o pojghiță foarte subțire, subțire detot, gata să crape sub prea grea apăsare... În acelaș timp, de-desubt, în adînc, clocotesc aproape cinci milioane de creaturi umane, sufletele ofensate de prea îndelungată obijduire. Mințile cari au început și ele să lumineze, le ard de gîndul răsturnării uzurpatorilor, de dorul cuceririi unei părți măcar din stăpînirea intereselor și destinelor proprii... Acolo, pe cînd d'asupra se 'nvîrtește tot cu mai mult avînt veselul cancan fără soluțiune; acolo, în adînc, gem uriașe nevoi materiale și morale ale unui popor întreg - singura temelie, singura realitate, singura rațiune de a fi a Statului național român... Acolo, în adînc, o lume care știe mai bine ce înseamnă a muri ca vitele, decît ce va să zică a trăi ca oamenii, scrîncește: "Noi vrem acum nu doar pămînt !... vrem și pămînt și omenie !".... Acolo, sub lumina candeliei, stă atîrnat între sfintele icoane manifestul regal așteptînd...

Să aștepte !

Capitolul III

Încă puține cuvinte deocamdată...Zilele acestea se deschide Parlamentul (am arătat mai sus de unde derivă așa numita reprezentațiune națională), ales în urma strajnicei represiuni a răscoalelor, să avizeze asupra răului de care s'a dovedit în destul cât suferă țara. După cele ce vedem pînă în ultimele momente, toți bărbații noștrii de Stat, dela nulități pînă la somități, precum și toată presa noastră, urmează a crede că la noi n'ar fi vorba decît de o chestiune economică - adică țara n'ar avea alte nevoi decît economice; nu i-ar mai lipsi Statului nostru, ca să'i meargă perfect de bine, decît niște reforme economice □ În adevăr, lucru de mirare ! Cum nu văd oamenii că mai mare amăgire nu se poate ?... Cine ar putea tăgădui importanța chestiunilor economice ? Dar de asta mai e vorba acum ?

Orcîte reforme s'ar face în această direcție, unele mai ingenioase sau mai simpliste, mai mult sau mai puțin originale, decît altele - toate vor fi doar niște paliative. Răul de care suferă țara va rămînea, cum am mai spus, și va coace cu cât mai acoperit cu atît mai adînc. Țara are nevoie de o fundamentală reformă politică. Ba, ceva mai mult: cu cât pentru moment starea intereselor materiale i se va îmbunătăți, cu cât echilibrul acestora se va repara provisoriu, cu atît nevoile mentale și morale vor deveni mai imperioase și deci mai violent strigătoare; - fiindcă tot răul vine numai și numai dela falsa alcătuire politică, ce nu se mai poate ținea astăzi în picioare - dela deplorabila noastră sistemă oligarchică, fără restrîngere de număr, fără limite de ranguri, fără rațiune istorică, fără tradiție și fără posibilitatea de a și le crea măcar cu timpul; avînd pentru viața publică, pentru interesele

generale ale Statului, toate păcatele oligarhiilor senile și putrede și neavînd vreunul dintre meritele oligarhiilor voinice și sănătoase.

I-or fi trebuind firește țării multe reforme economice; dar pe acestea nu oligarchia noastră, cum o cunoaștem, ar avea interesul, și mai puțin capacitatea și autoritatea, să le facă dintr'odată; numai țara însăși și le-ar putea face încet-încet potrivit trebuințelor și intereselor ei. Pentru aceasta ea are acum nevoie de o singură reformă - și precum zice un înțelept istoric, "cînd a ajuns neapărată o reformă, și i-a sosit ceasul îndeplinirii, nimic n'o mai împiedică; ba, totul o ajută" - o singură reformă: Abolirea alcătuirii politicii de uzurpare, desființarea celei mai odioase sisteme boerești, fără boeri și boernași numărați, ci cu nenumărați ciocoi și cioclovine, - și intrarea întregii țări în stăpînirea dreptului ei întreg de a hotărî asupra avutului și onorii ei, asupra soartei și destinului ei, după voința lui Dumnezeu, numai prin voința ei.

Atît mai rău pentru cine, orb sau orbit, amăgit de alții or de sine, nu înțelege această supremă necesitate a existenței Statului român ! Așa dar, mai întîiu; destul cu casta de strînsură din vîrfuri pînă'n gunoaie ! destul cu mamelucăria inică ! destul cu absurdul anachronism, ibrida Constituțiune archontologică, pe care ar trebui s'o punem cu minte și cu liniște la archivă, făr'a mai aștepta momentul cînd s'o vedem arsă cu un alaiu și cu o pompă mult mai puțin veselă decît cele cu cari a fost ars odinioară Regulamentul organic !

Și pe urmă ?... Pe urmă țara întreagă, chemată să-și exercite dreptul ei sfînt fara da se ... Vază-și, după înțelegerea și judecata ei, sub paza Celui de sus, de nevoi ! Și dacă nu va ști deocamdată destul de bine, atunci... să învețe ! să 'nvețe, cu necazuri și jertfe, cum a 'nvățat toată lumea civilizată. Are pentru asta vreme destulă: Dumnezeu, fie lăudat numele lui ! n'a pus hotar viitorului...

Numai asta i-e leacul... Încolo degeaba orce și
orcîte paregorice !... Iar bărbatul de Stat care, azi
sau mâine, își va lua cu peptu 'nainte eroica sarcină
să aducă leacul va însemna în istoria Patriei un
nume în adevăr măreț și neperitor între
nenumăratele mititele, menite să fie uitate cu atît
mai degrabă cu cît or fi fost mai importante, și or fi
făcut mai multă larmă împrejurul nimicniciei lor !

1907, Octomvrie

Apelul la unire

Alegerea biurourilor definitive ale celor două adunări s'a făcut. La Senat s'a ales prezident d. C. Bozianu cu 33 voturi contra 23, la Cameră d. C. A. Rosetti cu 71 contra 42. Amândouă aceste alegeri ne dau aproximativ raportul voturilor de care guvernul ar putea dispune în chestiunea revizuirii. Guvernul are majoritatea absolută în amândouă corpurile legiuitoare; prin urmare, până la deschiderea chestiunii israelite, poziția lui este asigurată. Care va fi însă poziția guvernului roșu când se va pune pe tapet această chestiune ? Și mai întâi de toate cine o va pune ?

După toate probabilitățile, guvernul nu are nici în Senat nici în Cameră două treimi, cari i-ar trebui pentru rezolvarea într'un sens sau în altul a chestiunii art. 7. Multe glasuri nu-i lipsesc, însă câte-i lipsesc nu le poate avea cu nici un preț, de oarece guvernul până astăzi s'a abținut dela rostirea unei păreri oarecare în chestiunea israelită.

Este cu puțință ca guvernul acesta, care posedază toate datele și elementele necesare în chestiunea israelită, care știe mai mult decât oricine, sau care mai bine zicând știe singur, cum stau dispozițiile puterilor străine în privința aceasta, să nu aibă și dânsul o părere hotărâtă în această chestiune ? Care este această părere, care este, după părerea acestui guvern, limita concesiunilor ce s'ar putea face cerințelor manifestate prin tractatul dela Berlin, precum zice mesajul de deschidere ? Nu știe până acum nimini. Guvernul nu numai s'a pronunțat în nici un sens, dar încă ar voi ca să se pronunțe mai întâi adunările și în deosebi minoritatea. Să vedem. O părere oarecare trebuie să aibă guvernul, măcar că nu o dă pe față. Dacă părerea guvernului este în acord cu sentimentul

țării întru cât privește limita concesiunilor, atunci nu se poate explica pentru ce guvernul, sau dacă nu guvernul, cel puțin organele partidului său nu vin să spună curat: aceasta este părerea noastră în privința art. 7 ? Ce nevoie au oamenii reclamei patriotice, mai ales astăzi când popularitatea le este sdruncinată din temelii, să tăinuiască o părere care le-ar reîntemeia această popularitate ?

Dacă însă guvernul are o părere contrară sentimentului public, și dacă dela această părere este angajat, față nu știm cu cine, d'a nu se abate, atunci cum crede că o va scoate la capăt neavând două treimi în adunările de revizuire ?

Printr'un fel de comunicat dat în vremea alegerilor, precum și prin mesajul de deschidere a Camerelor, guvernul a arătat că nu a prejudecat întru nimic rezolvarea cestiunii israelite. Aceasta nu avea guvernul nevoie să ne-o spună, afară numai dacă nu voia să ne asigure că dânsul n'a luat față cu cineva vr'o anume hotărîre în acea privință, căci a prejudica într'o cestiune, va să zică a lua o hotărîre mai nainte de a asculta și alte păreri în drept a se rosti. Nimini, mai ales acum, când voturile din ambele corpuri s'au cam cântărit, nu ar avea să se teamă de primejdia unei hotărîri neștrămutate a guvernului roșu convenită cine știe cu cine, - nimini, decât numai însuși guvernul și partidul său. Nu e vorba prin urmare de prejudicare și hotărîre, e vorba de o părere, de un punct de plecare. Guvernul acesta are un partid, are chiar majoritatea în adunări; el este prin urmare dator mai nainte de toți de a veni și a-și arăta părerea, printr'un proiect în regulă, pe lângă care să caute dacă va putea să-și alieze două treimi ale Camerelor. De când s'a ridicat pentru întâia oară cestiunea israelită, partidul roșu n'a încetat un singur moment de a striga că partidele, lăsând d'o parte urile și pasiunile lor, trebuie să fie unite într'o cestiune care atinge nația întreagă. Alaltăieri, d. C. A. Rosetti, ales prezident al Camerii cu 71 voturi

contra a 42, ocupându-și jețul, a chemat iarăși pe toate partidele la înfrățire și la unire, pentru scopul lăudabil de a câștiga admirația Europei.

Lăsând d'o parte a mai întreba ce a făcut guvernul și partidul roșu pentru a înlesni această unire; lăsând d'o parte a mai cerceta dacă procedura brutală a majorității roșie din Cameră și Senat, cu ocazia verificării titlurilor, este de natură a îndemna la unire cu dânsa pe minoritate, - întrebăm: voiți unire în privința cestiunii israelite ? unire - pe ce temei ? Arătați-ne temeiul pe care să se facă această unire, punctul ei de plecare. După cum se face apelul la înfrățirea partidelor, așa vag și fără enunțarea unui temei, unirea nu se poate înțelege a fi decât platonice, teoretică; ei bine această unire într-o câțiva s'ar presupune că există. Dar nu este vorba de asemenea lucru, este vorba de o unire de aplicare, care să ne ducă la o soluțiune practică a cestiunii. Partidul și guvernul roșu, neavând cele două treimi pentru revizuire, și având totuși majoritatea necesară existenței ministeriale, propun unirea; arată-și părerea, intențiile ce au în privința unei soluțiuni practice, pentru ca minoritățile să vadă dacă poate fi sau nu vorba de unire. În amândouă Camerele, pe băncile minorității stau foștii miniștri conservatori, dați acum trei ani judecății de dd. Misail, Pătârlăgeanu și alții (vezi catalogul menajeriei). Aceiași oameni cari i-au dat acum trei ani în judecată pentru ca apoi să-i ierte fără să-i judece, îi cheamă pe foștii miniștri conservatori la înfrățire, la unire, spre a face împreună admirația Europei, după cum zice d. C. A. Rosetti. Foarte bine, conservatorii nu au nici o ură, nici o patimă contra purtării nebunești ce au avut radicalii față cu dâșii; afară de asta admirația Europei este un lucru foarte frumos și măgulitor pentru o țară mică și tânără cum este a noastră; însă - pentru ca unirea să se poată face, rămâne a afla minoritatea dela d. C. A. Rosetti ce înțelege d-lui prin aceste două cuvinte admirația Europei ?

cât costă această slăbiciune a onor. prezident ?

D. C. A. Rosetti a umblat în lunile trecute prin tot apusul european, unde, după cât știm, numai admirație nu prea i s'a acordat. D-sa este mai bine decât oricare dintre bărbații noștri politici în poziție a-și fi făcut o idee despre prețul admirației europene, adică despre limita concesiunilor ce suntem chemați a face cerințelor tractatului. Arate-și părerea deslușit și limpede, și apelul d-sale la înfrățire și unire poate să aibă efectul, pe care până acuma nu l-a avut.

În scurtă vorbă, minoritățile din Camere nu trebuesc și nu pot să arate o părere, pentru că cum stau astăzi lucrurile, cu zorul cu care suntem chemați să retezăm cestiunea, o părere arătată în Camere este o părere propusă, asupra căreia neîntârziat trebuie să se deschiză arzătoare debateri, și nu minoritățile sunt chemate a propune o deslegare mai nainte de a-și fi dat guvernul și majoritatea părerea.

Așa stă lucrul, și de aci nu poate ieși guvernul și partidul roșu.

Camera din Stambul

Ședința dela 24 Ibricgie 1294

Ședința se deschide cu formalitățile obișnuite la orele 7 1/2 turcești, sub președinția lui Hahambașa, prezenți fiind 125 deputați. Sumarul ședinței precedente se ascultă în tăcere, fără să dea loc la nicio cerere de îndreptare, fiindcă toți deputații dorm.

Dupe citirea sumarului, președintele trage clopotul, și toți deputații se deșteaptă.

La ordinea zilei, desvoltarea interpelării, anunțată de onor. deputat Zăuc-aga, asupra falsurilor și ingerințelor făcute de fostul mare vizir Midat-pașa în alegerile din urmă.

Hogea-Cauc arată, că nefiind încă de față interpelatorul, trebuie intervertită ordinea zilei. Propune dar, ca Adunarea până la sosirea lui să se ocupe cu fleacurile, adică cu legile mărunte.

Se votează un credit de 5 lei turcești pentru cumpărarea unei harte a resbelului și a unei duzine de stegulețe, trebuincioase statului major al bașabuzucilor dela Dunăre.

Se aprobă un viriment de fonduri de 33 de parale, făcut de ministrul trebilor din afară, prin cumpărarea a câte un exemplar din cele trei numere d'întâi ale Claponului - aprobându-se și o subvenție acestei foite de 12 lei turcești pe lună, pentru publicarea oficială a ședințelor Camerei din Stambul. Calpuz-efendi anunță o interpelare ministrului de justiție, în privința unui pungaș de cadiu din Tulcea, care a osândit pe un nepot al acestui deputat la plata unor datorii de bani.

Ischiuzar-Mehmet. Interesul poartă fesul !

Calpuz-efendi. Cer cuvântul în chestie personală: m'a lovit la fes !

Președintele. Carnacsi ! Nu mai dau cuvântul

nimeni. Uite, a venit Zăuc-aga, a cărui interpelare este la ordinea zilei. Poftim la tribună, ago: să te văz !

Zăuc-aga suie la tribună.

Gianabet-Edin (către orator, care vrea să 'nceapă). Târziu te-ai sculat astăzi, ago !

O voce. A stat mult aseară la café-șai-tan ! (risete și chef pe toate băncile).

Gianabet-Edin. Lăsați-l să înceapă. Dă-i nainte, ago !

Zăuc-aga. Domnilor ! urcându-mă la această tribună, îmi tremură toate încheeturile...

Ischiuzar-Mehemet. Daca umbli toată ziua la crailicuri (risete și giumbușuri). Zăuc-aga. Lăsați-mă, domnilor, să-mi desvoltez interpelarea.

(În timpul acesta, prezidentul moțăie, iar unul din secretari îl gâdilă pe la urechi cu un paiu subțire; prezidentul se apără cu mâna, crezând că-l supără vreo muscă. Toată Adunarea ride).

Zăuc-aga. Domnilor ! de la facerea lumii sunt 5495 ani; dela Proorocul 1294; de la Constituție o jumătate de an.

Gianabet-Edin. Bravo ! știe bine Istoria.

Zăuc-aga. Vreau să zic...

Gianabet-Edin. Că nu știi ce să zici ! (risete)

Zăuc-aga. Rog Adunarea să nu mă mai zgândărească...

Prezidentul simte festa ce-i joacă secretarul cu paiul... și-i trage două palme strașnice.

Secretarul își formulează pe dată demisia către Adunare, pe motivul că a fost atins într'un chip puțin parlamentar.

Adunarea i-o respinge sub cuvânt că motivul nu e destul de puternic. Zăuc-aga (urmând). Am statornicit prin urmare datele istorice. Să trecem acum, domnilor, la partea constituțională a faptului. Mă explic. Ce sunt eu ?

O voce. Un zevzec !

Prezidentul trage clopotul și chiamă la ordine.

Zăuc-aga. Nu sunt mai mult decât un deputat, și

ca atare nu pot lăsa suveranitatea națională să fie câtuși de puțin atinsă. Am citit și am răscitit și am văzut, că în materie de drept constituțional, nimini n'a atins chestia, nimini n'a deslușit pentru ce când te mănâncă te scarpini.

Toată Adunarea. Bravo ! (aplauze prelungite).

Zăuc-aga. Afară de asta, credeți că aș fi supt eu treptele acestei tribune, ca să mă fac caraghiozul dumneavoastră de giaba ! Niciodată. Le-am supt, pentru că am ferma convingere că două și cu două fac patru, și că în materie de finanțe mofturile nu fac parale ! - Domnilor ! momentul e solemn ! gândiți-vă bine ! Care dintre dumneavoastră în viața lui, având prilejul să tragă pe cineva pe sfoară nu l-a tras ?

Gugum-efendi. Eu ! Zăuc-aga. Prost ai fost ! Eu, domnilor, sunt mândru a vă mărturisi, că fruntea mea nu e atinsă de astfel de pată, și de aceea am curagiul a vă declara sus și tare, că în ziua de astăzi mai bine să ai să dai decât să ai să iei - și aceasta numai și numai pentru cuvintele:

primo: că nici Dumnezeu nu-ți poate lua dacă n'ai de unde da;

secundo, că nici dracul nu-ți poate da de unde n'ai ce lua.

Toată Adunarea. Aferim ! (aplauze turbate).

Zăuc-aga. Sfârșesc deci, domnilor, rugând onorabila Adunare a vota cu unanimitate următoarea moțiune:

Considerând pe de o parte toate argumentele puternice, pe care Zăuc-aga ar fi putut să le invoace;

Considerând pe de altă parte părerile tuturilor autorilor, despre care era să vorbească interpelatorul -

Adunarea, deplin luminată asupra chestiei, dă în judecată pe fostul mare-vizir Midat, ca să fie dat prin târg cu nasul tăiat, ca unul ce a făcut falsuri și ingerințe în Bulgaria cu ocazia alegerilor din urmă.

Ministrul-președinte, Zavrăc-pașa, vrea să ia

cuvântul ca să răspundă la interpelare. Toată Adunarea îl oprește dându-i cu huideo ! (sgomot grozav pe toate băncile). Asemenea se întâmplă și celorlalți miniștri.

Voci din toată sala. Să se puie capac discuției !
Nu mai trebuie discuție !!! Suntem luminați destul !!!

Discuția se închide.

Se pune la vot moțiunea lui Zăuc-aga.

Votanți 140: unanimitate contra.

Zăuc-aga. Protestez energic ! Este scamatorie din partea biuroului. Să se mai voteze odată !

Se pune a doua oară la vot.

Votanți 140: unanimitate pentru.

Prezidentul (către Zăuc-aga). Te-ai săturat ?

Zăuc-aga. Halal să-mi fie !

Orele fiind înaintate, ședința se ridică în entusiasmul general al Adunării.

Cronica sentimentală

În una din livezile 'nverzite ale Africei necunoscute de miază-zi, prin care curge liniștită apa Zanzibarului, se rădică un cătun de bordeie locuit d'o populațiune barbară cât se poate de ciudată.

Veți crede că voi eu să vă serv un capitol de Geografiă populară, sau că încerc a vă da introduțiunea topografică a unui roman de călătorii și aventuri.

Nicidecum ! Voi eu să vă fac cunoștință pur și simplă cu o specie de oameni cari, mă prind, nu-și pot găsi semeni în niciunul din cele patru înghiuri ale pământului.

Liniștiți, pacifici și muncitori, ei cultivă pământul pe țărmii Zanzibarului. Nu au făcut nimănui niciun rău, și cu toate astea, sunt în o stare... ca vai de capul lor.

Bieții mei Africani, necunoscând până mai anii trecuți invențiunea salutară a pălăriilor, și șezând la muncă toată ziua cu capul gol, espus la razele fierbinți ale soarelui de miază-zi, și-au prăjit creierii până 'ntr' atâta, încât toți călătorii carii s'au aventurat prin aceste ținuturi barbare, văzând pe Africanii mei, cu drept cuvânt, i-au numit: Tâmpiții.

Imaginați-vă un Beduin - știți că vorba Beduin în Africa este sinonimă cu tâlhar - sălbatic, mâncăcios, nesățios, cu toate instinctele rele, ingrat, rău, scelerat, și câteodată chiar antropofag, stând pe un tron de nuiele de răchită, în mijlocul cătunului, sub un umbrar de frunze de palmier: este capul atotputinte al bieților Tâmpiți.

În jurul lui, alți câțiva Beduini, armați cu câte o lancia 'n mână, un arc și o tolă cu săgeți la spinare și un cuțit enorm la brâu, purtând câteva

pene de struț înfipite 'n părul lor lung, și creț,
compun curtea și se numesc favoriții consiliari.

Aceasta este toată organizațiunea sociale a
Tâmpiților.

Acum, sunteți curioși să vă fac un tabel pitoresc
de moravurile publice ale acestui trib barbar ?
Ascultați.

Curtea este strânsă în jurul tronului de răchită.
Beduinul suprem chiamă pe primul consiliar, îi
spune ceva la urechiă, și apoi, cu un semn,
congediează pe toți. Curtea se răsipește.

Șapte Beduini, mai marii celor mari, se răped
pe cai, ia cuțitele 'n dinți, împumnă lancile și dau
goană cailor prin cătun, sbierând ca niște posedați.
Vai de Tâmpitul care se va găsi 'n calea lor ! îl trag
în lancia ca p'un iepure 'n frigare.

Bieții Tâmpiți aud de departe sbieretele
Beduinilor și dau năvală 'n bordeie; cei ce nu au
avut pas să intre, se trântesc cu facia la pământ,
ating țărâna cu fruntea și, aducând mâinile pe
d'asupra capului, fac semnul penitenței.

Beduinii, în goana lor, dau foc bordeelor,
jefuesc țarinele și averile Tâmpiților, trag în lănci
câtiva și se 'ntorc, tot prin cătun, cu caii obosiți și
'nspumați la pas.

Toată populațiunea d'astădată le iese 'nainte cu
daruri și li se 'nchină până la pământ.

Cam în toate zilele se repetă această scenă: -
este un remediu beduinesc pentru mântuirea
liniștei și ordinii în spiritele bieților mei Africani.

Sărmani Tâmpiți ! Beduin vă trebuia vouă ?

Am călătorit odată prin acel minunat ținut, și-l
voiu pomeni și morților. Am admirat moravurile
bizare ale acestor nefericiți. Am văzut de
nenumărate ori repetându-se din ce în ce mai cu
furoare, scena de mai sus. Aproape să mă tâmpesc
și eu de prea multă admirațiune, am atras într'o zi
la o parte pe câțiva Tâmpiți mai de căpetenie.

– Bine, nefericiților, le zisei, cum nu vă vine
odată ideea să vă sculați cu toții 'n o dimineață, să

puneți mâna pe toți Beduinii și să-i atârnați în rând la bătaia vântului de crăcile palmierilor voștri ? Ce dracul ! nu mai aveți nici instinct ? Până când o să vă numiți Tâmpiți ?

Căscară toți gura, deschiseră ochi mari, rădicară din umeri și începură să cam surâză.

Nu 'nțeleaseră ce le spusese.

Adevărat Tâmpiți, de trei ori tâmpiți, zisei în mine, sunteți demni de admirat !

Mă 'ntorsesem de mult din călătoria ce făcusem la tribul Tâmpiților; vă jur însă că nu mai cugetam decât la dânșii. Îmi rămăsese adânc săpată în memorie suvenirea nefericirii și mizeriei lor. Nu-i puteam uita.

Mai zilele trecute, întâlnesc un amic care neconținut călătorește. Se 'ntorcea din Africa. Îl întreb cum a petrecut.

– Am văzut minuni, îmi zise. Ai auzit tu vreodată de Tâmpiți ?

– Tâmpiții !? strigai ? O ! îi cunosc ! Am petrecut mult în mijlocul lor, sărmanii ! Ei, cum o mai duc dânșii cu Beduinii ?

– Din ce în ce mai rău !

– Bieții Tâmpiți ! sunt de plâns.

– Pre legea mea, îmi zise amicul, tu-i crezi de plâns, permite-mi să-i crez de râs.

– Bieții Tâmpiți repetam...

Cronica

A ! doamnelor și domnilor, sunt cronicar, și-mi este imposibile a nu fi indiscret - cu voia lui conu Gugumano, primarul Bucharei.

– Dară ce are a-face primarul Bucharei ?

– Mă rog, dați-mi voiă ! despre dânsul am să vă vorbesc. El este nobilul meu erou pentru cronica de azi. Îmi pare rău că nu am darul lui Apolon, ca să-l cânt în versuri.

– Conul Gugumano, primarul Bucharei, în versuri ?

– Da ! în versuri eroice. Nu râdeți. Adică, de ce nu ! Să ne înțelegem: daca dumnealui a ajuns să fie primar la Buhara, pentru ce nu s'ar găsi și un fecior al muselor ca să-l cânte în versuri ? Nu mi s'ar părea rătăcirea a doua mai rea decât cea d'întăiu.

Conul Gugumano, prin urmare...

– Iar !...

– Iar și totdeauna. Ei, ce vreți ! am și eu simpatiile și slăbiciunile mele... Mă rog, doamnelor și domnilor, lăsați-mă să 'ncep cel puțin. Mă lăsați ? Bine. Încep deci:

Conul Gugumano, în una din zilele trecute, a mers în calitate... - Ce mai calitate !...

– Domnule, mă 'nterupi iar. Quand arriverons-nous, si nous marchons ainsi ? vorba poetului. Și apoi, dumneata n'ai parte de cuvânt aici; dumneata ai antipatiă vădită pentru conu Gugumano, fiindcă ești contribuabil la Buhara ! Ei ! și ce-a ieșit d'acolo ? Ce-ți pasă dumitale de neomenia cu care onestul părinte al capitalei Turkestanului își tratează pe administrații lui ? Și apoi chiar dacă ți-ar păsa dumitale de una ca asta, ce ne pasă nouă că-ți pasă dumitale ?... Te rog, lasă-mă să-mi încep cronica.

Ziceam că Conul Gugumano este un... un...

Mi-am pierdut șirul !... Am început rău ! Să încerc a începe din nou și mai bine, de se poate. Să vedem !

Se culcă despre ziuă obosit d'atâta lucru, și se deșteptă a doua zi târziu, mahmur ca un bașibuzuc și ursuz ca un cazac. Se spală și se așeză la dejun. Pe semne, l'o fi supărat vr'o purdalnică de măsea, că trecu cu cinci litre fără una peste porția obicinuită; și mi se rădică dela masă făcând cu ochiul, din mahmur zefliu, și din ursuz chefliu, trandafiriu la obraz și cu barbișul cătând a gâlceavă.

– A ! saperlote ! își zise strașnicul primar, legănându-se într'un fotoliu măreț. - A ! saperlote ! a, sapristi ! (că 'njură și mai și în franțuzește decât în limba lui). A, crédieu ! ce dispus sunt ! Unde dracul să mă duc eu să petrec câteva minute, ca să pot digera.

Feciorul intră cu cafea și licoruri și întrerupe monologul lui conu Gugumano tocmai în partea cea mai caracteristică.

Conul Gugumano gustă un licor, și... i se pare apă goală. Cu toate astea, este dela Șapca ! Mai înghite un păhăruț... Nu prea... dar, în fine, tot e ceva mai tăricel decât cel d'întăiu. Să vedem ! un al treilea... și mai tare. Și așa, până la al șaselea, care seamănă a licor cum se cade. - Pe-semne că se lăsase tăria la fundul clondirului, și apa se alesese d'asupra. - În fine, cafeaua. Două... trei picături de vieux cognac sunt indispensabili. Mâna primarului Bucharei, tremurând de primul period al frigurilor de după dejun, greșește, și ca la 25 de dramuri - pe nesimțite - de vieux cognac umplură ceașca.

– A ! saperlote ! a, sapristi ! repetă conul Gugumano. Ce nerod sunt ! Unde dracul aș merge să petrec câteva minute, ca să diger !... Și rămâne pe gânduri.

Feciorul intră din nou ca să rădice serviciul.

– Cuconașule, zice feciorul umilit, aș îndrăzni a

vă ruga...

– Îndrăsnește, dobitocule ! răspunde primarul Bucharei.

– Am o nepoată în glasa doua la școala de fete din coloarea de ciadiriu de aici, și madama nu vrea să o treacă în glasa treia; zice că o s'o lase repedentă... Și v'aș ruga, conașule...

– Bravo, măi ! tu totdeauna ai avut mai mult cap ca mine !

– Sărut mâna, coconașule !

– Da, zise conul Gugumano cu un *laisser-aller* adevărat gaillard - ești mai deștept ca mine, dobitocule ! Dar ce-i faci norocului ? Eu, primar la primăria; tu, slugoiu la slugăria ! Bine că mi-ai dat idea. Am să merg să vizitez esamenile școalelor de fete, începând de unde este nepoată-ta; am să petrec câteva minute, ca să diger. Să-mi puiă caii.

Scena se petrece în una din clasele primare de fete din coloarea de ciadiriu în Buchara.

Profesoara face esamenile anuali în preința câtorva notabili ai mahalalei, părinții copilelor.

D'odată o trăsură coconească se oprește la poartă. Vine primarul Bucharei să asiste la esamene. Toată lumea se scoală.

Conul Gugumano intră cu pălăria la o parte și cu țigara în gură, urmat de fecior. Frigurile de dupe dejun sunt în al doilea period. Primarul tremură din genunchi și merge să șează, a l'américaine, călare d'a'ndoasele pe un scaun, în timp ce picioarele și le 'ntinde pe un altul. Pălăria, pentru că nu și-o scoate, îi stă mereu pe cap. Conul Gugumano fumează, și, din când în când, aruncă în aer și câte o roată de fum, care merge să se spargă în nasul unuia din asistenți.

– Fă, fetico ! zice primarul Bucharei către copila care este în esamen, fata primului proprietar al mahalalei. - Știi tu să-mi spui ce capitală are Tartaria noastră ?

– Buchara, răspunde fata.

– Așa ! Tocmai așa ! - replică conul Gugumano,

zâmbind și privind galiș (frigurile de dupe dejun intrau în al treilea period). - Tocmai așa ! Buchara, unde sunt eu primar ! Bravo ție ! adică, nu ! Bravo mie ! Știi tu, fă fetico, că ești deșteaptă. Toată lumea e indignată. Pălăria șade mereu pe capul lui conu Gugumano, și dânsul trage din țigară ca un șarpe, sughițând, câte odată,... ca dupe masă.

– Mă rog, reia dânsul, unde este nepoata ăluia ?
- și arată pe fecior, care stă în picioare la ușă.

– Uite-o în fund, coconașule, zice feciorul. Vino, Marișo, de sărută mâna conașului.

Asistenții își mușcă buzele; fetele râd; profesoara schimbă fețe fețe, și Marișo, nepoata feciorului, iese din bancă și vine să mânjească cu nasul mâna primarului Bucharei.

Conu Gugumano își scoate o gheată, se scarpină cu sete pe talpa piciorului, și exclamă:

– Dar mulți purici aveți pe aici !

Apoi se adresează cu bună voință către Marișo, care i-a sărutat mâna:

– Bine ! să trăești ! Ei, fă ! știi tu carte ?

– Hîhî, răspunde fata.

– Prea bine, bravo ! Și pentru prima oară cinstind cu cuvântul pe profesoară, îi zice:

– Madame, să faci bine să treci pe fata asta cu premiu întâiu în clasa treia: este nepoata ăluia - și arată pe fecior.

Apoi, trăgându-și gheata și sughițând încă odată cu ton, își aruncă țigara aprinsă pe scânduri și ieși urmat de fecior.

Credeți că e un basmu ? Credeți că sunt un mistificator, un farsor ? Ziceți că nu se poate una ca asta ? Și eu vă repet și vă jur că s'a putut. O făcu primarul nostru.

Și credem a nu putea termina mai bine această cronică, decât citând, la adresa conului Gugumano, primarul vestit al Bucharei, cuvintele lui Byron:

Tu es passablement insolent, Bob Southey !

Mesdames et messieurs ! Signore e signori !

Doamnelor și Domnilor ! Vedeți că 'ncep cu

scamatorii. Atențiune !

Mai zilele trecute, conu Gugumano (citiți, ca Tatarii, Gugumană), petrecu o noapte până aproape de ziuă cu condeiul în mână, vrând să facă socoteala banilor primăriei dela Buhara, câți n'au mai ramas nici pe fundul lăzilor. Stete toată noaptea și nu putu măcar să 'nceapă.

Deslușire

Iacă în sfârșit și numărul 4 al Claponului, pe care publicul îl așteaptă de atâta vreme, - și pentru că vine așa de târziu dupe numărul trecut, ne simțim datori a desluși aceasta cititorilor.

Acest organ de publicitate, prin profesia sa de credință, arătase dela început, că va ieși la lumină meteoric, adică în restâmpuri neregulate; apoi, dupe cum se vedea, chiar pe scoarță-i se îndatorise către cititori să apară când va ieși de sub tipar. Cu toate astea, își făcuse obiceiul să nu lase a trece o săptămână fără să supuie pe cetitorii săi la birul de un ban de zece. Din cauză însă, că redactorii noștri au mers întru întâmpinarea M. Sale Țarul tuturilor Rusiilor, săptămâna trecută foița aceasta n'a apărut, fiindcă n'a ieșit de sub tipar, - și aceea ce au suferit cititorii de lipsa ei, numai dâșii pot spune.

În adevăr, în o țară ca a noastră, intrată de curând în sistema constituțională, gazeta este pâinea cotidiană a opiniei publice.

Gazetarul este deci brutarul inteligenților.

Această nobilă misiune el nu și-a luat-o, pentru că n'a fost cumva vrednic de alta mai bună;... nu pentru mizerabilul câștig de 2, 3, 5 ori mai multe sute de lei pe lună, el și-a luat spinoasa carieră;... nu pentru ca gazeta lui să facă dever seara la cafenele, el scrie noutăți câte 'n lună și 'n soare;... nu pentru trebșoarele lui, nu pentru simțiminte egoistice, el luptă spre luminarea poporului și spre revendicarea suveranității lui, uzurpată de Stan ori de Bran, ori de cine știe care tiran;... nu pentru meschinul interes personal, el s'a făcut apărătorul aprig al drepturilor și libertăților publice;... nu pentru ambiții nedemne de un suflet desinteresat, el își dă porecla de sentinelă neadormită a principiilor eterne înscrise solemn în

pactul fundamental;... în sfârșit și mai presus de toate, nu în necunoaștință de cauză el se pronunță, categoric, sus și tare de nenumărate ori pe zi în gazeta lui. Nu ! nu ! Doamne ferește !

El a luat nobila misiune, spinoasa carieră de brutar al opiniei publice, numai și numai din pricină că un dor nesecabil pentru binele Nației, al Patriei, al Poporului, al Omenirii, șcl. l-a împins pe arena publicității. Afară de asta el știe toate fără să fie 'nvățat nimic, și are ferma convingere, că pentru România, pe câtă vreme va fi rău nu va fi bine.

Cu așa brutari de treabă, bagă oricine de seamă cât de bine trebuie să fie îngrijit stomahul opiniei publice la noi.

Acestea dară ar fi de ajuns, ca să explice izbânda pe care a câștigat-o Claponul, chiar dela apariția lui pe arena publicității, - fără să ne mai gândim și la aceea, că această foiță, având în vedere numărul îndestulător de brutării pentru hrana zilnică a opiniei publice, a crezut de cuviință dela început să se apuce de franzelărie subțire, de unde-și dă osteneală să scoată cât se poate mai bune Gogoși.

Frați radicali și D. Dim. Sturdza

După o oarecare viață politică, d. Dim. Sturdza, până la cea din urmă reintrare a d-sale în minister, izbutise să-și facă, în închipuirea mai a tuturilor, o reputație, dacă nu de un foarte inteligent, dar de sigur de un foarte corect om de stat și mai ales de finanțe. Metoda întrebuințată de d. Dim. Sturdza pentru ajungerea acestui scop, deși cam veche și tocită, însă sigură în țara noastră, consista în a se face d-sa teoreticește aprigul biciuitor al tuturor greșelilor, neregularităților, mai de multe ori numai închipuite, totdeauna exagerate până la absurd, săvârșite de partidul și de guvernul adversar politic d-sale.

Într-o țară ca a noastră, unde când afirmi ceva, nu ți se cere și dovezi, unde spiritul public nu are niciun element serios de control mai ales asupra luptelor ivite pe tărâmul științei de stat, reaua credință este de multe ori o bună temelie pentru clădirea unei frumoase reputațiuni. Ca să treci de cel mai curat, n'ai decât să ponegrești cu ori fără drept pe alții; ca să te crează lumea om cinstit și de treabă, n'ai decât să ocărăști și să osândești în vileag purtarea altora, chiar dacă dânșii au o bună purtare și mai ales în cazul acesta. Dacă vrei să înșeli lumea, a zis un filosof, înșeală-o gros, că subțire, nu ți se prinde. E mult numai până să-ți faci o reputație frumoasă, și în urmă poți fără grijă să săvârșești însuși păcatele, de care osândeai odată pe alții buni nevinovați.

În cuvântări publice și intime, în gazete, în publicații de tot felul, fățișe și clandestine - o literatură întreagă de calomnii economico-financiare - aci ca d. Sturdza, aci ca baronul de Hahn, și când iar sub cel mai discret anonim, actualul ministru de finanțe și-a petrecut viața

ponegrind administrația financiară a guvernului conservator, biciuind niște pretinse gheșefturi, născocite de fecunda d-sale închipuire, și sfâșiind toate așezămintele economice și financiare ale acelui guvern, între cari mai vârtos monopolul tutunurilor. Cu încetul, izbuti să-și întemeieze o reputație vrednică de pismuit. Toată lumea, mulți chiar între cei mai puțin naivi credea în adevăr în sfințenia contabilului-moralist dela Mazar-pașa, și în sfârșit acest călduros apărător al moralei în finanțe luă portofoliul vistieriei, apoi al lucrărilor publice și acum în urmă iar al vistieriei, unde la urma urmelor își dete arama pe față.

• *

D. Sturdza, înainte de a veni acum în urmă la Ministerul de Finanțe, pe când Regia monopolului de tutunuri își denunțase convenția cu Statul pe motivul deslipirii Basarabiei de România, era în deaproape legături, în daraveri mari cu această Regie; se zicea chiar, că pentru niște servicii ce le aducea Regiei, d. Sturdza primea în schimb o sumă destul de însemnată. Venind la minister îndată după aceea, și fără ca daraverile d-sale cu Regia să se fi stins, d-sa aduce la începutul sesiunii acesteia în Cameră un nou proiect de lege pentru modificarea convenției cu Regia. Prin acest nou proiect, după chiar termenii raportului comitetului delegaților din Cameră, se restrânge cultura tutunului numai la șase județe; cultura pentru export se pune cu totul la dispoziția Regiei, încât se desființează în mod indirect; se înmulțesc greutatețile culturii mărindu-se mijloacele de perchizițiuni și adăogându-se penalitățile pentru contravenții, sub cuvânt de a nimici cultura ilicită și contrabanda, și se micșorează rata anuală la 8.125.000, făcându-se ca Statul să între ca părtaș la o parte din beneficiile ce va realiza Regia. Proiectul a fost, precum se știe, respins în secțiuni și în Cameră. După aceea d. Sturdza reveni acum din nou cu dânsul, prefăcut într'un chip ridicul,

cum zicea chiar o gazetă radicală, adică preschimbat numai în aşternerea câtorva faze şi nimic mai mult. Ca şi la întâia oară, proiectul căzu şi de astădată.

În timpul pe când proiectul prefăcut într'un chip ridicul se afla pentru a doua oară în secţiunile Camerei, d. Manolache Costache în Senat a făcut ministrului finanţelor o interpelare, întrebând dacă este adevărat că Regia nu şi-a plătit de mult ratele, şi ce are de gând să facă guvernul în această privinţă. Iar d. Sturdza, - care în secţiunile Camerei ameninţa, că Regia monopolului se duce lăsându-ne în buget un minus de 9 milioane aproape, şi neavând noi ce-i face şi ce-i lua, - răspunzând în Senat la interpelarea d-lui Manolache Costache, afirma că guvernul este asigurat şi prin urmare să n'aibă grijă interpelatorul de vreo pagubă din partea Statului.

Iată un subiect bun pentru o filipică economico-financiară, cum numai contabilul-moralist dela Mazar-paşa era în stare să le facă. Câte coloane în Alegătorul liber, câte broşuri n'ar fi scris d. Sturdza în privinţa unei daraveri aşa de scandaloase !

Dar să trecem mai departe.

• *

În zilele trecute vine de la Cameră în Senat proiectul pentru baterea celor 25 milioane argint în bucăţi de câte 5 franci. Acest proiect aşa cum era votat de Cameră, conţinea un articol, care prescria ca baterea noiei monede să se facă la Bruxelles.

În secţiunile Senatului s'a ridicat o adevărată furtună în contra acelui articol. Cum ? Când aveam în ţară un palat al monedei, unde se pot bate bucăţile de argint cerute, tot aşa de bine şi mai ieftin decât în străinătate, noi să ne batem bani la Bruxelles ? Şi tocmai d. Sturdza, românistul, naţionalistul cel mai fierbinte, să ceară una ca aceasta ? Nu se poate, au zis unii dintre senatori, neapărat că n'a fost precugetare la mijloc; a fost o greşeală; de sigur d. Sturdza şi-a uitat sau n'o fi

știind că avem și noi un palat al monedei. Alți senatori însă, cari auziseră că un oarecare bancher sau un om de afaceri din Bruxelles se află aici tiptil și stă închis într'un hotel din Capitală, crezură tocmai contrariu de cei dintâi, și cu toții propuseră un amendament pentru înlocuirea articolului în chestiune. Amendamentul s'a votat, și se spune cum că, imediat după votarea aceasta, d. Sturdza a dat de știre bancherului belgian, care aștepta cu palpitație trecerea articolului cu pricina și prin Senat, să-și ia giamantanul și să plece, deoarece nu mai este nicio speranță.

– Unde ești, d-le baron de Hahn, să înfierezi aceste gheșefturi, cum ziceai d-ta odinioară ?

• *

Și nu-i numai atâta.

În proiectul de lege pentru construirea liniei ferate Mărășești-Buzău, era un articol, prin care se hotăra că, în cazul când în pădurile Statului nu se vor găsi lemnele trebuincioase construirii, dânsule să se poată procura dela particulari. Toată lumea știa întunecoasa afacere a d-lor Sturdza, Ion Ghica și Comp., cu pădurea cea mare dela Adjud, afacere ce se poate numi o adevărată ruină pentru întreprinzătorii ei. O sumă de lemne tăiate, o mulțime de traverse gata pentru calea ferată zăceau și zac de mult în acea pădure, fără speranță de a se mai găsi mușterii pentru ele. Fiind însă astăzi a se construi linia Mărășești-Buzău, și aflându-se d. Dim. Sturdza la minister, se prezentă ocazie și chip de a se găsi și pentru acele mărfuri părăsite un bun mușteriu, cel mai bun, adică Statul.

– Da, însă articolul din proiect prescria, ca să se ia lemne dela particulari numai în cazul când nu s'ar găsi în pădurile Statului.

– Da, însă articolul ar fi avut puterea magică să stârpească lemnele trecute, prezente și viitoare din toate pădurile lumii, afară de pădurea dela Adjud, până la completa ei desfacere: de vreme ce se pusese în proiect, firește că nu era să se mai

găsească lemne în pădurile Statului. Și pentru aceasta ne raportăm la logica economică a d-lui baron de Hahn.

• *

Atât pentru azi și încheiem cu vorba fabulistului:

Cunosc mulți liberali la vorbe mari se'ntrec
Dar până în sfârșit cu oase se înnece.

Atâta numai, că proiectul monopolului a fost respins, articolul despre baterea monedei amendat, iar cel despre pădurea de la Adjud n'a avut o soartă mai bună. D. Sturdza a scăpat de trei ori ocazia de a se înnece: nu l-au lăsat frații liberali.

II

Într'unul din numerele trecute am arătat cum d. Sturdza, după ce și-a fost întemeiat o reputație aproape universală în țara noastră de cel mai corect om de finanțe, și-a dat arama pe față la a treia intrare a d-sale în minister. Astăzi fiind ținuti a reveni asupra acestui subiect, începem prin a pune o întrebare, și adică: Este adevărat că, înainte de intrarea d-sale în minister, d. Sturdza se afla personal vârit în daraveri cu concesionarii monopolului ? Asta nu-i de tăgăduit. Este adevărat, cum am zis noi în rândul trecut, că . Sturdza primea dela capii companiei tutunurilor o sumă însemnată pentru servicii ce d-sa le făcea ? E adevărat, de vreme ce nu am primit până acum nicio desmințire în privința acestei categorice afirmări, de vreme ce Românul de ieri, apărând pe d. Sturza în contră-ne, în două coloane nu găsește loc să pomenească măcar de această afirmare, ce-am făcut-o în numărul nostru de Sâmbăta trecută.

Așa dar este adevărat, că d. Sturdza făcea trebușoare cu monopolul tutunurilor înainte de a lua portofoliul finanțelor, și cum a luat acest portofoliu, cea dintâiu treabă a fost să puie numai decât la cale afacerea acestui monopol. Vor mai fi oameni, cari să creadă că în toate acestea nu-i nimic incorect ? fie; noi însă susținem că afacerea

tutunurilor este o afacere în adevăr scandaloasă. Cum ? omul, care până acuma nu vedea în toate actele miniştrilor ţării sale decât gheşefturi şi iar gheşefturi; omul, care avea cutezanţa să arunce calomnia şi să atragă bănuiala publică asupra persoanelor celor mai cinstite; omul, care-şi da aerul şi vrea să treacă de sectar fanatic al moralei în finanţe - acest om, ieri om de treburi al companiei monopolului, astăzi, venind la minister, cea dintâi treabă pe care o face e să aducă un proiect pentru o tranzacţie cu monopolul, proiect care, chiar după zisa apărătorului său, după zisa Românului, este mai avantajos pentru concesionari ? Aceasta nu este un scandal ?

• *

Dar să ne întoarcem puţin privirile înapoi, spre a face critica istoriei acestei afaceri. Înainte de intrarea din urmă a d-lui Sturdza la finanţe, d-sa fiind, să nu uităm, omul Regiei monopolului, făcea de pe banca senatorială multe zile amare guvernului radical şi în deosebi d-lui I. C. Brătianu. Într'una şi fără să-i dea pas de răsuflare, îl necăjea cu interpelări şi lua o atitudine din ce în ce mai ostilă faţă cu guvernanţii. Radicalii noştri, simţind că se apropie nişte zile grele, - cum şi fuseră în adevăr cele din urmă ale acestei sesiuni -, se gândiră că va veni curând timpul când glasul şi votul d-lui Sturdza ar fi primejdioase, şi împreună cu dânsule şi votul d-lui Ion Ghica, - căci acesta, neavând glas, are numai vot. Aşa, prin urmare, radicalii trebuiră să ia din vreme o măsură prin care să paralizeze duşmănia acestor doi fraţi pe atunci opozanţi. Mijlocul fu lesne găsit.

D. Brătianu cunoştea cum stă d. Sturdza cu monopolul, şi ştia că d. Sturdza, cum e un om conştiincios, fiind îndatorat către Regie, are să se felicite de prilejul portofoliului, pentru a-i aduce acesteia cât se poate mai bune servicii. Aşa dar d. Brătianu, sigur că unde bate are să i se deschidă, oferi d-lui Sturdza portofoliul vistieriei, pe care

acesta-l primi cu amândouă mâinile. Atunci, d. Brătianu își zise în gândul d-sale:

Tu, prea-curatule, faci opoziție ? Am să-ți închid gura; am eu leac și pentru tine; mi-a venit vremea să te dau și pe tine de mal !

Și în adevăr l-a și dat. D. Sturdza, acel ideal de morală financiară întrupat, astăzi nu mai există. În locu-i avem un muritor de rând, supus, cum văzurăm, la ispită.

Atâta numai, că tranziția a fost așa de bruscă, încât lumea nu-și poate da seama bine de cele întâmplate, și de aceea ne vedem siliți a reveni mereu asupra acestui trist subiect, până ce o vom lămuri în deajuns în privința minunatei schimbări la față a contabilului moralist dela Mazar-pașa.

• *

D. Brătianu, chemând pe de o parte pe d. Sturdza la finanțe, pe de alta face semn majorității d-sale din Cameră, dându-i pe mână nobila victimă, care primește portofoliul ce i se oferă fără să simță, de grăbit ce era, cursa fraților radicali.

Proiectul pentru tranzacția cu monopolul cade odată, și d. Sturdza, pe semne tot din zel pentru Regie, - căci d-lui e conștiincios - cutează a mai înfrunta un al doilea blam din partea fraților liberali. Proiectul cade a doua oară. Între întâia și a doua cădere ale proiectului, d. Sturdza are din partea radicalilor și gazetelor lor aceea ce merită, adică o adevărată huiduială, cum numai radicalii știu să ți-o dea când te-apucă la largul lor. Aci trebuie să lămurim încăodată, în treacăt, purtarea ziarului nostru față cu acest proiect, care n'a avut din parte-ne nici aprobare nici desaprobare. Noi, cum am zis și ieri, am susținut și vom susține totdeauna monopolul ca atare, nu din dragoste specială, ci fiindcă nu vedem deocamdată, pentru un condeiu de aproape zece milioane la rubrica veniturilor Statului, o dare indirectă mai sigură și relativ mai dreaptă.

• *

Astfel dar, d. Sturdza cade de două ori în Cameră, fără să mai pomenim de astădată și de căderea articolului din legea pentru construirea liniei ferate Mărășești-Buzău, articol în care se prevedea desfacerea pădurii Adjud a d-lor D. Sturdza, Ion Ghica și Comp. Afară de acestea, mai suferă și în Senat o a patra cădere cu votarea amendamentului pentru baterea argintului de 5 franci, nu la Bruxelles, cum vrea d-lui, ci la București.

În Cameră, majoritatea d-lui Brătianu, având în frunte pe ilustrul urmaș presumpțiv al d-lui Sturdza și pretendent la portofoliul finanțelor, d. Buescu, respinge proiectul tutunurilor ca vătămător țării și avantajos concesionarilor monopolului. Cam scumpă, ce-i drept, dar bună lecție. În Senat, tot majoritatea d-lui Brătianu votează amendamentul-Strat pentru baterea monedei în București. Și cine aduce acestei majorități cuvântul de ordine pentru a vota amendamentul opoziției ? Un alt ilustru urmaș presumpțiv al d-lui Sturdza și pretendent la portofoliul finanțelor, un redactor-administrator al Românului, care pe semne crede că finanțele Statului se pot pune la cale tot așa de lesne ca și catastifele administrației jurnalului radical. Încă o lecție, tot scumpă, dar bună și asta.

• *

Să ni se ierte deci nouă și tuturilor celor obișnuiți cu respectul formelor de cuviință, legitima curiozitate ce am avut de a ști cum rămâne cu d. Sturdza după aceste lecții, pe care le-a primit dela frații radicali. Această curiozitate, noi, împreună cu toate organele opoziției, am rostit-o mereu chiar dela întâia cădere a proiectului pentru tutunuri; acum, după a doua cădere, mai rea decât cea dintâi, cum zice Scriptura, o rostirăm iar, și iată că în fine tocmai Românul ia apărarea d-lui Sturdza. Ziarul radical caută să ne facă a înțelege că d. ministru al finanțelor, cu toate loviturile pățite dela

majoritățile prea supuse ale colegului său dela interne, nu are de ce să se retragă din minister. Foarte bine, răspundem noi, fie și așa; asta e chestie de obraz, și dacă nu se supără d. Sturdza de loc de cele pățite, noi nici atâta. O fi știind d-lui ceva; poate că o fi mai având de gând să aducă odată proiectul pentru tutunuri.

• *

A fost dar o simplă curiozitate ceea ce ne-a făcut a întreba cum rămâne astăzi cu d. Sturdza, și Românu se înșeală când bănuiește că nouă ne-ar părea bine ca d. Sturdza să cadă dela minister. Nu; ne pare bine din contră ca d-sa să stea acolo dacă voiește a fi tăvălit și mai mult de majoritatea nemiloasă a radicalilor.

Judecând pe d. Sturdza ca om, ar trebui să avem compătimire pentru d-sa în urma celor ce a avut să sufere din partea haitei asmuțite de colegul d-sale dela interne; însă judecându-l politicește, ne pare foarte bine că are aceea ce merită să aibă. Autorul unei întregi literaturi de calomnii economico-financiare, omul care, ca cel mai de pe urmă radical, nu s'a sfiit a arunca noroiu asupra bărbaților celor mai onești din țară, merită astăzi să fie tăvălit precum și este, și o merită atât pentru acele păcate ale trecutului său, cât și pentru necorectitudinea purtării sale de azi ca ministru.

• *

Încă puține cuvinte pentru astăzi și terminăm.

Românu pretinde că ne-ar plăcea să cadă d. Sturdza dela minister pentru că această cădere ar pune pe guvern într'o poziție anevoioasă. Adică, să ne permită a-l întreba, cum anevoioasă ? Oare vrea Românu să înțeleagă, că guvernul s'ar afla într'o poziție anevoioasă fiind lipsit de geniul financiar al d-lui Sturdza ? Pentruce ? N'are majoritatea raicală destule geniuri financiare ? Nu sunt d-nii Buescu, Costinescu, Codrescu și toți membrii ilustrei comisii bugetare din Cameră ? Noi din parte-ne mărturisim, că dacă am fi, ferească-ne

Dumnezeu ! în locul guvernului radical, găsiți-ne lipsiți de geniul d-lui Sturdza și având la îndemână atâtea altele, nu ne-am simți de loc într'o poziție anevoioasă. De aceea nici nu credem că ar fi acesta înțelesul frazei Românului, ci cu totul altul, și adică: căderea actualului ministru de finanțe ar pune pe guvern într'o situație anevoioasă, pentru că, a doua zi după întoarcerea d-sale pe banca senatorială, d. Sturdza ar face urmașului său la portofoliu vreo câteva interpelări strașnice, cea dintâi în privința monopolului tutunurilor, care nu și-a plătit ratele de atâta vreme și care amenință să ne lase la veniturile Statului cu un minus de aproape zece milioane. Adică, fiul cel izgonit, destul de mâhnit chiar acum pe frații săi, cum e și rău din fire, ar da pe față în vileag secretele scandaloase ale familiei, pentru ca să-și răzbune de câte amărăciuni i s'au făcut.

Aceasta în adevăr ar fi pentru guvern o poziție anevoioasă, ce noi, pentru cuvintele noastre, mărturisim că nu i-o dorim, preferind ca, până la închiderea sesiunii cel puțin, să rămână în minister d. Sturdza, asupra căruia vom mai reveni.

• *

III

Am zis odată și o mai repetăm: între cele mai mari neplăceri ale vieții omenești este desigur și polemizarea cu minți radicale, cari pe lângă lipsa de judecată se mai bucură și de darul relei credințe.

Noi nu suntem aceia cari am ridicat cel din urmă chestiunea situației ministeriale, ce s'a creat d-lui Sturdza după a doua cădere a proiectului său pentru tutunuri, respins de Cameră pe motivul, că este mai avantajos pentru concesionarii monopolului.

Desbătând această chestiune, am întrebat: este adevărat că d. Sturdza, înainte de a veni acum în urmă la Ministerul Finanțelor era amestecat personal în daraverile Regiei ? Și am adăugat că aceasta o știe toată lumea, și prin urmare nu-i un

lucru de tăgăduit, așa că și Românul, care apără pe d. Sturdza, se face că n'aude această gravă întrebare și nici nu pomeneste măcar despre dânsa.

Apoi am mai întrebat limpede și deslușit: pentru un aprig critică-tot finanțiar, cum fusese până acum d. Sturdza față cu oameni buni nevinovați, este oare corect ca, după ce a fost amestecat ca particular într'o afacere, să aducă, odată cu venirea sa la minister, un proiect de tranzacție între stat și întreprinzătorii acelei afaceri, mai avantajos acestora din urmă ?

Aceste întrebări le-am pus noi, și Românul, apărând pe d. Sturdza, nici gând n'a avut să ne răspundă la ele. Am arătat după aceea, cum credem noi că radicalii cu intenție au vârât pe d. Sturdza în situația grea, în care e d-sa astăzi; iar la zisele Românului, că noi vrem să desbinăm guvernul radical dorind a-l vedea pus într'o poziție anevoioasă prin retragerea d-lui Sturdza, am răspuns că nouă ne pare bine ca d. Sturdza să rămână în ministerul radical, spre a avea din partea roșiilor pedeapsa meritată pentru insinuările calomnioase, ce d-sa le-a aruncat odinioară fără nicio sfială și cumpăt asupra celor mai onești bărbați politici ai țării.

Publicul imparțial și cu judecată știe că atâta am zis în articolele noastre privitoare la d. Sturdza, atât și nimic mai mult; n'am făcut prin urmare alta, decât am calificat de absolut necorectă purtarea d-lui Sturdza ca ministru.

Astăzi, Românul, supărat firește că arătăm publicului perfidia fraților radicali față cu mult încercatul d. Sturdza, ne aruncă în primul său o filipică înflăcărată, care nu se poate califica decât ridiculă. Organul radical ne dojenește, că de ce atacăm partidul său și pe d. Sturdza, încercându-ne să aducem desbinare între frații roșii, și declară că are o opinie cât se poate de rea întrucât ne privește. Opinia rea ce o are Românul despre noi o prețuim tot atâta cât și opinia bună, ce o avem din partea

oamenilor cuminte și de treabă. Îi mulțumim din toată inima de onoarea ce ne face, și sperăm că niciodată nu-și va schimba această opinie, ceea ce pentru noi ar fi cauza unei mari mâhniri. Dar nu e numai atât. Românul ne acuză de calomnie și pretinde că pentru una ca asta, în orice altă țară, noi am fi chemați înaintea tribunalelor spre a ne lua meritata răsplată.

La aceste ridicule rânduri ale gazetei din ulița Doamnei, - după ce respingem acuzația ce ni se aduce, deoarece, cum arătarăm mai sus, această acuzație este absolut falsă, - răspundem că n'am avea deocamdată o altă dorință mai mare decât a fi chemați în fața tribunalelor, pentru a lămuri mai pe larg prin viu graiu ceea ce n'am putut lămuri îndeajuns în strâmtul spațiu al ziarului nostru. Din nenorocire însă, nu sperăm a ni se realiza această vie dorință, de vreme ce știm cum că, oricât s'ar bizui obrazele radicale că duc la tăvăleală, nu ar avea cutezanța, astăzi mai ales, să se expună a auzi apăsarea ce am fi siliți s'o facem prin viu graiu în fața tribunalelor.

Oricum însă, Românul, cu cutezarea cinică ce-l caracterizează, ne-a aruncat acuzația ridiculă de calomnie. La aceasta, noi răspundem iarăși prin câteva întrebări.

Cine a aruncat adevărate calomnii asupra tuturor bărbaților politici ce nu împărtășeau teoriile și părerile cutare sau cutare ?

Noi ? sau Românul și cu baronul de Hahn ?
Cine a dat la lumină o întreagă literatură populară de insinuări calomnioase, spre a atrage cu rea credință bănuiala publică asupra tuturor acelor ce nu se închinău în numele tatălui C. A. Rosetti, al fiului I. C. Brătianu și al sfântului spirit al lui Carada ?

Noi ? sau Românul și cu baronul de Hahn ?

Și - măcar că trebuie să fie foarte necăjiți domnii dela Românul din pricina zilelor grele ce le va fi făcând d. Sturdza astăzi, în urma lămuririlor

publicate de noi - oare n'ar trebui dâșii să roșească că au avut nesocotința ridiculă de a scrie rândurile ce le citarăm mai sus ?

Ne mai având nicio speranță în judecata și buna credința minților radicale dela Românul, facem apel la publicul imparțial să răspundă la aceste întrebări.

Gogoşı

Gogoși I

Iată un adevăr, care poate să treacă de pe acum între proverbe:

Senatul fără d. Deșliu e ca nunta fără lăutari.

O sumă de cocoane fac politică în grădina Episcopiei. Una dintre ele, cocoana Tarsița, este muma unui ofițer de călărași.

– Tare trebuie să fii mâhnită, cocoană Tarsițo, cu bătaia asta !

– Dar pentru ce ?... întreabă cocoana Tarsița.

– Pentru flăcăul d-tale... Doamne-fereste de vreo primejdie !

– Ași, n'am habar. Nu știi că băiatul meu este asigurat la Dacia ? Numai mă tem să nu-i răpuie calul, că ține băiatul mult la el.

– Apoi atunci, soro, pentru ce nu și-a asigurat și calul ?.

Gogoși II

Domnul X... este republican în toată puterea cuvântului, dar nu mai puțin și cocoana dumisale împărtășește cu prisos aceste salutare principii.

În zilele trecute, după votarea decorației României, domnul X... vorbea cu cocoana politică.

– Dragă (zise dumneaei) vezi de ia și d-ta o decorație. Crez că ai drept. Nu ești și d-ta patriot ?

– Nu mă pot pune, soro, în contradicție cu principiile mele republicane. Dupe ce am combătut toată viața decorațiile, ce aș semăna să ies cu decorația în lume ?

-Să nu ieși dumneata (zise cocoana). Să mi-o dai s'o port eu din când în când: la șosea, la teatru....

Gogoși III

Un nou colaborator are să se producă în curând în paginile acestei foițe. Noul gogoșar va debuta prin un studiu foarte adânc, intitulat: Patriotismul din puncturile de vedere politic și psihologic.

După moarte și cal de ginere...

Încurcătura cestiunii Orientului crește mereu. Complicațiuni noi se arată pe orizontul politic, spre a turbura și mai mult liniștea Europei. Iată în adevăr ceea ce comunică Agenția Havas: Deodată cu plecarea d-lui Cogălniceanu la Viena, se anunță că și ambasadorul otoman din București, Exc. Sa Vahit Abdulah, a primit ordin secret dela guvernul său să părăsească Bucureștii în 24 de ceasuri.

Noi din parte-ne regretăm foarte mult plecarea din București a onorabilului Vahit Abdulah, care știuse așa de bine să capete încrederea înaltei nobilimi și onor. public.

Dăm ca foarte pozitivă următoarea știre, asupra căreia facem toate rezervele noastre:

În cazul când Rușii vor amenința Țarigradul, reședința împărăției otomane se va muta la Mărul-Roșu.

Ce trebuie să fie măsurile ne-urgente ale Poliției ! O circulară către ipistații unei mahalale:

Acum douăzeci de zile și mai bine, femeia Stanca Văduva ne-a reclamat, că i s'a furat din curte, peste noapte, o frânghie de rufe și o doniță.

Vă comunic, ca să luați măsuri urgente întru căutarea delicuentului.

Istoria unei epigrafe

Știți ce este imperialist.

Știți de cine vreau să vorbesc.

De bătrânul nostru redactore ebdomadar -
scuzați-mi acest nou calificativ neuzitat până acum
patru persoane -; de d. Cesar Boliac.

O s'auziți prin lume, o să citiți prin gazete că
Rouher este capul partizanilor Apelului la popor.
Nu credeți, domnilor, asemenea minciuni ! Rouher,
vă spun eu, este numai o cortină din dosul căreia
un altul lucrează pentru băiatul lui Napoleon. Este
d. Cesar Boliac.

Își lua tocmai cafeaua după masă. Ceru gazetele.
Servitorul i le aduse pe o tavă de argint, rămasă de
suvenire d-lui Boliac din expedițiunea lui politică
în Ungaria.

Luă o gazetă; din nenorocire, era republicană. O
deschise și își aruncă privirile alene pe coloanele
ei. Când, d'odată, își schimbă fața; barba începu
să-i tremure și să se sbârlească. N'apucă să citească
încă trei rânduri, și face o mișcare răpede,
răstoarnă ceașca cu cafeaua și sare de pe fotoliu
tipând:

– A ! infam ! de trei ori infam !

Ei, bătrân Ercule în proză - cum îi venise cuiva
gust să-ți zică, - așa este lumea noastră, plină de
infamii: adulatori lași, talente venali, sibariți
mârșavi, renegați de câte zece ori, tâlhari, monștri
cari și-au înjurat și bătut mamele, bătrâni corupți,
seducători și violatori de fete... Buni de
spânzurat, pre legea mea.

Ultima frază a gazetei republicane făcu asupra
d-lui Boliac efectul unui pumnal înfipt în inimă.
Se rădică iute și 'ncepu să-și străbată 'n lung și 'n
lat camera. Sângele i se urcase la cap, ochii îi
scânteiau, mișcărilor-i erau scurte și nervoase, și,

din când în când, se bătea cu pumnul în piept.

Rostogolindu-se 'n pieptul lui fără să poată găsi o ieșire, pasiunea se âmfle din ce în ce.

O ! să-l fi văzut, domnilor !... Ce sublimă furoare politică !

Zece minute trecură făr'a se auzi din gura lui nervoasă și spumată o silabă măcar. Își frângea mâinile, își mușca degetele, își lovea și-apoi mângâia fruntea. Furoarea ajunsese la parosism; uraganul era p'aproape să plesnească.

Îmbla agitat. D'odată se oprește la fereastră, și rămâne răpit de aspectul ce-i prezintă curtea. Ce suavă liniște domestică: servitoarea cumpărase o saca de apă. Sacagiul o deșerta în puțină. Ce privire fericită ! D. Boliac se simțea mai bine aspirând acea simplitate pacifică, care părea a fi un balsam calmant pentru înima lui muncită.

În două minute sacagiul deșertă sacaua, își primi plata și se sui pe saca. În van însă lovea cu biciul pe spinarea gloabei; gloaba nu putea porni; era ocupată cu afaceri intime.

D. Boliac privea scena sacagiului și gloabei cu cel mai mare interes.

Secretarul, asteptând dictarea, adormise. Sacagiul, pierzându-și răbdarea, întoarce biciul d'a'ndoasele și 'ncepe a croi spinarea animalului tenace. Biata gloabă, răzbită în lovituri, se sili a-și termina cât mai iute afacerile și o luă la fugă pe poartă spre satisfacțiunea sacagiului.

Văzând sacaua pornind, d. Boliac dă un țipăt de mirare și inspirațiune.

Secretarul sare din somn în mijlocul casei.

— Scribe, domnule - zise d. Boliac cu aerul ce de sigur trebuie să fi avut Archimede când a strigat Evrika; - scribe ! am să-i sfărâm !

Secretarul se reaseză, muiă condeiul și fu gata. D. Boliac își trase cu sete respirarea și spre ușurarea lui sufletească, exclamă celebra epigrafă: Imperiul vine, vine la galop !

Secretarul o scrise, și, d'atunci, o citește lumea

în capul fiăcăreia din rubricile Trompettei;
d'atunci ziarul d-lui Boliac se vinde câte un leu
nou.

Furtuna se liniște.

Bătrânul imperialist, uimit de fericita lui
inspirațiune, își aduse aminte că nu și-a băut, după
masă, cafeaua; se răpezi, puse mâna pe călimări și
înghiți cu sete licoarea neagră... Crezuse că era
ceașca de cafea. Tocmai când simți pe gât efectul
acru, aruncă, plin de necaz, călimările în pieptul
secretarului, care, mânjit de cerneală de sus până
jos, fugi pe ușă făcându-și cruce.

Și când ar sta cineva să cugete la cauza care a
stimulat inspirațiunea d-lui Boliac !...

Ei, domnilor ! adesea efectele cele mai mari
provin din cauzele cel mai de nimic.

Liberalii și conservatorii

Sunt în România două partide, care se exclud unul pe altul: liberalii și conservatorii, roșii și albi, radicalii și reacționarii.

Deși nimeni nu tăgăduiește că aceste două partide în adevăr se exclud, părerile în privința lor se deosebesc. D. C. A. Rosetti, cel mai competent om în materie de lupte politice, e de părere că partidul conservator, alb sau reacționar, este o Plevnă internă pe care liberalii trebuie să o combată la moarte și viață. Diletanții politici, din contră, sunt de părere că aceste două partide, deși în adevăr se exclud, vor același lucru, adică să ajungă și să rămâie la putere.

Noi credem că d. C. A. Rosetti, cu toate că este un foarte excelent bărbat politic, merge prea departe în judecata sa asupra partidului conservator; cu toate acestea - nu împărtășim vederile diletanților politici.

De când fericirile liberalismului s'au revărsat asupra țării noastre, liberalii și conservatorii mereu se luptă, și, cu deosebire în cursul celor din urmă doi ani, ne-au dat destule dovezi că o sinceră și neîmpăcată ură îi desparte. O mulțime de oameni au fost dați în judecată; altă mulțime a fost perchiziționată; s'a ticluit catastiful de păcate: în sfârșit, pentru ca toate aceste să se poată face, trebuie să fie la mijloc o ură sinceră, iar pentru ca să se poată urî, oamenii trebuie să aibă motive bine întemeiate.

Trebuie deci să fie ceva, ce deosebește pe liberali de conservatori.

Era odată o vreme, când nu erau în țară nici liberali, nici conservatori: erau numai boieri, ciocoi, târgoveți și țărani. D'odată însă se întorc de prin străinătate o mulțime de tineri, care știau

multă carte, aveau multe aspirațiuni frumoase, dar nu cunoșteau țara. Ei cer să se facă schimbări în așezămintele țării și aveau tot dreptul să facă această cerere, deoarece, în adevăr, era trebuință de anumite schimbări.

Din nenorocire însă acești tineri nu cunoșteau îndestul starea și adevăratele trebuințe ale țării; astfel cereau niște schimbări, pe care bătrânii, ca niște oameni, cari cunoșteau țara, nu le puteau primi ca bune și folositoare.

Astfel se produce cea d'întâi luptă politică; tinerii cer schimbări, iar bătrânii le răspund: Voim și noi să facem anumite schimbări, nu însă pe acele, pe care le cereți voi.

Cine sunt însă acești tineri liberali ? - Costache Negrea, N. Bălcescu, Câmpineanu, Eliad Rădulescu, Tell, Bolintineanu, V. Alecsandri, A. Russo și alții, toți oameni, cari astăzi sunt, ori, dacă ar mai trăi, ar fi conservatori: e dar o foarte mare deosebire între liberalii de atunci și liberalii de acum. Alătura cu Misail, Pătărlăgeanu, Holban, P. Ghica, etc., Bălcescu, Câmpineanu ori E. Rădulescu niciodată nu s'ar fi luptat.

Liberalii de odinioară voiau niște lucruri, care poate că nu se potriveau cu starea în care se afla societatea română; din nenorocire s'au vârit însă printre dânșii niște oameni, cari nu erau deopotrivă cu dânșii, oameni, cari voiau niște lucruri, ce nu se potrivesc cu starea niciuneia din societățile organizate de pe fața pământului. Chiar la anul 1848 era o foarte mare deosebire între acești oameni și adevărații liberali, și N. Bălcescu încă atunci numea pe conliberalul său C. A. Rosetti, un trădător (vezi I. E. Rădulescu).

Dacă nu ar fi fost însă acei liberali nobili, cari astăzi sunt ori ar fi conservatori, niciodată liberalii de astăzi nu ar fi ajuns a se răsfața în viața noastră publică; I. C. Brătianu și C. A. Rosetti numai la umbra unor nume adorate au putut să-și facă meseria lor de samsari politici. Liberalii de astăzi

au luat însă o moștenire, la care nu au niciun drept.

Dorința acestor liberali era de a da țării o organizație, în virtutea căreia puterea publică poate să atârne mai ales de ciocoi și de târgoveți, și grație sprijinirii ce li s'a dat din partea oamenilor cu greutate la anul 1866, această dorință li s'a împlinit.

Mai este însă un lucru la mijloc.

În o țară atât de liberală ca România, foarte lesne s'ar putea întâmpla ca națiunea suverană să-și dea seamă despre ceea ce face și să le dea liberalilor bani de drum. Contra acestei eventualități triste nu este decât un singur leac, ura personală, și d. C. A. Rosetti, ca un eminent bărbat politic, își dă toată silința spre a deștepta în țară acest sentiment binefăcător.

Și d. C. A. Rosetti a izbutit: în adevăr, astăzi cei mai mulți din aceia, cari susțin guvernul liberal, îl susțin numai fiindcă urăsc pe conservatori, se tem de ei, ori fiindcă ar trebui să-și sacrifice interesele personale, susținând pe conservatori. D. C. A. Rosetti e dar foarte aproape de adevăr, când zice, că cele două partide sunt două cete vrăjmașe și că partidul conservator este o Plevnă internă. Este foarte aproape de adevăr, deoarece știe, că însuși lucrează zi și noapte spre a produce acest rezultat. Îndată ce ar înceta ura și frica, îndată ce interesele particulare nu ar fi angajate în luptele politice, d. C. A. Rosetti ar trebui să se ducă de unde a venit.

Dar toate lucrurile au rostul lor. Mai nainte ori mai târziu ura și frica vor trebui să înceteze și atunci, de voie de nevoie, aceia cari își au interesele angajate în operațiile firmei liberale vor începe să țipe mai amarnic. Nimeni cu minciuna nu poate duce foarte departe și încetul cu încetul lumea își aduce aminte de starea în care se afla țara pe când era guvernată de oameni capabili și cumpătați, o compară cu cea de astăzi, și la urma urmelor față cu adevărul chiar și ura va trebui să-și piarză puterea. Frică ? - frica, neîntemeiată - fiind,

va trebui să înceteze cât mai curând.

Atunci apoi, d. C. A. Rosetti a pierdut jocul.

Liberalii engleji și români

Cartea albastră, pe care a publicat-o zilele acestea guvernul englezesc, deși cuprinde numai și numai documente privitoare la cestiunea afgană, are destulă importanță prin armele ce procură atât adversarilor cât și partizanilor guvernului cârmuit de lord Beaconsfield, pentru viitoarea luptă parlamentară. În privința depeșei, ce de curând lord Cranbroock, actualul ministru al Indiei, a trimis lordului Lytton, vice-regele Indiei, controversa există chiar acum. Acea depeșă cuprindea, după cum se știe, o expunere a politicii urmate de precedentul guvern în privința emirului din Cabul, și arăta în ce și pentru ce ministerul actual a adoptat o linie de purtare deosebită. Blamul implicit aruncat prin acest însemnat document asupra administrației d-lui Gladstone, nu se putea să nu provoace reclamații din partea membrilor acelor administrații.

În deosebi ducele d'Argyll, care fusese secretar de stat la departamentul Indiei pe acea vreme, trebuia să se crează atins. În adevăr, el a și protestat cu putere și cu mult necaz prin coloanele ziarului Daily News. Depeșa lordului Cranbroock, după părerea ducelui d'Argyll, dă seama despre fapte într'un chip parțial și propriu a induce poporul în eroare. Ministrul, după spusa ducelui d'Argyll, a schițat un roman când a înfățișat pe emirul ca un om îngrijat de teama Rușilor, care ar fi cerut Englezilor să-l protejeze împotriva țarului, și care s'a dat în brațele Rusiei pentru că predecesorii lordului Lytton în India rămăseseră surzi la plângerile sale. Toate acestea, zice ducele, sunt curate născociri; Șere-Ali n'avea de loc teamă de Ruși, și se gândea numai la greutățile din lăuntru ale guvernului său, la interesele sale

teritoriale și dinastice; aceea ce dânsul voia să capete dela Englitera era numai o garanție împotriva vrăjmașilor săi dinlăuntru, și nemulțumirea lui venea numai și numai din aceea că lord Northbroock nu voise să-i asculte aceste pretenții. După părerea ducelui d'Argyll, emirul chiar dacă sincer s'ar fi temut de Rusia, această teamă n'ar fi trebuit să înrăurească asupra purtării guvernului Indiei. Ex-secretarul de stat este din aceia cari, în toate chestiunile politicii orientale, profesează o încredere implicită în buna credință și în desinteresarea țarului și consilierilor săi. Din nenorocire însă pentru dânsul, după scrisoarea ducelui d'Argyll, purtând data de 23 Noemvrie, a venit numai decât publicarea Cărții albastre, și prin această culegere de documente oficiale se răstoarnă cu desăvârșire vederile și judecata lui politică. După cum se vede lămurit dintr'o importantă depeșă a lordului Northbroock, din 15 Septemvrie 1873, precum și dintr'o mulțime de alte documente atârând de acea depeșă, emirul nu se gândea decât numai și numai la primejdiile din afară, și considera granița lui despre miazănoapte ca serios amenințată e vecinii ruși. Un trimis al emirului, într'o convorbire cu vice-regele Indiei, pe la mijlocul anului 1873 se rostea cum că înaintarea Rușilor în Asia a deșteptat serioase temeri printre populațiile Afganiei; și oricât de mult și de des i-ar asigura Rușii pe Afgani că nu trebuie să aibă nicio teamă de ei, Afganii nu pot să le dea nicio încredere, și niciodată nu se vor crede în siguranță, până ce nu vor fi siguri că se pot bizui pe ajutorul Englezilor.

Afară de aceasta, lord Northbroock a trimis acum de curând către ziare o scrisoare, în care arată lămurit groaza ce a produs printre Afgani și emirului lor expediția rusească la Kiva. Lord Northbroock reproduce o parte din propriile sale depeși, publicate astăzi și prin Cartea Albastră, și fără să vrea chiar dovedește pipăit că acele ce

astăzi se întâmplă în Asia nu se poate imputa decât numai și numai politiciii greșite și condamnabile a guvernului liberal cârmuit de Gladstone.

Pe de o parte guvernul acela nu voia să admită cum că ar fi fost ceva de temut din partea Rusiei; de altă parte respingea orice propunere de alianță cu emirul, cum și orice făgăduință de ajutor la întâmplare să-l atace Rușii. Guvernul liberal Gladstone a crezut de cuviință că nu-i nevoie nici vreme să se mai ocupe cu aceste chestiuni, și rezervându-și dreptul de amestec, a amânat cercetarea lucrului pe o altă dată nehotărâtă. Emirul atunci, văzându-se părăsit de Engleji, aliații lui firești, a trebuit să cedeze de frică sau prin amăgirea intrigilor rusești. Deosebirea temeinică între guvernul liberal și cel conservator, acum la putere, în Anglia, este că cel dintâi, cu totul dimpotrivă cu cel de-al doilea, vede în Rusia aceea ce spun Rușii iar nu aceea ce este. Liberalii engleji cu d. Gladstone în frunte-le, chiar după expediția rusească la Kiva, chiar după urzirile rusești din Orient, chiar după tratatul dela San Stefano, n-au încetat de'a îmbrățișa cauza rusească, ca și cum judecata politică și simțirea interesului național le-ar fi lipsit cu totul.

Liberalii pretutindeni sunt iubitori de forme frumoase, de fraze și de formule de senzație, filantropi nesocotiți, considerând progresul omenirii ca o faptă a voinții individuale, iar nu ca un rezultat firesc al mersului omenirii prin scurgerea vremilor; așa sunt toți liberalii, și când zicem liberali, voim să înțelegem aci pe liberalii cinstiți, născuți liberali, cari gândesc strâmb și lucrează astfel după temperamentul lor și după cum îi taie capul, iar nicidecum nu vrem să înțelegem pe liberalii necinstiți, făcuți liberali, cari gândesc limpede, dar lucrează rău pentru interesul lor și după cum îi împing poftele și patimile lor, cum bunioară, în micul Paris al Orientului lucrează vestitul campion al desmoșteniților, marele mag al

republicei universale, d. C. A. Rosetti.

De sigur nu putem face necinstea d-lui Gladstone, să nu facem deosebire între dânsul și președintele Camerei noastre, care după declarația sa de mai alaltăeri, este făcător de minuni, ca orice nepot al divului Traian, care este acum după războiu independent, nu ca mai nainte, adică are cu ce trăi fără grijă de-acum încolo și care mai presus de toate iubește. D. Gladstone și guvernul său, preocupat de ideile filantropice și religioase, au rămas orbi și nepăsători în fața intereselor țării lor și a echilibrului internațional. Guvernul conservator dimpotrivă, a urmat calea cea dreaptă, și a văzut dela început că sub firma de senzație atârnată deasupra întreprinderii Rusiei în Orient, se ascundea tendința moscovită asupra Constantinopolului și scopul nimicirii împărăției otomane. Guvernul conservator a simțit că misia rusească la Cabul este încă un pas al Rusiei împotriva Engliterei, și că nimicirea Turciei nu este alta decât pregătirea neapărată a unei lupte uriașe în Asia. Și astfel guvernul conservator a schimbat pe dată politica urmată până atunci față cu emirul din Cabul, oferindu-i o alianță ofensivă, cerută odinioară de către Emir și refuzată de către guvernul liberal. De astădată însă era prea târziu; greșeala neiertată a cabinetului Gladstone a făcut neînălăturabil războiul, căci a lăsat pe Șere-Ali să intre în sfera de acțiune a Rusiei.

Parlamentare gogoși

Întrucât cocoanele pot fi constante în politică:

În mahalaua Oțetarii, vreo zece cocoane șed la sindrofie și fac politică. Un monșer din partea locului intră să le aducă știrea, că s'a încheiat convenția cu Rusia, pe care începe să le-o citească.

La fiecare articol, toate cocoanele bat în palme cu bucurie, strigând într'un glas: bravo guvern !

Însă când monșerul dă citire articolului, în care se spune, că muscalii n'au ce căuta prin București, întreaga sindrofie dă un țipăt grozav și leșină în corpore.

Când s'au trezit, trecuseră toate în opoziție.

Prospătura

În vreme de băjenie și de răsmiriță ca acum, se găsesc creeri cari, ori prea svântați ori prea mucezi, ori de frică ori că-și perd sărita, sunt stăpâniți de fel de fel de temeri, una mai bizară și mai nejustificată decât alta. Pe de altă parte toate gazetele (afară de a noastră, se 'nțelege) caută să-și facă negustoria cât pot mai bine, răspândind în public noutăți false și curat născocite, spre amăgirea opiniei publice supraexcitate.

Conjurăm pe înalta nobilime și onor. public să nu mai dea niciun crezământ nicidecum la nicio știre din nicio gazetă - căci toate știrile de tot felul din toate locurile și din tot momentul, nimeni altul decât noi, noi și numai noi suntem în stare a le da.

O veste tristă pentru amatorii de giumbușuri ziaristice:

Aflăm că d. Al. Sihleanu, cu sănătate și voie bună, s'a convertit. Știrea aceasta a produs la Bursă o scădere colosală în cursul acțiunilor ziarului Reforma, foaie cotidiană care apare la două săptămâni odată.

Mișcările ostirilor rusești. - Mersul Rușilor spre Dunăre se urmează cu mare iuțeală. Astăzi joi la nămieș în curtea Otelului de Orient, de peste drum de grădina Episcopiei, au intrat 4 cazaci călări. Pentru a putea da cititorilor cât se poate mai multe gogoși proaspete, anunțăm că am îngajat mai mulți corespondinți, câte unul pentru fiecare mahala din București. Astfel ne vedem puși în plăcuta poziție a da sub această rubrică gogoși, pe care nu oricine le poate procura publicului.

Ni se scrie din cartierul general al armatei otomane dela Dunăre, că starea sănătății bașibuzucilor este minunată. Soldații turci cari n'au murit încă, tot mai trăiesc, și cei cari nu sunt deloc

bolnavi sunt foarte sănătoși.

Consiliul de igienă, de pe lângă cartierul general al bașibuzucilor dela Dunăre, a votat în ședința de joia trecută următoarea propunere, pe care a înaintat-o către generalisimul respectiv:

Considerând, că e mai igienic pentru un bașibuzuc să mănânce mai rar și mai mult decât mai des și mai puțin;

Că decât să se îndoape într'una ca vitele, mai bine să mănânce odată cum se cade, și apoi să fie cu stomahul mai ușor pentru orice întâmplare -

Consiliem pe înaltul generalisim: Să le mai sporească cu jumătate tainul zilnic de până astăzi, dispunând a li se da tainul astfel sporit la trei zile odată regulat.

Generalisimul, încântat de îngrijirea Consiliului pentru sănătatea bașibuzucilor, a adoptat propunerea adăogând în turcește, cu chiar mâna lui următoarele:

Asemenea, ori câte de-ale mâncării vor putea bașibuzucii să fure depe țărmul stâng al Dunării, sunt opriți a le atinge cu gura sub pedeapsă a li se scoate toți dinții. Dimpotrivă, aducându-le acasă la subiscălitul, pentru această faptă bună, se va dispune a fi pomeniți la gîamia din Rusciuc de către Hogeia, în toate zilele în cari nu li se cuvine tain dupe povața Consiliului de igienă.

Generalisim, Hagi-Caimac.

Resbelul

Planul de bătaie al oastei rusești are de scop să bată pe Turci - precum desigur planul Turcilor e să biruie pe Ruși. Dacă nu s'o întâmpla cea d'întâi, are să se întâmple cea d'a doua,... și dacă nu s'or întâmpla niciuna nici alta, atunci o să se întâmple altceva - că ceva tot are să se întâmple.

Vapoarele turcești umblă pe apă, și când nu umblă... stă pe loc - iar oastea rusească stă pe uscat, și când nu stă... umblă. Aceste știri îngrijetoare produc senzație în toată lumea europeană, care a ajuns de nu mai are poftă de mâncare, fiindcă nu are ce să mai mănânce - criză mare !

Ca doi berbeci pizmătareți, cari stă gata să se arunce unul asupra altuia cu coarnele, astfel două împărății au pornit cu oștile respective să se întâlnească și să se facă praf. Să vedem care din doi are să rămâie până la urmă berbec bătut !

În această privință vederile noastre se rezumă în puține cuvinte.

Dacă s'o întâmpla - cum cred unii - să bată Rușii pe Turci, atunci o să facă Czarul chef mare și Sultanul are să se facă ursuz și mahmur de tot; iar - cum cred alții - la din contră... viceversa. Putem însă afirma cu siguranță, că și unuia și altuia le-ar părea bine să facă chef.

În zilele din urmă în parlamentul din Stambul, un deputat (extrema-stângă, grupu Bogaci-Sadea-efendi) a interpelat pe guvern să-i spuie, că ce are să facă dacă n'o putea birui pe Ruși - și ministru de războiu a răspuns, că dacă n'or fi Turcii biruitori, or să fie biruiți. Parlamentul, mulțumit de răspunsul ministrului, a trecut la ordinea zilei, dând guvernului un vot de aferim.

De altă parte un corespondent al nostru ne scrie,

că la un ziafet ce marele duce Nicolae a dat ofițerilor la pornirea lor din Chișinău, comandirul-duce le-a ținut un discurs scurt dar coprinzător, în următoarele cuvinte:

-Dacă n'om bate noi pe Turci, atunci au să ne bată ei pe noi !.

Iată deci, că vederile noastre se întăresc prin glasurile oficiale ale celor două împărății cu pricină.

În tot cazul însă, noi tot n-am pierdut speranța în diplomația Europei: tot mai credem că are să se facă pace... dupe ce s'o isprăvi resbelul.

Resbelul 1877

Dintre toți anii trecuți, cu drept cuvânt acesta se poate numi un an caraghios, deși s'au petrecut în cursul lui lucruri foarte serioase, tocmai așa precum adunările legiuitoare sunt niște așezăminte foarte serioase, deși se petrec în ele prea adesea lucruri caraghioase.

În acest an, târîș grăpiș, ar fi mers treburile foarte bine dacă n'ar fi mers rău de tot; politica iarăși nu s'ar fi încurcat așa de mult dacă ar fi fost pace, și mulți onorabili deputați și senatori au dovedit elocent, la Idee, că ar fi fost desigur pace dacă nu era războiu; apoi, întemeiați pe această matură judecată, membrii Clubului Lătrătorii la Lună s'au rostit în ședință solemnă, că dacă nu se făcea războiu era să fie pace bună.

Aceasta poate da o idee, deși slabă în adevăr, despre logica care a predominat la mersul spiritului public în capitală.

Războiul - iată evenimentul cel mare !

Noi am zis-o și o susținem sus și tare:

Vapoarele turcești umblă pe apă, și când nu umblă... stă pe loc; - oastea rusească stă pe uscat, și când nu stă... umblă.

Aceasta produce senzație în toată lumea europeană, care a ajuns de nu mai are poftă de mâncare, pentru că nu mai are ce mânca - criză mare ! Apoi, întrucât privește acțiunea războinică chiar, ziceam:

Ca doi berbeci pismătareți, cari stau gata să se arunce unul asupra altuia cu coarnele, astfel două împărății au pornit cu oștile respective să se facă praf.

Să vedem care din doi are să rămâie berbec bătut.

Adevărul e că până acum niciunul, sau mai bine

zis amândoi berbecii, se poate spune că au rămas bătuți.

Lumea politică stă pe gânduri și diplomația și-a pierdut catastifele.

În zadar au fost stăruințele, în zadar amenințările: niciun folos.

Țarul este neînduplecat; Sultanul este mahmur.

Cei doi berbeci voiesc cu orice preț să se bată reciproc.

Întrucât privește acest războiu, prevederile noastre sunt categorice:

Dacă nu Sultanul, Țarul va fi învingător - și vice-versa. Aceasta încă nu o știu destul de bine diplomații, și pentru aceasta nu se pot pronunța deocamdată.

Domnea în cercurile diplomatice o mare nedomirire până în zilele trecute, când - Agenția Havas împrăștiă în cele cinci părți ale lumii, o depeșă de o importanță foarte gravă, în care se spunea:

În Asia s'a făcut o mare bătălie. Se asigură că ori Turcii ori Rușii au fost învingători.

Atunci s'au pus oamenii la gânduri, ca să dovedească: este sau nu adevărată știrea dată de numita agenție.

Dupe măture chibzui, cântărind probabilitățile, se pronunțară în cunoștință de cauză, că spusele agenției sunt curatul adevăr.

Atunci, pentru asigurarea opiniei publice europene, se hotărîră toți a stăruii ca, cel puțin după sfârșirea războiului, să se facă pace.

Să sperăm prin urmare că stăruințele diplomaților vor ajunge la bun capăt.

Situațiunea Europei

Săptămâna aceasta în Europa a fost ca toate săptămânile... de șapte zile tocmai.

În aceste șapte zile s'au petrecut fapte multe și mărunte, - dar numai două singure evenimente de adevărat calibru european s'au arătat pe orizontul politic, spre a face caracteristica săptămânii: apariția Claponului în București și declararea neutralității Spaniei în chestia Orientului.

Lumea politică a primit cu bucurie arătarea acestor două fenomene, cari sunt de natură a exercita o înrâurire neașteptată asupra situației actuale.

Toate cabinetele europene au felicitat telegraficește foarte călduros pe redactorii noștri de nemerita idee politică ce au avut, când dânșii au declarat cu energie și pe față neutralitatea Spaniei; - precum și toți cititorii Claponului au rămas pe deplin mulțumiți de întreprinderea literară, plină de talent, a guvernului M. Sale Alfons XII, prin scoaterea la lumină a acestei foițe foarte hazlie.

...Aceasta numai și numai, pentrucă atât noi cât și guvernul spaniol, am avut lealitatea a ne pune mai presus de sistema nenorocită, urmată până acum în diplomația europeană.

Ce ne-am zis noi ?... Nimic mai mult decât, că trebuie să avem tăria a proclama sus și tare neutralitatea Spaniei. Ce a făcut guvernul dela Madrid ? Nimic mai puțin decât a scos la lumină o foaie foarte nostimă, pe care toți cititorii au judecat-o vrednică a le lua cu cinste câte un ban pe săptămână din buzunar - dovadă că Claponul se vinde ca lipia caldă.

Dela o vreme încoace adevărul este, că s'a urmat în politica Europei o școală nu prea cinstită. Diplomația nu mai avea decât un înțeles cu totul

nențele: mofturi, nazuri, giumbușuri... ba și chiuluri, și tot felul de secături nevrednice de fețele împărătești. Nu este dar de mirat, că Europa, aderând fără rezervă la noua noastră școală diplomatică, a aplaudat cu mulțumire ferma atitudine politică luată de redacția noastră, cum și stilul hazliu și popular al guvernului din Madrid - (și între noi rămâne vorba, sperăm că și noi pe viitor, atât guvernul Claponului cât și redacția Spaniei vor fi onorați cu aceeași încredere, ca și până acum, de către înalta nobilime și onor. public bucureștean).

Afară de aceste două evenimente ale săptămânii, pe care le relatarăm foarte deslușit cititorilor, avem a înregistra între faptele, deși de o ordine secundară, totuși importante, aceea ce o știre din izvor sigur ne aduce la cunoștință. Faptul este cu atât mai regretabil, cu cât Claponul însuși fără intențiune i-a fost cauza indirectă.

Guvernul otoman a destituit pe Abdul-Kerim din postul de generalism al armatei dela Dunăre, din cauză, că dupe o denunțare anonimă, poliția din Rusciuc i-a călcat casa, și în urma unei strașnice perchezițiuni, a descoperit asupra-i numărul 1 al Claponului, pe care-l ținea ascuns într'unul din meși. La întrebările ce i s'au făcut a mărturisit că se prenumără și el între cititorii acestei foite - a cărei trecere în țara turcească este oprită, fiindcă această foită se bănuiește că ar fi organul oficios al cartierului general rusesc. Întrucât ne privește, respingem cu indignare insinuările guvernului din Stambul. Am spus-o și o mai repetăm: Claponul este un organ eminamente neutral ! Cel mult el poate fi gazeta oficioasă a stărostiei birjarilor muscali din București, însă niciodată al cartierului general rusesc.

Aceasta trebuie s'o știe foarte bine cabinetul dela Stambul, și dacă umblă cu mofturi, ca să inducă în eroare opinia publică europeană asupra personalității politice a Claponului - aceasta nu

poate veni decât tot dela politica englezească. Noi știam foarte bine, că nicidecum nu se va putea împăca cu ideile noastre politica egoistică a companiei engleze de tramvai, căreia dela un cârd de vreme birjarii muscali, neutri ca și Claponul, îi fac strașnică concurență; - țineam însă a nu răspunde decât fiind provocați d'a-dreptul.

Acum că am limpezit o situație, care nu se mai putea prelungi, nu mai avem nimic de zis în această privință.

Am uitat însă a spune, că mult regretatul Abdul-Kerim a fost înlocuit la comanda bașabuzucilor, cu un fin și rubedenie de departe al Sultanului, anume beiful Hagi-Caimac. Să-i fie de bine, și la mai mari ! Atâta pagubă !!...

Astfel s'a dus și săptămâna aceasta, cum bag-seama or să se mai ducă multe, până când, dupe un vot secret dat de prooroci cu majoritate absolută de glasuri, A tot-țiitorul citind mesajul de dizolvare (menit a face senzație) o să închiză catastiful caraghiozilâcurilor omenеști. Dacă Claponul va apărea și pe atuncea, promitem a da cititorilor atât textul mesajului în extenso cât și darea de seamă în rezumat a acestei importante ședințe.

Ultimele gogoși calde

Ultimele gogoși calde [I]

(Serviciul telegrafic particular)

Țarigrad, marți,

Ședința Parlamentului. - Deputatul Gianabet interpelează pe ministrul de resbel, în privința bombelor cu cari se bombardează orașele românești. Interpelatorul întreabă, dacă ministrul știe pentru ce ghiulelele nu bat la țintă și nu fac explozie, spre rușinea lui Abdul-Kerim. Ministrul răspunde: ioc !

Dupe răspunsul ministrului, Parlamentul votează o moțiune de sictir ministerului, formulată de interpelator.

Anasini-Zavrac, capul centrului drept, este chemat a forma noul cabinet.

Vidin, marți seara.

Materialul de artilerie din cetate a tras reveneală. Bombardarea cetății a început. Ghiulelele din Calafat fac stricăciuni mari. Lui Hogea din Vidin, o ghiulea i-a luat ceașca cu cafea din mână tocmai când o aducea la gură. Unui cadiu, o altă ghiulea i-a spart luleaua ciubucului. Pe ulițele Vidinului au rămas multe perechi de papuci fără stăpân. De trei zile câinii din cetate urlă a pustiu.

Agenția Havas a trimis din București către ziarele din străinătate următoarea depeșă:

Toate silințele guvernului român, de a opri ca teritoriul său să devie teatrul resbelului, au fost zadarnice. Ostilitățile au început aseară cu furie chiar în București. Un birjar muscal a bătut de moarte în podul Mogoșoaii pe un calfă turc dela bragagiria lui Vahit-Abdula, cauzându-i pagube însemnate prin răsturnarea unei donițe pline cu bragă. Îngajamintele de neutralitate date de guvernul român au fost pe deplin păstrate în

această primă ciocnire. Sergenții de stradă au asistat la încăerare ca spectatori cu totul neutrali, până când bragiul a fost silit să bată în retragere. Liniștea domnește în București.

Tot agenția Havas mai trimite iarăși de aici următoarea depeșă cu aceeași destinațiune: În România, zaharul dela 2 franci și jumătate ocaua, a scăzut la 75 de bani. Această repede ieftinire se datorește împrejurării următoare. Patru monitoare turcești au bombardat portul Mizil (?) cu căpățâni de zahar englezesc, dintre cari au căzut în oraș aproape la 15.000. Toate proiectilele (din pricina căldurei exploziei) când au fost strânse de pe ulițe, erau reduse în stare de acadele. Liniștea domnește.

Rusciuc, miercuri.

Azi a plecat de aci la București un trimis expres al lui Abdul-Kerim, purtând asupra-i bonuri imperiale otomane în valoare de 11 parale turcești, ca să cumpere pentru generalisimul un exemplar din foia hazlie, ce apare mâine în București sub titlul Claponul.

Ultimele gogoși calde [II]

(Serviciul telegrafic particular)

Turtucaia, joi.

La bombardarea din urmă a acestui oraș, bașabuzucii au fost la înălțimea lor tradițională. Cu un sânge rece minunat au privit Turtucaia în flăcări. Și ca să nu piarză ocazia a se bucura, ca niște adevărați artiști, de acest măreț spectacol, au dat fuga cale de trei sferturi de poștă afară din oraș spre miază-zi, ca să poată privi focul în perspectivă.

Țarigrad, vineri.

Se afirmă prin cercurile înalte, că Rusia cere pacea, rugând pe Englitera să intervie pe lângă Poartă. Guvernul britanic se ține greu. Știrea aceasta a produs o însemnată urcare a valorilor împărătești la bursa de aici. Hârtiile otomane, dela 63 s'au urcat 64 de parale turcești.. ocaua.

Londra, vineri.

Times, zicând că interesele Engliterei au fost lovite, declară prin urmare că ea e desfăcută de orice înțagament de neutralitate. Flota engleză a și primit ordin să pornească în grabă pentru a face o demonstrare energică în fața portului român Căiești, pe unde se desbarcă mereu arme americane. Flota are să ție închis și să vegheze acest port, până la desăvârșita terminare a resbelului.

Rusciuc, sâmbătă.

Marele stat-major a adoptat invenția colonelului Hahaler-aga pentru trecerea bașabuzucilor pe Dunăre. Invenția stă în aceasta:

Întocmai ca un balon, se umflă turecii șalvarilor fiecărui bașabuzuc cu aer îndesat, până ajung ca două burdufe. Cu chipul acesta toți șalvarii fiind astfel umflați, bașabuzucilor le va veni foarte ușor

a trece Dunărea, umblând pe apă în picioare până
'n genunchi.

N. B. Din cauza întreruperii căilor, neprimind de
trei zile poșta din Urlați, nu putem da nimic nou
despre mersul resbelului în Asia-Mică.

Guvernul și modificarea art. 7

În numărul său de ieri Românul cuprinde, în trei coloane foarte interesante, un fel de profesie de credință a partidului roșu, sau mai bine zis, o declarație amoroasă în toată regula adresată cu multă căldură sferelor înalte, ce au înscris și au făcut să se înscrie în tratatul dela Berlin art. 44. Cu o zi înainte, organul prezidentului Camerii arăta că guvernul roșu, nu dela majoritate ci dela minoritate va stăruia să aibă o deslegare a cestiunii israelite; a doua zi însă schimbă foaia, și în dorința d'a nu se amăgi cumva autorii tratatului și inspiratorii art. 44 asupra vederilor partidului roșu, Românul așterne trei coloane de lămuriri în această privire.

Lăsăm la o parte introducerea articolului, unde Românul se felicită că, grație guvernului roșu țara este acum sosită într'o stare politică, pe care nici cei mai geniali și mai îndrăzneți eroi ai trecutului n'ar fi cutezat s'o viseze; ceea ce este important să relevăm sunt părerile acelei foi în privința cestiunii art. 7 mai ales față cu partidul conservator.

Astăzi - zice Românul - ni se cere de întreagă Europa ca să ștergem din instituțiile noastre niște restricțiuni legislative, ce sunt cu totul contrarie spiritului tolerant al țărilor celor mai culte. Care va să zică, noi facem parte din țările cele mai culte, și Europa, în interesul nostru numai, pentru întregirea ideilor liberale în sânul Constituțiunii noastre, ne-a impus să dăm drepturi la evrei. Aceste complimente bine simțite la adresa Europei din partea organului radical, n'ar avea o semnificare atât de importantă, dacă mai la vale nu am citi:

... Datoria noastră este de a aborda, de a trata și de a rezolva cât mai curând această chestiune, oricât ar fi ea de dificilă.

A căuta să ne sustragem, prin subterfugii, nu

este a înlătura, ci numai a amâna și a îngroșa dificultatea...

... Dacă s'ar cerca cineva să alunge soluțiunea și de astădată, pericolul ar deveni și mai mare și mai iminent.

Negreșit că acel pericol nu va fi provocat de partida liberală... Cine a zis că trebuie să ne sustragem dela cestiunea israelită prin subterfugii ? - Nimini. Toate părerile date în deosebite părți până acuma asupra acestei cestiuni, toate chipurile de soluțiune, într'un sens sau într'altul, arătate, au fost clare; despre subterfugiuri n'a fost vorba până acum nicăeri; au fost și sunt încă persoane și grupuri cari ar fi de părere, că cestiunea israelită neputând-o noi deslega acuma de zor fără a ne primejdui naționalitatea, trebuie să răspundem Europei cum că deocamdată nu voim a ceda întru nimic cerinții art. 44 al tratatului; această părere extremă, bună rea, s'a enunțat clar, și tocmai fiindcă e așa de hotărîtoare în sensul negativ, nu o putem numi un subterfugiu. Însă Românului îi trebuia o întorsătură de condeiu, pentru a putea face celor interesați din lăuntru și din afară prețioasa declarație că partida roșie, care la 66 făcuse cererea de a se șterge restricția contrară spiritului tolerant al țărilor celor mai culte, nu are să se tocmească nici acuma mult la trecerea acestei cestiuni. Când o operațiune, - zice Românul - oricât de dureroasă și de delicată, este recunoscută ca necesară, chirurgul prevăzător nu cată s'o amâne. El se teme de cangrenă.

Tot asemenea și în țară la noi partida liberală n'a pregetat niciodată de a feri corpul nostru social de cangrena ce vor să-i inoculeze adversarii ideilor liberale.

Orice or zice oamenii partidei conservatoare, în sofisticile lor raționamente, răul nu poate consta niciodată în întemeierea și răspândirea libertăților; el provine din restricțiuni exagerate, din aplicațiunea falsificată și răstălmăcită a

principiilor și a dispozițiilor liberale. Amânările continue, deviațiunile dela un scop determinat, împleticirile și confuziunea, toate aceste piedice, întrebuintate ca tactică în afacerile statului, au format mai totdeauna bagajul cu care partida conservatoare a intrat în lupte cu cea liberală din țară dela noi.

Prin urmare, cei interesați din lăuntru și din afară pentru întregirea ideilor liberale în sânul Constituției noastre, să știe că partida liberală nu pregetă de a feri corpul nostru social de cangrena, ce vor să-i inoculeze adversarii ideilor liberale (conservatorii), cari, prin sofisticile lor raționamente, vor să dovedească că răul consistă în răspândirea nemăsurată a libertăților.

Românul are nevoie să facă astăzi această denunțare în contra conservatorilor; acest organ al unui partid ce se intitulează partid național nu se rușinează a denunța Europei pe partidul adversar, că umblă să scape de soluțiunea cestiunii israelite prin subterfugii, pe când partidul liberal, având a lupta cu cel conservator, are scopul determinat de a întregi ideile liberale din Constituție.

Această denunțare nerușinată a Românului îl privește, și nu avem de loc nevoie de a ne apăra în contra ei. Nu ne importă astăzi a ști ce părere pot să-și facă în privința noastră cei interesați la deslegarea cestiunii art. 7 în folosul israeliților, după acuzările ce ne aduce organul roșu. Ne importă a ști cum anume partidul d-lor Rosetti-Brătianu-Mihălescu înțelege întregirea ideilor liberale în Constituția noastră. Aceasta ne importă a ști atât noi cât și minoritățile din Camerele de revizuire. Nu este vorba de amânări continue, de deviațiuni dela un scop determinat, de împleticiri și confuziuni nici de bagajul cu care partida conservatoare, după zisa Românului, luptă; e vorba scurt și lămurit despre ce părere are și ce soluțiune propun în cestiunea art. 7 majoritățile roșii sau guvernul lor. La această întrebare se cere un

răspuns categoric, și până ce nu-l vor avea,
minoritățile nu vor putea ieși din rezerva lor,
oricari ar fi acușările și denunțările roșiilor.

Această cerere o făcuse partida liberală la 1866.
Cestiunea nefiind atunci înțeleasă de majoritatea
națiunii, este drept a spune, că Europa, făcându-ne
acum această cerere, nu pare a se preocupa așa
mult de nevoile noastre economice, cât de
întregirea ideilor liberale în sânul Constituțiunii
noastre.

Cuvântare

I

Domnilor

Într'o seară frumoasă de vară, un tânăr călător obosit de drum, ajungând lângă un izvor, s'a așezat jos să se odihnească. În fața spre apus de vale se ridica o pădure bătrână, iar la spatele pădurii cobora măreț soarele.

Pe deoparte oboseala, pe de alta înalta frumusețe a priveliștii l-au vrăjit; și sub vraja lor, tânărul nostru drumeț a adormit adânc... A adormit adânc - și a dormit foarte bine. Când s'a trezit - a doua zi dimineata - răsărea soarele. În fața tânărului, spre apus, acest soare nu mai lumina pădurea bătrână dindărătul căreia scăpătase aseară... lumina un oraș grandios: cu palaturi, catedrale, turnuri, cupole și viaducturi și mișcarea și sgomotul orașului mare... În locul pădurii negre de aseară, ce prestigioasă apariție aeriană sub strălucirea limpede a dimineții !... S'a șters omul umit la ochi... Cum se poate ? Cum se poate ? M'am culcat aseară - sigur - în fața unei păduri... și acum când mă trezesc... (aplauze).

Și necrezându-și ochilor, s'a aplecat asupra izvorului să-i spele... și privindu-se în apă s'a văzut acu, dimineata, tânărul de aseară, cu o barbă lungă albă până la brâu... Dormise o sută de ani... A rămas firește bătrânul încremenit...

Ei ! tot așa au rămas la noi încremeniți cei cari, după ce au dormit o jumătate de veac, s'au găsit în fața împrejurărilor sociale și politice din urmă (aplauze sgomotoase)... Se șterge boierul la ochi de dimineată... când se trezește în fața cu fapta vremii, cu așa adâncă schimbare a lumii... Rămâne uimit boierul, când în fața ciubucului ridicat, în loc să găsească plecată supunere, întâmpină un om care-i spune: Boierule, mi se pare că dumneata nu-ți dai seama de realitate... și nu mai... poți raționa

clar (aplauze multe). Cum s'a uimit omul din poveste în fața orașului ivit ca prin minune, așa s'au uimit mulți de la noi în fața revoluțiunii țăranilor... Da, trebuie să numim lucrurile pe numele lor: revoluțiune a fost, iar nu răscoală.

Turburarea ordinii publice în anume moment și loc, chiar când e logică, este o răscoală; însă ridicarea generală a unei lumi întregi, chiar când pare că n'ar avea logică, este o revoluțiune (aplauze sgomotoase).

Și rămânând uimiți în fața revoluțiunii țărănești, și-au întors privirile înapoi, și înapoi au dat cu ochii de partidul conservator-democrat... Minune peste minune !

O jumătate de veac se cântă: Deșteaptă-te, Române !..., Talpa țării, Noi vrem pământ !... Învățați carte ! luminați-vă ! Ei ! s'a deșteptat românul... începe lumea să se lumineze. Cine strică ? Noi suntem de vină că am fost chemați să luăm parte la viața publică (aplauze).

Clasele sociale care au dominat țara au fost odinioară puse într'o grea dilemă: ori să renunțe a mai domina, cedând în favoarea intereselor străine, ori să continue a domina în favoarea intereselor naționale - și firește au fost silite să primească soluția din urmă. da; când Europa a acordat Românilor ca atari o stare de drept internațional, acele clase dominante au trebuit să dea țării, mai de milă, mai de silă, o formă de Stat europeană, și numai decât să introducă și la noi cultura apuseană... Și atâta a trebuit să aibă urmări. Când se părăsește o stare politică patriarhală, firește nu se mai pot păstra moravurile patriarhale. Nu noi stricăm dacă, deșteptându-ne în fața rămășițelor claselor odinioară dominante, suntem mai bine armați decât mai pot fi ele (aplauze multe).

Domnilor, un Stat modern nu mai poate fi conservator în înțelesul strânte doctrine a conservării privilegiilor de clasă dominantă. Această doctrină dominantă este astăzi patent

anarhică, fiindcă energiile care cresc cu vremea pretind să se amestece și ele în conducerea afacerilor publice, dacă sunt înlăturate prea îndelung dela satisfacerea legitimei lor pretenții, atunci când natural ar fi să fie elemente de ordine, devin elemente de desordine; în loc să fie din ce în ce mai de folos progresului Statului, devin din ce în ce o mai mare primejdie pentru liniștea și siguranța lui.

Doctrina conservatoare modernă îmbrățișează interesele mai largi decât ale unei clase dominante, interesele societății întregi. Partid conservator modern este acela care cu știință și cu metodă, se uită până în straturile cele mai adânci ale societății, și caută și se întreabă: unde, unde mai este o energie care s'a născut d'abia de eri și pe care încă n'o cunosc ? și aceea trebuie s'o chem, să mi-o apropii și s'o pun la contribuția datorită de toți tuturilor: la menținerea statului meu integral. Căci ce să conserv ? Firește, rațiunea de afi a mea și a tuturilor - a Statului acestuia, care el însuși n'are altă rațiune de afi decât ființa neamului meu întreg. Dacă vreau să conserv ceva particular în paguba marelui interes general, atunci nu mai sunt conservator, ci anarchist (aplauze). Să nu se mai facă prin urmare glume... ieftine pe socoteala numelui partidului nostru conservator-democrat. În orice caz, cine cine le mai face să știe că le aruncă peste noi mai departe celor mai mari două imperii naționale - Engliteriei și Germaniei... Și asta... nu-i frumos ! (aplauze).

Clasele sociale, cu toate deosebitele lor interese particulare, trebuiesc să exercite în mecanismul întreg al Statului, reciprocă presiune între dânsle, nu pentru a strica economia întregului, ci pentru a o păstra. Numai astfel acest vast mecanism poate înainta pe calea viitorului depărtat, pe care singur Dumnezeu îl cunoaște, și la care orice națiune simțindu-se națiune trebuie să aspire.

Domnilor, spre a încheia, am să cer voe să spun

d-lui Șef al partidului conservator-democrat, câteva cuvinte... Domnule Șef, istoria o fac împrejurările și oamenii. Vai de bărbatul politic care n'a înțeles împrejurările zilelor lui ! păcat de împrejurările politice cât de mari dacă nu și-au găsit un bărbat de mare valoare ! (aplauze entuziaste).

Țara noastră trece vădit prin împrejurări înalte, împrejurări determinante pentru viitorul Statului român, pentru viitorul națiunii întregi (aplauze). Cu siguranță, aceste împrejurări nu puteau găsi un bărbat mai potrivit pentru înălțimea lor, decât pe acela pe care l-au desemnat vechii conservatori dela clubul clasic: acest bărbat este Take Ionescu (ovațiuni delirante; urale sgomotoase nesfârșite). În adevăr, acest act al vechilor conservatori este un act de școală modernă conservatoare (aplauze entuziaste). Au gândit într'adevăr la binele general al țării dând cu totul uitării interesul lor particular de clasă. Și-au zis: Take Ionescu nu mai trebuie ținut aici închis la strâmt; trebuie să-l mănăm la larg la destinația lui, să-și poată îndeplini omul misiunea la care-l chiamă patria (ovațiuni entuziaste).

Și astfel, împrejurările și-au găsit omul. Și de aci, această clocotitoare dragoste cu care din toate părțile îl întâmpină pe acest om o lume întreagă (ovațiuni, urale).

N'a fost fost om mai tăgăduit și mai ponegrit decât dânsul... și câtva timp... va mai fi încă (ovațiuni).

De altminteri el însuși și-a prevăzut-o, de când era încă tânăr, făcând primii pași în Parlament. Și-a zis: știu pe unde am să trec, dar - am să trec ! (aplauze furtunoase și prelungite).

A trecut. Îl întâmpină atâta dragoste din atâtea părți și atâta ură dintr'o parte. Dragostea aceasta, pe care și-a cucerit-o, să-l îndemne a merge înainte pe strălucita lui carieră pentru binele public și pentru onoarea vremii noastre; iar ura sălbatică ce

s'a deslănțuit asupra lui să întărească legământul de onoare că noi, oamenii împrejurărilor de astăzi, nu-l vom părăsi pe acest om niciodată (ovațiuni nesfârșite, aclamațiuni și urale sguduitoare).

II

Domnilor,

Un orator de mare marcă (nu se află printre noi; pot asta fără să-i ating modestia) numea odată orașul Ploești, Atena, iar pe dv. vă numea Atenieni. Venea el, orator atenian, în Atena democrației române, în fața Atenienilor. Ca atare, a devenit reprezentant democrat atenian în Parlamentul liberal român. Mai târziu, nu știu cum s'au schimbat lucrurile și lumea așa, că Atenianul dv. nu mai este democrat: e astăzi aristocrat, aristocrat get-beget (ilaritate, aplauze). Și știți ce ați ajuns dv. ? Să nu vă supărați; nu o spun eu - tot Atenianul dv. o spune: dv. sunteți astăzi niște bulgari capsomani, niște ginabeți (mare ilaritate, aplauze).

Eu, d-lor, nu o să vă numesc Atenieni și, pe cinste, vă făgăduiesc că niciodată n'am să ajung aristocrat (ilaritate); prin urmare, nici dv. pentru mine n'o să ajungeți ginabeți și bulgari capsomani. O să vă numesc întotdeauna iubiții mei concetățeni, în dorința ca dv. să ziceți: omul acesta e un Ploeștean de-ai noștri, un om de rând ca toți oamenii, iar nu un Atenian farsor (mare ilaritate, aplauze prelungite); e un Ploeștean, capsoman poate, dar om de omenie (mare ilaritate, aplauze sgomotoase).

Acelaș Atenian, democrat intransigent odinioară, astăzi aristocrat ireductibil, imputând cu adâncă revoltă sufletească la toată lumea inconsecvența politică, se sue pe o tribună publică și, el, altădată înamorat de meritele și de talentul lui Take Ionescu (ovațiuni nesfârșite), acum, de pe acea truibună aristocratică, îi tăgăduiește aceluiași Take Ionescu, ce ?... nu numai viitorul, dar și trecutul (mare ilaritate). Ei, d-lor, aceasta mi se pare prea din

cale-afară... aristocratic (aplauze sgomotoase).

Înțeleg să tăgăduiești oricărui om, cât de mare ar fi, viitorul; să te îndoiești, de exemplu, că Take Ionescu o să aibă răbdare să mai facă politică de aci înainte încă 25-30 ani, ca să-și completeze cu suprem succes o carieră strălucită; înțeleg să gândești că Take Ionescu ar fi un om prea iute și prea nevrinos, și, prin urmare, poate să obosească pe un drum așa lung, dacă mai ales, din cauza piedicilor ce-i vor arunca în drum răutatea și invidia, nu va merge din succes în succes (mare ilaritate; aplauze furtunoase).

Dar să-i tăgăduiești omului douăzeci de ani de carieră eminentă deja făcută, asta e, cum am spus, cam prea prea ! (ovațiuni entuziaste), cât de Atenian să fii, trebuie să fii prea nedormit ca s'o spui (mare ilaritate; aplauze).

Onorabilul nostru amic d. Cămărășescu a făcut adineaori pe scurt istoricul partidului conservator. Eu am să mai spun câteva cuvinte despre ultima fuziune și despre urmarea ei necesară, fatală - despre ruptură. Când am auzit, fiind în străinătate, de fuziune, mi-am zis: să dea Dumnezeu să iasă cu bine ! să dea Dumnezeu ! dar nu mi se cam pare lucru solid; fiindcă, dé ! nici eu nu am trăit pe sub pământ o viață de om, și știu ce s'a petrecut de atâta vreme în partidul conservator. Acest partid a avut de luptat poate mai puțin contra adversarilor săi naturali, contra liberalilor, decât contra unei grupări care, dându-se de conservatoare, lupta sistematic să-l desorganizeze și să-l dărâme. Era o mână de oameni, un grup de intelectuali, care-și propusese să mineze partidul conservator, zădărniciindu-i cu toate mijloacele posibile orice activitate; era gruparea politică eșită din sânul societății literare 'Țunimeat' dela Iași (aplauze). Când am auzit, prin urmare, că s'a făcut iar o fuziune, mi-am adus aminte iar de... o fuziune.

Cu vreo câțiva ani înainte nu se mai făcuse iar o fuziune ? Ce soartă a avut ? S'a spart ! iar partidul

conservator care, fiind la putere, putea fără fuziune sta la putere, a căzut dela putere grație fuziunii. Și în definitiv, pentru ce ? Pentru o neînțelegere bugetară de vreo 200 și ceva de mii de lei.

Șeful guvernului, cu un gest larg, a exclamat în Cameră: Ț Scrieți, domnilor stenografi, că pentru o neînțelegere de două sute treizeci de mii cad dela putere !' Așa a uimit aceasta pe toată lumea, încât nu s'a găsit un glas în Cameră să strige: Ț Da, da, scrieți domnilor stenografi, că pentru o neînțelegere asupra unei sume de câteva mii de lei cădem de la putere ! că pentru o încăpățănare, un om politic, un ministru, un prezident de partid, un șef de partid dă brânci partidului său dela putere !' (aplauze prelungite).

Auțiți, oameni buni, un bărbat politic, de necaz că nu i se cedează la un buget de trei sute milioane, asupra unei țifre de câteva mii de lei, să-și arunce în opoziție partidul d'abia venit la putere ! Pentru o încăpățănare neînfrânată, să distrugă situația politică pe care și-a cucerit-o un partid ! Când am aflat dar de noua fuziune, am zâmbit sceptic. M'am gândit că bărbatul politic care a ambiționat totdeauna să se urce în capul partidului conservator, ca să-l mîne ca pe o turmă după caprițiile lui personale, are câteva teorii la care ține poate și mai mult decât la faimoasa țifră pe care a dictat-o stenografilor acum câțiva ani. Mi-am zis: o să vrea omul firește numai decât să le aplice, și firește, n'are să găsească pentru ele mulți partizani în partidul conservator, și firește, asta o să-l contrarieze, și firește, el o să se supere, și, firește... n'are să-i meargă bine fuziunii bine (aplauze).

Prima teorie, un șef de partid nu vorbește cu nimeni și dictează tutulor; iar partidul e o adunătură de un număr mai mare sau mai mic de gogomani (aplauze, ilaritate). Dar cine în lume, afară de acel șef, poate concepe un partid politic astfel ? (aplauze).

A doua teorie: cine nu are măcar 40.000 de lei

venit pe an nu trebuie să facă politică. Cum ? Va să zică un om, cât de priceput, care nu are decât 39.500 lei venit nu poate să facă politică ?...

Alaltăeri vorbeam cu un jurisconsult distins despre cazul unui înalt magistrat care murise cu câteva zile înaintea împlinirii ultimului termen de pensie. Fără să fie cineva versat în știința dreptului, trebuie să recunoască necesitatea așa numitelor termene fatale. Dar oricare om simte în fundul sufletului că se face o nedreptate când pentru lipsa câtorva zile se nesocotesc zece ani. Și a recunoscut și distinsul jurisconsult că ar fi mai echitabil când termenele fatale nu ar fi așa de puține, și prin urmare atât de depărtate unul de altul.

Această dreaptă gândire a lui o putem aplica și aci: cum ? numai dela 40.000 de lei în sus să pot face politică ?... Lasă-mă mai efin, nenișorule (aplauze, ilaritate). Lasă-mă măcar cu 39 și ceva (mare ilaritate, aplauze).

Apoi, afară de cei câțiva fericiți cu dela 40.000 în sus, cine dintre oamenii cari se ridică încet-încet cu vremea prin talentul și munca lor, și cari se simt capabili să se amestece și ei în afacerile publice, are să admită o așa mirifică teorie ? (aplauze).

A treia teorie: teoria succeselor probate prin istorie. Prin moștenire se duminică, se fărâmițează proprietatea țărănească. În loc să mă gândesc cum să dau la copiii țăranilor mai multă cultură; cum să-i fac a munci mai spornic; cum să ajut energia lor care sporește prin număr, mă gândesc mai bine la un succes istoric sigur, probat: introduc în țara românească majoratul din Prusia (ovațiuni sgomotoase). Proprietatea nu se duminică; un singur copil moștenește ! Bine, dar ce faci cu ceilalți copii ? - Ceilalți să se ducă să se plimbe ! - Sau să vie, zic eu, la d-ta în calitate de gogomani să-ți mărească partidul spre mulțumire (ilaritate), și d-ta să le faci hatârul să-i primești și fără 40.000 lei venit (mare ilaritate, aplauze sgomotoase).

În sfârșit, cea din urmă și cea mai încântătoare:

teoria ministeriabilității încercate. Numai noi putem veni la putere; voi conservatori-democrați nu puteți veni. - De ce ? întreb eu. - Fiindcă n'aveți destui miniștri, mi se răspunde; pe când noi avem 24 ! - Să vă trăiască ! zic eu (mare ilaritate). Mare partid într'adevăr, care are gata trei tacâmuri de miniștri ! Auziți, d-lor, ce grije trebuie să aibă un partid politic !... Dar din copiii d-voastră nu pot să iasă miniștri ?... Am doi băieți... (aplauze furtunoase). Rog pe cei 40 Sfinți Mucenici pe cari îi prăznuim astăzi, să pue o vorbă bună la Dumnezeu pentru mine; doar o avea un băiat al meu un talent politic să-l văz la adâncele mele bătrânețe ajuns ministru, și să zic: încai dacă n'am putut lăsa băiatului 40.000 lei venit, am avut norocul să dau Patriei un vrednic servitor (aplauze furtunoase). Iată teoriile cu care se pretindea a conduce partidul nostru conservator (aplauze sgomotoase). Când am auzit că s'a adus pe masa clubului niște proiecte deja tipărite și s'a zis: acestea sunt proiectele mele, și asupra lor nu e admisă discuțiunea; și când am aflat apoi de împrejurările dela 9 ianuarie din acelaș club, am spus: Take Ionescu nu mai poate să stea acolo; are să plece... și n'are să plece singur. Bine a făcut ce-a făcut ! să-l felicităm și pe el, să ne felicităm și pe noi, să felicităm și țara ! (ovațiuni nesfârșite).

D-lor, partidul conservator-democrat este o energie care s'a deșteptat covârșitoare, și nu o energie inferioară care scade pe văzute, ar putea birui o energie care pornește acum cu atâta avânt: aceasta trebuie să biruiască pe aceea (ovațiuni).

Încă puține cuvinte și termin.

Domnule șef, ești un erou care pornești în fruntea unei armate devotate către o țintă glorioasă (ovațiuni). Pășește cu fruntea sus, privind departe înainte ! Nu te opri dacă, în calea, uneori aspră, calci peste șerpi și peste reptile (ovațiuni); ele îți vor arunca bale peste picioare; vor rămânea strivite

înapoi, iar d-ta avei ajunge cu noi acolo unde
trebuie să ajungi ! (ovațiuni entuziaste, prelungite).

III

Domnilor,

Fiindcă orele sunt destul de înaintate, dați-mi voie să vă fac... istoria țării... dela 1866 încoace (ilaritate). Voiu căuta să fiu cât mai complet; și, se înțelege, trebuie să aveți puținică răbdare; orice istorie completă are nevoie de comentarie, de note și de note la note (ilaritate).

Încep.

Constituția noastră dela 1866 s-a făcut ca prin farmec, ca printr-o vrajă: o Constituție întreagă de nu știu câte capitole, paragrafe, articole, s-a făcut... foarte iute... Englitera și-a făcut-o pe a ei nu știu după câte lupte seculare; țara românească și-a făcut-o, fără prea multe necazuri - într-o noapte (mare ilaritate, aplauze). Pe semne că de aceea Constituția engleză a ieșit așa de proastă: au pierdut prea multă vreme la ea; prea au migălit-o - n-au putut-o nimeri dintr-o dată... Noi am nimerit-o ! scurt, într-o noapte... și este - cum o vedem (ilaritate, aplauze).

Din două curențe a rezultat atunci această importantă operă: curentul înaintat, aproape jacobin și curentul retrograd, regulamentar. S-a recurs, pentru a nu întârzia marea operă cu prea multe hărțuieli, - n-avea vreme de pierdut, - la o formulă doftoricească... Recipe: 50 la sută retrograd; 50 la sută jacobin; amestecă frumos și... e gata: avem Constituția ! (ilaritate aplauze). Din greșală pesemne, spițerii au scăpat de partea retrogradă 51 la sută, iar de partea jacobină numai 49 la sută (mare ilaritate, aplauze). Jacobinii au protestat și au început strașnică luptă, supărați, nu pe spițerii cari greșiseră alifia, ci pe Vodă, care nu înțelegea s-o mai dreagă: luptă înverșunată contra Suveranului (aplauze). Și astfel n-a trecut mult

timp și Capul Statului s-a găsit, la un moment, într-o mare... nu tocmai primejdie, dar desigur supărare și mâhnire... Greu, foarte greu moment !... Partidul conservator, în care pe lângă retrograzi se găseau și spirite moderate și patrioți cuminți, aceia cari obținuseră se la retrograzi concesionile ce se putuseră obține, au luat cu bărbăție situația în mână, au mângâiat și încurajat pe Suveran, și au condus țara șase ani de zile, începând să aplice încet-încet Constituția. Luptând cu multe piedici atâta vreme, au obosit; pe de altă parte împrejurările politice exterioare reclamau pentru cârma Statului nostru un partid cu puteri proaspete.

Conservatorii s-au retras dela putere cedând locul lor partidului liberal, care venea acum amestecat și el cu elemente moderate. Am avut după aceea guvernul de doisprezece ani al liberalilor, un guvern cu așa putere și așa avânt, încât, ha-ha ! către sfârșit, să leșine cu totul partidul conservator (mare ilaritate, aplauze multe).

Doisprezece ani de opoziție, domnilor... doisprezece ani ! Un ilustru conservator spunea aceste memorabile cuvinte : ȚCe să mai facem noi conservatorii dacă o parte din noi, și încă tineri, au ajuns Țopoziiune miluită, iar noi, propriu zișii conservatori, am rămas atâția în club încât nu putem adesea găsi pe al patruilea pentru o partidă de preferanță (mare ilaritate, ovațiuni). Au început așa dar conservatorii să se gândească serios. Erau între ei, în fruntea lor, iluștrii răposai Lascăr Catargiu și Alexandru Lahovari, cari și-au zis: ȚE poate și vina noastră că nu ne gândim să evocăm elementele cari trebuesc să fie în poporul acesta înclinate către ideea conservatoare. Oare școalele de când le avem; oare munca câtă se face; agricultura, micile industrii - nu trebuesc să poseadă elemente cari necesar să fie conservatoare ?

Le-au căutat și le-au găsit; au găsit pe mulți; mai

ales dintre tineri, și între aceștia au găsit - pe d. Take Ioneascu (ovațiuni furtunoase și prelungite). Scrupurile de pietate ce le aveau acești tineri față de doctrina liberală demodată, din care rezultase viziratul liberal, au fost rupte. Acești oameni s-au dus la partidul conservator, care era cât p-aci să-și dea sfârșitul, a început a reînvia, ca Lazăr, pe care l-a luat Christos și, suflându-i în față, l-a pus iar pe picioare (ovațiuni furtunoase). A reînviat partidul conservator și a avut și el pe urmă atâția ani de activitate și de glorie, pe care Istoria nu i le va putea tăcea, necum tăgădui. (Ovațiuni). În aceeași vreme, aceia la care făcea aluziune Lahovari numindu-i opoziție miluită, s-au gândit: ȚBine ; noi ne dăm drept conservatori și tocmai acum când partidul conservator a ajuns iar tare și mare, noi să stăm pe dinafară ? Și, în loc să intre franc și frumos în sânul partidului, au început să-l mineze, ca să-l aducă iarăși la impotență, la pieire, spre a i se oferi ei la urmă drept salvatori (ilaritate, ovațiuni). Au început să-i tragă clopotele ca de maslu și să spună despre Lascăr Catargiu, despre acela care odinioară scosese din momentele cele mai grele țara, despre acela care refăcuse partidul conservator, că-i rezervă o înmormântare de clasa întâia (ovațiuni nesfârșite). Cu toată cobirea lor, Lascăr Catargiu a guvernat șase ani și a mai guvernat încă și din opozițiune, căci, dacă nu guverna el din opozițiune, o chestiune care ar fi putut sguđu țara aceasta, nu s-ar fi putut rezolva cu bine (ovațiuni sgomotoase).

A murit în fine bunul și marele Catargiu - a murit în momentul când trebuia să vie la putere...

Atunci - ruptură... Guvern conservator face fuziune cu partidul conservator dela putere; apoi, pentru mai nimica, iar se rupe fuziunea, și... partidul cade dela putere; și iar vine guvernul conservator și iar cu... opoziția conservatoare (aplauze multe). În fine, iată răscoalele țărănești, și atunci, aman ! iar unirea conservatorilor, iar

fuziune, și de data aceasta, șeful vestitei opozițiuni miluite devine șeful partidului conservator (aplauze).

Aceasta o dorea de mult: i s-a împlinit în fine ! (ilaritate) și i s-a împlinit cu așa avânt, cu atâta dragoste din partea tuturilor conservatorilor și mai cu seamă din partea șefului nostru, încât parcă nu mai putea fi îndoială că trebuie să meargă toate bine. Eu, modest observator al afacerilor publice, am oftat sceptic: bine ar fi să meargă; dar... nu prea crez c-o să meargă ! (ovațiuni furtunoase). Pentru Dumnezeu ! n-am trăit o viață pe sub pământ, îmi cunosc omul: știu că dacă îl așezi frumușel pe scaun, e în stare să-i rupă singur piciorul, numai de drag să se vadă iar căzând (mare ilaritate, ovațiuni). Curioasă petrecere ! (ilaritate mare). Astfel găsindu-se într-un cerc de favoriți, de câțiva oameni dintre aceia cari simt o crudă plăcere a încuraja apucăturile... originale, s-a gândit: ȚOare n-ar fi bine să întoarcem partidul conservator iar la idilica și patriarhala stare de odinioară când era leșinat ? (mare ilaritate). Cum am face să-l aducem iar acolo ? (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase). Lucru foarte ușor ! Toate elementele populare, democrate, atrase de pe vremuri de Lascăr Catargiu și Alexandru Lahovari, să le gonim afară din partid și să rămânem noi... enfin seuls ! (mare ilaritate, ovațiuni nesfârșite). Iertați-mă, d-lor, să vă dau pe lângă enfin seuls, și o formulă românească mai trivială poate, dar desigur mai lirică. Unul pleacă dela horă cu iubita lui și, depărtându-se de lumea toată, zice cu dragoste: ȚBine este câte doi, și noi, puică, amândoi (mare ilaritate; ovațiuni furtunoase prelungite). Care va să zică am scăpat de desbateri ! Proiectul tău este votat de mine, proiectul meu este votat de tine, fără vorbă, fiindcă... suntem singurei și fiindcă... ne iubim (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase prelungite).

Domnilor, niște băieți dela țară găsesc, în

nămolul svântat de vântul primăverii, un obuz de tun... cine știe de când și cum rătăcit pe acolo. Încep să-l scotocească la șurupul din vârf, să vadă ce o fi înăuntru. Un drumeț le spune: ȚNu vă jucați, măi băieți ! Să nu fie încărcat, să izbucnească să vă ia capul ! Nu izbucnește, ba izbucnește ! și nu se lasă copii de sgândărit până când izbucnește obuzul... și apoi, vai și chiu !... Din jucăria băieților într-o seară la club a izbucnit partidul conservator-democrat, cum nu se așteptau dumnealor (ovațiuni furtunoase prelungite). Domnilor, nimeni nu putea prevedea, sunt sigur, nici șeful nostru - chiar el o mărturisește - ce proporțiuni are să ia această împrejurare (ovațiuni).

Cine însă nu-și închipuia de loc ce are să se - ntâmple, sunt băieții cari au sgândărit obuzul: credeau că au să găsească cofeturi înăuntru (mare ilaritate, ovațiuni prelungite).

Faceți-vă odată, domnilor, curiozitatea și treceți pe lângă o școală, pe lângă un liceu, la ceasul ieșirii din clasă, pe lângă o Universitate când ies studenții dela cursuri; sau la paradă când defilează școlile speciale și... micii dorobanți - și întrebați-vă: ȚOare această mulțime de tineret crește ca să ajungă clientela dreptcredincioasă, gogomani, la clubul clasic din piața Teatrului ? (ovațiuni entuziaste). Elementele acestea tinere, cari, mâine poimâine, cu capul și cu mâinile, au să ducă această țară, cari ei vor fi această țară, atunci când mulți dintre noi nu vom mai fi - aceste elemente vor putea fi conservatoare în sensul Vanicu ? (ovațiuni entuziaste prelungite). Maica Domnului ! dar se poate un om cu minte gândi la așa ceva ? (ovațiuni).

Din tineretul acesta au să iasă viitorii agricultori, comercianți, finanțari, industriali; viitori ofițeri superiori, profesori, oameni politici... Ei ? au să se ducă aceia la clubul Vanicu, să facă mătânii și să sărute, ca pe niște icoane sfinte, proiectele tipărite

și... indiscutabile ? (ovațiuni prelungite). Masele acestea de producători și de gânditori ai viitorului o să mai fie oamenii trecutului ? Pământul o să se învâртеască, și țara românească o să stea pe loc ? Din zece în zece ani, răsar generațiuni nouă... Științele cu vremea merg înainte; cu ele, filosofia își deschide mai adânci orizonturi; stele chiar își schimbă locul ... și noi să stăm pe loc ? E posibil asta ? (ovațiuni furtunoase, urale).

Cum adică ? avem tot:știință, artă, bogăție, înțelepciune... nu mai avem nevoie să ne mișcăm din loc; să ne oprim prin urmare: să ne mulțumim cu clubul Vanicu, că mai încolo n-avem ce căuta, că mai departe nu ne trebuie să mergem, că mai bine decât atât nunse poate ! (ovațiuni entuziaste, prelungite).

Este o vorbă, domnilor, care mi se pare că în Moldova nu se întrebuințează; în Muntenia, când prinde dulceața scoartă, se zice că s-a zaharisit...

Voci: Se zice și la noi.

– Bine; dar nu se zice altceva la d-voastră: când se cam vestejește creerul, la noi, în Muntenia tot așa se zice - e zaharisit ! (mare ilaritate, aplauze).

Celebrul Menier făcuse multă avere cu ciocolata lui; deodată însă îi apăru în față un puternic concurent elevețian cu un fabricat mai bun și mai efin. Bătrânul șef de ciocolată s-a gândit atunci să arunce în lume următoarea reclamă: ȚNu cumpărați altă ciocolată decât ciocolata Menier. Dece ? Fiindcă este singura ciocolată care îmbătrânind albește. Cum am zice, e mai cuminte (mare ilaritate). Ei bine, se poate să fie la ciocolată bună zahariseala; dar în politică nu-mi prea vine a crede să fie tot așa de bună (mare ilaritate, ovațiuni nesfârșite).

Domnilor, după ultimele evenimente, după clocotirea produsă de imprudența puerilă și de încăpățânarea sterilă, statistica ne dă cifra pozitivă a câte partide avem în țară.

Avem trei.

Unul conservator-reacționar: șeful știe ori nu știe ce vrea; partidul nu știe nimic și nici gândește să știe ce vrea șeful (mare ilaritate, ovațiuni).

Al doilea, partidul liberal: partidul știe ce vrea; șeful nu știe deloc ce vrea partidul, și, după cum se vede, nici nu-i prea trebuie să știe (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase).

În fine, al treilea partid, partidul viitorului, care știe ce vrea el și ce vrea șeful, care șef știe și el ce vrea și știe ce vrea și partidul.

Acesta este partidul nostru, partidul conservator-democrat (ovațiuni prelungite, aclamațiuni).

Ce este "centrul"

La ce servește discuția de cuvinte, cârcota de vorbe seacă de miez ? la nimica decât la pierdere zadarnică de vreme. Poporul român, cu minte și fatalist din fire, a avut totdeauna această credință.

Dacă te apucai cu un român get-beget la vorbe, pe la nămieț, când e soarele'n putere, și-l întrebai: Măi Mușate, ce e acuma, zi ori noapte ? - badea se scărpină sub căciulă, se gândea câtva, te măsoara cu ochii să vadă ce fel de negustor ai fi, și-ți răspundea: Apoi de ! domnule, zi este. Dar dacă, iubitor de cârcotă, de cei cu sămânță de vorbă, vrei să deschizi cu românul discuție din chiar senin numai de dragul discuției, și te apucai să-i zici: Ce spui tu, măi badeo ! nu vezi că-i noapte ? - Mușat își îndrepta căciula și, fără să mai stea la gânduri, îți răspundea scurt: Apoi de ! domnule, o fi și cum zici dumneata !

Așa mergea lucrul cu badea Mușat al nostru pe când nu se știa la noi ce fel de negustor să fie acela - avocatul.

Astăzi, mulțumită propășirii și civilizației, foiește în sânul poporului român un număr nenumărat de acești răsucitori de vorbe, care de care mai vitează la limbă și mai vrednic a-ți spune dela obraz că la nămieț e noapte. Când, în viața practică, avocatul are să ia dela badea Mușat, atunci două și cu două fac nouă; când are să-i dea, patru și cu patru fac trei. Fatalist ca fatalist, dar de ! e vorba de dat și de luat, și după aceea, de când cu formele astea nouă, a trebuit să-și mai piarză badea câte ceva din rugina lui. S'a încărcat Mușat de Doamne-ajută, a intrat în cârcotă cu avocatul - începe să spună și el una două: Măi neiculiță'n sus, măi omule'n jos, așa să trăiești, mai socotește odată că nu face atâta... Și cu cât badea nu se lasă,

cu atât i se încarcă mai rău socoteala. În zadar țipă dreptatea în bietul om, geaba tot arată el răbojul și face socoteală lămurită și dreaptă în frica lui Dumnezeu: avocatul îl ia la zor cu gură de Târgoviște, și bietul Mușat, dacă vede și vede, ca să scape de tâcâitura ceea de moară stricată, închee cearta cu: Poate, domnule avocat, o fi și cum zici dumneata. Mușat e tot fatalist; deși uneori alunecă și el până la un loc în cârcotă de vorbe, târît de împrejurări și de istețimea avocaților, totuși nu uită până în sfârșit adevărurile moștenite dela părinți:

Vorbă multă sărăcia omului,

Cu vorbe laptele nu se face brânză, nici apa de gărlă oțet de trandafir, - și

Dreptatea una este sfântă, ca și adevărul adevărat unul.

• *

Povestea lui Mușat cu cârcotașul: așa o pățirăm și noi cu Presa marelui bărbat de Stat.

Nu știm cum, mai zilele trecute, în naivitatea noastră, uitarăm proverbele că chelului despre chelie să nu-i spui vreo istorie, și când e chelul la masă de tigvă să nu te dai în vorbă, și nervoși cum suntem, nici una nici alta, ne apucărăm să spunem cititorilor basmul Băncii de București; de ce ? de hazul lucrului doară, nu ca vreo nouă descoperire a noastră, de vreme ce lucrul acesta este pâră veche și basmul nostru îl știu de mult toate babele. - Să te mai ții, după aceea, cârcotă de cuvinte cu foaia marelui om de Stat ! Nu-i vorbă ! avocatul nostru era de seamă, dar și Mușat nu s'a lăsat, că dreptatea una este sfântă, ca și adevărul unul. Ba e tunsă, ba e rasă, dintr'una 'ntr'alta, veni și întrebarea că ce-o fi aceea - Centrul ? Noi, ca badea din poveste, răspunserăm într'o doară că Centrul este o nimica toată, un grupușor, un grupuleț, mic la stat mare la sfat, mai mare daraua decât ocaua, o nucă de jucărie cu coaja umflată și lustruită dar fără miez, și așa mai departe câte știam și vedeam și noi ca tot târgul.

La acestea, marele bărbat de stat ne răspunde prin gazeta d-sale: Nu-i adevărat ce spuneți voi și tot târgul; din contra, Centrul este un mare partid. Noi de colo: Domnule avocat, ia răbojul, și să-ți numărăm bobocii ca să vezi și dumneata. - Nu-i adevărat, ne răspunde iar marele bărbat de stat, n'aveți idee de știința modernă: două și cu două fac nouă: Centrul este un mare partid.

– Ce-i de făcut cu avocatul ăsta ? ne întrebăm noi atunci; și ca să scăpăm de tâcâitură, ne hotărîm a-i spune astăzi ca Mușat: De ! domnule avocat, o fi și cum zici dumneata.

• *

Acum, lăsând de-o parte povestea înțeleptului Mușat, să vorbim mai puțin glumeț. Punem odată pentru totdeauna o întrebare organului marelui om de stat: la ce servește discuția de cuvinte, șicane de vorbă fără fond ?

Este Centrul un mare partid sau nu ?

Dacă ar fi mare, buzumflarea Presei n'ar avea înțeles: vorbele noastre nu l-ar micșora; orice am spune noi, el ar rămâne un mare partid. Nu e de loc firesc lucru ca cineva având mintea întreagă să se mânie pentru că un altcineva îi contestă o calitate vădită; în așa caz, contestatorul întâmpină cel mult o glumă în treacăt. Cei dela organul marelui bărbat de stat trebuie să fi observat, că atunci când dumnealor fac în privința noastră socoteala avocatului ce are să dea lui Mușat, - atunci când din acea socoteală iese că partidul conservator este un grup nenorocit, de tot neînsemnat, uneori chiar că nu există de loc, noi nu ne sburlim, nu ne buzumflăm; ba tocmai dimpotrivă, cu cât dumnealor ne asupresc mai mult la socoteală, cu atât noi facem mai mult haz, - aceasta ne inspiră chiar câte un articol vesel, ceea ce nu displace din când în când cititorilor unui ziar serios.

Dar să nu ne uităm vorba. Daca Centrul este un mare partid, de ce Presa se supără de vorbele noastre ? daca este Centrul un mic grupușor, un

mititel grupuleț, de ce mai atâtea vorbe și necaz ?
ce folos ? Cu toate panglicele de fraze turnate în
coloanele Presei, el, Centrul, așa rămâne - mic
mititel. Și așa și este Centrul și nici nu poate fi
altfel. În zadar, marele om de stat caută să îmbete
lumea cu apă rece. Publicul nostru în scurt timp a
făcut de multe ori trista experiență a acestui fel de
îmbătare gratuită; astăzi - ca să întrebuițăm o
expresie banală, un lieu commun - deși încă tânăr
în viața constituțională, este din nenorocire prea
sceptic, aproape blazat, așa că de-ar fi cineva
meșterul meșterilor nu-l mai poate ameți cu simple
declamații.

• *

În câteva rânduri foarte ușuratece ale Presei de
alaltăieri, în care se demonstrează iarăși că partidul
conservator aproape că nu există, suntem somați
de marele bărbat de stat ca, pentru a-i dovedi noi
contrariul, să-i spunem numaidecât cine este șeful
partidului nostru, căci - zice d-sa - fără de un șef
nu există partid. Minunată logică ! Această teorie
modernă, foarte modernă, de sigur este o invenție
proprie a marelui om de stat. Să vedem însă cum
se potrivește ingenioasa invenție modernă la
lucrurile vechi din lumea aceasta.

Mai întâi să lămurim un lucru. Existăm noi
partidul conservator câtuși de puțin sau nu existăm
de loc ? Negreșit, de vreme ce marele om de stat
este foarte mult necăjit pe noi, trebuie din parte-ne
să fi existând câtuși de puțin. Astfel dar, luând față
cu publicul drept certificat al existenței noastre
chiar supărarea marelui om de stat împotriva-ne,
...dar gluma aceasta este prea veche, s'o lăsăm deci
deoparte. Partidul nostru conservator, concedem că
nu are de șef o anume persoană; acesta este un
lucru firesc; acest partid are în fruntea lui, ca șef,
nu o persoană, ci mai multe, toate independente
personal, dar al căror conducător este un principiu
statornic cu privire la politica țării în lăuntru și 'n
afară. Așa constituit, partidul conservator a

guvernare ca atare și va mai guverna iarăși, tot ca atare, când jocul instituțiilor constituționale îl va readuce la cârmă, cum neapărat trebuie să prevadă orice om cu judecată.

Acestea zise, somăm la rândul nostru pe marele om de stat - și sperăm a nu fi așa de moderni teoretici, cum fuseserăm în somația ce ne-a făcut - îl somăm să ne spună: oare un șef în teorie este de ajuns pentru a avea în practică un partid ? Noi suntem un partid fără șef personal, fie; Centrul însă, știe o lume, este un șef, fără partid. De aceea acest partid, acest mare partid, Centrul, n'a guvernat, nici va guverna cândva ca atare, precum experiența ne-o arată cât pentru trecut, precum judecata ne-o explică cât pentru viitor. Și încă ceva: marele om de stat ne-a somat să-i spunem numele șefului partidului conservator; îi spuserăm; noi îl somăm, la rândul nostru, să ne spună, nu numele șefului partidului Centru, căci acest strălucit nume s'a afișat cu acest titlu la toate răspântiile, într'un chip vrednic a face invidioși pe cei mai vestiți autori de reclame americane; îl somăm să ne spună vreo câteva nume mai de seamă d'ale membrilor Centrului.

• *

Mare, mic, fie oricum ar fi, să vedem ce este în esența lui acest Centru. Să vorbim răspicat. Ce rol joacă în țara noastră Centrul ? Cu conservatorii conservator, cu radicalii radical, dar totdeauna - zice marele om de stat - temperator. Acesta este cuvântul cel mare.

Care va să zică avem un număr de temperatori, cari stau în slujbele statului și când o partidă și când cealaltă este la putere. Temperatorii constituiesc Centrul și acesta are de șef pe un mare bărbat de stat eminent temperator, care stă pe jețul ministerial tot așa de comod și când cabinetul este conservator și când e radical. Această strânsură de temperatori se poate numi asociație, consorterie în scopuri individuale, în niciun caz

însă nu se poate numi un partid politic, pentru că -
fie-ne permis a da și noi marelui om de stat o
teorie pe cât de politică pe atât de morală - partid
politic se numește o seamă de oameni, a căror
acțiune comună se întemeiază pe niște principii cu
privire la viața publică, iar nicidecum pe vederi și
tendențe de parvenire personală a respectivilor.

Așa este Centrul; și desigur este un mare om de
stat acel ce a născocit acest mare partid. Bună
negustorie, dar tristă morală !

• *

În sfârșit, ca să o luăm iar pe partea practică,
câți, câți sunt acești temperatori pe tot pământul
românesc ? Să socotim constituționalicește,
pentru că Centrul este eminamente constituțional.
Câți au fost trimiși de națiune în Parlament, spre a
o reprezenta în cestiunea cea mare a revizuirii ? În
Cameră, d. C. Boerescu, fratele mai mic al marelui
om de stat; în Senat, marele om de stat însuși și
dd... (?) Și nu mai întrebăm dacă acești domni
temperatori au căpătat mandatul lor ca fiind
membrii ai marelui partid Centrul. Așadar, nu prea
sunt mulți, cum vedem, și astfel căta să fie. În fața
lumii, fie dânsa chiar demoralizată, nu poate
căpăta cineva crezare și ascendent adevărat decât
prin consecuență și tărie morală.

Ca să încheiem dar pentru astăzi cârcota de
cuvinte cu Presa, ne întoarcem iar la vorba
răzăsească cu care am început. Coaja mare nu
umple nuca seacă; și oricât de viteaz la limbă ar fi
avocatul, care ne tâcăște mereu despre ce și cum
ar fi să fie marele partid temperator, noi îi
răspundem cu zicătoarea lui Mușat: De-ai avea și
șapte limbi, adevărul n'ai să-l schimbi !

Ingeniozitate parlamentară

D. prezident al Adunării, general Manu, a făcut în întrunirea majorității parlamentare, provocată de incidentele neplăcute din zilele acestea, următoarea propunere ingenioasă:

Pentru a evita pe viitor orice conflicte între guvern și majoritate, conflicte cari sguđuie autoritatea politică a partidului conservator și amenință țara și Coroana cu revenirea partidului liberal la putere; pentru a avea totdeauna o situație clară, ba putem zice chiar limpede, propunem:

Guvernul de aci încolo nu va mai veni cu niciun proiect de lege în fața deputaților până ce mai întâi aceștia nu vor fi votat acel proiect. Majoritatea roagă pe guvern să nu facă dificultăți și să primească această propunere, după părerea noastră salutară partidului conservator, țării și Coroanii, cu atât mai mult că ea este făcută după atâta chibzuire de prezidentul Camerii în acord cu prezidentul Consiliului.

Deși majoritatea Consiliului înclină a adopta propunerea, d. P.P. Carp, iar d-sa ! luă cuvântul și opuse următoarele:

Domnilor, asta este iar o gogumănie, care mi-aduce aminte de d. Calino:

– Câți bani trebuie să plătesc pe an ca să învăț vioara ? întreba clasicul goguman pe profesor.

– Anul întâiu, răspunse profesorul, o mie de lei; anul al doilea și ceilalți câte cinci sute. - Atunci, știi ce ? ai să începem peste un an.

Lasă că nu se potrivea de loc istoria gogumanului cu propunerea d-lui prezident al Camerei, dar tonul arogant al d-lui P.P. Carp a indispus atâta pe deputații majorității, încât și cei nehotărâți au fostn împinși să primească propunerea, adăugându-i o notă specială privitoare

la ministrul domeniilor.

Astfel dar, orice incidente neplăcute, orice conflictă între legislativă și executivă sunt înlăturate pe viitor din momentul ce orice proiect de lege va fi votat mai din nainte, și pe urmă votat mai întâi, sau, mai clar: să nu se voteze întâi nici un proiect, până ce mai întâi nu va fi fost votat, în fine ca să fim cu desăvârșire clari, să întrebuițăm însuși textul propunerii:

Guverul și în special d. ministru de domene nu va mai veni cu niciun proiect de lege în fața deputaților până ce mai întâi aceștia nu vor fi votat acel proiect.

Trebuia în fine luată o măsură eroică, pentru a se pune odată capăt conflictelor, și generalul cu tactica d-sale cunoscută a reușit să limpezească situația.

Addenda - Justificarea unor expulzări

Europa, în urma războiului ruso-româno-turc, a reclamat dela Statul român să adopte principiul absolutei toleranțe religioase, ca o dovadă că acest tânăr Stat, ce pretindea să fie admis a conlucra în marginile mijloacelor sale la opera de civilizație a continentului, voește a îmbrățișa în totul principiile de drept public ale lumii moderne. Astfel, tratatul dela Berlin, a reclamat dela Statul nostru a ridica din Constituția sa impedimentul din cauză de deosebire de cult la câștigarea cetățeniei române. Statul nostru a recunoscut cât era de îndreptățită exigența aceasta unanimă a puterilor; el a voit sincer a renunța în viața lui publică la un principiu de care odată avusese nevoie, dar care anume, în noua fază în care intra, ca Stat de sine stătător, nu-i mai era de nicio trebuință. A modificat deci articolul respectiv din constituție în sensul strict al exigenței Europei, deschizând poarta cetățeniei române, fără nicio considerație religioasă, tutulor acelora cari ar putea să o merite și s'o câștige pe calea legală.

Cu aceasta s'a închis odată pentru totdeauna așa numita cestiune israelită, care deși nu era provenită decât numai din cauze economice, era cel puțin interpretată de răuvoitorii noștri în sensul de intoleranță religioasă. S'a modificat art. 7, s'a înlăturat toată posibilitatea unei asemenea false și răuvoitoare interpretații, și, această ultimă exigență europeană satisfăcută, Europa a recunoscut unanim independența Statului român.

Odată principiul modern admis de noi în art. 7, el se aplică cu sinceritate de atunci încolo: o mulțime de israeliți, cari au întemeiat cererile lor de încetățenire pe merite și pe drept, au devenit pe

cale legală cetățeni români; ei sunt comercianți, profesori, avocați, medici și chiar ofițeri în armată, funcționari publici; în fine sunt ceea ce, fără deosebire, poate fi orice cetățean român, ei sunt români și ca atari se bucură și dâșii de toate drepturile și private și publice de câte se bucură tot cetățeanul român. Care va să zică, Statul român avea tot dreptul să creadă că a rezolvat în sfârșit cestiunea israelită.

Ce s'a întâmplat însă ? O seamă de Evrei dela noi, în genere de proveniență galițiană, - oameni pribegiți aci din cauza scurării de acolo a acestui element, ce se înădușă trăind multă vreme în masă la un loc prea strimt pentru libera mișcare a pornirilor lui de rapacitate, - au început să agite din nou chestiunea israelită, odată rezolvată strict după litera tractatului dela Berlin. Și agitarea aceasta nouă și-au întemeiat-o tot pe falsa insinuare că Statul nostru se conduce de principiul intoleranței religioase.

Această nouă agitare, mai întâiu ascunsă, a început să iasă câte puțin la iveală, apoi să se producă fățiș și în fine să ia niște proporțiuni, dacă nu primejdioase, dar cel puțin ofensatoare pentru autoritatea Statului nostru. S'a făcut întâi agitări la sinagoge și la școlile confesionale; de aci apoi au trecut chiar în presă; s'au fundat ziare în acest scop: în fine lucrurile au ajuns la protestul nerușinat, și infam și ridicul, dela Londra. S'a comandat apoi în străinătate un agitator dibaci, care să vie numaidecât să provoace o mișcare de un nou soi, cu scopul de institui aci o societate semitică, cu o direcțiune generală, recunoscută de Stat, și care să reprezinte puterea populației israelite în relațiile sale cu puterea Statului.

Și cu ce ton, cu ce aere, s'au făcut toate acestea ?

Ziarele evreești au pornit contra Statului pe față un războiu, care, dacă n'ar fi cunoscut cineva tradiționala impertinență biblică, ar fi crezut că este pornit din demență. Citind acele foi cineva,

care n'ar fi cunoscut situația Evreilor în raport cu Statul român, ar fi crezut că acești Evrei sunt aci poporul autohton, locuitorii străvechi ai acestor țări, și că Românii sunt niște cuceritori de curând tăbărâți aci, contra cărora se ridică azi o formidabilă luptă de revendicare a poporului autohton întemeiată pe un netăgăduit drept istoric.

S'a aruncat asupra Statului și națiunii române prin acele foi fără nicio sfială tot veninul și ura mozaică, tot clasicul foetur judaicus: Națiunea română ? - incultă, intolerantă și stupidă; Statul român ? - Stat asiatic, inuman și barbar.

Curat, pe față, textual.

Și cine, cine cutează să ia atitudine față cu Statul nostru ? Acei oameni străini cari, adăpostiți aci la noi de furtunile și mizeria de aiurea, n'aveau încă drepturile de cetățenie. Și din ce pricină această furie semitică ? Din dorința de a căpăta acele drepturi.

Nu; încă odată: dacă nu și-ar găsi lucrul explicare în tradiționala impertinență bibilică, atunci nu ar putea avea decât o scuză: demența.

Iată dar niște copii pribegi ai pământului, - atât de bogat în deosebite spețe de târătoare necurate și veninoase - goniți de aiurea, și primiți aci la adăpostul celei mai largi ospitalități, maltratați aiurea ca vite și respectați aci ca oameni, nenorociți și mizeri aiurea și prosperi aci între noi, calomniind poporul nostru batjocorind națiunea noastră și conspirând contra liniștei și siguranței Statului nostru. Zicem «conspirând contra liniștei și siguranței Statului nostru' pentru că agitația nouă jidovească nu s'a mărginit la insolente stilistice, la protestul infam dela Londra și la intențiunile șmechere de a înființa un consistoriu israelit, cu oculte puteri guvernamentale asupra întregii mase israelite din țară. Lucrul a mers mai departe.

Europa, prin împrejurările ivite în Orient acum în urmă, este astăzi chemată să facă o nouă punere

la cale pentru restabilirea ordinii politice în mult frământata peninsula balcanică. În acest scop, conferența ambasadurilor europeni, chemată a aviza în grabă la primele măsuri de luat pentru a evita o compromitere a păcii a hotărât ca o nouă conferență a puterilor să vie a discuta în fond chestiunea principală și toate chestiunile laterale ei, spre a stabili o ordine de lucruri politice cât s'ar putea mai durabilă între statele și naționalitățile orientale. Și în curând această conferență își va începe lucrările.

Ei bine, acei străini adăpostiți la noi cu omenie, lucrau, în înțelegerea și cu ajutorul unor coreligionari din străinătate, la a face să se ridice iarăși fața cu Europa chestiunea israelită din România, și cu intenția anumită a unei nouă revizuirii a articolului 7. S'au agitat spre a se strânge iscălituri pentru un memoriu, pentru un nou protest-monstru din partea acestor străini, în care protest se repetă infama calomnie că Evreii sunt din ură religioasă persecutați la noi, că școalele române le sunt închise; că școalele lor confesionale sunt susprimate cu brutalitate; că averile, viața și onoarea - onoarea mozaică ! - le sunt amenințate; că națiunea și Statul nostru se dă, fața cu ei, la cele mai extreme violențe și cruzimi și că, pentru restabilirea unei ordine de lucruri conformă cu ideile moderne, trebuesc aceste nenorocite victime să fie salvate de barbaria Statului român; Europa trebuie să uzeze de toată presiunea posibilă asupra Statului nostru spre a-l sili să facă o colosală spărtură în zidurile cetății, pe unde să poată intra toată această enormă masă străină, până la unul, tot acest element eterogen și disolvant până la cea din urmă picătură.

Iată scopul final al noiei agitări semitice dela noi în capul căreia se aflau câțiva belferi și hahami tineri, oameni de litere chip și seamă, care, tot cu tradiționala imodestie biblică, ne dădea câte odată, nouă popor român, pe lângă lecții de toleranță

religioasă și liberalism și lecții de limbă românească.

Și Statul român să stea nepăsător față cu toate acestea ? Nu, asta nu se poate.

Dacă națiunea noastră este prea curată ca să nu se teamă de întinarea balelor semitice; dacă poporul nostru este prea cu minte ca să nu răsplătească ingratitudea israelită decât cu un suveran dispreț, - Statul român nu poate îngădui mai mult asemenea agitații d'adrechtul criminale: el este dator să le pilduiască cu toată asprimea.

Vom reveni.

II

Dacă revenim astăzi asupra străinilor cărora Statul a trebuit să le ridice avantajele ospitalității sale, din cauză că ei, ingrați față cu această ospitalitate, au provocat o agitare păgubitoare liniștii și autorității lui, nu o facem aceasta pentru a apăra măsurile luate de guvern față de acei străini turburători: guvernul are drept să ia asemenea măsuri, și deci nu mai are nevoie de apărare în aceasta. Revenim pentru alte două cuvinte.

Întâiu: este la noi în țară o sumă mare de străini de deosebitele (sic) confesiuni și naționalități; numărul cel mai mare îl reprezintă elementul israelit. E știut că toți acești străini se bucură la noi de o ospitalitate cât se poate mai omenoasă: ei au ca străini libertatea cultului, a asociațiunilor în scopuri oneste, a școalelor confesionale, a practicei meseriilor și comerciului ; se bucură în fine, ca și cetățenii români, de toate drepturile politice, pentru căpătarea cărora le este deschisă o cale legală, fără deosebită considerație din punct de vedere național sau confesional.

Acești străini dacă sunt onești și omenoși, dacă respectă legile și Statul nostru, sunt respectați și dânșii; ei au relații foarte strânse cu societatea noastră, care îi primește în sânul ei cu o cordialitate câte odată chiar prea exagerată. Ceva mai mult, pentru aceasta nu li se cere niciodată să renunțe la simpatiile lor naționale, să renege proveniența sau confesiunea lor. Acestor străini de omenie, fie ei ori de unde veniți, aibă orice religie, Statul și societatea noastră nu le va refuza și de aci înainte ospitalitatea pe care le-a acordat-o până acum. Șadă aici, muncească onest, respecte autoritatea noastră, și vor găsi la noi stima și îngăduința, pe cari nu le-ar putea găsi nicăieri în

cea mai ospitalieră țară din lume. Să știe însă oricine că această îngăduință le-o acordăm de bună voe, și nu le-o acordăm acelor cari, adăpostiți la noi, cutează să nesocotească autoritatea noastră, și cu atât mai puțin acelor cari agită și fac urziri contra liniștii și siguranței Statului.

Al doilea cuvânt pentru care revenim asupra chestiunii este acesta.

Foile opoziționale dela noi, mai însemnate, toate fără deosebire, s'au ridicat cu toată furia contra măsurii luate de guvern față cu aceia cari batjocoreau zilnic prin foile lor sordide națiunea și Statul, calificând națiunea de incultă, intolerantă și stupidă, și pe Statul român de asiatic infam și barbar și cu aceia cari făceau agitații și urziri contra intereselor noastre.

Ne aducem aminte că una dintre aceste foi, România, protestând contra expulsiei directorului foi franceze l'Indépendance Roumanie, în luna trecută, exclama:

«Protestăm, că sunt în țară foi nemțești, ungurești și ovreești cari, în toate ocaziunile, insultă instituțiunile și demnitatea României și îi combat interesele, fără ca cineva să se fi gândit a cere să fie censurate sau pedepsite, necum să atenteze la existența lor prin depărtarea proprietarilor și redactorilor...».

Și astăzi, aceeași Românie, consecuentă neconsecvenței sale cunoscute, protestează contra măsurii, reclamată de dânsa atunci și luată de guvern acuma, față cu acei străini, cari, în toate ocaziunile, «insultau instituțiile și demnitatea țării». Ce poate gândi opinia publică sănătoasă de măsura luată de guvern față cu atitudinea și cu agitările criminale a acelor străini ? Poate opinia publică sănătoasă, opinia societății române să nu aprobe niște măsuri luate în interesul ei contra unor străini cari o vrăjmășeau și o injuriau prin publicitate în chipul cel mai insolent ?

Măsura legală luată de guvern contra acelor

străini cari au făcut aci pe agenții autorilor protestului calomnios și infam dela Londra, contra acelora cari strigau că Statul român schingiește pe Evrei ca să le smulgă contra-proteste, și cari propagau printre Evreii liniștiți, cari desaprobaу sincer protestul dela Londra, ideea ca ei nu cumva să iscălească de bună voe vreun contra-protest, - această măsură legală o poate condamna opinia sănătoasă ?

Și cu toate acestea, foile opziționale, care asurzesc lumea cu afirmația că ele represintă opinia publică, au găsit cu cale a desaproba această măsură legală, îndreptățită de așa hotărâtoare motive.

Mărturisim că oricât am fi crezut de deșartă acea afirmație gratuită a gazetelor opoziționale, oricât de puțin simț politic și spirit de autoritate, oricât de puțină seriozitate, știam că au opozanții noștri, nu am fi bănuir că își vor da singuri un testimoniu în care să se dovedească într'un chip așa de clar și de hotărâtor cumcă ei spun neadevărul când afirmă că reprezintă opinia publică.

Nu. Acei cari condamnă măsura luată de guvern nu pot fi reprezentanții opiniei publice române; căci această opinie nu poate decât să aprobe o măsură legală luată pentru apărarea liniștei, dignității și autorității Statului și societății române.

III

Ziarele opoziționale continuă a face guvernului o vină capitală din aceea că el a luat o măsură legală față cu niște străini cari agitau contra liniștei și autorității Statului. Pentru cine urmărește mișcarea presei politice dela noi, lucrul nu poate fi de mirare; e știut: a luat guvernul o măsură ? ea trebuie numaidecât pentru foile opoziționale să fie o măsură grozav de rea, anti-politică, anti-patriotică și anti-morală. Nici nu mai e prin urmare chip să stea cineva la vorbă cu niște oameni pentru care și existența luminii zilei ar putea face obiectul unei discuții.

Căci să cercetăm încă odată cum stă lucrul.

Erau acei agitatori cetățeni români ? Nu.

Meritau să fie loviți de măsura aspră care i-a lovit ? Da.

Dar să răspundem mai pe larg acestor întrebări.

O seamă de străini poate să aibă în orice țară merite netăgăduite pentru a căpăta cetățenia. Niște oameni străini, fie de bună voe, fie goniți de deosebitele împrejurări de aiurea, vin și se așează într'o țară dându-se aci, cu îngăduința Statului, la deosebitele lor industrii. Aci, trăind timp îndelung, respectând societatea care i-a îmbrățișat și legile ei, muncesc în pace și onest și nu neglijează nicio ocaziune pentru a dovedi că ei nu mai vor să se deosebească întru nimic de această societate, că doresc sincer a se contopi individual în masa ei, fără a mai ține câtuși de puțin la alte străine relații politice, fie aceste relații politice întemeiate pe vreo comunitate confesională sau de origine. Acești străini, oricât ar merita să capete drepturile de cetățenie, de drept ei nu le pot reclama, pentru că una e meritul și alta e dreptul, și aceasta mai ales acolo unde națiunea și Statul sunt chemați a

judeca dacă și întrucât acel merit există sau nu, și pot, după socoteala lor, să acorde sau să refuze acele drepturi. Ceva mai mult: acel merit, acel titlu la o deosebită considerație, scade, ba chiar se pierde cu totul când se traduce în pretențiune și încă violentă: căci este vorba de a dobândi niște drepturi, nu de a le smulge. Dar încă atunci când pretenția se formulează, cu atât mai violent cu cât la spatele ei n'are nici un merit ! Căci să judecăm în specie asupra acelor pe cari i-au lovit măsura legală de care e vorba.

A turbura ca străin liniștea unei societăți naționale pacinice, a agita, în conivență cu străinii din afară, contra autorității Statului care te îngăduie în sânul său, și a batjocori în chipul cel mai revoltător prin publicitate, și locală și străină, și societatea și națiunea și Statul, și a le face toate acestea ca un membru declarat al unei asociațiuni politice întemeiată pe comunității confesionale, universale și internaționale - a face, zicem, toate acestea este oare a merita drepturile de cetățean pe care nu le ai și pe care le reclami ?

Cineva zice: trăesc ca străin de îndelungată vreme pe pământul românesc, mă port bine, iubesc țara, nu am nicio relație politică cu vreun cerc neromânesc, rog prin urmare ca, în virtutea acestor titluri, să mi se acorde drepturile de cetățean român, de oarece eu mă bucur de toate calitățile sociale și politice cerute pentru aceasta. Iată ceva de înțeles, ceva care de câte ori s'a pus înaintea locurilor competente nu a întâmpinat decât îndreptățire. Dar să vie cineva să zică: eu străin am cu cutare cercuri străine niște vădite relații politice întemeiate pe legături de origină și de comunitate confesională; în conivență cu aceasta, ca membru declarat al lor, mă ridic contra liniștii societății voastre, contra autorității Statului vostru, și pretind, numai și numai pe cuvântul că mă găsesc aici, dreptul de cetățenie; dacă nu mi le dați, fac scandal și încerc, cu ajutorul relațiilor mele

politice exterioare, să vă smulg aceste drepturi, - este absurd.

Față cu o asemenea ofensă și cu asemenea agitare criminală, Statul era dator să dea răspunsul, aspru dar drept, pe care l-a dat.

Și spre a ilustra și mai bine cele ce spunem, vom da aici câteva pasaje dintr'o scrisoare a unui domn doctor în drept, Iosef Dulberg din Londra, - un străin israelit, ce, pe cât pare, a fost odinioară și prin România, - adresată către primul nostru ministru.

D. Dr. Dulberg, în această scrisoare, scrisă în românește cu câteva greșeli de limbă caracteristice, pretinde și d-sa drepturi pentru toți coreligionarii d-sale din România. Și să vedem cum și d. dr. Dulberg își formulează pretenția. După ce tinde a demonstra, cu niște tradiționale interpretațiuni, că nu se aplică la noi sincer articolul 7 al Constituției modificat conform exigenței art. 44 al tractatului dela Berlin; după ce ne acuză de intoleranță religioasă; după ce explică că ovreii au toată dreptatea să nu iubească țara românească și să apeleze la intervenția străină în afacerile politice ale țării, d-sa adaogă textual în scrisoarea d-sale către primul ministru al regatului nostru următoarele:

«Se poate zice că antisemitismul a părăsit Germania spre a se așeza în România. «Iată, d-le ministru care e situația Evreilor din România, situația care cu totul că știu că vă este bine cunoscută, am pus-o înaintea d-voastră cu scopul de avă arăta că noi în străinătate o apreciam și că vom ști la momentul oportun să facem uz de dânsa».

Și mai la vale, d. dr. Dulberg mai zice:

«... O conferință europeană care se va ocupa încă odată cu toată chestiunea Orientului nu e tocmai așa departe și cu toată că România este acum un regat independent, posibilitatea nu e exclusă că în acel viitor congres decisiuni vor fi

luate ce vor avea pentru ea o însemnătate mai tot așa de mare ca cele din 1878».

Și în fine d. dr. Dulberg, simțind poate și d-sa că a cam mers prea departe, intră la tocmeală: «Nu ar fi mai bine ca ea (România) să evite amestecarea străină și să acorde de voe bună...etc.»

Oprim citatul, deoarece se înțelege îndestul ce pretinde mai departe d. dr. Dulberg.

Ca să sfârșim, trebuie să spunem că această scrisoare a fost pornită dela Londra cu trei patru zile înainte de a ajunge agitarea semitică de aici la momentul ei acut.

Recomandăm acest document, interesant atenției foilor opoziționale, care, precum am zis mai sus, continuă a învinui guvernul pentru măsura legală ce el a luat-o față cu agitatorii străini, și a se da reprezentante ale opiniei publice române.

Excelsior!

Din nenorocire (sic) degeaba Moftul Român a îmbrăcat alaltăieri haina de doliu.

Poftele străine au fost încătușate !

Românismul a fost salvat !

Legea pentru școalele profesionale prevede categoric că străinii săraci nu pot învăța vreo meserie. O strictă aplicare a legii pentru oprirea comerțului ambulant, și toți jidanii pârliti vor trebui volens nolens să se apuce de pungășie și de alte industrii mai mult sau mai puțin inevitabile într'o societate civilizată.

Ca un corolariu dar la legea asupra școalelor profesionale, mai mulți deputați, de deosebite colori politice, vor depune din inițiativă parlamentară un proiect de lege pentru înmulțirea penitenciarelor, mai cu deosebire în județele de peste Milcov.

La pușcărie străinii cari fură !!!

Procedee electorale

Ne cade în mână copia unui document foarte interesant - o circulară adresată tuturilor președinților de comitete electorale din județe de către d. C. A. Rosetti. Ne grăbim a-l da la lumină ca o nouă și o strălucită dovadă de chipul cum înțeleg radicalii noștri libertatea în alegeri.

D-lui președinte al comitetului electoral de...

București, 23 Aprilie 1879

Domnule Președinte,

Comitetul electoral al partidei naționale-liberale din București, completându-se prin delegații mai multor comitete electorale județene, este mai în pozițiune astăzi de a vă da concursul de care ați putea avea trebuință spre a duce la bun sfârșit însărcinarea pusă de alegători comitetului ce președeți.

Ne punem dar la dispozițiunea d-voastră, pentru orice trebuință veți simți și care ar fi de natură a se putea satisface prin concursul nostru. Alegerile colegiului I și II au a se începe în curând. Dacă din examinarea listelor electorale ar rezulta pentru d-voastră oarecare dificultăți, ce s'ar putea înlătura prin concursul nostru, vă rog să binevoiți a ne trimite acele liste împreună cu observațiunile d-voastră, pentru ca imediat, toți împreună să căutăm a înlătura obstacolele ce se împotrivesc reușitei candidaților partidei naționale-liberale. Credem că ar fi bine să ne trimiteți în același timp și numele candidaților diferitelor grupuri politice, împreună cu observațiunile d-voastră asupra-le. Primiți, vă rog, d-le Președinte, încredințarea înaltei mele considerațiuni.

Președintele comitetului electoral de București,
(iscălit) C. A. Rosetti.

Liniile de mai sus sunt așa de strigătoare prin

ele însele, că n'avem nevoie să le mai adăugăm multe comentarii din parte-ne spre a ilustra îndeajuns istoria scandaluoasă a celor din urmă alegeri.

Astfel, în puține cuvinte, comitetul central din București se pune la dispoziția comitetelor din județe pentru orice trebuință vor simți ele, de natură a se satisface prin concursul puternic ce le-ar putea da d. C. A. Rosetti și ai d-sale. Dacă din examinarea listelor electorale ar rezulta pentru vreun comitet electoral oarecare dificultăți, ce s-ar putea înlătura prin concursul d-lui C. A. Rosetti și comp., acele liste se vor trimite comitetului de București cu observații la fiecare nume, pentru ca imediat marele partid, dd. C. A. Rosetti, Brătianu, Mihălescu, - Warszawsky, toți împreună, să caute a înlătura obstacolele ce se împotrivesc reușitei candidaților partidei liberale-naționale.

Aceea ce este caracteristic în enciclica electorală a I. P. S. Sale marelui pontif din ulița Doamnei, este că I. P. S. Sa nu pomenește despre obstacole de înlăturat decât pentru col. I și II; despre celelalte două, nici nu-i trece prin gând I. P. S. Sale că vor îndrăzni a pune vreun obstacol la reușita candidaților drept credincioși. Obstacolele și dificultățile pe cari marele partid, - dela cel mai neînsemnat, Warszawsky, până la cel mai de frunte, d. C. A. Rosetti, - trebuie să le înlătore, sunt de o mulțime de feluri. Vom căuta a cita câteva specimene după observațiile unei liste înaintată de comitetul electoral al unui județ oarecare către comitetul electoral central.

Este, de exemplu, lista col. I. După toată corijarea liberală a acestei liste, după scoaterea câtorva nume și înlocuirea lor prin altele mai patriotice, lista se găsește în ediție definitivă cuprinzând 34 de nume, a căror persoane vor veni toate la vot; trebuiesc deci 18 voturi pentru reușita candidatului marelui partid. După toată socoteala făcută de comitetul patrioților din partea locului,

marele partid nu poate fi sigur decât de 11 alegători, unii funcționari, alții rude d'aproape ale cutărui ministru sau ale prefectului. Este neapărat prin urmare a se mai asigura 7 voturi cel puțin. În conformitate dar cu cele notificate prin enciclica de mai sus a pontifului suprem, comitetul electoral înaintază lista cu observațiile cuvenite. Cei 11 sunt șterși cu condeiu roșu, alții, mai mulți ori mai puțini, sunt șterși cu condeiu albastru: asupra acestor două categorii, stau scrise jos următoarele două notițe scurte și cuprinzătoare: Roșii sunt toți ai noștri. - Ceilalți sunt ai lor siguri. Rămâne însă o treime, categoria celor cu pășuri, și asupra fiecăruia din aceștia comitetul electoral local scrie pe larg observațiile sale.

De exemplu:

D. X... opozant, are un nepot judecător la tribunalul de aici; ține la el ca la un fiu al său; vrea încă să-l lase moștenitor. Junele se zice că a comis mai multe abuzuri, și acum după mai multe denunțări, este amenințat a-și pierde postul și a fi dat în judecată. Dacă nepotului i s'ar pune cuțitul la os dela înaltele locuri, unchiul de sigur s'ar înmuia. D. C. A. Rosetti citește notița și o recomandă locurilor competente, spre cele de cuviință, după care d. X... este șters cu creion roșu.

D-l Y..., nehotărât, nici liberal, nici conservator; are un cumnat, păcătos nu e vorbă, dar cine nu-i păcătos în lume ! a scăpat de cinci luni din temniță, unde și-a făcut osânda pentru delapidare de bani publici; însă este foarte capabil, și a servit mult principiile liberale. Acum n'are bietul om nici o ocupație, și-ar vrea să capete o subprefectură, ca să poată trăi onest și să nu mai șază pe gâtul lui cumnatu-său. D. Y... n'ar fi tocmai contra noastră, dacă...

D. Simion Mihălescu ia act și pleacă la minister ca să se conforme întocmai, iar marele pontif trage cu roșu peste numele d-lui Y.

D. Z... stă rău de tot cu cutare mare instituție de

economie națională; anul trecut l-a ruinat grindina; dacă direcția l-ar strânge de aproape ar fi pierdut, prin urmare...

D. Rosetti șterge cu roșu și pe respectivul.

Și așa mai încolo.

La fiecă șir, opinia publică se lasă tot mai tare de partea principiilor liberale, două treimi din listă sunt roșite, și - în sfârșit marea majoritate a națiunii s'a pronunțat cu tărie, prin alegeri libere, în favoarea marelui partid liberal-național.

Vom reveni.

Diplomație subțire - Cronică

N-au greșit oamenii pricepuți când au spus, că snoavele și zicătorile sunt înțelepciunea noroadelor... De ce ?... Fiindcă, deși împrejurările în cari se ivesc întâmplările se deosebesc totdeauna, întâmplările nu sunt de atâtea nenumărate feluri cum ni s-ar părea nouă, muritorilor. Noi ne perindăm, azi unul, mâine altul; lumea rămâne tot lume; noi mereu toți alții și alții; și ea, tot ea și ea. Parcă ar fi tot nou și iar nou; și când colo ! tot aia și iar aia; din Paști până 'n Crăciun și din Crăciun până 'n Paști, «toate-s vechi și nouă toate» Și așa fiind, când o minte omenească pătrunzătoare prinde pricina și felul unei întâmplări și le poate ticlui, limpede, frumos și scurt, în vreo, zicătoare ori snoavă, acestea trebuie să rămână în mintea tuturilor oamenilor din neam în neam; căci se potrivesc pe veci de câte ori, fie-n orice împrejurări, li se ivește o întâmplare la fel.

Așa bunăoară, iată o întâmplare foarte gravă care s-a ivit, zilele astea, în lumea politică: Rusia dă un ultimatum Chinei. Fiindcă nu toți cititorii noștri pot fi în curent cu diplomația, trebuie să le deslușim ce va să zică vorba asta ultimatum. Iată...

Propietarul casei, după multă căutare, găsește pe un student chiriaș și-i zice:

– Domnule, ori îmi plătești până mâine la amiază chiria, or te dau afară din casă... Scurt !

Sau... O mamă de familie, care ține să deie o frumoasă educațiune copilului ei, îi zice:

– Puiule dragă ! ori nu-ți mai vârî degetele 'n nas, ori îți rup urechile... Scurt ! Iată ce va să zică un ultimatum: cea din urmă somațiune spre înlăturarea conflictului; mai limpede, pe românește: picioru 'n prag, sau ori-ori.

Și astfel, ca să nu ne uităm vorba, ia să vedem: ce a făcut China când a primit dela Rusia un ultimatum ?... A căutat să scape prin tangentă. Și acesta e un termen întrebuințat în diplomație, care trebuie deslușit. Ce va să zică «a scăpa prin tangentă ?» Iată...

Să zicem că d-ta nu poți suferi pe d. dr. Vaida - din ce pricină, puțin ne pasă. Te întâlnești cu cineva care t'entreabă:

– Mă rog, cum ți s-a părut discursul lui Vaida ? Așa-i că vorbește strașnic ?

– Care discurs ? întrebi dumneata.

– Ei ! discursul de alaltăieri, din Parlament...

– A ! da, bine zici... Dar n-ai auzit ce I s-a 'ntâmpat lui Mangra...

Asta va să zică să scapi prin tangentă; cum am zice, să o scalzi, ori să răspunzi, în doi peri, la o întrebare precisă despre ceva, cu altă întrebare precisă despre altceva. Așa face acum și China, cum are diplomația chineză de mult obiceiul să facă. De aceea, pe semne, noi, Românii, despre șiretul care face pe prostul, vrând să scape prin tangentă, zicem că «face pe chinezul». Și acum să revenim la ce spuneam mai sus despre snoave și zicători. Cine ar crede că întâmplarea așa de gravă dintre două nemăsurate împărății, ca Rusia și China, este aceeași întâmplare din următoarea bătrână snoavă ?

Un țigan, coborând la vale pe ulița satului, dă cu ochii de nașu-său, care vine dimpotrivă, dela deal. Cine știe de ce, țiganul sare repede din drumul mare peste șanț la stânga, să dea de o potecă de vale. Nașu-său îl vede; apucă și el peste șanț la dreapta și-i iese țiganului în față...

– Bine, mă fine, mă ocolești, ai ?

– Cum să te ocolesc, nașule ?

– Păi, cum mă văzuși, lăsași drumul drept și o apucași pe devale.

– Cum să n'apuc pe devale, dacă mi se pare mie, că-i mai aproape p'acolo ?

– Da unde te duceai, finule ?

– La dumneata acasă, nașule.

– Bine, măi, casa mea e'ncolo la deal, nu încoace la vale. Nu știi tu unde e casa mea ? - Ba, aia o cam știu... Dă dumneata încotro, nașule ?

– Mergeam tocma la tine.

– La mine ?... Eu gândeam, că finul trebuie să meargă la naș, și nu nașul la fin. Aveam să te 'ntreb ceva... Uite ce e... Zice, că a pierit ieri-noapte dela Țâca văduva lui Oancea un curcan... și ...

– Nu mai spune !

– Și vreo patru găini...

– Aoleu ! și patru găini ?

– Da; și zice, că tu l-ei fi știind de urmă... Ce zici, fine ?

– Ce să-i zic, nașule... Se prea poate, că așa e pasărea... sburătoare și blestemată, nu ține la casă.

– Cum să sboare, mă ?

– Păi, dacă-i pasăre ? - Pasăre, pasăre; dá curcan și găină ai văzut tu să sboare așa departe ?

– Ba, n-am prea văzut... Dá bine, că-mi aduseși aminte; că de când mă tot țin să te 'ntreb: purcelul ăla pe care l-am mâncat la d-ta astă primăvară, a mai crescut, că acum trebuie să fie gogeamite grăsunul ?

– Ești cápiu ? cum o să crească dacă știi singur, că l-am mâncat ?

– Bine, aia o știu eu, dá...

– Ia ascultă, mă țigane; ia, să lăsăm vorbele de clacă în mijlocul drumului, că văz, că te grăbești și tu...

– Mă cam grăbesc, ce-i drept...

– Când ai de gând să-mi plătești datoria aia, că prea o cam facem uitată ?...

– Uite, vezi ?... Și mai zici, că te ocolesc... D'aia nu-mi place să mă 'ntâlnesc mai des cu dumneata, că prea mă 'ntrebi multe.

Dar oare numai la cheștiunea Extremului-Orient se potrivește această snoavă bătrână ?... Ei, aș !

Aci aproape, în miezul Europei, se adună un

comitet de oameni, în fața căruia se prezintă, somat, un om matur, pentru ca, după mature debateri, să se'nțeleagă asupra modului de pune odată capăt unui scandal public, de care nu cei d'întâi sunt cumva vinovați. - Domnule, I se spune omului matur, lumea întreagă consideră acțiunea coteriei dumitale ca disolvantă și deci primejdioasă pentru o mare cauză publică. Noi credem că ar trebui odată limpezită situația dumitale, și, astfel, ești rugat să ne spui lămurit: iei dumneata răspunderea acelei acțiuni ?

– Mai întâiu, ar trebui, răspunde omul matur, să mi se probeze că răspunderea cade numai asupra mea, și apoi, chiar după aceea, trebuie să mi se lase timp a mă gândi dacă mi-o pot lua sau nu...

– Dumneata vrei s-o scalzi; dar noi îți spunem scurt: ori faci să înceteze scandalul, ori, dacă nu, trebuie să te tratăm cu ultima asprime, ca pe un vrăjmaș declarat al cauzei publice.

– Eu nu pot face nimica până nu mă consult cu oamenii mei...

– Dar dumneata patronezi acea pernicioasă acțiune.

– Da; însă eu o patronez numa; alții o conduc... și deci...

Ei ! apoi când, în mijlocul unui comitet de oameni maturi, un om matur, strâns cu ușa în fața unui ori-ori, vrea să scape ca țiganul din snoavă - să nu-i zici?...

– Ei, stimabile, prea te faci chinez !

Instantaneu

M.S. un eminent bărbat politic:

Particularități:

Avea toate cusururile când stam mult în opoziție
- un om infam ! Nenorocirea României !!

Avea toate calitățile când eram la guvern - un
om sublim !... Providența ni l-a dăruit !!

Fiindcă, dela o vreme, nu prea stăm mult în
opoziție, cât p'aci să aibă numai calități.

Ne cunoaște foarte bine și desigur trebuie să ne
stimeze foarte mult.

Nevoile obștii și așa numitele „Casa Noastră”...

Scriitorul acestor rânduri își dă bine seama, că n'are dreptul a se amesteca în afacerile interne ale Statului ungar. Fiind supus străin și lăcuind afară din teritoriul acestui stat, scapă, față cu legile respective de orice răspundere; dar cine scapă de răspundere în materie de presă, nu poate avea multă trecere în fața cititorului - afară, se 'nțelege, de cazul unui talent excepțional, ceeace trebuie să mărturisim că nu e cazul nostru.

Considerând Românul', ca organ al obștii cetățenilor ungari de limbă românească, ne vom mărgini a-i da, după modestele noastre, tot concursul; întru cât va fi vorba de cultura aceștei obști, de al cărei progres nu ne 'ndoim, că sunt doritori nu numai toți românii, ci și toți maghiarii chibzuiți; căci regatul Ungariei, ca Stat de primă ordine astăzi în Europa, trebuie să fie el mai întâi gelos de prosperitatea generală a popoarelor sale.

Noi, supușii regatului român știm bine, că Statul nostru are tot interesul să se razeme pe o putere centrală considerabilă, și mai știm cât de mult îi datorim Ungariei; totuși nu tocmai atâta-i datorim, cât un eminent bărbat politic maghiar a afirmat zilele trecute în Parlamentul din Budapesta. Firește, noi recunoaștem bucuros că marele cancelar, contele Andrásy, ne-a acordat odinioară un prețios sprijin, pentru care nu vom uita niciodată a-i venera memoria: îi datorim mult, ce-i drept; dar iarăși, nu atâta până când să trecem în istorie regatul nostru pur și simplu ca o creațiune, ori ca o expresie geografică a marelui bărbat de Stat. Oricum ar fi fost însă, nu s'ar putea dovedi mai la urmă decât că ilustrul cancelar era un înalt spirit politic, un subtil diplomat, care pătrundea

până'n fundul intereselor monarhiei centrale. El a înțeles câtă nevoie are aceasta, în valea Dunării inferioare, de un aliat serios de altă rasă decât rasa slavă, și că aliatul acela, cu cât va fi mai sprijinit la întemeierea și dezvoltarea lui, cu atât va fi mai în stare să sprijine la rândul-i interesele comune ale celor două monarchii... și pare că nu s'a nșelat deloc bunul nostru amic.

Și noi, cei din valea de jos a Dunării, credem că alianța celor două State ar trebui din ce în ce mai întărită. Aparenta liniște a Europei poate fi amăgitoare. Rana veche a continentului poate că nu-i deplin tămăduită prin descântecul constituțional: dedesubtul unei pojghițe subțiri, zace poate încă racila pernicioasă care sapă spre adânc. Un răcnet năpraznic poate deodată sfâșia solemn sgomotul surd care fierbe sub pământurile balcanice - și înțelegem cât de prețioasă, ba chiar, cât de imperioasă ar fi atunci, pe lângă alianța oficială a celor două State vecine, și înțelegerea cordială a popoarelor lor.

Ce poate face regatul român pentru asta ?... Aproape nimic... Și cât ar fi de ușor pentru regatul ungar să realizeze o așa de cordială înțelegere ! Să dăm noi povețe bărbatilor de Stat, îndrumări diplomaților ? - Doamne ferește ! nici gând. Asta nu e treaba unui mediocru publicist. Dar, simțind ca toată lumea, ne permitem să arătăm astăzi în treacăt sentimentul nostru. Cum cunoaștem bine entuziasmul de care sunt capabile aceste amândouă brave popoare, și cel maghiar și cel român, nu stăm un moment la îndoială a spune că prudența diplomaților s'ar rezema pe o colosală putere sufletească, la vreme de nevoi serioase ale celor două State, când în bătaia furtunii ar fâlfâi împerechiate cu adevărată frățească dragoste, cele două frumoase tricolore.

Probabil, tot așa înțeleg și bărbatii de Stat luminați ai Ungariei; și pe asta, firește, întemeiam multe speranțe noi, cetățenii României: noi cu

toate dificultățile în care, așteptând rezolvirea chestiilor interne ale Ungariei, e pus tânărul nostru Regat, nu încetăm a crede, că mai curând ori mai târziu, înainte de a suna ceasul vreunor grele nevoi, o dreaptă și sinceră înfrățire cordială a Maghiarilor de pretutindeni cu Românii de pretutindeni va fi temelia de nesguduit a unei prodigioase puteri.

Această credință a noastră, - oricât și-ar pierde speranțele de reușită acei cari cer; oricât s'ar codi la tocmeală acei cari ar trebui să acorde; orice, dintr'o parte sau dintr'alta, s'ar spune în stare de nervozitate; orice s'ar face în momentele de iritațiune, - această credință a noastră capătă din ce în ce mai mult temei de când simțim bine că ne aflăm în fața dorinței, cât de vag exprimate, a bărbaților sus puși ai Ungariei, de a ajunge la o împăcare a elementelor maghiar și român.

Maghiarii ca element covârșitor trăgănesc; dar și trăgăniirile lor au o rațiune, ce-i drept. Ei ar dori o soluțiune definitivă a stării extrem de încordate; dar pentru asta ei trebuie să știe cu cine au a sta de vorbă. Niciun om cuminte nu tratează învoieli cât de puțin însemnate, ne-mi-te afaceri de așa înaltă importanță, cu cine nu este fără contestare autorizat să le încheie. O afacere cât de infamă poate tratată prin samsari; dara contract valabil poate fi încheiat și iscălit numai de partea interesată sau de mandatarul ei, anume prepus la aceasta; și dacă mandatarul se dovedește a fi de rea credință ori manifest incapabil, contractul este lovit de nulitate. Și cine, după multe sudori, încheie o învoială, se 'nțelege, dacă e om cuminte, că o încheie nu pentru ca să aibă a doua zi pe spinare contestațiuni întemeiate.

Încă odată, noi credem, că orice bărbat politic al Ungariei trebuie să dorească îndreptățirea intereselor legitime ale masei Românilor, spre liniștirea lor deplină; trebuie prin urmare să dorească împăcarea definitivă cu toată lumea

românească, iar nicidecum învoirea temporală cu unele porțiuni din clasele românești; cum am zice, bună înțelegere cu o mare comunitate compactă, iar nu capitularea uneia ssau a mai multor clopotnițe răzlețe.

Cu cine să trateze acei bărbați de Stat ? Firește numai și numai cu aceia cari le-ar părea lor că sigur reprezintă integral desideratele generale: numai și numai cu aceia, și numai pe față, la lumina zilei și'n auzul lumii întregi - spre mulțumirea întregii lumi. Cum adică ? După atâta ar umbla bărbații de Stat serioși ai Ungariei, să găsească la un moment dat cât mai mulți nechemăți a trata împăcarea generală, spre învoirea lor în deosebi ?... Adică acei bărbați de Stat nu știu că, din trei milioane de suflete, școala, pe lângă bunătățile ei, acei oameni valoroși de știință, de artă și de afaceri, bravi militari, preoți și dascăli așezați; pe lângă comercianți, meseriași și muncitori luminați și vrednici, toți oameni de omenie, utili lor, familiei și societății lor - școala mai produce și roade costelive și găunoase ?...

Și câte feluri încă ?... Mediocrități învrăjbite contra mulțimii neroade a burgheziei, care nu le recunoaște geniul; personaje cari nu pot mânca de focul că nu sunt poftiți în fruntea mesei înaintea Mitropolitului; juni asaltatori pripiți al templului Gloriei, cu atât mai dârji cu cât mai infirmi; popi liber-cugetători jurați; atei fanatici după cinci clase de fizică elementară; nietzscheani extremi după o piesă en vogue de pe cine știe ce teatru de bulevard din Paris (Bucureștii occidentului !) - toți maniaci de notorietate; toți naufragiați ai celebrității, cărora nu le-a rămas de pescuit succesul în alt mod decât prin scandal; politicieni și diplomați de Stammsch - atâți și atâți intelectuali de industrie, reformatori și supraoameni de duzină; toți impacienți, febrili, dușmani ai oricărei discipline, chinuiți toți în fundul răunchilor de grozavul vierme al invidiei...

Ei da ! Școala, binefăcătoare pentru cei mulți,

produce, din nenorocire, și domni d'alde aceștia - din norocire, mai puțini... Și pe domni de-alde aceștia aceștia o să-i însărcineze o lume cuminte a trata despre interesele ei vitale ?... Și cu domni d'alde aceștia or să steie de vorbă despre împăcare bărbații de Stat ? Dar ducă-se toți dinaintea forurilor competente ! decline-și acolo toate titlurile la aplauzele contemporanilor și la adorația posterității ! Dar, nu numai atâta ! Meargă cu dânși chiar un bărbat sau mai mulți de reală valoare, oameni a căror moralitate și seriozitate n'ar putea fi puse nici când la îndoială; oameni reputați a nu fi avut în afaceri publice vreo preocupățiune de interese sau de ambiție personale - ducă-se cu toții să trateze... Ei, și ?

Din partea forurilor competente li se va răspunde:

– Domnilor, înțelegem perfect bunele d-voastră intențiuni; însă noi voim să ne împăcăm cu obștea românească, și nimic, din câte ne spuneți, nu ne dă a 'nțelege că, învoindu-ne cu d-voastră, ne-am împăcat și cu acea mare masă etnică, din care avem tot interesul să facem niște supuși leali și mulțumiți, niște cetățeni fără mâhnire și deci devotați fără rezervă Statului ungar... Munificența guvernului nostru este de ajuns pentru o învoire în deosebi cu un individ sau cu mai mulți, cu o ceată, cu două sau mai multe; puteți dar conta pe aceea... Dar... despre o împăcare, cum îi trebuie astăzi Statului, să ne iertați: nu vă credem autorizați a trata. Tentative ca a d-voastră de astăzi nu ne aduc în cauză decât un mic folos trecător, dacă și aceasta se poate numi folos - temporizarea prin obosirea opiniei publice și prin amânarea speranțelor... Chestiunea însă, de a cărei rezolvire ne pasă tuturilor, rămâne întreagă în picioare, și din ce în ce mai apăsătoare. Căci nu e vorba de predarea unei mase de luptători legați cot la cot în mâna altei mase vrăjmașe; e vorba de două neamuri de oameni, cărora nu le trebuiește - fiindcă n'au de ce -

să-și poarte vrăjmășie; cari înțeleg că disensiunile lor folosesc numai câtorva interesați în vrajba și turburarea lumii. În păturile lor cuminți și producătoare, aceste neamuri își dau seama că le trebuie, din contră, să trăiască și să progreseze în deplină armonie socială și politică, respectându-și reciproc limba, datinile și credințele religioase, și sprijinindu-și reciproc cultura și prosperitatea economică - fiindcă binele și prosperitatea unuia sunt spre binele și prosperitatea celuilalt, și ale amândurora împreună sunt spre întărirea marelui lor Stat politic.

Tutulora deci, nu numai unora, le trebuie pace și bună înțelegere; și așa, pace serioasă și bună înțelegere nu pot fi decât acelea care s'ar face în interesul și spre priceperea tutulora, nu în interesul și după priceperea cutăruia sau cutărora. Aceia, prin urmare, sunt și pot fi autorizați a trata în fața forurilor competente maghiare, aceia cari, în chiar conștiința acestora, ar găsi confirmarea deplină, validarea mandatului lor de negociatori... Căci, numai de dragul formulei platonice dacă era, apoi pacea ar fi fost încheiată de mult și de multe ori: nu de lipsa negociatorilor a avut să se plângă cineva ! - din nenorocire, toți fără titluri vrednice de acreditare. Știu ei bine, maghiarii cuminți, bărbați luminați de Stat ai regatului de ce tânjește obștea românească și ce-i trebuie spre a fi împăcată de-a-binele; și, deci, numai aceia vor fi vreodată în fața forurilor competente acreditați ca negociatori ai păcii, cari vor așterne limpede doleanțele legitime ale obștii lor. Nu e vorba aici de vreo deputațiune la cine știe ce paradă de mare stil: nu-i vorba de a alege între talentat și netaientat în felurite exerciții de lux, în aptitudini la artele frumoase sau la sporturi de gentry; nu e vorba de a alege între un om înzestrat numai cu bun sens și un băiat plin de spirit; între un prea demodat și un ipermodernist; între un bătrân ruginit, care-și face cruce trecând prin dreptul bisericii, și un tânăr

oțelit care e 'n stare să intre călare, cu căciula 'ntr'o parte și cu luleaua 'n dinți, până 'n altar - că, vorba veche, a umplut Dumnezeu lumea cu ce-a putut... E vorba de cineva care, în afară de atributele și apucăturile sale personale, cinstit, să reprezinte numai și numai nevoile obștii românești... Și acel cineva, astăzi, este și rămâne: Comitetul partidului național.

Așa dar, ca să sfârșim...

Cine se tot vâra în această supremă afacere, și, mai ales, cine încearcă să tot pună piedică pașilor măsurați ai celor autorizați, zăticnind, în orice chip, soluțiunea unei chestiuni, care apasă arzătoare asupra lumii întregi - săvârșește o faptă... cum s'o numim ? Iată... De atâta vreme, niște sârmani corăbieri, biciuiți de vânturi potrivnice, stau de amar de vreme la mal pustiu, privind cu jale departe la zarea luminoasă ce li se pare pe veci închisă... Dar, parcă 'ndură Dumnezeu, le trimite o suflare de speranță: începe să adie vîntul mult așteptat, și, încet-încet, se pomenește a bate mai hotărât. Ei, bieții, își întind pânzele... Măine ! mâine 'n zori, vom putea urni din loc ! Și, privind cum se tot umflă pânzele, văd parcă aievea limanul atât de mult dorit.

Ei ! Cum s'ar numi acela sau aceia cari, de gustul jucăriei sau din pornirea răutății, ar veni, peste noapte, să sfâșie cu cuțitul în cruciș și'n curmeziș pânzele umflate ? ... și fapta lor - cum s'ar numi ?... Răspundă orice om de omenie !

De aceea, nu pot fi astăzi îndestul de osândite așa numitele Casa noastră... Auziți numai Casa noastră 'n sus, Casa noastră... 'n jos ...

Casa d-voastră ? da. Să trăiți, s'o stăpâniți ! Să fie casa asta spre folosul și cinstea d-voastră, dacă ați ridicat-o și spre cinstea și folosul obștii ! și toată lumea, trecându-i pe dinainte, să zică! : Ție Dumnezeu această casă binecuvântată, că e o podoabă a târgului, și pe stăpânii ei, că sunt oameni de ispravă ! Dar dacă ați clădit-o ca să

oploșiți sub acoperământul ei un cui bar pentru
clocitul zizaniei și vrajbei spre smintirea lumii
cuminți; și dacă, faceți dintr'însa un castel, din
turnul căruia să aruncați cu bolovani spre
distrugerea solidarității obștii și să împrășcați cu
foc și lături clocotite asupra cui nu vrea să vi se
'nchine d-voastră, atunci... de sus d-voastră
provocați pornirea publică; chemați cu dinadinsul
pe toți oamenii de bine să vă înconjure zidurile; să
vi le stângă în cea mai de desnădejde împresurare;
să vă someze scurt a vă veni numaidecât în minți...
iar, dacă nu vă veniți, să pună pe acele ziduri un
semn băcător la ochi de departe și strige oricui s'ar
apropia de ele: Fugiți, oameni buni ! ocoliți
această casă, care este o pacoste pentru târgul
nostru, un blestem pe capul obștii, o casă... nu
binecuvântată !

Deocamdată atâta ! Dar, asupra acestora, mai
avem încă de furcă.

Sărbători mahnite

Paștile cădeau în vară... Cine s'ar fi așteptat la așa schimbare de vreme ? Viscol din vârfuri până în fundul văilor depărtate... În miezul vârtejului, pierdusem drumul urcând pe culmi înalte și acum, coboram orbește fără să știu unde. Calul era istovit de puteri; iar eu simțeam cum mă pătrunde încet-încet frigul până în măduva oaselor. Mă învăluia din toate părțile întunerecul nopții... Rătăceam într'un pustiu negru, fără nădejde să mai dau de vreun adăpost. Când mă socoteam în pieire, iată sclipind în față-mi o luminiță... Către ea !... tot către ea; căci - nu e numai o părere !... Și zdrobit, iată-mă în fața unei porți mari... Mi-a fulgerat prin minte: de-acu, dacă n'am avut noroc să fi dat de gazdă bună și primitoare, am să deger flămând aci, lângă gard, în sfânta noapte a Învierii, departe de săracul meu culcuș, de la care am plecat ca un nesocotit... Ajută-mi, Doamne !... Mi-am luat inima în dinți și-am bătut hotărât în poartă. O ușe s'a deschis, prin care s'a arătat lumină mare; și un glas bun și frumos de femeie a strigat:

– Cine e ?

– Om bun, am răspuns eu; drumeț rătăcit.

– Așteaptă oțâr, mi-a răspuns dulcele glas.

Și totodată am auzit sunînd limpede, de departe, clopotele de Înviere. Mi-am scos căciula și mi-am făcut cruce, pe când gazda îmi dechidea poarta. - Hristos a înviat, gazdă bună !

– Adevărat a înviat, om bun ! mi-a răspuns femeia... Poftește ! Un argat mi-a luat calul și stăpâna m'a dus în casă. A ! ce chibzuită așezare de oameni cuprinși ! ce frumoasă casă, caldă și luminoasă ! și bogată, cum spune înțeleptul din vechime Țnimica de prisos și toate cele de trebuință' ... și ce prietenoasă întâmpinare ! Iar

stăpâna - ce mândrețe de femeie ! Ce înfățișare deosebită: cinste din creștet până 'n călcâie; liniște și armonie în mișcări !... și prestigiul acela al nobilității, cu atât mai strălucitor, cu cât vrea să se învâluie în severă modestie !

– Iartă-mă, gazdă bună, am zis, că 'ndrăznesc să'ntreb: a dumitale-i casa asta ?

– A mea, domnule, din moși strămoși, de nu se mai ține minte când...

– Să trăiești, s'o stăpânești ! că, drept să-ți spun, frumoasă casă ai.

– Frumoasă... e frumoasă, nu zic, și tocmai de aia o iubesc, domnule, și nu vreau să mă despart de ea !... în zidurile ei sunt atâtea și atâtea aduceri aminte de lupte grele și amare neazuri... Ei ! Domnule, casa asta are poveste veche și nu prea veselă... Temeliile ei sunt clădite din pământul de-aici plămădit cu sudori, cu lacrimi, cu sânge de-alor mei... Cum să nu țiiu eu la casa mea ! Și zicând asta, s'a uitat jur împrejur cu ochii umezi de dragoste. Apoi mi-a făcut semn să șez în capul mesei; și m'a ospătat... Bogdaproste !

Sta tristă în fața mea. Vedeam bine că asupra acestei ființe așa de prestigioase apasă ascunsă cine știe ce amărăciune... Amândoi tăceam.

Am îndrăznit să rup tăcerea și să întreb:

– Ascultă-mă, rogu-te gazdă bună; eu văz că dumneata ești mâhnită de ceva... Ce ai ?

– Ce să am, domnule ? Am și eu un foc la inimă; dar, dumneata, cum ai să-l înțelegi ? Și, dacă ți l-aș spune, ce ajutor îmi poți da ?

– De unde știi ? Spune-mi numai de ce-ți tânjește sufletul: măcar o cât de mică mângâiere ce ar strica ?

Gazda mea și-a pus cotul stâng pe masă, și-a răzemat tâmpla pe palmă și, dusă departe pe gândurile nevoilor ei, mi-a spus liniștit și măsurat următoarele:

– Uite, om bun, care-i pricina mâhnirii mele... Ascultă... Eu, cum ți-am spus, stăpânesc din

străvechi locul meu și casa mea, asta care o vezi.
Dar n'am fost niciodată liniștită; am avut și am
încă niște potrivnici puternici, care-mi tot
tăgăduesc dreptul meu și mereu mă prigonesc fără
milă. De amar de vreme, câte-odată am luptat,
câte-odată am suferit, mai de multe ori am răbdat;
cât ?... știu numai eu și numai Dumnezeu știe.
Numai El ! Numai nădejdea în sfânta lui dreptate,
care odată ș'odată va să vie să 'ndrepte nedreptățile
oamenilor, - numai ea m'a ținut și m'a întărit; că,
altminteri, mă prăpădeam de mult, și, pe risipa
bătrânelor mele temelii, și-ar fi înălțat potrivnicii
trufașele lor palaturi.

Și eu, Dumnezeu mi-e martor, nici o clipă n'am
dorit a încălca dreptul cuiva; numai atâta am vrut,
să fiu lăsată în casa mea a munci, a-mi lumina
mintea și a-mi ridica sufletul, ca să arăt ce ajutor
aș putea aduce și eu la fapta mare a binelui și a
mai-binelui, pe care a poruncit-o Dumnezeu
omenirii...

S'a oprit și a oftat adânc... Vorbise așa de
cuminte, că n'am avut ce să zic: i-am arătat numai
din ochi că aștept urmarea...

– Răbdarea-mi îndelungă, a urmat gazda, și
neclintita-mi nădejde în Dumnezeu au obosit parcă
până la urmă pornirea potrivnicilor mei... Or fi ei
mai puternici ca mine, dar pe semne au înțeles și ei
că tot nu sunt atât de tari încât să mă poată nimici.
Și-așa, am simțit bine că și ei au început să se
pătrundă că trebuie să-mi dea pace: să cinstească
dreptul meu, cum și eu voiu să cinstesc pe al lor,
și, deacolea să trăim cu toții, spre folosul tuturilor,
în bună înțelegere, în prietenie adevărată, în
desăvârșită omenie... - Ei ! atunci ce piedică ar mai
fi pentru liniștea dumitale ?

– Ei, domnule, dacă ai ști dumneata ce mi s'a
întâmplat, n'ai face așa întrebare... Tocmai când
credeam că soarta mea începe să mai mă ierte
dintr'o parte, mă lovește acum și mai adânc pe de
alta... Când să zic Doamne-ajută, mă pomenesc, în

casa asta, cu zavistie și vrajbă între copiii mei. Acu nu mai am vreme și gând să fac pace cu potrivnicii: trebuie să mă sbat cum să-mi împac copiii dușmăniți între ei, că parcă ar vrea acum unii dintre dâșii să-mi risipească sărmana casă strămoșească !...

Zicând acestea, s'a ridicat drept în picioare, și-a înălțat fruntea senină, umbrită de mâhnire, către icoane, și-a făcut cruce, și apoi, acoperindu-și ochii cu amândouă mâinile, a început să plângă tăcut.

În tăcerea aceea, am auzit iar glasul limpede al clopotelor.

A ! biată nobilă mamă ! m'am gândit. Ce sărbători mâhnite !... Ce să-i zic eu, un drumeț străin ? Cum o pot eu mângâia ?... Nu, nu vreau să mai rămân în așa tristă casă !

Adânc pătruns de respectul durerii, am sărutat mâna mâhnitei mame, și atât i-am putut zice:

– Nădejde ! - Ei ! dragă domnule, mi-a răspuns ea, ștergându-și cu colțul măramei, ochii adânciți și cumiți; aia, nădejdea, aia n'am să mi-o pierd eu niciodată !

– Mai rămâi sănătoasă, gazdă bună.

– Umblă sănătos, om bun, sub paza Domnului !...

Fără să mă iut înapoi, pe când clopotele sună toate Învierea, plec, și mă duc... încotro vrea calul să mă ducă.

Termitele...

UN MIC CAPITOL DE ISTORIE NATURALĂ, PENTRU POPOR

Termitele sunt niște gângănii, sau gâze, cum le zice poporul la făpturile mici și delicate ale naturii, pe cari oamenii de știință le numesc în genere insecte. Pe termitele acestea, naturaliștii le numără în rândul insectelor, cum zic ei, nevroptere (dela cuvintele grecești nevron, adică nerv, și pteron, adică aripă); căci ele au aripioare străvezii, înăuntrul cărora se vede o țesătură deasă de firioare nervoase. Ele trăesc în societate întocmită ca și furnicile: au o femeiușcă prăsitoare cu câțiva bărbătuși pe lângă ea, și pe urmă mulțime de soldați și de lucrătoare. Sunt la trup cam de mărimea furnicilor dela noi; de aceea popoarele le-au crezut întotdeauna că sunt furnici cu aripi.

Sunt mai multe soiuri de termite; dar toate sunt săpătoare, și afară de asta, cea mai mare parte dintre ele sunt și constructoare; adică, sapă orice a clădit omul, ca pe ruinele clădirilor omenești, să-și clădească ele cuiburile și așezămintele lor. Trăiesc rozând din tot ce le iese 'n cale, tot ce pot roade; și de aceea sunt un așa vrăjmaș al oamenilor, că marele Lineu n'a stat la 'ndoială să pună în *Systema Naturae*: *Termes utriusque Indiae calamitas summa* (adică: Termitele sunt cea mai strașnică bătaie dumnezeiască în Indii). Unde au bătuit mult în Europa, pe la mijlocul veacului trecut, vreo treizeci de ani de-a-rândul, a fost în departamentul Franței numit Charente inférieure (Șaranta-de-jos). Micul fluviu Charente se varsă în Oceanul Atlantic la vreo cincizeci de kilometri mai spre miazănoapte de gura măreață a Girondei. Între aceste două guri au făcut mari stricăciuni termitele, și mai ales în portul Rochefort și în cetatea de mare La Rochelle.

Termitele lucrează pe ascunse de ochiul oamenilor; de aceea francezul numește travail de termites (lucru de termită) o lucrare ocultă de destrucțiune. Își sfredelesc galerii pe sub pământ, la 'ntuneric, până la zidurile locuințelor sau a magaziiilor, de aici coboară drept în jos până dincolo de temelii, pe urmă trec pe sub temelii, și apoi suit în sus drept înăuntru prin podele. De acolo 'ncolo au pus stăpânire ne'nfrântă asupra locului.

Unele se năpustesc asupra lemnelor clădirii, asupra mobilelor și proviziilor de orice fel; altele rod și sfredelesc mereu înainte; atacă tavanurile și podelele de mai sus, până ajung la acoperiș ca să-l roază și pe ăla. Lucrează însă cu multă băgare de seamă, să nu dea cumva de lumină, și respectă cu cea mai mare grije suprafața obiectelor atacate, mulțumindu-se să le găunoșeze. Dacă locul li se pare bun, le-a rămas acolo încă destul de prădat, aduc tencuiala plămădită de pulbere de pământ ori moloz și balele lor, și înlocuesc treptat-treptat părțile lemnoase pe cari le distrug. S'au văzut, pe urma lor, stâlpi întregi de lemn preschimbați astfel în coloane de beton. Când nu le mai place locul, fiindcă l-au secătuit, atunci nu-și mai bat capul cu dresul; opera de distrugere pornește cu o așa repeziciune că, în șapte-opt săptămâni, o casă mare europeană este coptoroșită din temelie până'n vârf; ba un sărman sat de negri africani, în și mai scurt timp, se face tot grămadă praf; nici urmă de bordeiu nu se mai zărește.

S'a văzut la Rochefort cum, într'o singură noapte, termitele pătrunzând prin piciorul unei mese, d'asupra căreia sta geamantanul unui inginer, au scobit piciorul de jos în sus, au trecut prin tabla mesei, pe urmă prin fundul geamantanului înăuntru, unde au ros tot; așa că a doua zi nu s'a mai găsit petec de haină ori de rufă neciuruit. Iar hârtiile și planurile bietului inginer, și cerusele cu plumb cu tot, toate dispăruseră fără

urmă.

Vai de orașul, în care au apucat să se 'ncuibe termitelile !

Astfel, în La Rochelle, palatul prefecturii și toate locuințele dimprejur au fost prăpădite. Acolo nu mai erau oamenii stăpâni, erau stăpâne termitelile. Nu mai putea pune omul un proțap, ori lăsa o scândură pe brazdă, în grădină, că a doua ori a treia zi erau nimicite. Proptelele dela copăcei, și trunchiurile copăceilor și crăcile mai răsărite până la ramurile crude fără scoarță, erau scobite de jos până sus. Tavanele și podelele prefecturii se fărâmițeau și se scufundau. Într'o zi arhivele departamentului s'au găsit mistuite aproape în întregime, și asta fără ca mai înainte să se fi arătat pe dinafară vreun cât de mic semn de stricăciune. Termitelile ajunseseră la cartoanele arhivei prin lemnărie; pe urmă mâncaseră hârtiile administrative, respectând, ca după obiceiul lor, foile de deasupra și muchiile filelor; așa că un carton, care era înăuntru plin de tărațe, produse de dejecțiunile acelor gânganii, părea pe dinafară întreg ca și cum ar fi conținut dosarele neatinsse.

Lemnul cel mai tare nu poate rezista la atacul termitelor. La scara cancelariilor prefecturii, era o bârnă groasă de stejar vechiu; un impiegat alunecând pe scară, dă ă se proptească în mână, și-i intră jumătate brațul în bârna aceea ca într'un mărăciniș. Numaidecât s'a cercetat și răzuit bârna în mai multe părți și s'a văzut că nu rămăsese decât pe deasupra, la față, o pojghiță subțire ca foaia de hârtie.

Ce n'au încercat oamenii, ca să stârpească soiul acela blestemat de gâze !... În sfârșit, după multe încercări și studii, zicea învățatul Quatrefages, că parcă le-ar fi dat el de leac. În urma experiențelor sale, dovedise că în atingere cu gazul de chlor pur, termitelile cad la moment trăznite; iar într'o cantitate de aer amestecat pe a zecea parte cu acel gaz, peste o jumătate de ceas mor innecate.

Aşa dar o insuflare de aşa aer amestecat în coptoroşeala lucrurilor atacate ar năbuşi năvala vrăjmaşelor. Însă - zice celebrul naturalist - problema tot prezintă greutate. În toate chestiunile de acest fel, după toate cercetările savante cari ne dau numai soluţiunea teoretică, trebuesc să urmeze încercările practice, cari singure asigură aplicarea uzuală. Aci, să urmăim cu toată luarea aminte pe savantul naturalist...

E vorba dar să atacăm o speţă exclusiv săpătoare; astfel, o exactă cu de-a-mănuntul cercetare a locurilor şi lucrurilor va fi mai întâi de toate necesară, spre a descoperi punctul de plecare, punctul central al atâtor găunoşări; şi apoi îndată, scurt, cu cea mai strictă promptitudine de operaţie, trebuie pornit, sub o presiune considerabilă, leacul mântuitor până în adâncul răului. Poate primele încercări să nu izbutească deplin; poate că, nimicind un cuib două ici-colo, să te pomeneşti că se ivesc mai multe în alte părţi. Nu trebuie un moment de repaos şi de 'ngăduială: după ele fără preget ! scotoceşte mereu pretutindeni şi unde simţi că mai mişcă, nu le da pas; trage-le cu chior până la saturaţie, până isprăveşti odată cu ele...

Şi când te gândeşti...

O ! ce cruzi sunt oamenii de ştiinţă ! ce fiinţă fără inimă a fost acel savant ! Auzi dumneata ce răutate !... Ei ! ce pot gândi bietele mici gânganii pomenindu-se afumate aşa fără nicio milă ?...Fireşte, nu pot gândi alta decât:

— Ia uitaţi-vă la sălbaticii de oameni ce vrăjmăşeşte s'au pornit toţi cu toţii să ne distrugă casa... noastră !

Decadență

Puteți râde voi, tineri sceptici, cari ați aruncat sfintele credințe în schimbul științei profane. Eu sunt mâhnit de câte văz.

Am fost la întrunirile opoziției în Craiova și în Iași, și mărturisesc drept că am ieșit adânc afectat de decadența moravurilor noastre politice.

Asta e opoziția? Astea sunt întruniri de opoziție?

Oratori cari vorbesc ca toți oamenii, liniștiți de parcă n'ar fi la guvern un partid adversar, desbătând cu sânge rece ca la Academie, ba încă permițându-și a face și glume și spirit. Auzi glume și spirit când ești în opoziție!

Niciun orator nu se bate cu pumnul în piept. Niciunul nu răstoarnă sfeșnicele, nu sparge tribuna, nu-și taie mâna în țandările paharului spart. Niciunul nu-și mai scoate brațul din umăr printr'un suprem gest patriotic.

Nimic din toate astea. Și ce e mai rău, e că școala asta decadentă prinde - poporul, publicul, are aerul că aprobă acest curent menit să ucidă cu desăvârșire avânturile mari, să stingă focul sacru al pasiunilor politice.

Unde sunt vremurile clasice ale liberalismului român? Unde e sala Slătineanu? Sala Bossel? Circul dela Constantin-Vodă? S'au dus toate ca niște frumoase legende cari au încântat de atâtea ori tinerețile mele. Din tinerețe mă'nnebuneam după întrunirile publice, și aveam de ce. O jale mă cuprinde astăzi când mi-amintesc de frumoasele momente ale eroicei opoziții liberale, al cărei am fost unul dintre cei mai fervenți spectatori!

În acele întruniri îmi făceam eu, împreună cu un popor întreg, educațiunea națională. Acolo am cules cele mai bune inspirațiuni pentru operele mele patriotice, aceste opere menite să ajungă

peste puțin uitate cu desăvârșire, devenind neînțelese, grație părăsirii școalei clasice a liberalismului. Acolo am făcut cunoștința iubiților mei eroi, pe cari am căutat, cu modestele mele mijloace artistice, să-i păstrez pentru posteritate.

Puteți spune orice, eu cred că suntem în plină decadentă.

D. N. Filipescu îmi face doctrina unui curent sănătos de judecată publică, în care să nu mai fie posibilă minciuna și fraza goală.

Dd. Tache Ionescu și Disescu vorbesc la tribună ca de pe catedră, cu cărți și citate din autorii străini, cu teorii moderne, cu debateri academice.

D. Panu face satire, glume și spirit pe socoteala guvernului, susținându-mi că sunt situațiuni, în viața popoarelor ca și a indivizilor, când nu se poate vorbi decât în bătae de joc.

Și acești domni oratori pretind să mă convingă cu metoda d-lor rece, care n'are alt merit decât logica și înțelesul. Dar eu sunt copilul școalei clasice a opoziției liberale! mie nu-mi trebuie logică, nu-mi trebuie înțeles! Pentru astea merg eu la o întrunire publică a opoziției? Eu caut emoțiune, excitațiune, iritațiune!

Mi-aduc aminte de bravura, de avântul impetuos și mai ales de sintaxa îndrăzneată a neuitaților mei oratori clasici:

« Fraților! Ciocoi domnesc, în adevăr domnesc; dar să vă spui eu, fraților, cum domnesc! domnesc prin mișelie, prin infamie, prin crimă, prin reacțiune, lucruri care fac onoare poporului că e contra, care în orice ocazii s'a pronunțat și nu permite, mai ales când sângele acestui popor, vărsat cu cruzime și fără nicio necesitate, când țipetele desperate ale femeilor și copiilor, fugăriți și torturați de sălbăticia oamenilor odiosului regim, când vaietele celor schingiuiți pe străzile Capitalei, cu felinarele stinse, sunt încă vii în mintea tuturilor!

»

Iată ceea ce smulgea din mii de suflete răcnete

sguduitoare. Iată pentru ce n'am lipsit dela nici una din acele faimoase întruniri.

Astăzi, ce avem? debateri, debateri și iar debateri. Foarte mulțumim de întrunirile dv.

Eu nu cer dela orator să mă lumineze - îi pretind să mă'ncălzească. Oratorul trebuie să vină la tribună fioros ca un leu, și când o striga odată Fraaților ! să mă facă pe mine, fratele lui, să sar din loc. El n'are voie să spună nimic dela tribună; dar trebuie să mă'nfierbinte; să mă asude; să nu-mi dea pas să mai judec; să mă aiurească; să mă clatine fără a mă lăsa să răsuflu; să-mi dea creierul de pereții capului prin salturi enorme de propoziții, chiar ilogice, chiar absurde, stupide dacă e nevoie, numai să fie calde și spontanee, până m'o năuci, până m'o face să scrâșnesc din dinți și să strig ca un turbat: sus poporul! Iată ce înțeleg eu prin orator. S'a pierdut astăzi, din nenorocire această școală mare:

« Jos reacțiunea! jos ciocoii! sus libertatea, egalitatea și fraternitatea! sus boborul! »

Și la glasul amicilor boborului, boborul, ridicând reteveii, simbolul suveranității sale, izbucnea, la adresa vampirilor, cari-i sugeau sudoarea și sângele, în imprecățiuni naționale de se cutremura catapeteasma circuitului.

Dumnezeu al părinților noștri! la ce grandioasă epopee ași fi asistat eu, dacă, nu clasicii mei, ci vampirii de reacționari ar fi caterisit pe un mitropolit, iar clasicii mei s'ar fi apucat să apere biserica în fața boborului!

« Astăzi s'a împlântat cuțitul până'n prăsele în sânul nenorocitei României, iar cadavrul ei sângerând s'a aruncat la picioarele tigrului negru pe care-l chiamă Partenie! Jos!... Sus!... Sus!... Jos!... »

Acelea ar fi fost întruniri! nu debateri ca ale dv. Păcat! Am pierdut mult.

Între Stan și Bran

Nici Dumnezeu nu poate mulțumi pe toată lumea, de vreme ce chiar doi frați buni, unul grădinar și altul cărămidar, i se roagă totdeodată, unul de ploaie, și altul de secetă... Pe oricare l-o împăca mai întâi, o să-și auză vorbe dela celălalt... Dacă nici Dumnezeu nu poate, darimi-te bietul om muritor !

Când te pui, cum te trage inima, să faci, după putere, o slujbă spre folosul cuiva, să nu te mai gândești la ce are să zică altcineva despre fapta ta; căci folosul unuia poate fi spre paguba altuia, și, firește, dacă ai să cauți și la supărarea celui din dreapta, cât și la folosul celui din stânga, atuncea trebuie să stai frumos la mijloc ținându-ți mâinile încrucișate și zâmbind cu nevinovăție, când ăstuia, când ăstuilalt. Cum am zice, nici nu jicnești, nici nu slujești, - rămâi om bun ca zahărul, pe gustul tuturilor, și al lui Stan și al lui Bran, deopotrivă dulce, și nepăsător și nefolositor pentru amândoi.

Și mulți cred că omul cuminte așa trebuie să se poarte'n lume, și nu le merge rău.

La o judecătorie se 'nfățișează un Stan și un Bran, în pricină de ceartă cu bătaie. Judecătorul întreabă pe un martor:

– Jupân Leibule, spune: cum a mers pricina dumnealor ?

– Parcă pot să spun dacă nu știu ? a zis martorul.

– Cum să nu știi ? Trebuie să știi, dacă ai fost acolo. - Și dacă am fost acolo, parcă trebuie să știu tot ?

– Cum să știu dacă am venit când era începută sfada ?

– Bine, sfada era începută; dar cine a dat, întâiu ?

– Cum o să știu cine-a dat întâiu, dacă ș'unu-a

dat ș'altu-a dat ?

Ei ! iacă om nepărtinitor, jupân Leibu; și om chibzuit, care înțelege că fierbințeala lui Stan și lui Bran se poate potoli, și că el trebuie să rămână deopotrivă bun prietin cu amândoi.

Dar poate oricine fi chibzuit și nepărtinitor ca Leibu ? Nu ... de sigur. Te 'mpinge nu știu ce apucătură, care trece peste socoteala cuminte, și te dă partea unuia, de unde auzi tu bine că te strigă poruncitor glasul dreptății - să zicem de partea lui Bran. Ei ! atunci, lasă pe Stan să gândească și să spună câte și cum i-o plăcea și vezi-ți de treabă. Ba chiar, dacă s'o vârî Stan ori cu duhul blândeții, ori toana de arțag, să te scuture de mânecă, doar te-o face să te iei la colț cu el, nu te lăsa amăgit și răspunde-i frumușel: Ț- Nene Stănică, eu înțeleg ce poștești dumneata: să mă 'ncurci la vorbă, că te știu ce procopsit și dibaciu ești la limbă și la condeiu; decăt, iartă-mă, să te ierte Dumnezeu, n'am vreme acuma de palavre fără cap, fără mijloc și fără coadă; că, uite, trebuie să isprăvesc coala slujba ce m'am legat frățeste să i-o fac lui badea Brant'. Dintr'atâta scurtă vorbă, cred că va 'nțelege oricine pentru ce n'am răgaz să stau la polemică (așa zicem noi gazetarii, intelectualii, Țpolemică; oamenii de rând, fără condeiu, zic Țmoși pe groșit') și mai ales cu cine, polemică ? cu niște bărbați așa de străluciți, că nici nu socotesc de lipsă a-și mai spune numele când te iau la vale pe nume; cu niște oameni Țale căror idealuri nu le-ași fi putând eu înțelege' (zic dumnealor). Adică noi, cei de partea lui badea Bran, nu 'nțelegem idealurile lui nenea Stan. Ba, s'avem iertare, zicem noi; le 'nțelegem și prea le înțelegem, cum le-a 'nțeles și badea Bran; că, dacă nu le 'nțelegea la vreme, ar fi dus acuma în cârcă pe nenea Stan drept acolo, sus de tot, unde vrea s'ajungă nenea d'a călare, ca vâtaf deplin împuternicit al unei lumi aiurite de potopul vorbelor late, să trateze... cumva cu... cineva despre... ceva.

Căci, iată, aci-i aci. Aci stă taina izbândeii: în vorbele înalte, late și umflate. Ți-a dat ursitoarea, când te-a tras moașa de nas, multă istețime și ...sfială de loc ? Ai mai avut și noroc să 'nveți ceva buche ? Știi să porți condeiul ? (gramatica nu-i lipsă !) știi să le torni cât de groase pe nerăsuflăte ? - atunci ți-a pus Dumnezeu mâna'n cap... Te arăți îndrăzneț mulțimii ! o iei de sus și repede; cu cât te-o înțelege mai puțin, cu atât o să te crează mai procopsit, și apoi, învârtește-o, răsucește-o, ametește-o, aiurește-o ! și după ce ai văzut că se ține năucită cu mâinile de cap, îi strigi tare, s'o asurzești:

Ți-ai, contra partidului național ? noi, contra solidarității nației ? Este o calomnie ! infamie !! blasfemie !!! Noi, contra solidarității, contra partidului ? Dar noi suntem ai partidului; da, ai partidului, cu ... infima condiție ca și el să fie al nostru; noi urmăm partidul, fără să cerem în schimb decât un lucru de nimic: să ne urmeze și el pe noi... Așa dar întrebăm: de ce să mergem noi la el, și să nu vie el la noi, precum cer dreptatea, echitatea, lealitatea, în fine Țspiritul modern ?' Aci, la Țspiritul modern', firește, lumea rămâne absolut tâmpită... Dar unul, Oancea, om fără carte, întreabă pe prietenul său, Ion, tot om de rând, nedat la slovă:

-Mă, nație, ai înțeles tu ceva din câte spuse Domnul ăsta ?

- De 'nțeles, răspunse Ion, e greu, că e prea înalt cum a spus el; eu n'am învățatură să pricep lucruri subțiri; dar, pe cât am putut apuca din vorbele lui, că Țtrebuie partidul să vie la dumnealor, înloc să meargă dumnealor înapoi la partid', mi-am adus aminte de o snoavă veche de la noi din sat...

Zice că umbla un țigan de vreo câteva nopți cu o potcoavă 'n mână și căuta pe 'ntunerec, ba pînă la sat, ba pe lături, la pășune, încoaci, încolo, tot căuta...

Paznicul satului l-a 'ntrebat:

- Ce tot te învârtești pe aci, mă țigane, noaptea

întreagă ? ce tot cauți ?

– Ce să caut ? a răspuns țiganul. Ia căutam un cal, să-l bat la potcoava asta.

Iată om cu idealuri, pe care paznicul, mărginit la minte, nu le poate înțelege... Și-apoi, de-acolea Țăcei cari nu 'nțeleg idealurile noastre tainice (ce nu se spun niciodată) sunt niște bătrâni ramoliți, bipezi inconștienți, conduși de vanități senile, ridicoli, deplorabili, ba chiar... urechiați...t' (după severa politică scoțiană...).

E foarte mânios Stan pe Bran; are și de ce: o 'nvârți, o răsuci, dar nu i s'a prins.

Și când mă gândesc la mania lui Stan, să spun drept... Eu pe omul de înaltă valoare politică și socială, pe acel bărbat, cu care s'ar putea fâli orice societate europeană, - vreau să zic pe doctorul Vaida, al cărui prieteșug mă răsplătește cu prisos de nesocotirea multora, - îl stimez cu deosebire; dar acum n'aș vrea să fiu în locul lui, și iată de ce.

Dacă eu, un publicist, d'abia îngăduit ca mediocru, îmi auz atâtea ! - ba că sunt numai un biet dramaturg rătăcit în politică, unde m'am Țpoticnit fără să vrea' (adică, pe semne, se poate poticnire și cu dinadinsul); ba că, om care nu 'nțeleg idealurile înalte ale intelectualilor de elită, Țgândesc astăzi la bătrânețe altfel decum gândea, acu mai bine de patruzeci de ani, în frageda-i tinerețe, fie-iertatul Eminescu'; ba că, pentru întâia oară, eu Țnăscocesc în anul 1911, ideea despre o înțelegere între români și maghiari', care idee nimănui nu i-a trăznit până aci pîn cap, - și că, prin urmare, m'am vândut și eu maghiarilor - poate, Doamne iartă-mă, ca să mă numească Vlădică cine-știe-unde...

Iaca, zic, îmi aud eu atâtea, pentruce ? pentru două-trei biete coloane din ȚRomânult', destul de blânde și de sfioase - ce-o să-și auză el, doctorul Vaida, după lovitura de măciucă, pe care le-a tras-o mir domnilor inteligenți, independenți, intransigenți șcl ?... Și lovitura fiind din cale-afară

amețitoare, a rămas deocamdată bravul nostru amic Vasile Goldiș să primească în cap blestemele lui Stan. El, Goldiș, el e capul răutăților, el e urzitorul zavistiei, el e de vină și pentru înțepăturile mele, destul de măsurate până acuma, și de măciuca năpraznică a doctorului Vaida.

Toate bune și frumoase; dar mult stimații mei amici, dr. Vaida și Goldiș, sunt cel puțin intrați în horă și trebuie să joace... Dar eu ?... eu ce căutai ca să mă vâr în joc ? Căci trebuie să mărturisesc că, dacă mi-se 'ntâmplă neplăceri, e vina mea. De ce nu m'am dus să intru în clica sau claca lui Stan ? Ce mai 'Tilustru maestrut' aş fi fost, 'Ttotdeauna tânăr, vecinic verdeț' ca spanacul, 'Tromân cu adevărate idealuri !...t' Și ce primiri ! Ce festivări ! Ce aplauze ! Ce buchete ! și pupături la sosire, și batiste stoarse de lacrimi calde fâlfâind la plecarea tugului !... 'Tucu-te numa !

Dé ! dacă n'am avut gândul ăl bun, și m'am lăsat să mă ducă apucătura ! Iată unde am ajuns !... Pe intelectuali, 'Tcari sunt singura rațiune de a trăi a națiunii întregit' (cum e și spoiala singura rațiune de afi a unei clădiri); cari împart diplomele de merit artistic și literar și decretează geniul; cari, ca orce înaltă Curie, judecă, încoronează sau osândește în cea din urmă instanță, definitiv, fără apel, orice produs de artă frumoasă - pe toți mi i-am făcut dușmani... Ce mai mă fac eu acuma, eu care sunt așa de vanitos ?... te întreb pe tine fragul meu amic Goga !... Iată, că înalta Curie a Republicei Literelor mă ia și peste picior ca pe un intrus, care se vâra nepoftit în Templul-Frumosului... Să vezi, c'or să mă dee afară ! Zice, că pe un Englez liniștit, membru al Parlamentului, ar fi stăruit mult să-l capete de aproape prietin familia unui colonel. Englezul, pe semne, nu i-a dat inima brânci și a ocolit cu dinadinsul prieteșugul cu care-l îmbiau. Colonelul s'a mâniat de asta și s'a hotărât să-i caute pricină Englezului, ca doar de l'o provoca la duel. I-a ținut calea și,

când odată a dat piept în piept cu el, i-a zis, un multă demnitate, pe franțuzește:

– Domnule, ești un imoral ! Dar Englezul liniștit i-a răspuns pe englezește:

– Adaogă, domnule, că sunt și laș, și lasă-mă, te rog, să trec.

De acum, am isprăvit odată pentru totdeauna cu Stan... Poate dumnealui să spună orice-i place, să mă înjure oricum știe, supărare la mine nu 'ncape. N'am vreme de asta deloc, dar deloc. Am intrat slugă la Bran, că mi se pare și casa lui cinstită și omul de omenie; însfârșit c'așa m'a tras inima pe mine... Vreau să-i rămân slugă credincioasă, și atâta vreme, câtă am, d'abia mi-ajunge să-mi fac slujba cum se cade după slabele mele puteri.

Și astfel, sper că, după magistrala serie a doctorului Vaida, o să-mi dae și mie voe ȚRomânult' să spun ceva prin coloanele sale, cum m'o tăia capul. Și am să spun mereu că... În momentele de față mai ales, opinia publică nu poate osândi îndestul de aspru pe acel care-ar căuta să vateme ori în ce chip solidaritatea națională, atingând, sub orice pretext și câtuși de puțin, prestigiul Comitetului, care Comitet singur poate astăzi reprezenta integral, cu supremă autoritate, interesele naționale; și că: acel care tăgăduiește ori și ce drept de pretensiune a nației românești, ca atare, în viața politică a regatului Ungariei - tăgăduire, pe care niciun Maghiar de inimă și cu minte n'o mai articulează astăzi.

Reacțiunea

De geaba - eu sunt nemulțumit. Încă o iluziune pierdută! Încă o legendă, pe care mi-a distrus-o vremea și școala noastră modernă: Reacțiunea!

Ce era Reacțiunea!

Un monstru odios, eminentemente anti-patriotic, anti-național, anti-liberal, - o Plevnă internă!

Ea desprețuia, batjocorea, strivea, trăda, sugruma poporul, și apoi tot ea îl exploata sistematic. Vrajmașă jurată a libertăților publice, a Constituțiunii și a tuturilor instituțiilor, ea înneca mai întâi și apoi scălda țara în sânge.

Era neagră; avea sute de capete ca hidra și mii de ghiare de vampir; fugea de lumină și lucra la întuneric, fără să aibă vreodată curajul opiniilor sale, și complota cu străinii contra Românismului.

Uneori, ea își înfigea adânc ghiarele în costele Națiunii și, odată călare pe pradă, sugea cu lăcomie sângele și sudoarea poporului-martir; alteori, înfigea în sânul României un cuțit până'n prăsele și cadavrul ei sângerând îl arunca la picioarele comitelui Andrassy!

Era în fine oribilă și hidoasă. Dar, pe lângă atâtea grozăvii, avea și o mare calitate: închipuirea ei era sprijinul cel mai pozitiv al patriotismului și liberalismului meu.

Când aceste sentimente, care erau singura-mi demnitate în ochii mei proprii, șovăiau sau moțăiau; când, în viața de toate zilele, copil sărac, necăjit de nevoi și pășuri grele, uitam un moment că sunt dator să mă gândesc mai presus de toate la patrie și la libertate - un glas profetic mă suduia din amănunțime strigându-mi:

Deșteaptă-te, cetățene! Reacțiunea stă la pândă!

La această teribilă amenințare apocaliptică, saream în picioare rușinat de lașitatea mea

vinovată de-o clipă.

Uitasem Reacțiunea!

Deodată treceau prin gândul meu aiurit toate prăpăstiile. Vedeam capetele hidrei cu ciocurile căscate gata să mă sfâșie; simțeam în carnea mea pătrunzând până la oase ghiarele monstrului; mă simțeam sugrumat și afundat în întunec sub ruinele vastului nostru edificiu politic, unde un călcâi de străin îmi strivea capul! Sânge! o baie de sânge!

Atunci patriotismul meu și liberalismul se deșteptau formidabile cu o supremă încordare, și, trezit dintr'un vis chaotic, răcneam ca un apucat: Jos Reacțiunea!

A trecut vreme, și spiritul de examen, - aces fatal spirit, care ne'mpinge să știm mai mult, poate, decât ne trebuie - vierme nenorocit care roade cu tenacitate rădăcinile credințelor - începu să găunoșeze bazele giganticei mele legende. Perfidul!

Odată, când săream din loc pentru a nu știu câta oară de spaima hidrei, iată ce mi-a șoptit viermele la ureche:

Reacțiunea?... prostule! Deschide-ți ochii bine; uite-te împrejuru-ți, și revino la sensul realității.

Mai ți-este permis ție, om cu oarecare cultură, să crezi în existența ființelor fabuloase? Nu ți-e rușine ție, om matur, să aibi frică când te culci, ca un copil pe care bunica îl stăpânește sperându-l cu Muma-Pădurii?

Dar Reacțiunea e tot atât de reală cât sunt de reali grifonul, sfinxul, zmeii și căpcăunii din basme. Reacțiunea ta nu este de cât o vedenie, un cauchemar cronic, pe care l-ai contractat, nenorocitul, prăpădindu-ți creierul și nervii cu băuturile falsificate ce ți le-au debitat niște șarlatani!

Vrei să faci o experiență? Încetează a mai înghiți necontrolate produsele negustorilor politici lipsiți de orice scrupul, și are să-ți treacă boala cronică -

ai să scapi de halucinația Reacțiunii. Boala mea ajunsese, în adevăr, așa de chinuitoare, că n'am putut respinge povețele spiritului de examen. Le-am urmat - și m'am tămăduit.

De multă vreme dorm acum liniștit fără visuri rele, fără teamă de primejdie pentru Națiune, Constituțiune și alte instituțiuni.

Sunt sănătos, da; dar câte odată îmi pare rău: am ascultat spiritul de examen - am ucis legenda - s'a dus liberalismul!

Ca un înțărcat băutor de haciș, care regretă extazurile ce și le procura odinioară, mi-aduc aminte adesea cu duioșie de ciudatele vedenii ce aveam când mă apucau accesele de febră liberală. Adesea mă apucă un dor nespus de acele vremuri când, înainte de a fi om cuminte, eram un patriot liberal zănatic.

Da, sunt sănătos astăzi, dar tot am rămas cu o apucătură, o meteahnă, pe care n'o pot stăpâni totdeauna.

Așa, zilele trecute, - când am văzut pe d. Paul Stătescu, prefectul liberal, trăgând în studenții nevinovați cu reteveiul; când am auzit de atrocitățile din beciurile poliției, - mărturisesc drept că, deși suntem aproape de sfârșitul veacului XIX, nu m'am putut opri să strig, ca în vremurile liberalismului clasic:

Jos Reacțiunea!

O reparațiune

În numărul 29 al Tribunei din Arad, pag. 6, coloana 3, a apărut, spre aiurirea tuturilor românilor de bine, o notiță minusculă, pe care a reprodus-o Românul în fruntea numărului de a doua zi, dând-o în judecata opiniei publice a întregii românimii.

În adevăr, notița aceea, credea că nu i-ar fi trăznit prin cap s'o scrie nici celui mai rabișat șovinist maghiar de cea mai josnică speță.

Tot a doua zi, vine în Tribuna un fel de dulceagă retractare: onorata redacțiune se lapădă pur și simplu de orice răspundere, pe cuvântul că notița aceea a fost publicată fără știrea onoratei redacțiuni, fapt care onoratei redacțiuni i se pare regretabil.

Cum am zice, și batjocură - ocară nu era de ajuns.

Cum asta ?

Un individ deșuchiat, în toiul târgului, trage o palmă unui om pacinic, și când acesta, amețit de așa ofensă, vrea să deschidă gura, deșuchiatul, zâmbind grațios, îi spune că a fost numai o greșală de mișcare, așa, din nebăgare de seamă, și-i cere cavaleriește pardon, bătându-l amical cu palma cealaltă pe umăr.

Frumos destul ! Prin gazeta dumitale, care inundă trei țări, se aruncă ocară infamantă asupra mii de oameni cinstiți; se denunță, cu sarcasme pline de acel miros specific speluncilor bucureștenești, unde se strâng, în academii libere, toți intelectualii de industrie, - se denunță în gazeta dumitale, că rațiunea și temeiul însuflețirii unei mari întruniri naționale sunt numai pițula și groșița, pofta chefului de gură-cască de-o parte, de alta setea de reclamă - adică imbecilitatea celor mulți și șarbatania celor puțini... Iar, a doua zi,

declari, calm și senin, că nu iei nicio răspundere pentru ocară aceasta făcută unui neam întreg fără știrea dumitale, om nevinovat; ba, chiar o regreti.

Așa, scurt și cuprinzător... Foarte comod !

De sus, de pe o fereastră a casei dumitale, se aruncă zoale în capul publicului; iar dumneata stăpânul casei, zâmbind candid, declari, dela altă fereastră, că desaprobi această murdărie săvârșită fără voia dumitale, ba chiar îți pare... necuviincioasă.

Ei ! apoi, să ne ierți ! așa nu merge, onorate și nevinovate domnule !

Pentru lăturile aruncate de la o fereastră a dumitale, dumneata, ca stăpân al casei, ești mult mai răspunzător decât să se mulțumească lumea, înzolită din cap până 'n călcâie, numai cu atâta din parte-ți - numai cu o platonicească desaprobară și cu un regret mălăeț. În casa dumitale, dumneata ești stăpân, și, dacă ești om de omenie se cuvine, numaidecât, pe făptuitorul, care ți-a rușinat în primul rând casa și obrazul dumitale prin fapta lui nesocotită - oricine ar fi acela, slugă ticăloasă ori copil desfrânat - să-l iei frumușel de ceafă și, fără cea din urmă cruțare, să-l arunci lumii spre înfierare.

Așa ar trebui să faci onorată direcțiune a Tribunei: să arate îndată cine este anume acel brav desmățat care, abuzând de lipsa unei supravegheri normale a redacțiunii gazetei, a îndrăznit, mascat să ofenseze o lume întreagă - ca senior căpiu din întunecatele vremuri feudale pe niște bieți servi tâmpiți de mizerie...

Să fie îndată cunoscut numele pentru mult timp detestabil, și pilduit numai decât ignobilul individ.

Și, dacă pricepe ce spunem destul de răspicat, cel dintâi care e dator să-l pilduiască în fața lumii ofensate pe acel descreerat este însăși direcțiunea Tribunei.

Aceasta ar fi, în adevăr, o reparațiune a următorilor regretabilei lipsei de supraveghere

redacțională.

Ne pare a spera, că nu în zadar, împreună cu toți românii de bine, o dorim și o așteptăm.

Lascăr Catargiu

Mihalache Cogălniceanu face pe 2 Maiu și pune s'arunce pe ferestre cu patul puștilor pe reprezentanții națiunii; Iancu Brătianu ajunge vizir odios; stăpânește ca un african, cu niște camere de mameluci, și banchetează încunjurat de baionetele ienicerilor lui Radu Mihaiu; C. A. Rosetti fuge rușinat de trista sa amăgire, și moare scârbit și amărât.

Așa trebuia să se'ntâmples!

Un curent - generos, dar și ridicul, poate onest ca intenție și sentimental în font, dar desigur pernicios ca urmări pe cât de grotesc în formă - suflase cu puteri și spulberase cenușa Regulamentului, făcând să răsară în locul ei un miraj, o fata morgana: România deplin fericită prin regimul reprezentativ.

Ce s'a întâmplat?

Ce se'ntâmplă totdeauna cu fata morgana: când dai să te-apropii de ea, se topește în aer.

Atunci, o urâtă ironie a soartei: proclamarea redeșteptării și emancipării noastre politice a fost semnalul inaugurării celei mai teribile și înjositoare tiranii - tirania vorbeii. Iată cine ne-a stăpânit o jumătate de veac cu ultima cruzime: vorba, vorba umflată și seacă - legenda. Ea a avut, ca toți tiranii clasici, gardă și găzi, curtezani, lingușitori, bufoni și mulțime aiurită. Vai de cel ce cuteza să nu i se'nchine fără condiție! era huiduit de curtezani, scuipat de bufoni, biciuit, stigmatizat și executat în aplauzele mulțimii nenorocite de'nchinători.

A gândi era cea mai grozavă vină; a râde, cel mai negru păcat. Nici odată gândirea n'are alt vrăjmaș mai cumplit decât vorba, când aceasta nu-i este vorbă supusă și credincioasă, nimic nu arde pe

ticăloși mai mult ca râsul.

Sdrobitoarea opresiune a acelei stupide tiranii trebuia neapărat să dea naștere la încercări de revoltă. S'au mai găsit și bărbați, cari să'ndrăznească a gândi și a râde. Mulți dintre ei au căzut jertfa îndrăzelii lor. Huliți și urgisiți de cei mai aproape ai lor, înfierați ca reacționari, vrîjmași ai poporului, ai națiunii, ai libertății, ai patriei, - legenda i-a executat fără nicio milă. Dintre aceștia, unii de frunte au fost oameni superiori cari se chemau Petre Mavrogheni, Costaforu și Boerescu.

... Tot așa și Eminescu și bunul său prieten Manolache Costache. Câți au murit, s'au dus toți cu inima înegrită de credința că orice revoltă e de prisos, că legenda va triumfa totdeauna asupra adevărului, că tirania vorbei și-a clădit în România un imperiu vecinic. Iar cei ce n'au murit, obosiți de luptă, au desarmat cu aceeași tristă credință.

Dar a fost și unul care nici n'a pierit înainte de vreme, nici n'a desarmat un singur moment: un revoluționar îndărătnic și cuminte, dibaciu și neînduplecat, fără măcar o clipă de descurajare sau îndoială. Acela e Lascar Catargiu.

Sub înfățișarea aceea blajină, nimini, poate, nu știe câtă tenacitate și câtă energie stau ascunse; îndărătul acelor doi ochi blajini, stă dârză o voință neîncovoiată; sub chipul acela de răzeș plin de bonomie naivă, e totdeauna deșteaptă la pândă cea mai sigură judecată politică, cea mai adâncă dibăcie de om de stat. Toate acestea, pe un fond moral fără cea mai mică imputare.

Mai înainte de 2 Maiu - pe atunci corpul electoral era corp electoral, și Parlamentul, parlament, - Lascar Catargiu merge ca prezident al Camerei, cu ceremonialul de rigoare, la palat să prezinte răspunsul la adresa Tronului.

Vodă Cuza, cu un zâmbet răutăcios, face semn primului ministru M. Cogălniceanu, care era de față ca de obicei, să primească adresa Camerei, și apoi, cu o mișcare ușurată, pune mâinile la

spate.

Eu vorbesc aici cu Vodă! zise Lascar Catargiu, și, îndoinind adresa la loc, imită mișcarea prințului și puse mâinile la spate.

Cuza simți că trecuse măsura: își desfăcu mâinile și întinse dreapta către președintele Camerei; atunci, acesta făcu asemenea și întinse lui Cuza adresa.

Când la 2 Maiu, soldații au năvălit în Cameră, deputații au sărit toți nebuni pe ferestre. Lascar Catargiu sta la biurul său de președinte și scria. Un ofițer cu câțiva soldați se reped la dânsul și vor să-l arunce cu violență. El ridică ochii de pe hârtie și zice liniștit: Mă rog stați încă o lecuță... Eu sunt președinte; nu pot pleca până nu-mi termin procesul-verbal al ședinței .

Și președintele Camerei, Lascar Catargiu, apărătorul libertății parlamentare contra unei lovituri de stat, și-a terminat procesul-verbal și a plecat fără să se pripească.

Când cu scandalul dela 5 Aprilie, mulți tineri au plecat dela Cameră în trăsură închise pe partea din dos a Mitropoliei. Lascar Catargiu, prim ministru, a ieșit pe jos, a coborât în fața teatrului rebeliunii și, trecând fără grabă pe sub grindina de bolovani, a mers încet-încet până acasă, însoțit numai de doi trei prieteni.

În ministerul conservator din urmă, se ivește între colegi o neînțelegere. Unul, mai neastâmpărat, se supără și face unui reporter de gazetă niște declarațiuni rău voitoare pentru guvernul său propriu. Înainte de a se pune foaia sub presă, un amic fidel află de asta; face ce face și pune mâna pe o corectură, cu care merge foarte emoționat la președintele consiliului:

Iată, coane Lascare, ce are să se tipărească astăzi în cutare foaie oficioasă: astea sunt informații date de amicul nostru X...

Președintele consiliului citește cu atenție corectura, și după ce termină, fără să arate cea mai

palidă alterare sufletească, înapoiază hârtia.

Ce-i de făcut coane Lascare? întrebă amicul. Să împiedicăm publicarea... - Da de unde? răspunde cu liniștea-i obicinuită conul Lascar. Să vedem întâiu dacă le-a dat d-sa... Dacă nu le-a dat d-sa, să nu se puie; dar dacă le-a dat d-sa, să se puie .

Într'o noapte memorabilă, Lascar Catargiu a făcut un incalculabil serviciu țării. Acestui om de stat se datorește că mersul istoriei noastre nu s'a strâmbat și rătăcit. Fără curajul și devotamentul lui patriotic, n'am fi avut, poate, acele succese naționale, cari erau să fie zădărnicate de către acei ce și-au făcut apoi dintr'însele o apoteoză.

Român neaoș, fără declamații și poze teatrale; spirit liberal limpede, fără apucături zănatice; dinastic, fără târîre; patriot cuminte și desinteresat până la a refuza un scaun de Domn; cunoscând profund țara și lumea ei, Lascar Catargiu niciodată n'a avut să-și mărturisească o greșală.

El n'a stat niciodată în drum la gânduri fără să știe încotro s'apuce; el n'a pipăit niciodată cu ezitare terenul: a pus piciorul ferm și a pășit sigur cu fruntea'n sus; iar când n'a putut păși, a stat țăpăn pe loc; dar înapoi, nu s'a dat niciodată.

Iată de unde a rezultat autoritatea și prestigiul din ce în ce crescânde ale acestei frumoase cariere, recompensată zilele acestea de un așa strălucit succes. Și iată iarăși de ce asupra acestui neânduplecat revoltat contra tiraniei vorbeii, contra legendei liberale, s'au năpustit atâta bârfeală și atâta ură. Dar nimic nu l-a clintit din loc. Nici pantalonadele bufonilor și arlechinilor, nici fluerăturile păcătoșilor, nici amenințarea cu înfieratul roșu, nici năvala mercenarilor - nimic nu l-a făcut să-și lase gândul și să părăsească lupta. De mai bine de cincizeci de ani stă rezeșul sdravăn în picioare în fața dușmanului: s'a oprit de multe ori în loc să-și reia răsufarea; dar niciodată nu s'a ncovoiat să cază, și, de câte ori a reînceput lupta, a dat lovituri de moarte legendei

caraghioase.

Și pe lângă atâtea virtuți, a avut un singur noroc - sănătatea.

A trăit întreg pentru ca, după o luptă eroică atât de îndelungată, să fie, de afară din Parlament, chemat de Cameră și de țară să deslege una din cele mai grele cestiuni ce a agitat lumea românească.

Lascar Catargiu nu a stat un moment la îndoială ca să răspundă la înalta chemare. Făcându-și datoria, fără condiții și fără rezervă, el și-a serbat într'un chip strălucit jubileul de 50 de ani ai frumoasei lui cariere: alaltăeri el a dat lovitura de grație adversarilor săi.

Acei ce i-au adus omagiul pentru triumful lui sunt preținșii continuatori ai scornitorilor legendei, ultima gardă a tiraniei vorbei.

Literatura și Politica

Stimate oaspete și stimați meseni,

Pentru întâia oară mă găsesc într-o adunare politică - nu e cea d-întâi la care iau parte: de douăzeci și cinci de ani, iubirea de artă m-a îndemnat să scap cât mai puține din cele ce s-au ținut la noi, - o adunare politică unde am auzit că se vorbește de altceva și mai ales că se gândește la altceva decât la treburi și izbânzi materiale.

E drept că de vorbe mari - libertate, naționalitate, constituționalitate și celelalte - n-am fost de loc lipsit: am auzit destule... n-am să mă plâng. N-auzisem însă până astă seară că Politica este ceea ce credeam și eu că trebuie să fie - arta de a evoca toate izvoarele de energie proprie a unei națiuni, de a le regula curgerea, garantându-le alimentarea continuă, și de ale face ca toate împreună să producă acea putere de particulară existență, putere care singură înseamnă locul ce trebuie să-l aibă un popor în complexul lumii.

Ei ! m-am învrednicit astă seară s-auz în sfârșit, dela valoroșii cuvântători cari m-au precedat, confirmarea înțelesului ce aveam eu despre arta politiceii. Cu atât mai îmbărbătat a trebuit să fiu, cu cât am văzut că și aceste bine inspirate și deplin autorizate glasuri au ținut să afirme cum că energia cea mai înaltă a unei națiuni îi este propria gândire, a cărei cea mai puternică manifestare nu poate fi decât literatura națională. Ce bine că în sfârșit am auzit acestea afirmate aci, în o solemnă profesie de credință, de către bărbați meniți a conduce destinele patriei noastre, bărbați cari fac fală partidului conservator ! Și cât este de sinceră această sănătoasă credință a tineretului conservator, o simț eu în deosebi, văzând, plin de emoțiune, măgulitoarea primire ce mi-o faceți mie,

prea măgulitoare firește potrivit cu infima mea activitate literară și cu slabele mele merite. De sigur dv. faceți nu pentru mine anume, ci pentru literatura națională un caz de considerațiune... Mă primiți cu așa bună voință în sânul dv., dv. conservatori monarhiști, pe mine, care, în copilărie, am servit cu fanatism atât de fieros sub gloriosul drapel al Republicii Ploeștilor ?... A !

Am auzit în sfârșit astă-seară că Politica nu e numai și numai meșteșugul de a căpătui interesele materiale ale unor sau chiar ale tuturilor; căci Politica aceea care n-ar pretinde decât să descurce sau să încurce de azi pe mâine doar nevoi materiale, ar abia vrednică de o seminție primitivă, o seminție ce nuar putea avea vreodată o istorie, ci numai o istorie naturală.

Un popor, ca să aibă o istorie, are mai întâi o poezie populară, apoi cronicari, pe urmă un Alecsandri, un Bălcescu, un Eminescu, trebuie, și nu se poate altfel, alege... alege și pe un țelebi Sekiaris.

Da, să avem în templul nostru pe Vulcan, pe Mercur și pe Plutus, dar să-i avem ca zei slujitori; ei trebuie să ne ajute ca noi să putem sluji cu cât mai multă dignitate pe Minerva și pe Apollo. Da, domnilor, așa e; gândirea - iată cea mai înaltă și cea mai nobilă energie a unei națiuni; și deaceia Literatura este, precum cu drept cuvânt s-a spus, sora mai mare a Politicei. Este artă literară Poezia, care fixează atât de frumos felul specific de simțire al națiunii; e artă literară Istoria, care povestește și judecă rătăcirile și isprăvile, suferințele și triumfurile națiunii, și astfel întărește acesteia conștiința puterii ei de dăinuire; sunt arta literară Satira, Teatrul și Romanul, care întipăresc spre păstrare trecătoarea fizionomie socială a deosebitelor epoce; sunt artă literară și Polemica și Cronica ușoară și Pamfletul - zic pamflet pe înțelesul larg, pe care occidentalii îl dau acestui cuvânt, iar nu în înțelesul strâmt, pe care i-l dau la

noi unii, prea puțin cunoscători de clasificăția genurilor literare - arta rafinată și incisivă, - și tot artă literară e și arta măreață a oratoriei.

Cu aceste din urmă două ramuri ale ei, Literatura vine la fiecare moment să dea d-a dreptul ajutor Politicei; cu acestea, îi este aliată combativă; cu celelalte, îi este călăuză cuminte: o ia de mână, o îndeamnă și o asigură pe căile grele către un viitor al cărui capăt și termen numai Dumnezeu îl poate cunoaște.

Ca literat dar, primit într-un mod așa de cordial în sânul marelui partid conservator, ridic acest pahar în sănătatea ilustrului fruntaș care lipsește dintre noi și care ar fi dat atâta strălucire adunării noastre de astăzi, în sănătatea aceluia care este onoarea presei și tribunei române, - în sănătatea domnului Alexandru Lahovary !

Scrisoare

Stimate domnule Director

Am citit în Românul de joi 14/27 Aprilie, între altele că:

Scriitorii din România pot veni între românii din Ungaria, numai și numai ca literați, ca să-și recite operele lor, să facă adică petrecere de salon literar; n'au dreptul aci să se vîre, nici chiar să aibă păreri, în afacerile interne ale românilor supuși ungari...

și mai departe, că:

Românii din Ungaria nu pot deloc admite în afacerile lor interioare, în neînțelegerile lor naționale, vreun amestec al scriitorilor din România, fiindcă un așa amestec, nu numai că nu le poate face vreun bine, dar chiar deadreptul le aduce stricăciune...

Neavând în față-mi numărul acela al ziarului dv., nu pot da citatul textual; dar îndrăznesc a garanta despre exactitatea strictă a înțeleșului. În altă foaie oricare, niște cuvinte cu așa înțeles ar fi trecut neluate 'n seamă; dar apărând în coloanele Românului, organul autorizat al partidului național, firește, capătă o deosebită greutate, și, astfel, nu pot fi lăsate a trece fără oarecare desbatere.

Stimate domnule Director, iertați-mă: eu cred că judecata ziarului dv. în această privință nu este - cum să zic mai potrivit ? - nu este cu desăvârșire la adăpost de orice împotrivire întemeiată. Și să vedeți de ce... Mai întâi, dați-mi voe să vă 'ntreb: nu vi-se pare și dv. că, dela o vreme 'ncoace, noi Românii, în genere, dăm o exagerată importanță literaturii, ca să nu zic literaților ?

Literatură... Poezie...

Da... Poezia - când e poezie, nu când numai vrea să fie - oricât ar părea de inutilă unor filistenii, își

are înalta ei utilitate...

Ea poate îmbărbăta omenirea la războiul contra răului și la cucerirea binelui; o poate consola de jertfele seculare întru căutarea mai-binelui; o poate face să zâmbească atunci când e doborâtă de osteneală; o poate face să-și țină capul în sus spre cer când este mai adânc umilită de bătăile naturei oarbe; o poate face a întrezări o clipă adevărul vecinic, ce nu-i e dat să-l vadă vreodată...

Toate astea le poate face poezia, fiindcă ni-se înfățișează învăluită din creștet până 'n călcâie în acel prestigiu mistic pe care nimeni nu l-a definit până'acuma; fiindcă este fiica luminii; fiindcă, într'un cuvânt, este... frumoasă; iar frumusețea este de la Dumnezeu... Pas de te pune cu puterea lui ! Dar, fără îndoială, un literat care are deplină conștiință de puterea și menirea artei literare trebuie să știe că, oricâtă slavă i-ar face unei națiuni, astăzi și'n viitor, poezia ei, în adevăr originală și serioasă, acea națiune, de dragul celui mai genial poet, nu-și poate uita de interesele ei reale și pozitive, de grelele ei pășuri de zi cu zi. Da, este nobil și minunat lucru poezia; însă cu ea nu se poate nici stinge incendiile, nici jugula epidemiile, nici birui năvala apelor cutropitoare, nici hrăni lumea flămândă, nici preface materia chaotică și inutilă în formă rațională și utilă.

Și oricare literat - afară, se 'nțelege, de unul dintre cei cari vor numaidecât a fi importanți - trebuie asemenea să știe că ceea ce în adevăr este important pentru cultura și istoria fiecărui popor și pentru ale lumii întregi, nu este literatul, ci literatura, opera literară... Câte opere literare, ca și opere de alte arte frumoase, strălucesc de veacuri, spre onoarea și admirația omenirii, fără să li-se cunoască anume autorii !... Ce a pierdut omenirea posedându-le opera acestora, dar necunoscându-le numele ?

Deplânge cineva moartea unui Tacit sau a unui Sofocle, ori nu se poate mângâia de lipsa operelor

lor pierdute ?

Iar importanței operelor literare îi pot da sancțiune, nu scurta zi de astăzi, nu o serată cât de lungă de mâine, nici o și mai lungă ședință solemnă de poimâine a unei Academii, ci zilele nenumărate ale viitorului fără de margini socotite. De aceea, pe un literat, care are deplină conștiință de arta lui, un orcan de entusiasm al contemporanilor, recolta de flori a unei întregi primăveri, ramurile toate ale unei vaste păduri de stejari, nu-l pot mângâia de acea adâncă îndoială despre sine, care le lipsește numai celor lipsiți de adevărat dar. Și, astfel, naște întrebarea: de ce ar veni un scriitor, ca atare, în mijlocul dv. ?... Numai pentru a smulge în treacăt succese de stimă în produsele pur literare ? - Nu, desigur... Un scriitor străin poate fi îndemnat să vie la dv. și de alt imbold decât dorința unei deșarte satisfaceri a amorului propriu...

Întru cât, ori-de-unde ar veni el, nu și-ar permite a înfrunta legile Statului dv., sau turbura ordinea politică, ori nesocoti buna-cuvință socială, de ce nu s'ar amesteca și el, cu deplină politeță firește, în desbaterile dv. ?... De ce ar fi considerată ca o indiscreție condamabilă - bunăvoința lui de a da, în marginile celor mai modeste mijloace, o mână de ajutor la nevoile dv. politice și sociale ?... De ce, oricât ar fi de neînsemnat ajutorul lui, omul acela să fie expus la una dintre cele mai dureroase ofense - nesocotirea și respingerea binelui închinat cu sinceră intenție și cu toată dragostea ?

Și dacă aceste întrebări se pot pune despre un scriitor ori-de-unde, firește ele se pot pune și despre unul din regatul vecin și aliat cu al dv. De ce v'ar părea ciudat și inadmisibil să-i treacă prin minte unui scriitor român, că ar face o faptă bună încercând a vă ajuta în străduințele dv. după puterile lui fie cât de slabe ? Și, aci, să-mi dați voie a vă spune în câteva cuvinte pentru ce așa ceva e foarte natural să treacă prin mintea unui scriitor

din România. Iată. Noi, cetățenii regatului român, ne dăm bine seama de câtă importanță are pentru noi alianța cu regatul dv.; deci, noi ne simțim de-a aproape interesați la buna dv. stare, la cultura dv., la raporturile, ce dv., ca entitate etnică, le aveți cu concetățenii dv. maghiari - fiindcă, cu cât dv. veți prospera și veți fi mai mulțumiți, cu atât vă veți întări Statul dv., și cu cât îl veți întări, cu atât noi, cei din regatul român, de aceeași limbă cu dv., vom căpăta mai multă considerație în ochii puternicului nostru aliat, firește cu atât mai multă cu cât forurile competente vor înțelege, că și noi, cu povețele noastre, cu cultura noastră, în fine cu sprijinul nostru moral, am putut într-o câțva ajuta la progresul dv.

Dacă un scriitor străin ar veni în mijlocul dv. cu gândul, nu de a hrăni vrajba dintre conaționali, ci de a o potoli; nu de a propaga ura și dușmănia, ci dragostea și buna înțelegere echitabilă între cetățeni, - acea draoste și înțelegere la care trebuie să fie interesate și bravele dv. popoare și puternica dv. monarhie, - de ce să nu-l primiți bucuros ?

Închipuiți-vă, că un scriitor străin, care v'a privit de departe viața publică - vine în mijlocul dv. să vă zică:

Iată, acum sunteți în pragul unei mărețe mișcări politice și sociale, dela rezultatul căreia atârână adânci prefaceri în regatul vostru, imperios reclamate de cerințele veacului...

Lăsați de-o parte orice vrajbă, uitați orice interese particulare, jertfiți orice ambițiuni sau țăfne personale, și, fără gând ascuns, dați-vă toți până la unul mâna frățeste pentru reînchegarea integrală a solidarității naționale... Cea mai mică neînțelegere între voi vă poate micșora în mod incalculabil autoritatea, care v'ar trebui ca să vă amestecați și voi (cum sunteți chiar datori, ca popor cuminte și credincios Statului vostru) la rezolvirea unei supreme chestiuni !

Când - în modul cel mai politic, fără a-și uita

o clipă de respectul datorit legilor Statului dv. cât și cuviințelor sociale; fără a-și permite să pomenească în rău numele vreunei persoane, ne-mi-te să cuteze a-i aduce vreo ofensă, - un scriitor, fie chiar din România ar veni să vă vorbească astfel, spuneți drept, stimate domnule Director, așa e că, dacă n'ar izbuti să vă facă vreun bine, cel puțin, de stricat, nu v'ar putea întru nimic strica.

Sunt sigur, că veți răspunde și dv. - nu.

De aceea, sper, că nu voiui comite o indiscrețiune când voiui îndrăzni a vă mai ruga să binevoiți a-mi acorda ospitalitatea Românului, valorosul organ autorizat al partidului dv. național.

Până atunci, vă rog stimate domnule Director, să primiți salutările mele cele mai distinse.

Al dv. devotat servitor

I. L. Caragiale

Toxin și toxice

Toxinul a sunat despre ziuă. La glasul lui, s'au deșteptat în grabă tinerii patrioți adăpați la izvoarele europene. Fără să-și ia rămas bun dela părinți, lepădându-se cu entuziasm de dreptul de moștenire al privilegiilor, au ieșit din casa părintească; au coborât hotărâți în piață, s'au amestecat cu poporul, care suferise atâta, și au strigat din toate puterile: Libertate! Egalitate! Fraternitate! Și Popa Șapcă binecuvântă mișcătoarea scenă a fraternizării tuturilor fiilor patriei. Negura care atâtea veacuri apăsase asupra țărilor române era spartă: încet-încet, ea trebuia să se risipească pentru a face loc luminii moderne.

Dar dela strigătul acela de generoasă revoltă contra unei strări seculare de rușine, de înjosire, de mizerie politică și socială, și până la realizarea frumosului vis, trebuia, afară de bine-cuvântarea lui Popa Șapcă, încă mult.

Tinerii patrioți, după vorbe, fură chemați la fapte. Trebuia făcută scara jertfelor pentru a ajunge la vârful dorit. Ei nu s'au dat înapoi. Entuziasmul lor nu a fost de o singură clipă: voește și vei putea!

Atunci începu pe'ntrecute fiecare să alerge în fața primejdiilor. Adevărați apostoli, ei își părăsiră familiile, căminurile, dragostile: un scop unic îi mișca - triumful cauzei libertății, singurul viitor acceptabil în închipuirea lor pentru patria românească, singura ei putință de fericire. A fost semnalul unei mari răsturnări sociale această pornire. Acești generoși tineri, urmărind idealul lor, lepădară fără socoteală cea mai puternică armă politică, averea. Ei credeau că generositatea lor de rasă avea să izvorască fără istorie din pământul patriei. Cu iuțeala vertiginoasă începură să se ducă pe copcă marile averi boierești - un palat, pentru

un act de propagandă; mii de galbeni, pentru o misiune fantezistă; o moșie pentru o broșură tipărită la Paris: luminează-te și vei fi!

A! generoși patrioți, cari vă jertfeți și pe voi și pe copii voștri pentru viitorul neamului, voi întemeietorii partidului liberal clasic, voi nu știți desigur în ce mâini bune avea să cază drapelul vostru. Dece, la Paris, între un curs al lui Michelet și o predică a lui Lamennais, n'ați mers odată și la Madame Lenormant, celebra cărturăreasă, ca să vă prezică viitorul partidului liberal?

Erați prea naivi pentru a ști că ideile sunt în organismul social ca fermenții în corpurile vii. Voi nu puteați ști că fermenții cei mai dulci pot produce toxice primejdioase. Și de aceea ar fi păcat să vă învinovățim pe voi de urmările unor intenții curate.

Și ori nu sunt frumoase urmările?

Voi patru copii ai lui Dinicu Golescu, și Câmpinenii și Negrii, păcat că nu trăiți să vă vedeți urmașii! N'aveți de ce să nu dormiți în liniște, n'aveți de ce fi mâhniți că ați jertfit averile voastre colosale cauzei liberale române. Voi ați lucrat pentru această cauză fără socoteală - preinșii voștri continuatori mai socotiți, lucrează prin această cauză. Voi ați murit ruinați; dar nu face nimica - v'ați îndeplinit o datorie sacră pentru patrie. Mai târziu, prin patrie, copii săraci, luați de voi pe procopseală, începând cu doi galbeni pe lună, au ajuns milionari... Și d. Carada să nu iubească patria română? Dar de sigur că o iubește mai mult decât ați iubit-o voi!

Voi ați abolit privilegiile, pe cari le puteați moșteni; v'ați răsturnat boieriile voastre proprii, v'ați vândut moșiile - ați dărâmat cetatea nobiliară. Bravi boieri democrați, bine ați făcut! Totul s'a câștigat și nimic nu s'a pierdut! Am obținut îndeplinirea formelor democratice, pe de o parte; iar pe de alta, acei ce v'au cumpărat proprietățile, cei ce au cules averile risipite, au restatornicit

privilegiile, au reclădit cetăți de trei ori mai tari decât bietele voastre bătrâne boierii.

Avem bănci și credite, instituțiuni de toate felurile, tot atâtea castele tari, de unde nu se scoate ușor o castă nobiliară!

Și voi, părinți ai noștri, obscuri entuziaști, cari ați plâns de bucurie când v'ați sărutat cu feciorii de boieri pe câmpul Libertății sub binecuvântarea lui Popa Șapcă, n'aveți de ce fiți mârniți.

Iată urmașii voștri liberali. Iată haitele catilinare de politicieni liberali, de diplomați de mahala, de vânători de slujbe și de mici gheșeftari: avocați lătrători, samsarași dibaci, toate lichelele și drojdiile sociale, tinzând să suie sus, cât mai sus, - distincție fără merit, avere fără muncă, pofte fără sațiu - roade minunate ale unei școli ce le-a înarmat numai instinctele pernicioase, pândind alegerile și toate nevoile publice pentru a ciupi pataca; neghiobi fără naivitate, răi fără bărbăție, urmând meritul și talentul deosebit ca pe niște vrăjmași de moarte.

Așa sunt toți câtă vreme soarta îi ține jos în masa cea mare, cufundați în valurile neastâmpărate ale semenilor lor. Dar când norocul, voind să tachineze pe ceilalți, ridică pe unul sus, încununându-i agitațiile neomenoase cu un succes de avere și de situație, atunci e un spectacol, care mă umple pe mine de respect și de stimă pentru liberali.

Iată-l pe mititelul veninos și ridicol, care se sbătea ieri în noroiu, cât e de mare acum, cât e de arătos și de senin. Iată-l cu ce bravură încalecă milionul! Privește emfaza desgustătoare a parvenitului! Vezi ce indiferență crudă pentru suferințele semenilor și tovarășilor lui de adineaori! Vezi această mândră lipsă de liberalitate, de generozitate, de orice avânt nobil. El n'are înțelegere, ba simte chiar repulsiune pentru tot ce e frumos, pentru tot ce face mulțumire umană fără imediată utilitate practică.

Stropește cu noroiu și pe mamă-sa. Nesăturat cu milioane, e'n stare să-și mânjească mâinile în gheșefturi spurcate.

Credință, talent, merit, onoare, sentiment? - Ț le cumpăr pe toate - am cu ce! t' Fraternitate? - gheșeft și chiverniseală!

Egalitate? - impertinență față cu distincțiunea, cu meritul și cu talentul!

Libertate? - bani, insultă și reteveiu!

Iată marele partid colectivist, urmașul partidului liberal clasic! iată continuatorii patrioților vizionari de odinioară - toxice partide ale unor bătrâne idei generoase.

Noul cabinet Otoman

O telegramă a agenției Havas ne-a vestit mai alaltăeri, cum că în Constantinopol s'a ivit pe neașteptate o criză ministerială, că ministerul împreună cu marele-vizir Savfet-Pașa și cu marele Șeic-ul-Islam au căzut, și că noul cabinet s'a și format, iar în locul lui Savfet-Pașa a venit Heredin-Pașa, fost ministru al beiului de Tunis. Noul mare vizir, înainte de a se urca la această treaptă, a fost câțeva vreme consilier favorit al Sultanului, și astfel i-a venit ușor să ajungă unde se află acum. Această schimbare repede a cabinetului otoman dă loc la deosebite reflecții din partea presei străine. Unele organe pretind că deși criza ministerială din Constantinopol și formarea noului cabinet au venit cam fără veste, însă nimini nu poate fi surprins de una ca aceasta. Căderea lui Savfet-Pașa este un fapt foarte important. Fostul mare vizir de netăgăduit, este unul dintre bărbații cei mai însemnați ai Turciei și un diplomat isteț, om onest și inteligent și mai presus de toate patriot sincer. El și-a câștigat pe bun drept stima generală prin chipul cu care și-a servit țara în împrejurările grave și primejdioase din anii aceștia. Toată lumea prin urmare se întreabă cu drept cuvânt: pentru ce Savfet-Pașa a fost răsturnat astfel ?

De câțva timp spiritul Sultanului era și este încă muncit de niște gânduri foarte ciudate. Abdul-Hamid nu mai are încredere în niciunul din bărbații de stat ce-l înconjoară: pretutindeni vede numai vrăjmași, trădători, cari sunt gata să întrebuințeze în potrivă-i toate mijloacele. În orice vremuri, dar mai ales în starea în care se află acum țara lui Abdul-Hamid, o așa pornire din partea unui suveran este foarte supărătoare. Turcia se află acum într'o stare din care neapărat, dacă voiește să

mai trăiască, trebuie să iasă, și pentru acest sfârșit este nevoie nu de vedenii închipuite și de descurajare, nu de păreri și de spaime fără noimă, ci de energie, de sânge rece și de judecată sănătoasă. Abdul-Hamid, rătăcit în neîncrederea lui, s'a înconjurat încetul cu încetul de străini, crezând că are să găsească mai mult devotament și bună credință în niște oameni cari i-ar datori lui tot și a căror stare bună și înălțime ar atârna numai și numai dela conservarea lui. Astfel dar a crezut de cuviință să încarce cu favori pe Heredin-Pașa, vechiul ministru al beiului de Tunis, om deștept și de spirit, după cum se spune, dar care a lăsat la Tunis niște amintiri nu prea frumoase în privința administrației sale. Bunavoință ce o arăta Sultanul lui Heredin-Pașa era din zi în zi mai pe față, și se spune chiar că dacă ar fi vrut, acest nou favorit ar fi venit la cârma trebilor publice de mai nainte. Venit de curând la Constantinopol, dânsul a voit să sondeze tărâmul împrejurii și mai ales să facă cunoștință cu personalul politic din partea locului. Acum câteva zile, Sultanul a chemat dela Brusa pe fostul său consilier și om de încredere, Zaid-Pașa. Aceia cari sunt în curentul intrigilor din seraiu au putut îndată ghici, că se pregătea ceva și în adevăr lucrurile s'au dat pe față. Când Savfet-Pașa fusese numit mare-vizir, pusese condiție a primirii acestui post ca Zaid-Pașa să iasă din Constantinopol; reînturnarea lui Zaid-Pașa era deci o amenințare în contra existenței ministeriale a vizirului Safvet-Pașa, a stăruit din nou să depărteze pe acel om, în potriva căruia el n'avea vreun parapon personal, dar care, fiind favorit la palat și nepopular în lume, era o primejdie. Nu e prin urmare de mirare când vedem astăzi pe același Zaid-Pașa la ministerul de justiție al Turciei. Kadri-Pașa și Gevet-Pașa așijderea sunt oamenii intrigilor de seraiu și nu mai au nici atâta popularitate și încredere publică cât colegul lor dela justiție. Cu toate astea, noul cabinet turcesc are în sânul-i și câteva persoane

populare și distinse. Heredin-Pașa, în izolarea sa, a înțeles că trebuie să-și ia pe lângă sine și ceva oameni mai cunoscuți și mai prețuiți. Osman-Pașa, viteazul general dela Plevna, a fost numit la ministerul de războiu, și numele acestui bărbat este destul de strălucitor pentru a da el singur prestigiul cerut unui minister împărătesc. Caratcodori-Pașa, ministru la cele din afară, a dat o destul de bună idee despre capacitatea lui diplomatică cu prilejul congresului dela Berlin. Numirea lui iarăși se poate numi un bun temei al noului cabinet. În unele cercuri politice europene se regretă că acest bărbat însemnat, numai decât după numirea lui ca guvernator creștin al Cretei, spre executarea articolului 23 din tractatul dela Berlin, a fost chemat la postul ministerului, și a trebuit astfel să lase vacant locul din Creta. Schimbările aceste dese, după cum zic foile franțuzești, dau dovadă că tocmai acum, în loc de o purtare fermă și statornică, în Turcia domnește o pornire și un spirit de preschimbări și de nestatornicie destul de primejdioase oricând, dar mai ales pentru vremea de față. În halul în care împărăția otomană se află astăzi, asemenea pornire o poate duce curând la o desăvârșită descompunere și nimicire. Savas-Pașa se zice că ar fi fost în Creta cu Muctar-Pașa; iar cât despre Riza-Beiu, cumnatul lui Gazi-Osman și secretar la Sultanului, i se încredințase o misie în Egipt. - Într'un cuvânt noul cabinet în care se află amestecate deosebite elemente nu dă mari speranțe că va ajunge cumva la vreun rezultat politic cum se cade; și noul ca și vechiul cabinet nu va putea încheia tractatul definitiv cu Rusia, nu va putea iscăli convenția cu Austria, și asigura executarea reformelor ce le cere Englitera pentru Asia-Mică, în sfârșit nu va putea insufla mare încredere Europei. Aceasta este cea mai răspândită părere despre noul cabinet otoman în presa europeană. În mai toate cercurile politice, se atribue preschimbarea ministerului din Constantinopol

numai și numai unor motive de ordine interioară și mai-mai privată; adică, sultanul nu se mai încredea în vechii lui miniștri, și și-a luat alții noi pentru ca de sigur peste puțin pierzându-și încrederea în ei, să-i schimbe și pe aceștia, și așa mai încolo.

Știri franceze chestiunea Dobrogei

Ziarul franțuzesc *les Débats* primește o corespondență din Buda-Pesta, care, cu toate că e datată dinainte de intrarea Românilor în Dobrogea, aruncă oarecare lumină asupra celor din urmă împrejurări politice din Orient, interesându-ne în deosebi. Deși corespondentul ziarului franțuzesc asigură, că toate câte le expune le-a căpătat dintr'un izvor absolut sigur, totuși facem rezervele noastre în privința unor amănunte. De aminteri, corespondența aceasta are destulă importanță pentru a ocupa locul, ce credem de cuviință a-i da.

Incidentul român cu Dobrogea, după această corespondență, datează de aproape cinci luni. Mai nainte chiar de a-și fi isprăvit Congresul din Berlin lucrările sale, reprezentantul rus la București, d. baron Stuart, a făcut demersuri pe lângă guvernul român pentru a-l hotărî să acorde Rusiei stabilirea unui drum militar prin Dobrogea, mergând dela noua graniță până la Tulcea. Apoi Rușii rostiră intenția d'a așeza depozite de arme d'alungul nouălor granițe, dela Silistra până la Mangalia, și în sfârșit șanțuri și valuri de pământ înșirate între Maglai și Sulina. Guvernul român a găsit aceste propuneri neacceptabile, mai ales că Rusia nu părea că voiește să dea nicio compensare, și a însărcinat pe agentul său dela Petersburg, generalul Ghica, să facă o contra-propunere guvernului rusec. România se declara gata a întinde și asupra Dobrogei, pentru tot timpul ocupării rusești, prevăzut și mărginit prin tractatul dela Berlin, convenția încheiată la începutul războiului pentru trecerea oștirilor rusești prin România, adică convenția dela 4 Aprilie. Mai întâi, această contra-propunere a fost respinsă cu oarecare trufie de către cei din Petersburg, și

lucrurile au rămas unde erau, adică găsindu-se Dobrogea de fapt în plină și întreagă stăpânire a Rusiei. În aceste condiții, guvernul prințului Carol s'a văzut silit să se adreseze puterilor iscălitore ale tractatului, spre a le cere sfatul. Toată lumea a răspuns că România poate și trebuie, în virtutea tractatului dela Berlin, să ia Dobrogea în stăpânire. Intrarea românilor în Dobrogea săvârșită azi, nu începuse încă pe când corespondentul din Buda-Pesta trimitea ziarului *les Débats* aceste notițe. El însă arată în corespondența lui, că în adevăr, după răspunsul puterilor, România are să ia în curând Dobrogea în stăpânire. Însă oștirile rusești rămânând încă în ținuturile luate acum în stăpânire de Români, întrebarea unei căi militare pentru comunicare cu Bulgaria se va ivi din nou.

Guvernul român deci a însărcinat pe reprezentantul său la Petersburg cu o nouă contra-propunere, care trebuie să fi fost deja înmănată prințului Gorceacof.

În sfârșit corespondentul spune că contele Șuvalof, în trecerea lui prin Buda-Pesta, n'a atins acolo nicidecum cestiunea Dobrogei și României, declarând că nu știe nimic din incidentele ce s'au putut produce cu privire la aceasta.

Criza de cabinet

Timpul s'a abținut cu desăvârșire de orice reflecții sau comentarii asupra epidemiei ce bântue cabinetul Brătianu, și care a și secerat trei victime. Am stat și urmăam a sta neturburați în fața unor certe intestine pe câtă vreme ele nu vor avea ca rezultat de a compromite soarta țării și mai mult cum este deja compromisă, sau pe câtă vreme negocierile pentru înlocuirea celor morți nu vor trece peste cercul partidului așa zis liberal.

Vom aștepta dar în liniște rezultatul crizei într'un fel sau într'altul și atunci numai vom avea a zice și noi cuvântul nostru.

Astăzi voim a face numai ceea ce s'ar putea numi diagnosis crizei ministeriale, fără a ne preocupa dacă boala este mortală sau cine va fi moștenitorul, în caz de moarte.

Spectacolul ce ne este dat a privi este, fără îndoială, din cele mai extraordinare.

Vedem pe d. Brătianu dispunând în Cameră aproape de unanimitatea voturilor, și de o mare majoritate în Senat, amenințat de a pierde o bună a treia parte din deputați și a rămâne poate în minoritate în Senat.

Ce s'a întâmplat oare acum de curând care să facă a periclita într'un mod așa de neașteptat o pozițiune până astăzi așa de strălucită și așa de puternic întemeiată ?

Un mic, foarte mic fapt s'a întâmplat; dar care pentru d. Brătianu ce știe a înțelege semnele prevestitoare, are o îngrijitoare însemnătate. Acest fapt sunt cele câteva alegeri comunale ieșite favorabile partidului conservator. Până astăzi partidul ce voiește a fi partidul liberal, dar care în realitate este partidul radical, precum totdeauna l-am numit pentru că-i cunoaștem firea și tendințele,

partidul radical zicem, și-a îndeplinit vecinica chemare, adică distrugere.

În lăuntru, instrucțiunea publică, justiția, organizarea comunală, întreținerea căilor de comunicație, venitul monopolului tutunurilor, finanțele, buna stare economică, și toate celelalte sunt distruse sau cel puțin desorganizate.

În politica din afară, mai avem oare trebuință de a aminti toate faptele ce sunt încă așa de proaspete în mintea tuturilor ?

Toate acestea s'au făcut cu consimțământul Adunărilor, și acolo unde miniștrii noștri, în cele interne sau în cele externe, veneau cu fapte împlinite, Camerele, pe lângă supusa înregistrare a acelor fapte emiteau tot d'odată și biluri de încredere sau de indemnitate.

Și astfel d. Brătianu și cu colegii săi urmând calea semănată de izbânzi, netedă, fără obstacole, fără primejdii și fără decepțiuni proclamau sus și tare că țara este cu d-lor. Erau poate sinceri. Își închipuiau poate serios că calea lor îi duce la capitol unde îi așteaptă coloana triumfătorilor.

Dar iată că de odată, în loc de capitolul visat, li se arată în zare stânca tarpeiană cu prăpastia ei. Căci acum s'a schimbat fața lucrurilor. Nu mai poate fi vorba, sau mai bine, nu mai este loc de a distruge, acum este vorba de a clădi, de a organiza, și aici se sdrobește puterea radicalismului. Țara care i-a mai văzut la lucru, știe că nu este aceasta meseria lor și un prim avertisment a venit să arate d-lui Brătianu că nu ajunge de a se bucura de o majoritate oricât de numeroasă în camere, pentru a putea spera de a avea și țara cu sine.

Tot odată d. Brătianu simte că nu numai instinctul lucrărilor serioase de organizare lipsește partidului său, dar că-i lipsește tot odată și capacitatea intelectuală.

Acest simțământ explică pentru ce în toate încercările sale pentru complectarea și reîntărirea cabinetului, d. prim-ministru nu a consimțit a se

despărți de colegul său dela externe.

Nu simpatia sau armonia în vederi leagă, de o vreme încoace, pe d. Brătianu de d. Cogălniceanu. Cine, în adevăr, nu cunoaște sfâșiările intestinale ce existau între acești doi bărbați, și fâțișa neîncredere mutuală cu care se păzeau unul pe altul; între altele în vremea petrecerii lor la Berlin pentru lucrările Congresului. Ceea ce face pe d. Brătianu a se ține acum strâns legat de d. Cogălniceanu este că simte că are în acest bărbat aceea ce nu poate găsi în jurul său, adică o putere intelectuală, o capacitate.

Asemenea marfă este rară în partidul radical și fericitul proprietar actual nu voiește a se desface de dânsa cu niciun preț. Precum am zis-o, țara, adevărata țară, a dat d-lor Brătianu și Rosetti un întâi avertisment. Pentru d. Rosetti acest avertisment, întărit poate și prin alte considerațiuni, l-a și făcut a părăsi fotoliul său. D. Brătianu, care și el a înțeles lecțiunea, lucrează la înlăturarea pericolelor ce-i stau în perspectivă prin fuzionare cu aliați vechi sau noi.

Se zice că toate eforturile d-sale au fost zadarnice și că tot d-sa rămase însărcinat a purta greutatea situațiunii cu ai săi, fără infuziune de sânge nou.

Oricum ar fi, noi, aceștia dela Timpul, absolut desinteresați în cestiune, privim în liniște și cu răbdare la criza de care este frământat cabinetul, și avem statornica încredere în adevărul zicătoarei care zice că: fie care pasăre pe limba sa piere.

Culisele chestiunii naționale

Dintr'un izvor cu desăvârșire autorizat, putem da aci toate amănuntele mai interesante asupra ultimelor împrejurări prin care a trecut chestiunea națională. Vom evita, se înțelege, lungimile inutile, trecând repede asupra împrejurărilor destul de cunoscute publicului, precum procesul Memorandului, secuestrarea Tribunei ș. a.; și vom da la lumină numai părțile ascunse ale acestei nenorocite chestiuni, în care partidul și guvernul liberal au jucat un rol așa de îndoios - zicem îndoios, nu atât din punctul de vedere al patriotismului, cât din punctul de vedere al tactului politic.

Samsarul, care și-a oferit nepoftit serviciile sale Ardelenilor, poate o fi fost onest, mai ales că a spus-o singur; dar, în schimb, a fost de o nedibăcie, de o lipsă de tact politic, de neiertat. Amestecul partidului și guvernului liberal de la noi în afacerile interioare ale partidului național de peste munți a fost fatal acestuia: mulțumită acelui amestec, în urma dihoniei care s'a aprins în sânul-i, în urma ameteții și rătăcirii spiritelor de spaima intrigilor, de nesiguranță și absolută lipsă de încredere de la om la om, de la frate la frate, existența acelui partid național este foarte serios amenințată.

Aproape tot ce a făcut acel partid pentru cauza națională cu atâtea sacrificii este pierdut; energia este stinsă, și nimic, din starea de astăzi a lucrurilor, nu ne-ar face să credem într'o reparare apropiată a greșelilor săvârșite. Text "Iată pentru ce trebuie să mulțumească bietul partid național de dincolo partidului liberal dela noi: vrajbă, neîncredere, bănueli, nesiguranță, oboseală - în fine o discordare foarte asemănată cu începutul

unei complete descompuneri finale. Cine strică, cine e vinovat de această stare de lucruri ? Se va înțelege poate din rândurile dela vale.

• *

Neînțelegerile în partidul național de dincolo au început cam pe vremea când Tribuna din Sibiu, foaia autorizată a acelui partid, pe atunci sub direcțiunea d-lor E. Brote, I. Bechnitz și I. Slavici, s'a declarat fâțiș, fără de niciun înconjur, fără nicio rezervă, ca organ al partidului liberal din România (pe atunci în opoziție), și încă organ al nuanței pur colectiviste. Cine a citit pe atunci Tribuna a putut vedea că foaia din Sibiu nu era decât o filială mărturisită a Voinței Naționale de o violență poate mai mare decât a centralei. Toată lumea-și explica această atitudine a gazetei sibiene prin speranțele că partidul liberal în opoziție promisese un puternic sprijin cauzei naționale în cazul unei eventuale căderi a conservatorilor și venirii liberalilor la putere.

În adevăr, toate confirmau acele speranțe: discursurile liberalilor la Ligă, faimoasele declarațiuni ale șefului liberalilor în chestia națională, concursul material și moral pe care liberalii îl dedeau la toată agitația - toate trebuiau să explice în bine atitudinea extrem de parțială, și prin urmare destul de puțin convenabilă, a Tribunei față cu situația politică dela noi, și să confirme speranțele într'un puternic sprijin viitor al liberalilor noștri, când vor veni la guvern, în favoarea Ardelenilor." Evenimentele au dat, din nenorocire, o colosală și dureroasă desmințire acelor speranțe. Ironia soartei a voit ca partidul național de dincolo să fie pedepsit cu întoarcerea propriului său păcat: el nu trebuia să se amestece în daraverile noastre interioare; s'a amestecat totuși; ei ! în schimb s'a amestecat și partidul nostru liberal în daraverile interioare de dincolo - și iată unde a ajuns chestia națională în ajunul Mileniului.

• *

Așa era Tribuna pe vremea faimosului proces dela Cluj - colectivistă, și prin urmare d-nii redactori și directori, I. Bechnitz, E. Brote și I. Slavici, membrii partidului național de dincolo, erau și membrii ai partidului colectivist de aici. Vine procesul. D-nii Slavici și Bechnitz nu erau implicați; d. Brote era. Dintre acuzați, dd. Brote și Aurel Popovici se declară refractari față cu justiția maghiară, cărei nu-i recunosc drepturile de a-i judeca, părăsesc Transilvania și se refugiază în România, unde-și propun să facă centrul activității lor de agitare în chestia națională. Dintru început trebuie să spunem că d. Aurel Popovici declarase categoric tutulor membrilor partidului național, și d-lui Brote în particular, că: nu 'nțelege ca partidul lor să se amestece în daraverile interioare ale Românilor liberi; acest amestec îl crede d-sa primejdios, pentru că el ar autoriza și legitima amestecul partidelor din România liberă în daraverile interioare ale Românilor de dincolo. Acest amestec d. Aurel Popovici îl respingea deci categoric. D-sa cerea dela Românii din regatul român ajutor și sprijin moral și material pentru luptătorii ardeleni, pentru cauza națională, mijloace de împrăștierea culturii, agitațiunii, desbaterilor în presa europeană, etc., nu recunoștea însă că, în schimbul acestor ajutoare, acei dela noi să-și aroge câtuși de puțin dreptul de a se amesteca în afacerile interioare ale partidului național de dincolo.

Astfel, dela venirea d-sale aici, d. Aurel Popovici a cultivat cunoștința tutulor bărbaților politici, tutulor oamenilor culți, fără preferințe sau simpatii de partid politic. Cu cea mai delicată discreție, d-sa a evitat să aplaude sau să critice vreun act politic al nostru, și n'a scăpat niciodată ocazia de a declara că acesta nu este dreptul nici unui român de dincolo, că aceasta nu trebuie nici un român de dincolo să și-o permită, dacă înțelege

bine interesele cauzei naționale înseși. În acest timp, d. E. Brote, tovarășul de exil voluntar (expresie proprie a d-lui Brote, adică mai bine zis improprie), continua a crește colectivist de cea mai fierbinte temperatură. D. Brote se lasă ipnotizat de d. Dim. Sturdza. D-l Brote devenea pentru d. Dim. Sturdza, un medium, ceea ce era frumoasa Lucila pentru Donato. Precum Donato îi vâra ace și cuțite în brațul Lucilei, iar ea, sub privirile lui, zâmbea ca sub cele mai dulci mângâeri, tot astfel șeful liberalilor vâra în capul d-lui Brote înaltele principii naționale, veninul machinațiunilor meschine, intrigilor și șicanelor mici și triviale, școala înaltei diplomații. D. Brote le 'nghițea, le mistuia, și zâmbea în semn de mare recunoștință. Din aceste seanțe de ipnotism politic, a rămas d. Brote cu un întreg repertoriu de gesturi scurte și hotărâte a la Sturdza, de încruntări cu două sensuri, de zâmbete cu mai multe înțelesuri a la Sturdza, și de formele de catechism moral și politic ca acestea: Conservatorii sunt reacționari, ciocoi; ciocoi n'au făcut niciodată nimic pentru chestia națională; liberalii singuri, etc.

Doi ani și jumătate, fără să-și permită o absență, eminentul școlar a frecventat cursul și prânzul d-lui Sturdza. Vom vedea mai la vale la ce perfecție a ajuns acest suflet pe care d. Sturdza îl are în mână. Până atunci să nu uităm a spune că, în vreme ce d. Brote se lăsa ipnotizat de șeful liberalilor, d. Slavici denunța în Voința Națională pe conservatori că umblă să facă vânătoare de suflete în Ardeal.

• *

Așa, d. Brote astăzi este umbra d-lui Sturdza. Cu ce mijloace însă, se va întreba oricine, a fermecat diplomatul moldovean pe diplomatul ardelean până într'atâta ? Cum se poate explica această adorație mistică pe care o are fascinatul pentru fascinator ? Lucrul nu e prea greu de explicat. D. Brote este agronom de fel; d-sa a studiat înalta

știință a agronomiei în școalele săsești; se zice că s'a distins ca director al unei ferme-model, cam pe lângă Rășinari sau Porcești; vitele d-sale au luat adesea premii la expozițiile ținutului, în Cisnădia; iar în privința fabricațiunii brânzei a fost totdeauna invidiat de toți concurenții. Se pare însă că în politică procedurile după care poate cineva face vreo brânză sunt altele decât în agronomie și în economia ruralului.

Trăit în așa condițiuni, într'un stat ca Austria, unde se trece foarte cu greu dintr'o sferă socială în alta, într'o societate în care, de regulă, nu se recrutează diplomații și oamenii politici dintre agronomii micuți, ori cât de faine le-ar fi brânzeturile; deprins și disciplinat austriecește cu o lume în care un conducător de fermă-model nu ciocnește paharul cu diplomați, miniștri și ilustrațiuni politice decât la zece ani odată, din joi în Paști, cu ocazia vreunei împărțiri de premii la expoziții provinciale - d. Brote tam nizam se trezește, sărind Carpații, în cele mai înalte sfere politice; stă în toate serile cu un șef de partid, apoi șef de guvern, la masă, între soția unui academic și soția unui ministru plenipotențiar și față în față cu respectivii. Și musiu Brote în sus, și musiu Brote în jos, și intimitate, și familiaritate, și cordialitate. D. Brote face furori în saloanele cele mai înalte din București, nu mai face brânză la ferma din Rășinari. D. Brote desvoltă sus de tot teorii politice în loc să-și expună vitele la o expoziție regională. D. Brote are succes, se înalță, strălucește, și de atâta strălucire, pierde agronomul nostru vederea normală, de atâta înălțime îi vine ruralului ameteți. Amețit astfel, ieșind într'o seară dela o mare primire la șeful liberalilor, întâlnește pe d. Aurel Popovici. Radios, diplomatul dela Rășinari întinde cu bunătațe mâna tovarășului său de nenorociri politice și începe să-i dea o lecție foarte înaltă de patriotism și de diplomație.

D. Brote face mai întâi tovarășului un elogiu

asupra geniului d-lui Sturdza, cel mai mare român, cel mai inteligent bărbat de stat, cel mai sublim patriot, geniul bun al Românismului, o adevărată reîncarnățiune a răposatului I. C. Brătianu.

D. Aurel Popovici ascultă cu religiozitate.

D. Brote, urmând, îi face aspre muștrări că nu frecventează mai mult pe sublimul șef liberal, că este prea indiferent față cu marele om, indiferență cu atât mai vinovată cu cât d. Aurel Popovici întreține relațiuni politicoase și cu ciocoi. Și asupra acestui cuvânt, așa de odată, începe o istoricească explicare asupra fanarioților, ciocoilor, cari nici odată n'au iubit Românismul și cu cari prin urmare, cum zice apostolul cauzei naționale, d. Sturdza, orice român adevărat trebuie să evite orice contact.

La toate mofturile acestea, d. Aurel Popovici răspunde că n'are nici cuvânt și nici drept să arate preferințe și simpatii deosebite pentru cineva în țară; că d-sa vrea să cultive relațiunile cu toți oamenii culți de aici fără deosebire de partid, fiindcă d-sa crede că sprijinul chestiei naționale nu trebuie solicitat nici primit exclusiv dela un partid politic, ci dela Români în genere. Acestea se petreceau cu câteva zile înainte de procesul dela Cluj.

• *

Între acestea vine procesul.

Cine a urmărit acele faimoase debateri trebuie să-și aducă aminte că în cursul lor a fost un moment de defecțiune, sau mai bine zis o clipă de ezitare din partea inculpaților - o clipă de acelea care poate primejdui viitorul unei cauze mari. Din fericire, momentul acela a fost prea trecător pentru ca să poată produce o panică serioasă în rândurile partidului național de dincolo.

Inculpații și-au ridicat repede fruntea, aplecată un moment de oboseală, înaintea asprilor judecători; ei și-au ascultat sentința ca bărbați vrednici ce nu vor să respingă răspunderea faptelor

lor, și tot astfel au mers să-și facă osânda. Împrejurările politice au silit curând pe guvernul maghiar să repare întru câtva brutalitatea comisă la Cluj, - osândiții au fost grațiați. Pe atunci, la noi erau la guvern conservatorii. Orice s'ar putea zice de oameni parțiali în privința rolului ce l-au jucat conservatorii în afacerea grațierii, ori exagerând importanța aceluia rol sau contestând-o cu desăvârșire, un lucru rămâne constant: în țară erau conservatorii la putere și nu e admisibil ca ei să nu fi fost întru nimic amestecați în afacerea națională, și cu atât mai puțin admisibil ar fi ca, amestecându-se, ei să nu fi fost inspirați de simpatie pentru osândiții dela Cluj. Această judecată trebuie să rezulte din natura lucrurilor: un guvern român astăzi nu poate dori, atât în interesul țării cât și în interesul partidului său propriu, decât o aplanare cât mai reală și mai durabilă a diferendului româno-maghiar de peste munți. Situațiunea noastră internațională impune într'un chip imperios această judecată.

• *

Închișii ies din temniță. După câteva zile, unii merg de se prezintă miniștrilor unguri Banffy, Erdely și nu mai știm care, spre a mulțumi pentru actul de mărinimie al prea grațiosului și drăguțului de împărat. Deși acest demers al grațiaților nu era decât împlinirea unei datorii elementare de curtenie, el a produs în toată lumea română o impresie grozav de penibilă. Acel demers a fost semnalul unei fierberi colosale, care s'a propagat, cu o iuțea de vârtej din cercurile directive până în cele mai adânci straturi ale poporului de dincolo. Toată lumea bănuia că acel demers nu era decât începătura unor negoțieri ale fruntașilor partidului național cu guvernul maghiar în vederea unei împăcări. Împăcare cu guvernul maghiar ? Peste poate ! Așa gândeau toate mințile, așa șopteau scrâșnind toți românii robiți de o așa idee. Oricari ar fi fost condițiile, oricari ar fi fost

avantajele promise, oricari ar fi fost relele de suferit mai departe, ideea unei împăcări era respinsă de toată suflarea românească. O împăcare nu e posibilă ! Nici să nu se mai pomenească de așa ceva ! Înainte !

• *

Ce zicea, ce gândea, în aceste împrejurări, d. E. Brote ? Ce gândea nu se poate spune, pentru că nimeni nu poate ghici gândurile adânci ale unui diplomat. Ce zicea însă - aceasta o știu toți câți l-au auzit.

D. E. Brote era mai intransigent decât toată lumea. D-sa pierdea rezerva și imperturbabilitatea caracteristică a diplomatului și cădea în accese de durere extremă numai la ideea că Rațiu și ceilalți s'au pus să stea la vorbă cu guvernul maghiar. D. Brote leșina de groaza unei mari primejdii, care i se părea d-sale că amenință chestia națională - atingerea programului național.

Și astfel se produce scandalul Tribunei. Sărmana foaie e apucată de cătră d. Brote și alții de-o parte, de alta de cătră bătrânul Rațiu și ceilalți. Trag unii încoace, alții încolo, și bătrânul Rațiu, luptător deși bătrân, dar mai voinic, rămâne cu Tribuna în mână. Atunci începe o luptă grandioasă din partea d-lui Brote pe tema apărării programului național, pe care Rațiu voește să-l trădeze.

Rațiu a luat Tribuna, ca să poată mai bine împlini opera lui de trădare ! Săriți toți românii în apărarea programului național pe care ni-l vinde Rațiu la Unguri!

Astea le vorbea d. Brote și le auzea toată lumea.

Să avem răbdare; vom vedea și ce gândea subțirele diplomat de Rășinari.

• *

Cu câteva zile înainte de scandalul dela Tribuna, căzuseră fanarioții, ciocoi, dela putere; guvernul era în fine în mâinile d-lui Sturdza - geniul bun al Românismului etc., etc., etc. Oricine își poate închipui câte speranțe au trecut prin sufletul

acelora pe cari d. Brote îi catechisise în privința patriotismului marelui, sublimului urmaș al lui I. C. Brătianu. Sturdza al lui Brote prim-ministru ! Brote al lui Sturdza conducător al chestiunii naționale ! Dar o mai fericită împrejurare se poate vedea în istoria unui popor ? Dar atunci chestiunea națională nu mai are decât un pas de făcut pentru a ajunge la mult dorita soluție - la îndeplinirea programului național. Când colo, tronc !

Geniul bun al Românismului, omul providențial al d-lui Brote, face boroboața dela Iași. D. Sturdza ține faimosul discurs, un demers de înaltă diplomatie, în urma căruia îi rămâne porecla de Scuza ! ... O lovitură de măciucă în capul unui om care se uită într'o frumoasă panoramă, unde vede grădini fermecate, cu poame de aur și cu păsări măestre - iată efectul ce l-a produs faimosul discurs în mintea naivilor patrioți de dincolo, cari plânseseră de bucurie la căderea ciocoilor și ridicarea liberalilor.

Unde e Brote ? Aleargă toți la Brote, să le spue Brote ce e asta ?

Brote, ca un diplomat ce e, o scaldă, o lucrează în doi peri, zâmbește cu mai multe înțeleșuri; spune multe, face cu ochiul, pune degetul la gură: Sst ! lăsați că e bine! nu știți ce e dedesubt ! Să luăm numai Tribuna... și veți vedea ! Știe d. Sturdza să-i învârtească pe Unguri.

Dar ce facem dacă luăm Tribuna ? întreabă Aurel Popovici.

N'aveți grije ! o să fie bine ! o să fie bine ! știe d. Sturdza ! o să vedeți, o să fie bine!

Vom vedea ce știa d. Brote că știa d. Sturdza. Până atunci, să nu uităm a spune că, deși indirect și nu cu atâta furoare ca mai nainte, d. Brote insista totuși asupra apărării programului național contra tentativelor lui Rațiu.

Tribuna, între acestea, rămâne de-a binelea în mâinile lui Rațiu. Partidul național se desparte atunci în trei fărâməturi - una compusă din acei ce

acordă încrederea lui Rațiu; a doua din acei cari cred în spusele d-lor Brote și Comp; a treia compusă din nehotărâți, mai bine zis din nedomiriți, cari nu mai știu ce să crează, pentru că nu mai înțeleg nimic.

Cine este acela care este vinovat de scandalul dela Tribuna ? Rațiu acuză pe Brote și Comp.; Brote și Comp. acuză pe Rațiu. Mulțumită superiorității spiritului de intrigă a d-lui Brote, o mare parte din nedomiriți înclină a da din ce în ce mai mult crezare bănuelii că Rațiu n'a luptat să pună mâna pe gazeta sibiană decât numai și numai cu scopul de a propaga: părăsirea programului național și o împăcăciune, pe baza acestei trădări de cauză, cu guvernul maghiar.

Dar trece vremea, și, toate stăruințele membrilor partidului național de a da o cât mai grabnică soluție acestei situațiuni nehotărâte, d. Brote nu dă decât răspunsuri în doi peri: Vom vedea ! d. Sturdza va hotărî ! O să trebuiască lucru bine cumpănit ! O să vorbesc cu d. Sturdza. Obosiți oamenii de atâtea amânări, provoacă o conferență la Brașov, la care iau parte vreo 40 de delegați ai cercurilor electorale. Conferența avea de scop să hotărască atitudinea partidului național față cu Tribuna și să stabilească, odată pentru totdeauna, sistema de activitate politică, cu scopul de a împiedica orice tentativă de trădare a programului național din partea noiei direcțiuni a Tribunei.

D. Brote crede în fine că n'ar fi rău să cam iasă din expectativă de astădată; și astfel, conferența din Brașov este rugată să trimită o delegațiune la Sinaia, unde să comunice și luptătorilor de aci rezoluțiunile luate, și ca apoi toți împreună, cei de aci și cei de dincolo, să pășească bine concertați la lucru. Nu mai era chip de amânare de astădată. Întâlnirea era fixată: d. Brote a trebuit să meargă să dea ochi cu delegațiunea conferenței, însoțit de d. Aurel Popovici, care stăruise din răspuțeri ca să nu se mai amâne cumva desbaterea.

Acest conciliabul s'a ținut la otelul Ungarth în Sinaia, otelul diplomaților; d. Brote era acolo în atmosfera-i proprie. S'a mâncat și petrecut minunat de bine. Oaspeții au fost tratați ca în orice casă de diplomat care se respectă. Ce rezoluțiune s'a luat însă ?... Ce a făcut d. Brote, ce a dres, - nu s'a luat nicio rezoluțiune.

• *

Aici o mică paranteză nu e de prisos. Am spus mai întâi că d. Brote este fascinat de d. Sturdza până într'atâta încât nu vorbește, nu gesticulează, nu clipește, nu tușește, în fine nu face nimic decât cum face și d. Sturza. Și e mândru de aceasta, și cu cât vede că reușește mai mult a semăna între toate, mari și mici, cu sublimul, cu atât își acordă mai multă stimă în propria d-sale conștiință.

Așa, după congresul partidului liberal la Hugo, din Septemvrie trecut, cu câteva zile înainte de căderea conservatorilor, d. Brote a rămas încântat de un procedeu ingenios cu care d. Sturdza a făcut oaspeților onorurile. După o desbatere generală, șeful liberalilor a chemat într'o odaie separată delegația fiecărui județ în parte. Astfel, d. Bianu, care avea un catalog în mână, striga după alfabet: Județul Argeș! să poftească ! județul Botoșani să poftească ! iar șeful primea și dăscălea în deosebi pe fiecare. Fiecare județ a avut prin urmare porțiunea sa de deosebită atențiune! fiecare județ s'a putut mândri că a stat în particular de vorbă despre politica înaltă cu șeful ! Astea le spunea d. Brote, minunându-se de atâta tact politic. Era deci peste putință ca d. Brote, cu originalitatea d-sale, să nu întrebuinteze la conciliabulul din Sinaia procedeu d-lui Sturdza. Așa, după ce oaspeții mâncară și petrecură, d. Brote se sculă dela masă, trecu la ușa odăii d-sale particulare și începu să strige pe rând reprezentanții deosebitelor cercuri: Munții Apuseni ! să poftească ! apoi, Hunedioara ! să poftească ! Procedeu fața cu doi modești preoți din Munții-Apuseni, a avut un succes monstru. E

adevărat că oamenii au plecat fără niciun rezultat pozitiv, însă încântați de onorurile ce li se făcuseră și de minunile și prăpăstiile pe care le auziseră dela d. Brote despre talentul, patriotismul și Românismul sublimului d. Sturdza.

• *

Peste câteva zile apare în București o broșură (Tribuna și Tribuniștii) a d-lui I. Slavici, în care d. I. Slavici face, deși cu mult entusiasm, dar foarte imparțial, apologia d-lui I. Slavici. Din toată broșura, rezultă că d. I. Slavici este un om care se poate lăuda pe sine 95 de pagine, pentru ca la urmă în pg. 96 să ne poată da soluția chestiunii naționale.

D. I. Slavici, omul d-lor Brote și Sturdza - știut și cunoscut - susține în pagina finală a apologiei d-sale proprii, că: dacă guvernul maghiar acordă o modificare a legii electorale, Românii nu mai au ce pretinde. Scurt și coprinzător ! Toată lumea sare în sus ! mai rău decât sărise când cu discursul d-lui Sturdza la Iași. Bine; d. Sturdza este prim-ministru; situația d-sale e grea; d-sa trebuie acum să lucreze mai cu prudență decât în opoziție. Dar d. Slavici, omul d-lui Sturdza, și d-sa face diplomație ?

Care va să zică omul d-lui Sturdza, propagă părăsirea programului național. Dar d. Brote ce zice de asta ?

Alargă toți din toate părțile la d. Brote, unii foarte hotărâți a-l strânge de aproape pe diplomatul de Rășinari și a-l forța să se pronunțe categoric.

D. Aurel Popovici, alarmat de cele întâmplare, pune desbaterea astfel. Au venit liberalii la putere. Sentimentele liberalilor ne sunt cunoscute în privința chestiunii naționale de când ei erau în opoziție; nu avem dreptul a bănuși că acele sentimente să se fi schimbat. Rugăm dar pe d. Brote, ale cărui relațiuni strânse cu d. Sturdza sunt bine cunoscute, să ne arate ce putem noi astăzi cere, ce ne este permis să dorim și să cerem dela

partidul liberal, ajuns la putere, ca ajutor pentru activitatea noastră. Apoi d. Aurel Popovici e de părere ca, pe baza programului său, activitatea partidului național de dincolo trebuie să se împartă astfel: un mare ziar german în București; meetinguri în Transilvania; câte un biuro de propagandă în Germania, Franța, Anglia - o agitație sistematică pe tema programului național.

D. Brote ascultă și tace. După d. Aurel Popovici, ia cuvântul d. Bianu, tot așa de strâns legat cu d. Sturdza ca și d. Brote. D. Bianu declară că, în starea în care au ajuns lucrurile, chestiunea națională nu se mai poate rezolva decât cu o singură condiție, anume: partidul național de dincolo să proclame de șef absolut pe domnul Brote; să aibă toată lumea încredere absolut oarbă în domnul Brote; să se asculte fără crâcneală absolut tot ce va comanda domnul Brote; pentru că, în situația politică de astăzi, Românii din Transilvania și interesele lor nu sunt și nu pot fi reprezentați la București decât de domnul Brote, singurul absolut acreditat pe lângă înaltele locuri. Domnul Brote este și rămâne prin urmare dictatorul partidului național de dincolo.

Așa e, cititorule, că ai cam priceput și d-ta cum merge politica ? Așa e că miroase de departe cam cum are să se sfârșească comedia ? Așa că se vede cât de colo cusătura grosolană a șireteniei ?

Ai puținică răbdare: să vezi urmarea, și apoi să înțelegi ce subțiri diplomați au fost d-nii Sturdza, Brote și Comp.

• *

Uitasem să pomenim de farsa cu Lucaci.

Înainte cu câteva zile de conferința în care s'a propus de către d. Bianu, în numele d-lui Sturdza, dictatura d-lui Brote pentru dirigerea partidului național de dincolo, am avut să asistăm aci la una din cele mai triviale farse, cu ocazia vizitei ce ne-a făcut părintele Lucaci. Se pare că ilustrul luptător a venit aci cam fără voia d-lui Brote, care exprimase

dorința de a se întâlni prealabil în secret cu Lucaci, pentru a-l pune în curent cu situațiunea nouă creată dela venirea liberalilor la putere. Părintele Lucaci, având pe semne bănuieli, s'a făcut că nu prea înțelege, și a venit tamnisam.

Primirea splendidă ce i s'a făcut a iritat foarte mult pe dd. Brote și Comp., cari au făcut gol împrejurul oaspei atât de așteptat de Ligă. Golul acesta, părăsirea aceasta din partea ilustrei companii i-au dat mult de gândit părintelui, care e prea cuminte ca să se mulțumească aci doară cu un entusiasm public, nu numai lipsit într'un mod fățiș de o aprobare oficială fie cât de platonice, dar chiar privit din cercurile oficiale și oficioase cu vădită nemulțumire.

Ce s'a petrecut, în otelul English, între părintele Lucaci și un trimis al ilustrei companii Sturdza-Brote nu se poate ști precis; se știe însă că valorosul agitator Lucaci, cu trei zile înainte de mirificul banchet ce i se prepara, a căzut bolnav de gălci. S'a legat la gât, s'a 'nfășurat la cap, s'a pus în pat să zacă, și a jucat, câteva zile de-a-rândul, față cu numeroșii săi vizitatori, pe omul răgușit, cu un succes desăvârșit. Banchetul nu s'a ținut; câteva mici neorânduieli la Ligă cu întoarcerea banilor la subscriitori s'au produs; părintele a plecat fără să-și ia ziua bună dela miile de cetățeni, care-i făcuseră o primire neobicinuită decât pentru marii eroi, și s'a dus drept la Șișești, unde îl așteptau cu atâta dragoste și de atâta vreme umilii săi poporeni. Păcat de Lucaci ! Ne pare foarte rău că nu l-am mai putut auzi încă odată pe acest orator, poate unul de frunte între cei mai talentați ai Românilor. L-auzisem în ajunul plecării sale la temniță. Mare talent ! Ne închipuim ce frumusețe de discurs am pierdut: Lucaci cu spiritul și arta lui superioară, vorbind, după suferințele pe cari le îndurase la Szegedin ! Încă odată, păcat ! Dar n'avem ce face: un orator, fie el chiar Lucaci, nu poate vorbi dacă l-a răgușit un diplomat ca d. Brote. Să dea

Dumnezeu numai ca diplomatul de Rășinari să nu-i fi dat oratorului nostru o răgușală cronică incurabilă.

• *

Toate astea, farsa cu Lucaci, tergiversările d-lui Brote, straniile d-sale apucături de trăgănire, broșura d-lui Slavici, trebuiau să treacă la cunoștința celor de peste munți. Ele au avut de rezultat desmeticirea întru câtva a opiniei publice, care instinctiv a început să devie din ce în ce mai favorabilă lui Rațiu, calomniat într'un mod așa de stăruitor ca voind a trăda cauza română prin părăsirea programului național. Subliniăm mereu această acuzațiune, care, nu trebuie să uităm, era calul de bătaie al d-lor Brote și Comp. contra lui Rațiu.

Tribuna, acum a lui Rațiu, începea să atragă în juru-i unul câte unul pe membrii partidului național, risipiți în toate colțurile, amețiți și neștiind ce să mai gândească în această babilonie, în acest amestec al limbilor, în care cei ce erau datori să se pronunțe tare și răspicat, bâlbâiau încurcat de toatele, afară de o declarație categorică. Cu toate astea, d. Brote continua să aibă un partid dincolo, care partid nu se domirea încă și credea mereu că Rațiu este trădător; acel partid plănuia fundarea unui ziar nou, care să combată și să împiedice planurile funeste ale bătrânului. Pe fiecare zi, soseau curieri din acest partid la București, stăruind să se ia în sfârșit o hotărâre în privința noului organ de publicitate. Ei erau vecinic legănați în speranțe, vecinic dorind să apere programul național periclitat, care după d. Brote, era din zi în zi amenințat a primi lovitura de grație din partea actualei Tribune, vecinic amânați de azi pe mâine. Dar rămâneau totuși convinși că Brote e pentru mântinerea programului, pe care Rațiu voește să-l trădeze. Am subliniat iarăși mântinerea programului.

Ar mai fi mers acei naivi multă vreme în această

credință, dacă partidul național, regrupat împrejurul Tribunei, cu Rațiu în frunte, n'ar fi dat strălucitoarea desmințire la toate uricioasele calomnii, prin manifestul său. Acel manifest răstoarnă din temelii toată clădirea șarlatanească de bârfeli a companiei Brote, declarând solemn că baza de luptă, temelia și obiectul activității politice a partidului național va fi programul ! Transacție asupra programului nu poate încăpea !

Acu să vedem pe d. Brote.

• *

D. Brote este strâns foarte de aproape astădată.

Iată, îi zice d. Aurel Popovici, partidul se reînchiagă iarăși; nu mai este niciun cuvânt de disensiune. Bătrânii, cu Rațiu în frunte, declară în manifestul lor că sunt pentru menținerea absolută a programului, pe baza căruia mergem cu toții. Trebuie numaidecât să hotărîm ce e de făcut. Orice întârziere din partea noastră ar fi păgubitoare cauzei naționale. Să ne decidem odată la lucru. Până când să mai stăm așa ? Ce facem noi aici ? Care e rolul nostru al tinerilor, când bătrânii pornesc la luptă așa de hotărîți.

D. Brote caută iar s'o scalde, începe iar s'o ia pe de lături cu diplomație, cu amânări prudente, cu ezitări inspirate de înalt tact. La toate astea, d. Aurel Popovici pune piciorul în prag cu oarecare vehemență, și convinge în sfârșit pe diplomatul de Rășinari că încă o amânare a desbaterei n'ar putea fi admisă.

D. Brote promite a lua înțelegere cu d. Sturdza și fixează o conferință între patru inși, d-nii Brote, Aurel Popovici și alți doi - e de prisos a li se spune numele, destul de modest de aminteri - pentru ziua de 11 Fevruarie.

Conferința aceasta trebuie să rămână în analele timpului nostru. Vom face asupra-i o dare de seamă cât se poate mai fidelă și mai amănunțită.

• *

După câte știm noi, d-lui Aurel Popovici încă de

mult, cu mult înaintea conciliabului dela Sinaia, nu-i plăcea de loc ceea ce vedea și auzea. Aerele misterioase și rezervate ale d-lui Brote, insuficiența cu care se prezenta diplomatul de Rășinari, astăzi ca și mai nainte umbra d-lui Sturdza, acum șef al guvernului, tonul de superioritate pe de o parte, iar pe de altă parte de jenă a acestui medium sturdzist, toate contribuiau a înrădăcina în spiritul d-lui Aurel Popovici niște bănuieli foarte neplăcute. Era ceva șarlatanesc în toate apucăturile acelea pseudodiplomatice, mirosea a Schwiendlerei, a scamatorie cât de colo.

Era în adevăr cusută cu ață prea albă cusătura diplomatului dela Rășinari. Nu era de înțeles, din partea unui om cinstit ca d. Brote, care atâta vreme învinovățise pe Rațiu ca trădător al programului, să nu facă nicio mișcare de satisfacție la declarația bătrânului că nu iese în ruptul capului din acel program. Era foarte straniu lucru să nu vezi nicio pornire generoasă de entusiasm, din partea d-lui Brote la acea declarare categorică din partea bătrânului luptător, declarare care trebuia să risipească d-lui Brote toate bănuielile în privința mult trâmbițatei primejdii a programului național.

Dacă Rațiu, bănuitul, nu transige asupra programului, atunci ce neînțelegere mai poate desbina partidul național ? Dacă Rațiu a fost, prin urmare, pe nedrept bănuित, a cui e datoria să se 'ntoarcă în tabăra națională al cărei stindard - programul - Rațiu îl ridică astăzi, așa bătrân cum este, atât de sus ? Asupra cărui punct se mai poate desprinde de partidul național d-nii Brote și Comp., până aci apărătorii programului contra bănuितului pe nedrept, Rațiu ?

Asupra cărui punct ? Se va vedea aceasta din darea de seamă asupra conferinței intime ținute la d. Brote în ziua de 11 Februarie, când, dându-se cărțile pe față, s'au dovedit cu prisos cine în acest joc măsluit erau măsluitorii. Măsluitorii erau d.

Brote și Comp., brigada de poliție a d-lui Sturdza
pentru afacerile de dincolo.

D.C.A. Rosetti la Roma?

Imediat după atentatul dela Napoli s-a svârilit o bombă-Orsini în mijlocul mulțimii, adunate în Florența pentru demonstrații patriotice. Bomba a cauzat moartea a doi oameni și a rănit pe câțiva alții... Tot în aceeași vreme ne vine din Roma știrea, că în domiciliul lui Passamente, autorul atentatorului s-au găsit scrisori dela internaționaliști, că s-au făcut arestări, că între arestați este și d. Melido, redactorul ziarului Censorul din Neapoli, publicist, care a fost deja închis odată, împreună cu Passamente, pentru că la 1870, lipise la Salerno placarde pentru manifestări de răsturnarea tronului.

Bomba-Orsini ne-aduce aminte de conspirația și atentatul, comis asupra binefăcătorului nostru celui mai mare, al împăratului Napoleon III; conspirație la care a luat parte activă d. C. A. Rosetti și d. I. C. Brătianu. Împăratul, care era om bun și generos, cu toată condamnarea tribunalului, rostită asupra d-lui I. C. Brătianu, a ordonat ca închisoarea să fie îmblânzită pe cât se putea, iar fructul șederii la răcoare a actualului ministru-prezident a fost - precum se știe - o istorie a Românilor scrisă franțuzește și publicată sub pseudonimul Elias Regnault.

Frații siameji Rosetti-Brătianu fac și azi parte din marele partid cosmopolit al republicei universale pe baza comunei și cu toate acestea conduc afacerile unui stat, eminent-național - România și eminent conservator, pentru că e agricol. Ba nu-i destul numai atâta. Pe când principii mireni și bisericești se grăbesc a exprima M. S. Regelui Italiei părerea de bine, că viața M. S. a fost păzită de mâna lui D-zeu cu ocazia acestui îndrăzneț atentat cu cuțitul, România se va

grăbi să trimită ministru plenipotențiar la Roma pe d. C. A. Rosetti, părintele celor desmoșteniți cu duhul, ca să-și exprime părerile de rău că atentatul n-a izbutit, și pe când ieri duminică s-a celebrat dimineața un Te-Deum la sf. Mitropolie, pentru a înălța rugi lui Dumnezeu, c-a binevoit a conserva zilele M. S., rabinul partidului liberal din țară își va fi legat cornul de frunte pentru a se ruga la statua rațiunii să păstreze zilele prietenului Passamente. Nouă ne pare rău, că în vremi grele ca cele de astăzi, România trebuie să rabde un guvern, precum nu-l are nicio altă țară din Europa, un guvern, ai cărui membri de căpetenie au întreținut și întrețin relații cu elementele cele mai turbure și mai discompuitoare ale Apusului.

În ajunul crizei

În cercurile politice autorizate, nu se mai vorbește de vreo două trei zile decât de căderea ministerului care neapărat va fi provocată de tenacitatea majorității Camerei. Toată amânarea cestiunii art. 7, după cum putea oricine prevedea, n'a servit la nimic alta decât la sporirea dificultăților din amândouă părțile. Ministerul nu contează în Cameră pe niciun succes al soluțiunii sale; se pare că d. Brătianu și-ar fi pierdut speranța de-a mai găsi vreo nouă meșteșugire pentru a nu scăpa din mâini portofelul ministerial. Un singur mijloc i-ar rămâne pentru a-și asigura înalta poziție: să adereze la soluția majorității; însă acest mijloc nu-l poate d-sa întrebuința; a mers prea departe față cu străinătatea și nu mai poate da 'napoi; a stat prea mult la tocmeală cu diplomația apuseană și cu Alianța israelită, și nu mai poate astăzi să rupă târgul odată făcut asupra celor cinci sau opt categorii.

Adevărul și dreptatea sunt menite a străbate la lumină până la urma urmelor. Adevărul asupra sentimentelor și valorii personale a d-lui Brătianu a strălucit în fine, și dreptatea acelor ce-l conjurau să nu ne arunce cu ușurătate în aventuri politice, ale căror urmări sunt mai totdeauna primejdioase pentru un popor mic a ieșit în fine la lumină. D. Brătianu ne face să culegem astăzi roadele semănăturii d-sale. A jucat totul va banque, și vedem unde am ajuns. În ajunul căderii d-sale, e nemerit să-l întrebăm dacă-și mai aduce aminte de câte îi spuneam noi odinioară, și dacă nu era mai bine și pentru țară și pentru d-sa, să fi ascultat glasul care-i striga să nu ne ducă 'n războiu și în prăpăstioasele lui consecuențe. Strâns d'aproape de presiunea diplomației, pe lângă care s'a condus din

capul locului într'un chip cu totul fals, iar pe de altă parte în fața unei Camere de revizuire, nestrămutată în hotărîrea ei d'a nu ceda la aceea ce ni se cere, d. Brătianu se va retrage negreșit. Ce va face însă cabinetul viitor, oricum s'ar compune el, în situația nenorocită, moștenită dela d. Brătianu ? Afară de asta, știm buna credință a d-lui Brătianu și a corporației d-sale politice. Dacă, în starea în care, grație politicei radicale, a ajuns cestiunea israelită astăzi, țara ar fi peste putință să se mai retragă înapoi, și ar fi neapărat nevoită până în sfârșit să acorde de silă o imediată și anume aplicare a principiului din art. 44 al tractatului, d. Brătianu și ai d-sale de sigur ar începe să strige că țara este junghiată și aruncată la picioarele străinului, ar înfierbânta prin propagande și prin scrieri de senzație masele, și ar organiza poate chiar o turburare populară. Avându-le acestea în vedere precum și interesul și sentimentul general al țării în cestiunea modificării credem că i-ar trebui cuiva multă abnegație, mult devotament patriotic pentru a lua asupra-și, fără beneficiu de inventariu, moștenirea ministerială a d-lui Brătianu. De pe acuma, foaia ministerială radicală începe a pregăti tărâmul opoziției de stradă și de cafenele. Țara, zice numita foaie, va vedea și va fi convinsă că lupta susținută astăzi pentru apărarea națiunii în cestiunea Evreilor n'a fost decât cea mai deplorabilă vânătoare de putere: ea va vedea în fine în ce parte e patriotismul și desinteresarea și în ce parte domnesc numai cele mai meschine interese personale și de gașcă. Care va să zică, orice ministeriu nou - căci trebuie să vie unul - oricine, afară de d. Brătianu și ai d-sale, nu v-a fi inspirat decât de cele mai meschine interese personale și de gașcă. Buna credință și modestia caracteristice ale patrioților subliniați din ulița Doamnei ! Nu ne mirăm de loc; ceva mai mult, pare că-l vedem pe Românul apărând, cu ocazia căderii d-lui Brătianu, în chenar negru cu un

articol jalnic, intitulat Necrologul Patriei. Nouii miniștri, odată cu depunerea jurământului, vor fi numiți Asasinii României, iar M. Sa va fi dat iarăși în judecata supremă a tribunalelor secrete din mahalalele compuse din căprăriile electorale ale gardei civice. Toate aceste mici mizerii însă, un guvern serios și cu judecată le-ar pune ușor la regulă. Aceea ce ar fi greu de regulat ar fi chipul de a concilia cerințele din afară cu interesele și sentimentul țării, în cestiunea israelită. Mânținem părerea noastră, că toate greutatea unde a ajuns țara, le datorează numai capetelor stricate, radicalilor fără judecată, fără cumpăt, fără capacitate, farsorilor politici, cari, grație unor împrejurări internaționale, s'au cocoțat la cârma țării spre a ne duce unde ne aflăm azi. Cestiunea israelită ne stă pe spete și ne cere o grabnică și anume deslegare. Trebuie numaidecât să ieșim d'aci, și nu putem ieși într'un chip ușor și normal. În așa stare încordată ne aflăm, încât un om cu ochii cei mai deprinși nu vede decât cel puțin un pas înainte, iar despre rezultatul final și desăvârșit al situației, nu poate răspunde decât cu vorba din poveste: Ce-o fi, vom vedea.

Convenții cu Rusia

Românul de ieri, într'o polemică cu Presa, zice că rău, foarte rău, mai rău decât foarte rău face organul conservator când spune, că Rusia ar fi propus guvernului radical nouă convențiuni, și acesta ar fi pe cale d'a le face; asemenea lucruri, după Românul trebuie să le spună cei lipsiți de inteligență și patriotism, cei ce nu respectă nimic nici pe sinele chiar. Apoi Românul urmează:

... Pressa știe foarte bine că guvernul nu voiește și nu poate să încheie nouă convențiuni pentru trecere de armate și alte asemenea, căci națiunea ar da ca pietre într'însul și Europa s'ar ridica în contra noastră... Să nu mai adune dar Presa asemenea știri ilogice și necurate....

Prin urmare, după Românul știrea că guvernului radical i s'ar fi propus de Rusia o nouă convenție, care știre a fost împrăștiată de ziarele cele mai acreditate din Europa, este o știre ilogică și necurată; iar cei ce o relevează, spre a atrage atenția națiunii asupra guvernului radical, care a arătat, de când a luat puterea, că știe a comite greșeli de acele ce în Istorie poartă un nume mult mai aspru; cei ce relevează știrea aceasta și bănuiesc pe acest guvern, că este în stare să încheie o nouă convenție cu Rusia în taină, fără a spune niminui nimic până la deschiderea Camerei supuse și ascultătoare; cei ce relevează această știre pentru a îndeplini, cum zice d. D. Brătianu, o datorie de conștiință către țara lor, aceia sunt lipsiți de inteligență și de patriotism. Mulțumim Românului de aceste complimente radicale, îi mulțumim pentru acel ton de elegantă curtenie în polemică, a cărei pierdere o plângea mai deunăzi, îi mulțumim cât mai de grabă, pentru că noi între cei d'întâi am relevat acea știre, și am exprimat temerea, că

guvernul lucrează cum s'ar zice pe sub pământ ca să ne dăruiască iar cu vreo surpriză.

Să ne dea însă voie organul Scrisorilor către Desmoșteniți a-i spune că știrea aceea nu se pare atât de illogică pe cât seamănă că-i pare lui. Ilogică, pentru ce ? pentrucă, cum pretinde Românul, guvernul nu voește și nu poate să încheie nouă convențiuni pentru trecere de armate și alte asemenea ? Dar oare nu tot acest guvern a voit și a putut să încheie convenția dela 4 Aprilie ? Și să nu uităm, că aceea era întâiul pas, care este cel mai greu de făcut; era vorba să se deschiză stavila și să se dea drumul șivoiului să treacă pentru noi; astăzi oștirea rusească se află pe pământul nostru, stavila este ridicată de mult, șivoiul și-a făcut matcă peste noi și curge în bună voie. Și dacă Rusia nu ne cere azi o convenție, să nu se prefacă Românul și să întrebe naiv că: ce nevoie mai are Rusia să ne ceară convenție pentru trecerea oștirii sale pe la noi, de vreme ce tractatul dela Berlin îi dă asemenea împuternicire încă pentru nouă luni d'aci încolo ? nu, să nu se prefacă Românul: Rusia de sigur nu numai pentru aceasta ne cere o nouă convenție; este ea destul de inteligentă ca să nu ne ceară ceea ce are; dacă ne cere, apoi cu sigur ne cere să-i dăm ce nu are și-i trebuie. Pentru aceasta dar, reproducând știrea despre noua convenție, am rostit temerea că guvernul, când i s'ar cere de Rusia ca să-i dăm ceea ce-i mai trebuie, ar fi în stare să dea. Încă odată: nu oare tot acest guvern a voit și a putut să încheie convenția dela 4 Aprilie ? Însă mintosul organ, mintos prin aceea că-și crede cititorii naivi, ne spune pentru ce guvernul radical nu ar voi și nu ar putea să facă un așa ceva. Că guvernul nu ar voi să mai încheie o nouă convenție cerută de Rusia pentru nouă trebuințe ale ei, este un lucru ce nu ne-ar prea importa, dacă am ști că guvernul acesta nu poate face orice vrea. Dacă n'ar putea face rău, ce ne-ar păsa că vrea să-l facă ! Dar să vedem, poate ori nu ? Să vedem Românul ce

zice, pentru ce nu poate guvernul să facă și azi ce a făcut până acum ? Nu poate (guvernul) să încheie nouă convențiuni, pentru trecere de armate și alte asemenea, căci națiunea ar da cu pietre într'însul...

Sfârșim relevând aceste vorbe ale Românului. Organul Scrisorilor către Demoșteniți ar trebui să respecte cel puțin acum nația, ce s'a arătat a nu fi tocmai așa de moleșită pe cât o credea d. C. A. Rosetti, și să o cruțe de asemenea ironii. O nație care, numai pentru respectul ordinii și prin instinct de conservare, a îngăduit guvernului cele săvârșite de dânsul de aproape trei ani încoace, dovedește că are mai multă minte decât a da cu pietre: când este vorba de a judeca și osândi, ea știe a o face la timpul cuvenit pe căile legale.

Poziția ministerială față cu revizuirea

De alaltăieri, Camera și Senatul, întrunite în localul acestui din urmă, au început a ține ședințe secrete spre a pregăti țărâmul pentru desbaterea cestiunii israelite. Secretul acestor ședințe este mai mult formal, și n-are alt scop decât a face desbaterea prealabilă a parlamentului mai comodă; după închiderea ședinței secrete, publicul care se interesează de mișcarea parlamentară și care n-a fost admis a asista, totuși poate afla toate câte s-au petrecut în acea ședință.

În întâia zi, precum se spune, guvernul a dat citire întregii corespondențe diplomatice ce a ținut cu străinătatea dela notificarea oficială a tratatului de [la] Berlin și până acuma. Aceea ce este, mai presus de toate, trăsură caracteristică comună a pieselor citite, este că guvernul, în toate notele sale către puteri, nu face alta decât a stărui să ni se recunoască independența, invocând pentru aceasta fel de fel de argumente și de motive și nepomenind nimica despre condiția impusă în tratat pentru recunoașterea acelei independențe. De altă parte, toate răspunsurile din străinătate la acele note au și dânsle o trăsură caracteristică comună; în toate răspunsurile se spune guvernului cum că dânsul n-ar trebui să uite, că independența nu ne poate fi recunoscută decât potrivit art. 44 din tratat. După fiecare răspuns de felul acesta, guvernul, în loc să ia o cale mai serioasă și să înceteze orice relație cu puterile, cari pretindeau mai întâiu îndeplinirea condiției, îmbiază neconținut, stăruie mereu și zorește pe puteri să ne recunoască independența fără să le pomenească cumva despre condiție. Multe note și răspunsuri de felul acesta s-au citit alaltăieri, și fiecare reprezentant independent a

trebuit să-și facă după acea citire convingerea statornică, că guvernul în această afacere este foarte vinovat, fie din nevrednicie, fie din rea credință. Când, după întâia reclamare a independenței, i se răspunse scurt și lămurit: nu veți avea ce cereți decât după ce ne veți da ce cerem mai trebuia oare guvernul să stăruie ? Nu trebuia să convoace de pe atunci imediat camerele de revizuire pentru ca, dacă era așa mare zor de independență, dânsule, auzind pe guvern comunicându-le voința nestrămutată a Europei, să se rostească ? Nu era oare dator guvernul să vadă că în această tocmeală diplomatică, ca în toate tocmelele, îmbiarea și zorul venind dela o parte interesată întărește pretențiile și îndărătnicia celeilalte părți ? Da - și totuși guvernul, în loc de toate astea, a făcut tocmai contrariul. Astfel, țara se găsește astăzi vârlă peste cap în încurcata cestiune a israeliților; camerele, după cum spune mesajul de deschidere, sunt chemate a hotărî care este limita concesiunilor ce trebuie să facem cerinței art. 44 din tratat, iar guvernul el singur, vinovat de greutatea situației, refuză a spune o părere a sa asupra acelei limite despre care vorbește mesajul.

Guvernul voiește ca această cestiune, ajunsă la încadrarea cea mai acută numai prin purtarea culpabilă a lui însuși, să fie deslegată de Camerele de revizuire din propria lor inițiativă și fără ca dânsul să se amestece câtuși de puțin. Fără să mai amintim de nenorocirile prin care ne-a adus politica absolut rătăcită a acestui guvern, să constatăm cum stau azi lucrurile. Guvernul se găsește acum un an în fața unei cestiuni în care nu are dreptul să prejudece; în loc să cheme imediat camerele de revizuire și să le pună în desbatere cestiunea, dânsul prin cea mai nefericită diplomatie încurcă până în cele din urmă ște această cestiune, și tocmai după ce nu mai are cum s-o mai încurce mai mult, chiamă camerele în drept a se rosti, le expune curat și simplu chipul

ingenios în care dânsul a reușit a încurca lucrul, și le pofteste pe dânsule a face cele ce cred de cuviință. Ele au încurcat cestiunea; despre cum trebuie descurcată, el n-are și nu vrea să aibă nicio părere. Dacă cestiunea se va deslega spre mulțumirea țării și nemulțumirea Europei, guvernul va spune Europei că nu el, ci țara a vrut așa; greutăți mari, primejdii poate, cari ar urma de aci, nu l-ar privi de loc pe acest patriotic și național guvern; toate s-ar sparge în capul țării. Dacă cestiunea se va deslega spre nemulțumirea Românilor prin presiunea din afară, guvernul va spune țării, că nu el, ci Europa e de vină. Dacă în fine, ca prin minune, s-ar întâmpla cumva să se deslege cestiunea așa încât să rămână și țara și Europa împăcate și mulțumite amândouă, atunci cu atât mai bine pentru guvern. În toate trei cazurile acestea, poziția ministerială a partidului său este salvată. Cum vedem dar pentru guvernul d-lui I. C. Brătianu cestiunea art. 7 nu este decât o cestiune de putere; numai așa se poate explica mutismul din care cu niciun preț nu voiește să iasă acest guvern. Desbaterile prealabile vor urma, după cât aflăm, încă multă vreme; tocmai peste vreo zece zile se speră că vor începe desbaterile publice, și atunci numai dacă se va putea ajunge la punerea discuției pe un teren oarecare. În orice caz desbaterea publică nu va putea începe până ce sau guvernul, sau majoritatea sa credincioasă, ceea ce, orice s-ar zice, este aproape același lucru, nu va veni cu o propunere.

Se vorbește în adevăr, cum că guvernul este hotărât a pune pe membrii din majoritate cei mai însemnați prin neînsemnătatea lor, ca d. ex.: dd. Pătărlăgeanu, Rose Ștefănescu, Betolianu și alții, să aducă în desbatere propunerea împământenirii evreilor pe categorii, ieșită la lumină mai întâi dela prăvălia de principii din ulița Doamnei. Aceste șapte coincid deaminteri pe deplin cu cele

cuprinse astăzi în Românul și asupra cărora vom
vorbi în numărul de mâine.

Reportaj parlamentar

Ieri s-a făcut în Cameră a doua citire a declarației pentru modificarea art. 7 din Constituție. În urma îndelungatelor debateri ce au avut loc cu ocazia întâiei citiri și în urma votului dat după închiderea acelor debateri, toată lumea se așteaptă, cu drept cuvânt, că minoritatea are să crează, că e de demnitatea ei să nu mai ia cuvântul pentru o cauză odată pierdută, nefiind mai ales nici o probabilitate că dispozițiile majorității s-ar fi fost schimbat întru ceva. Debaterele, ce au avut loc la prima citire, sunt încă vii în memoria tutului; materia discuțiunii a fost, precum știm, sleită de oratorii cari au luat cuvântul și pentru și contra opiniei majorității, așa că orice s-ar fi zis la a doua citire, n-ar fi fost decât numai repetiția ziselor dela cea d-întâi, debaterile de acum nu ar fi fost decât un fel de a doua ediție, revăzută numai în privința stilului poate, a debaterilor trecute, fiind rezultatul votării asigurat firește pentru opinia majorității.

Cu toate acestea, minoritatea din Cameră a stăruit a se deschide din nou dezbaterile asupra declarației constituționale de revizuire. Erau înscriși pentru a lua cuvântul mai mulți dd. deputați, în număr cam de peste douăzeci, prin urmare dezbaterile d-a capul asupra declarației promitea a fi, deși absolut lipsită de interes, însă foarte curioasă, mai cu seamă că lista oratorilor înscriși era în cea mai mare parte acoperită de numele onorabililor dd. Furculescu, Misail, Cernătescu, Isvoranu, Burileanu, Mărgăritescu e tutti quanti. Cel d-întâi care a luat cuvântul a fost d. Misail. D-sa avea intenția să facă o disertație academică în regulă, să dovedească, precum expusese în exordul cuvântării d-sale, că România a fost înainte mergătoarea civilizației omenirii;

astfel d-sa a început cu descălicătoarea și așezarea românilor în țările acestea, a vorbit despre românism în veacul al 12, în al 13, în al 14... La fiecare veac sala Camerii golindu-se treptat, d. Misail a intrat în al 14-lea numai cu biuroul Adunării și cu câțiva motiviști intransigenți și cu puțini din majoritate, cari își povesteau încet istorii hazlii, își împărtășeau impresiile luate dela Alcazarul-Ionescu, și alte lucruri foarte străine de plimbarea prin veacuri a oratorului; așa că și biuroul și cei de pe bănci pot să[-și] aducă aminte a fi străbătut cu d. Misail veacurile ca prin vis. De unde a început oratorul știau toți, unde s-a oprit nimini nu știe.

În vremea cât a ținut importanta disertație a d-lui Misail, majoritatea, retrasă în bufet și în salele de fumat, a luat hotărârea ca, îndată după întoarcerea oratorului din preumblarea d-sale *à travers les siècles passés*, să ceară închiderea discuției. Așa s-a și făcut, și, punându-se la vot această propunere, s-a admis închiderea discuției, rezultatul votului fiind aproape același ca și l

Un incident la cameră

În sfârșit, ieri s'au deschis adunările de revizuire. După citirea mesajului domnesc, al cărui text l-am dat în numărul nostru trecut, dd. senatori retrăgându-se din localul Camerii, spre a se duce la localul Senatului, Camera a procedat, conform regulamentului, la proclamarea biuroului provizoriu, - prezident d. D. Cariadgi. După aceasta, unul din secretari a dat citire apelului nominal. Asupra acestei citiri s'a ridicat un incident în chestiune de regulament. Se știe că alesul adevărat al col. I de Suceava este d. Nicu Gane, iar nu d. Morțun, al cărui nume fusese din greșală trecut pe lista oficială publicată de guvern, după informațiile date de prefecti, în seara deschiderii urnei. Cu toate acestea, în apelul nominal alfabetic, secretarul biuroului provizoriu al Camerii nu citește numele d-lui N. Gane la litera respectivă, iar din contră, mai la vale, citește numele d-lui Morțun. D. Nicu Gane, care se află față și care are la mână certificatul de ales al col. I de Suceava, cere cuvântul spre a protesta. Guvernamentalii, cari, să nu uităm a spune în treacăt, se află toți prezenți, încep să facă zgomot strigând din răspuțeri, că nu se poate acorda cuvântul nimănui până ce nu se vor trage la sorți secțiunile și adunarea nu va fi constituită. D. Maiorescu cere cuvântul în chestiune de regulament. Larma guvernamentalilor crește; între strigători se disting mai ales dd. col. Lecca și Buescu. În mijlocul huetului, în picioare pe banca din fața celei ministeriale, se vede d. Sihleanu, alesul dela Putna, clipind din ochi, gesticulând academicește și mișcându-și repede buzele; pare că ține un discurs; din nenorocire însă, d. Sihleanu se poate vedea numai, de auzit nici că-i vorbă; dar

aceasta nu descurajează pe orator, care, cu talentul său cunoscut, își urmează discursul mai departe. D. Maiorescu cere neconținut cuvântul în chestiune de regulament, ceea ce în sfârșit i se acordă. d-sa se adresează biroului provizoriu ca singură autoritate constituită până acum, și-l roagă a-i spune cine a tipărit acel apel nominal ? Camera se zice că nu poate acorda cuvântul și nu poate discuta nimica, de vreme ce încă nu e constituită; așa e; dar atunci, cine tipărește lista alfabetică a numerelor deputaților, d'asupra căreia stă scris cu litere mari titlul oficial de: Adunarea Deputaților, - apel nominal ? Cine ? Ministerul ? Imprimeria Statului ? Direcția Monitorului Oficial ? Da, Camera nu e încă constituită, dar oare pentru acest cuvânt, deputații ce s'au adunat aci au venit fără nici un titlu ? Nu trebuiesc dâșii să fi venit în puterea unui mandat dat de alegători ? Și oare trebuie să se treacă în apelul nominal provizoriu, în locul numelui celui ce posedă certificatul de ales dat de biroul definitiv, un alt nume, numai pentru că un prefect s'a pripit a telegrafia ministrului știrea neadevărată despre reușita candidatului său de predilecție ? Până la verificarea titlurilor, prin urmare, d. Maiorescu cere să se treacă în apelul nominal provizoriu numele d-lui N. Gane. Se produce din nou sgomot; d. Maiorescu încheie repetându-și cererea, și guvernamentalii se domolesc de îndată ce d. C. A. Rosetti arată că împărtășește pe deplin cererea deputatului conservator. Toți tac, și acum în tăcerea generală se aude vibrând glasul d-lui Sihleanu, care și-a urmat fără clintire discursul început și a ajuns cu fericire la concluzia, că nu trebuie să se acorde niminui cuvântul până ce nu se vor trage la sorți secțiile. După un solo de trompetă cu acompaniament de mare orchestră, o cadență pianissimo ad libitum a unei clarinete guturăite: după cuvintele d-lui Maiorescu, și strigătele apilpitate ale guvernamentalilor, glasul placidului

ateu dela Focșani. Incidentul se curmează în sfârșit, prin satisfacerea cererii d-lui Maiorescu. În locul numelui de Morțun, biurul scrie numele adevăratului ales, d. N. Gane. După aceea se trag la sorți secțiunile, cari și încep lucrările de verificare a titlurilor. - La Senat, fără niciun incident, se trag la sorți secțiunile, cari asemenea procedează la lucrările verificării. - În amândouă adunările, după cum se speră, secțiunile se vor grăbi a-și termina lucrările acestea până mâine sau poimâine.

Plătește vizirul

Guvernul a izbutit în sfârșit a se spăla pe mâini de orice amestec în cestiunea revizuirii. Stăruind până în cele din urmă a se ascunde de orice răspundere la spatele credincioaselor sale majorități, și neascultând dreptele pretenții ale minorităților, cari cereau să știe mai nainte de orice părerea lui în cestiunea israelită, guvernul a lăsat asupra camerelor să ia ele inițiativa în această cestiune.

În două ședințe secrete ale Camerii și Senatului întrunite, guvernul a dat citire la o mulțime de acte diplomatice, din cuprinsul cărora s'a dovedit cu prisos că numai și numai dânsul este vinovat de încordarea acută la care a ajunsă astăzi cestiunea evreilor. Cu toate acestea, guvernul a refuzat categoric a-și arăta părerea și a face o propunere în privința modificării art. 7, și aceasta pentru cuvintele deja arătate de noi alaltăieri, că oricum s'ar deslega cestiunea din inițiativă parlamentară, poziția lui ministerială să fie salvată. Astfel dar, Camera și Senatul au ales fiecare câte o comisie, care să se ocupe cu elaborarea unui proiect de modificare a art. 7.

Această lașitate constituțională, practică sistematic de guvernul radical, a ieșit până acum pentru dânsul la bun capăt; vom vedea însă dacă socoteala radicalilor nu-i greșită, vom vedea dacă până în cele din urmă răspunderea ce va cădea asupra oamenilor dela cârma țării nu va fi cu atât mai mare într'o zi, poate nu tocmai depărtată, cu cât dânsii au căutat a se spăla de orice răspundere.

Ce se va întâmpla cu cestiunea evreilor ? Asta este întrebarea ce arde astăzi buzele fiecărui român care nu și-a pierdut instinctul conservării naționale, fie dânsul de aminteri de orice vederi

politice de partid. Sentimentul public general, un sentiment adânc, născut din teama unei primejdii naționale văzută și pipăită, este fățiș în contra oricărei concesiuni în această cestiune; - acesta este un adevăr pe care nu-l va putea tăgădui niciun om care cunoaște bine țara românească. O deslegare a acestei cestiuni ori în ce sens, nu minoritățile o vor putea da, ci majoritățile. Dar oare guvernul crede că națiunea ar fi așa de naivă să nu știe că în astfel de împrejurare, după cum mai ales s'au făcut alegerile majoritatea și guvernul sunt în fond unul și același lucru? Cestiunea israelită este oare o cestiune atât de indiferentă pentru țara aceasta, încât numai prin deosebiri formale de nume, prin subtilități de procedere, să se poată escamota răspunderea deslegării ei? Să nu se amăgească câtuși de puțin capii cârdășiei liberale-cosmopolite. Știe bine țara cine a adus cestiunea evreiască la încordarea gravă de astăzi; știe toată lumea cum s'au făcut alegerile, oricari ar fi afirmațiile retorice ale oamenilor influenței morale și oricare ar fi rezultatul preponderenței brutale a majorităților guvernamentale; oricine știe că majoritățile aduse astfel ca să hotărască de viitorul țării, de existența noastră națională, sunt numai niște trupuri a căror simțire, cuget și voință stau pe banca ministerială, sau mai bine zis o galerie de automați al căror resort mișcător stă sub degetul d-lui I. C. Brătianu. După sentimentul aproape unanim al țării, oricât de mici ar fi concesiunile ce s'ar face cerinței tratatului dela Berlin în cestiunea evreilor, țara va fi nemulțumită, pentru că o concesiune oricât de mică nu va putea rămâne fără rezultate economice mai apropiate sau mai târzii. Cum va fi dar deslegarea acestei cestiuni? Spre mulțumirea Europei și nemulțumirea țării? În fața țării, guvernul și în deosebi atunci d. I. C. Brătianu va fi răspunzător. Fi-va deslegarea, din contra, spre mulțumirea țării și nemulțumirea Europei? Atunci, tocmai fiindcă

s'a dat la o parte dela orice inițiativă, cu scop de a-și salva pentru moment poziția ministerială, guvernul și mai ales d. I. C. Brătianu va fi răspunzător dacă această deslegare ar avea vreo urmarerea pentru țară. În orice caz, cu tertipuri bizantine, guvernul nu poate scăpa de răspunderea ce are și ce trebuie să aibă în deslegarea cestiunii evreilor.

• *

Cu aluzie foarte isteată la acest al doilea caz, al deslegării cestiunii israelite, organul oficios și personal al d-lor Rosetti și Brătianu, în numărul său de azi, conține un articol foarte prețios.

În partea întâia a acestui articol, țara este amenințată, la caz de nesupunere în fața Europei, cu soarta Kedivului din Egipt și cu intervențiunea străină. În a doua parte ca să se mai aurească puțin hapul, se face o paralelă între administrarea financiară a acelui nenorocit prinț și aceea a guvernului conservator. În această parte, după toate blagomaniile financiare obișnuite ale foii radicale, se aduc laude stricte și riguroasei economii, ordinii și probității administrației d-lor Mihălescu-Warzaawsky.

Nu ne interesează deocamdată aceste modeste și candidе afirmații. Ceea ce ne interesează este să punem sub ochii cititorilor următoarele rânduri ale foii oficioase:

Un fapt de cea mai mare însemnătate s'a săvârșit zilele din urmă în domeniul înaltei politice.

Faptul e însemnat din mai multe puncte de vedere: el are o mare gravitate prin el însuși, și apoi e primul de felul său; este o inovațiune în ceea ce privește solidaritatea și acțiunea politică a marilor puteri europene. Acest fapt este răsturnarea Kedivului prin acțiunea directă și colectivă a puterilor.

Pentru prima oară puterile pășesc în colectivitate la un act de o așa gravitate; pentru prima oară ele depun pe domnitorul unui stat, pentru că, după

aprecierea lor, ar fi administrat rău afacerile țării sale, pentru că nu și-a ținut îngajamentele față cu creditorii săi din străinătate, și mai cu seamă pentru că nu s'a supus voinței și ordinilor lor.

Acest act de o suverană nedreptate în ceea ce privește autonomia statelor, dar care-și va găsi poate o compensare în garanțiile ce ar putea oferi colectivitatea europeană, siguranței fiecărui stat în deosebi, trebuie să pună serios pe gânduri mai cu seamă pe țările cele mici.

În acest ocean agitat de felurite furtuni, ce se numește politica generală a Europei, peștii cei mari par în tot momentul dispuși să înghită pe cei mici. Vai de statul cel mic, care va parveni să dispună de o dată pe toate puterile în contră-i, cum a făcut Kedivul ! Vai de el ! dacă în orice împrejurări, nu va avea destulă dibăcie și pevedere spre a dobândi în favoarea-i o parte măcar din cei puternici, cu care să contrabalanseze cealaltă parte !

Evenimentul întâmplat pe țărmii Nilului trebuie să ne facă să cugetăm serios din multe puncte de vedere, mai cu seamă în grelele împrejurări în care ne aflăm astăzi. Luăm act de aceste grave amenințări făcute fără nicio rușine și fără nicio teamă și M. S. Domnitorului, chiar de cătră acei ce sunt singuri vinovați de situația încordată în care ne aflăm. La aceste patriotice, liberale și naționale rânduri ale Românului, nu vom răspunde patronilor săi decât în puține cuvinte.

Dacă sunt atât de iubitori de țară încât să nu admită vreo deosebire între patria noastră și țara Kedivului, între situația României și a Egiptului, atunci să admită cel puțin că între aceste două țări există deosebirea regimului. România este un stat constituțional, și astfel fiind, în ziua când amenințările de azi ale Românului, de cari am luat act, s'ar realiza, în momentul când Europa ar păși ca să aducă la îndeplinire promisiunile triste ce ni le fac patronii foii oficioase, dânsii și numai dânsii ar fi răspunzători de tot ce s'ar urma. Să nu uite d-lor,

că în statele constituționale, de tot ce se 'ntâmplă,
nu plătește Kedivul, ci Vizirul.

Însemnătatea presei

Adesea ori auzi pe unii sceptici, cari nu cred în nimic, cari nu vor să înțeleagă că omenirea are o menire, susținându-ți că invenția tiparului a dat între altele omului și mijlocul de a-și arăta dobitocia și a-și exercita perfidia; că presa liberă este adesea un testimoniu de paupertate intelectuală a unei nații și un document de rele năravuri și rele apucături. Uită însă scepticii să socotească marile avantaje ale presei.

Un exemplu recent le va astupa gura. Iată-l:

Gheorghe Marin, un om modest până alaltăeri, devenit astăzi ilustru, a fost omorât și chinuit, torturat și asasinat de comisarul Crețu.

După ce l-a ucis, comisarul asasin a pus câțiva sbiri de au luat cadavrul și l-au îngropat noaptea.

Ce ar fi devenit nenorocita văduvă și orfanii victimei, dacă nu era, gata la postul său, sentinela neadormită a opiniei publice, presa ?

Din nenorocire pentru Gheorghe Marin și familia, presa a aflat această tragică împrejurare, și cu toată sinceritatea și buna credință de care este capabilă, a dat alarma cu atâta energie încât asasinii au trebuit să bată 'n retragere.

Ei, îngroziți de descoperirea infamiei lor, s'au dus în toată graba la locul unde îngropaseră pe mort, l-au desgropat și i-au dat drumul, amenițându-l însă că dacă va spune cuiva cele întâmplare îl omoară și-l îngroapă iar.

Și astfel, grație glasului puternic al presei, Gheorghe Marin a fost redat familiei sale și societății.

Suntem în dulcele Paștelui; să zicem cu toții: Gheorghe Marin a 'nviat ! - Adevărat a 'nviat !.

Un interview

Aflând prin d. C.C. Dobrescu că d. N. Fleva este bolnav în urma unui discurs de patru ceasuri, reporterul nostru și-a tras repede ghetetele ș'a dat fuga acasă la marele cetățean.

Dăm aici interesantul interview:

Reporterul Moftului Român - Am aflat, domnule și ilustre cetățene, că sunteți bolnav; de ce suferiți ?

Marele cetățean (cu amărăciune) De ce ?... de sugrumarea libertăților publice înscrise în Constituțiune.

Reporterul(încurcat) Bine; dar vedeți d-voastră aș vrea să aflu cauza bolii ?

D. Fleva. N'o pricepi ? Află tânărule, că e legea jandarmeriei, acest groaznic jug pe grumajii poporului; mai este apoi legea clerului, această îngenunchiare silită a preoțimii dinaintea pomenii ministeriale...

Reporterul ... Dar ilustre Cleone... pardon ! cetățene, voiam să știu dacă-mi dați voe să vă rog să-mi spuneți, cam în ce fel s'a declarat boala ?... unde suferiți ?...

D.Fleva. Vai ! În Cameră s'a declarat... când s'a citit legea Maximului. Mă întreb, unde sufăr ?... Mă doare la inimă, tinere, pentru sfâșiarea, zdrobirea... Reporterul ... Un cuvânt ilustre cetățene: cam când poate spera poporul să vă vadă restabilit ? - am vrea să avem onoarea a anunța noi întâi această fericită știre...

D.Fleva. Când mă voi însănătoși ?... Regele știe...

Mă voi însănătoși, tinere, când, sub loviturile cari le va da poporul suveran, care are toate drepturile, ceata asta de ciocoi, de tâlhari, de sugrumători reacționari, cari vor să dărâme

libertățile, cari sunt singura garanție, va cădea în
prăpastia din care ar trebui ca niciodată, dacă
poporul care...

Reporterul (repede)... Salut, ilustre cetățene !

D.Fleva. Curaj, tinere !

Jurnalul nostru

Ce lipsește Moftului

Un vechi și bun prietin din Iași, de sentimentele căruia ne-am putut îndoi, pe nedrept, un moment, dar în judecata căruia am avut totdeauna o egală și nestrămutată încredere, ne-a făcut zilele acestea nespusa plăcere să ne viziteze biurourile (sic !) de redacție.

După ceremonialul de rigoare în așa împrejurări (când ai venit ? când pleci ? etc.), neapărat pe un om de a cărui inteligență avem atâta stimă, trebuia numaidecât să-l întrebăm ce părere are despre Moftul.

Întreprinderile intelectuale se deosebesc de cele comerciale prin aceea că, pe cînd acestea țin la sufragele mulțimii amatorilor, cele d'întâi se interesează de sufragele unui număr mult mai restrâns. Moftul fiind o întreprindere mixtă, și intelectuală și comercială, ține prin urmare la unele și la altele.

Să nu se supere mulțimea imensă a cititorilor noștri dacă suntem sinceri și le spunem că, după succesul material pe care ni-l asigură totalitatea lor, noi mai suspinăm încă după aprobarea deosibită a câtorva inși anume - puțini, din nenorocire, dar dintre aceștia dumneata, care citești acum aceste rânduri, desigur faci parte.

Amicul acesta ține, după părerea noastră și a tutulor cari au norocul să-l cunoască bine, un loc de onoare între acei câțiva, și iată pentru ce ne-am grăbit să-i punem întrebarea: ce zici de Moftul ? E pe de altă parte un om foarte franc, mai ales cu noi, așa de vechi și buni prietini, deprinși a ne spune pe față adevărul, tocmai pentru că voim să nu încapă între noi o clipă de îndoială despre stima ce ne datorăm ca bărbați cu mintea deplină - micile

adulațiuni și complimente cu mari rezerve mentale sunt proprii iezuitismului feminin (- Ah ! ma chère belle, comme vous êtes resplendissante aujourd'hui, on dirait une rose ! - și peste câteva minute - A propos, j'ai rencontré tout à l'heure la Ioneasca: elle était atroce; elle avait une mine, ma parole d'honneur !...).

Spre marea noastră onoare, răspunsul inteligentului nostru amic a fost cât se poate de favorabil nouă.

– Mai întâi, ce gândești de direcția noastră ? – Mi se pare sănătoasă și n'aș exagera dacă aș zice chiar patriotică... – Vrei să glumești ?... am zis noi, care cunoaștem curentul fals, ce voesc unii răuvoitori sau nepricepători să-l facă în opinia publică asupra unei închipuite lipse de patriotism din parte-ne. – Nu glumesc deloc: în materie de spanac, ironia și gluma sunt niște sterilizatoare eminente; pe unde trec ele, spanacul nu mai crește, sau în orice caz nu progresează prea mult. În timpul din urmă, prețioasa legumă a luat în adevăr o extensiune colosală. Câmpul publicității avea nevoie numaidecât de plivit. – Și cum îți pare că ne facem datoria ? E bun Moftul ? – Da, Moftul e cât se poate de bun). Aveți adesea spirit, aveți ironia ușoară, caricaturile destul de picante, proza destul de limpede, versurile destul de obscure... aveți tot. Un singur lucru vă lipsește... și e păcat. - Ce ? am întrebat noi, îngrijați de tonul trist al ultimelor cuvinte. – Nu vă spun. – Mă rog... – Nu, căci v'aș mâhni... vă lipsește ceva, dacă l-ați avea și pe acela ceva...

Am stăruit mult de amicul nostru să ne spună acel ceva; i-am promis ca vom avea tăria, în urma atâtor răspunsuri plăcute, să auzim și unul neplăcut - vai ! trebuie să fie cineva filosof și să știe că viața aceasta nu e decât o pânză lungă, un fir alb și unul negru, adesea mai multe negre ! - el a sfârșit prin a ceda pe jumătate. – Voi spune; însă niciunuia din personalul redacției... voi spune numai

administratorului.

Și aplecându-se la urechia numitului, bunul nostru amic șopti așa de încet încât să putem auzi și noi: -Sub-ven-ți-e ! – În adevăr, ziserăm noi mârniți.

Subvenție... asta ne lipsește.

A ! suntem, în adevăr, oameni fără noroc: un singur moft trebuia să n'aibă subvenție în țara asta, și acela s'a nimerit să fie tocmai al nostru !

Reacționarii neprevăzători

Ca să se vadă cât este de deșuchiat și neprevăzător acest guvern, pe lângă că este reacționar, n'avem decât să ne gândim la purtarea sa față cu presa și serviciul sanitar.

Când găsește regimul ciocoilor vreme să lovească în ziare, să pună piedici opiniunilor, să persecute pe cei mai valoroși ziariști și să voiască a suprima gazetele ?

Când ?... când, tot din cauza neglijenței și neprevăderii lui, avem dincolo de hotare holera !

Trebue să fi pierdut acești oameni cea din urmă doză de bun simț ca să lucreze astfel.

Sub ce regim trăim!

O probă nouă de destrăbălarea în care a ajuns administrația sub acest regim ne-o aduc foile opoziției. De necrezut, dar adevărat. Ar gândi cineva că ne aflăm într'o țară barbară. Judece oricine.

Doamnei Eufrosina Catargiu, soția d-lui Lascăr Catargiu, primul consilier al M. Sale Regelui Carol I, care rămâne surd la repetițiile plângeri ale Națiunii, lăsând astfel reacțiunea să sape cât mai adânc un abiz între Coroană și Națiune, i s'a furat pe calea ferată un geamantan.

Stăm bine de tot !... Acu închipuiască-și oricine. Dacă bagajul soției primului ministru, care stă la putere prin voința regală, este expus la așa accidente, ce trebuie să sufere pe căile noastre ferate bagajele damelor din opoziție, și mai ales ale republicanelor ?

Inovațiune

Moftul artificial

Primim dela un vechiu moftangiu român, un bărbat de spirit, când îl are, și nu prost, pentru că știe când nu-l are, scrisoarea de mai jos, căreia ne grăbim a-i da loc cu bucurie în coloanele noastre. Este o ploaie binefăcătoare peste spanacul din brazdele noastre, care începuse a se cam prea ofili, precum s'a observat la stațiunile meteorologice dela chioșcurile de pe bulevard. Iată:

Iubiți Moftangii,

Văzând în foaia voastră de spanac că vă aflați pe cale de a isprăvi zeama din lămâia care v'a crescut între umeri;

Văzând pericolul la care s'ar expune societatea română prin lipsa eventuală a acestei foi, căci, cum am zis, zeama de lămâie fiind pe sfârșite, Moftangiria voastră e amenințată de pieire,

M-am gândit să vă viu în ajutor, și nici una nici două, fiindcă în acest fin de siècle toate sunt artificiale, m'am socotit să vă îndemn ca de azi înainte să stoarceți lămâi artificiale, adică să luați dela băcănie ce lipsește la academie, să întrebuințați dar sare de lămâie.

Cu acest chip o să aveți și lămâie și sare, și Moftul Român va deveni un Moft artificial, adică Moft fin de Siècle.

Dar o să-mi ziceți sau or să-mi zică alții mai moftangii ca dv. (lucru ce eu crez că n'o să se găsească): ȚBine, nene, toate sunt bune, înțeleg vin artificial, pâine artificială, ou artificial, pui artificial, cloșcă artificială - dar Moftartificial, cum are să fie ? Ce ? e destul să te faci că strănuți ca să și miroasă ? - Ei bine, amicii mei, nimic mai adevărat ! nimic mai natural ca moftul artificial !

Uitați-vă, de pildă, la guvernul român. Credeți

că e guvern natural ?... al națiunii ?... din națiune ?... Ferească Dumnezeu. E un guvern artificial ! !

Întrebați presa independentă, de exemplu Republica Domniei pământene, despre aceasta; ea vă va da următoarele probe:

Să luăm pe d. P. P. Carp. Ce credeți, că e natural ? De loc... Dacă ar fi om ca toți oamenii, natural, nu s'ar uita printr'un ochiu ca să vadă mai prost decât cu doi... n'ar avea monoclu; prin urmare iată un moftangiu artificial. Luați-i monoclul, va rămâne om ca toți oamenii, și nu ar fi bun la nimic.

Să trecem la Tache... Ce credeți că e natural ? Nicidecum. Vine în Cameră cu o prostie, pardon, cu un proiect; opoziția îl înhață, îi dă pantalonii'n jos și trage-i. Și credeți că cu asta s'a isprăvit ? Aș ! Tache încalță alți pantaloni și vine, pardon, iar cu proiectul din nou. Iată dar un moftangiu artificial. Dacă n'ar avea șapte pantaloni, el ar fi un om natural, și n'ar fi bun de nimic...

Să trecem la coconu Lascăr... dar acesta când a fost vreodată natural ? E moftangiul cel mai artificial; căci ne întrebăm: când a spus adevărul ? când era contra fortificațiilor sau când este pentru legea Maximului ? Credeți poate pe Lahovari că e un moftangiu român natural ? Ferească D-zeu. Lahovăreștii sau Lahovarietățile, cari sunt pe cale de a funda, un teatru, zice Claymoor, o dinastie, zicem noi, când dintre ei se va naște un cap încoronat, sunt greci, prin urmare dându-se de români sunt artificiali.

Despre Ghermanis, nu mai vorbim, căci nu ne place să ne copiăm. Atâta numai avem de zis că acest grec reacționar are, din același tată și aceeași mamă, un frate român liberal, pe care l-a ales Națiunea în luptă cu Reacțiunea la Giurgiu, deputat. Așa că acu e încurcătură: Menelas e moftangiu artificial român și Efrem moftangiu artificial grec.

Șcl. Șcl.

Cred că v'ați săturat de exemple citate din

Republica Domniei pământeneși nu veți ezita a
cumpăra câteva kilograme de sare de lămâie.
Dacă mai stați la îndoială, întrebați și pe dr. Babeș:
și apa cotidiană e artificială; de ce n'ar fi și gazeta,
pâinea cotidiană, tot astfel ?

Băcănie ! băcănie ! Sare de lămâie și piatră
acără... Și virginitate poți avea azi artificială !
Artificialitate și iar artificialitate !
Trăiască dar mofturile artificiale !

Iarăși promisia D-lui Fleava

Se zice că d. N. Fleva, cu toate promisiile d-sale în privința libertăților alegerilor, ar fi comis iarăși un act care denotă cât de puțin sincere erau acele promisiuni și cât de naivi au fost aceia cari le-au acordat oarecare încredere. În adevăr, ni se spune că ministrul de interne ar fi dat afară din serviciu pe un vechiu rânduș al d-sale, sub ridicolul și meschinul pretext că acel nenorocit, bănuț de a avea principii conservatoare, ar fi furat din tainul cailor cantități însemnate de ovăz pe care-l dăruia unui cârciumar coreligionar politic, în schimbul unor tratații care i le făcea acesta.

Frumoase alegeri libere ne așteaptă !

Principii și vaccină

Lunile trecute, județele de jos ale Olteniei, o parte a județului Oltul și întreg județul Teleorman au fost bântuite, acesta din urmă într'un mod înfiorător, de epidemia variolei. Astăzi încă, deși răul merge descrescând, mulțumită măsurilor energice pe care le-a desfășurat serviciul sanitar, nenorocitele populațiuni dela țară dau o mortalitate extraordinară din cauza flagelului.

Alarmat de această stare nenorocită de lucruri, serviciul sanitar central a pornit inspecțiuni peste inspecțiuni, și ce a descoperit până în sfârșit ? că în județul Teleorman, mai cu seamă, de vreo 17-18 ani niciodată nu s'a aplicat regulamentul pentru vaccinare; că rapoartele serviciului sanitar local în privința numărului vaccinărilor erau toate arbitrare și prin urmare fictive; că cifrele arătate, privitor la numărul copiilor vaccinați, nu erau decât închipuite de către acei ce erau datori să execute vaccinarea.

Aproape douăzeci de ani prin urmare nu s'au vaccinat în Teleorman nici 5 la sută din câți se declarau de serviciul respectiv ca atari. Așa, se înțelege dela sine ce favorabil teren a găsit epidemia; firește că succesul strălucit al variolei era mai dinainte garantat de onesta activitate a serviciului medical public.

Dar, va zice cineva, oamenii prepuși la serviciul medical din localitate au fost niște criminali când au mințit astfel, căci, din neîndeplinirea datoriei lor, din minciunile oficiale cu care ascundeau aceea abatere a lor, a rezultat pieirea atâtor copilași, mai fericiți poate aceia chiar, decât cei ce scăpând de moarte au rămas infirmi, orbi, surzi, tâmpi ! Dar ar trebui o pedeapsă exemplară pentru acei ce au cauzat atâta rău ! Și ce făceau dacă nu se

ocupau cu datoria lor, acei oameni ? Pentru ce, în ce scop au desăvârșit ei această infamie contra vieții atâtor nenorocite familii ? Până aici ! zicem noi. Cum e poate astfel acuza niște oameni nevinovați. Cum ? ce făceau ? Făceau politică și mi se pare că aceasta este datoria cea mai de căpetenie a unui cetățean. Și înainte de a fi doctor, felcer, vaccinator, cineva e cetățean.

Se știe că Teleormanul este județul în care luptele politice sunt conduse de unii din cei mai aprigi și mai intransigenți bărbați politici; este de ajuns să pomenim numele onor. d. Kirițescu sau Kirișopolu - căci până acuma Academia nu a fixat ortografia acestui nume ilustru. Poftim, în mijlocul unor lupte de principii, de te mai ocupă cu detalii ca acestea, salubritate, igienă, vaccinare și altele, căci se știe că spiritele politice superioare neglijează detaliile; astfel de spirite îmbățișează numai generalitățile și astfel sunt obligate să cultive nu vaccina, ci principiile.

Presupunem că toți copiii - care au pierit de atâția ani - al căror nume nu se poate știi, și nici nu trebuie să-l știm, pentru că iar am cădea în detalii, - presupunem zic că ar fi trăit, sau alții n'ar fi orbit; ce fel de viață ar fi fost aceea ? ce fel de cetățeni ar fi fost ei fără conștiința drepturilor lor politice, fără înțelegerea instituțiilor pe cari și le-a dat națiunea, într'un cuvânt fără principii ? Ar fi vegetat, ar fi trăit ca robii, nu ca oameni liberi; alții ar fi văzut; dar oare vede omul fără lumina inteligenței și a conștiinței de cetățean ? Ar fi fost vaccinați, dar n'ar fi avut principii, și știut este astăzi că un om fără principii, o națiune fără principii, este, cum să zic ? - în fine este rău, este o nenorocire pe lângă care toate variiolele din lume nu s'ar putea compara.

Să lăsăm dar micile detalii, și să căutăm a avea principii. Principiile mai întâi ! apoi, vine variola și apoi vaccina. Și în adevăr după atâta calamitate, județul Teleorman, tare în principii, a primit în fine

dela serviciul sanitar superior o întreagă brigadă de vaccinatori, care, după afirmația onor. șef. dr. Felix, a și făcut în trei săptămâni până azi vreo 26.000 (citește douăzeci și șase de mii) de vaccinări.

S'a constatat se'nțelege prealabil dacă micii și marii cetățeni aveau principii, pentru că vaccina, cum am zis, nu poate trece înaintea principiilor.

Linia ferată Ploiești - Predeal

Cestiunea revizuirii art. 7, în stadiul de încordare la care a ajuns, ne absoarbe toată atenția, așa încât de la o vreme încoace și publicul și presa trec cu vederea orice alte întrebări de interes general, oricât ar fi aminteri de importante în sinele. Astfel vedem că de mult încă nu se mai gândește nimini la cestiunea construirii căii ferate a Statului Ploiești-Predeal, care cu toate astea merită o deosibită atențiune. Linia aceasta, ca mai toate întreprinderile noastre publice, are o istorie nenorocită, pe care nu avem nevoie a o amănunți aici, deoarece e știută de toți. Contractul concesiunii construirii liniei Ploiești-Predeal a fost odată reziliat, din cauză că concesionarul de atunci nu s-a ținut de mai multe îngajamente de căpetenie stipulate în caetul de însărcinări. Un alt concesionar a luat sarcina terminării liniei și lucrările au urmat înainte. Linia nu e încă terminată, precum se știe, în partea din valea Prahovei: însă funcționează din Ploiești până în Câmpina și din Sinaia până în Predeal.

Din izvor sigur, aflăm astăzi mai multe lucruri destul de grave în privința construirii liniei pe valea Prahovei și în privința materialului mișcător în genere. Pe valea Prahovei trebuesc a se face lucrări de apărare în contra puterii râului. Concesionarul de mai nainte a ajuns la rezilierea contractului tocmai din pricina acelor lucrări, pe cari odată le-a luat apa, de unde a rezultat întârzierea termenului de construire și niște pagube sdruncinătoare pentru dânsul, așa încât n'a mai putut continua la desăvârșirea lucrării. Asupra lucrărilor celor nouă de apărare, executate sub noua concesiune, o persoană competentă ne spune că dânsle sunt aproape tot așa de slabe ca și cele

d'întâi. Materialul din care sunt clădite e de o calitate ordinară, și executarea lucrării lasă mult de dorit. O năvălire răpede a apei va cauza dacă nu o complectă distrugere a tuturilor, cel puțin în parte stricăciuni și pagube însemnate. Aceea ce e și mai trist este că, după cum ni se relatează, diferitele comisiuni, însărcinate de guvern cu examinarea acelor lucrări, par dispuse a aproba acele lucrări, cari, deși mai prejos de condițiunile impuse concesiunii, și prin urmare neacceptabile, au să treacă de bune și Statul le va primi ca atari. Se mai zice, - și, deși sub rezervă, ne credem datori a înregistra și acest zgomot - că numitele comisiuni sunt compuse din persoane cari au fost însărcinate și cu deosebite expertize în daraverile concesiunii. Asupra acestui punct, nu putem dar atrage îndestul atenția locurilor competente. Afară de aceasta, în privința materialului mișcător, nu avem informații mai bune. Vagoanele sunt construite altfel decât tipurile date prin caetul de însărcinări, altfel, adică mult mai rău. Fierăria este subțire, de proastă calitate, rău lucrată și prin urmare foarte puțin trainică. Lemnăria este în parte verde și în parte veche și putredă; în genere fiind rău încheiată, se scorojește și se strâmbează. Toată spoiala lucrului pe din afară nu poate amăgi un ochi care-și dă osteneala să se uite mai d'aproape. Scoabele dela încheieturi, bătute în lemn vechiu, încep a se mișca în găurile lor, pentru că lemnul se macină la fiecă sguđuitură cât de slabă. Între control și concesiune s'a ivit de multe ori neînțelegeri în această privință, însă nicio îndreptare a răului n'a rezultat din acestea.

Ne mărginim din parte-ne să semnalăm cele ce ni se relatează în privința liniei ferate Ploești-Predeal, rezervându-ne, asupra celor două puncte, arătate mai sus și asupra altora încă, a reveni cu amănunte anumite și cu date precise. Până atunci, noi exprimăm teama că radicalii nu-și vor fi uitat

deprinderile, și că ne pregătesc un nou scandal á la Strousberg.

10 Mai 1897

Ziua de 24 Ianuarie și cea de 10 Mai sunt cele două mari sărbători naționale. Ele amintesc punctele culminante ale istoriei noastre contemporane, care strălucesc cu atât mai puternic, cu cât, dindărătul lor, înspre trecut, se-ndesește negura atâtor vicisitudini seculare.

În mai puțin de patruzeci de ani, două țări surori, unite în fine, după o despărțire de veacuri, constituind un stat, își recapătă neatârarea, se proclamă regat și devine una dintre garanțiile de ordine și de pace în orientul Europei.

Fără-ndoială, succesele politice, dezvoltarea economică, progresul nostru în general se datoresc tuturor forțelor poporului nostru. Acei ce au voit să facă din acest progres o legendă particulară, a unui singur partid politic, au fost niște șarlatani. Fără-ndoială că tot ce țara noastră a realizat ca propășire și morală și materială este datorit țării întregi; dar e tot așa de adevărat că nu puțin a contribuit la realizarea acestui bine concursul superioarei inteligențe, prudenței totdeauna deștepte, înaltei dibăcii politice a Regelui Carol I.

În mijlocul frumoasei parade de astăzi, e bine să amintim că acum douăzeci și șase de ani și două luni, exact, partidul politic care a tins mereu, de la o vreme, să-și facă din progresul țării noastre, o legendă particulară, hotărâse izgonirea tânărului prinț Carol I de pe tronul României, după de-abia cinci ani de domnie.

În noaptea de 10-11 martie '71, fiind prim-ministru răposatul Ioan Ghica, iar prefect de poliție Simeon Mihăilescu, prințul Carol I, obosit de agitațiile antidinastice ale partidului căruia îi încredințase cârma afacerilor publice, se pregătea să părăsească tronul și să plece.

Și ar fi plecat... Dar a venit atunci un bărbat politic lângă Majestatea Sa, și i-a spus cu hotărâre:

„Majestatea Ta, ai o legătură cu țara aceasta cu mult prea serioasă ca să o rupi într-un moment de oboseală și de dezgust. Țara aceasta mai are încă elemente sănătoase și cuminți, pe lângă elementele tulburătoare și smintite care vor s-o arunce la fiecare cinci ani în aventuri nebunești. Majestatea Ta, trebuie să rămâi !”

Și Majestatea Sa a rămas... Omul care vorbise astfel Majestății Sale era L. Catargiu.

Astăzi la 10 Mai 1897, ne întrebăm: ce s-ar fi întâmplat dacă scopurile și dorința agitatorilor s-ar fi realizat la 10 martie '71 ?

Desigur nimeni nu o poate spune. Dacă istoria lucrurilor întâmplate este așa de îndoioasă adesea, și, din nenorocire, adesea este așa de ușor uitată, desigur că istoria lucrurilor ce a fost să nu se întâmple, e cu atât mai greu de închipuit și nici nu trebuie să ne gândim la dânsa.

Fără a uita istoria celor întâmplate, mulțumim norocului că n-a lăsat să se întâmple altceva, și, ca Partid Conservator, care am ajutat la opera acestui noroc, salutăm din toată inima pe Majestatea Sa Regele Carol I, cu toată dragostea și respectul ce se cuvin unui suveran brav și înțelept.

À la Don Ranudo de Colibrados

Ziarul vechilor conservatori face în numărul său de ieri o meditațiune foarte hazlie asupra rezultatelor primului scrutin în Franța. În esență, meditațiunea României este cam aceasta: întâi, în Franța guvernul a respectat libertatea alegerilor, în țara noastră guvernul liberal național nu le respectă: al doilea, în Franța, în Belgia, în Englitera partidele liberale au pierdut încrederea publică și prin urmare partidele conservatoare au câpătat-o; la noi asemenea, atâta numai că guvernul nerespectând libertatea alegerilor nu lasă să se îndeplinească și în țara noastră același fenomen, adică venirea conservatorilor la putere.

Să ni se îngăduie a face asupra acestor două puncte oarecare mici observațiuni.

Asupra punctului întâi puține am mai avea de zis după câte am spus în această privință alte dăți. Este un colosal moft politic tânguiala veșnică, că alegerile nu au fost libere; e cel mai gogonat neadevăr că s-a atins de către guvern libertatea votului. Alegerile s-au efectuat cu pace și în cea mai mare liniște și ordine.

Alegerile viitoare se vor face tot așa, cu vot secret; n-au decât să meargă atunci conservatorii și să se aleagă în majoritate; dacă așa de mult contează dânșii pe opinia publică, dacă în adevăr, cum zic, guvernul acesta a pierdut încrederea țării și dânșii au câpătat-o, atunci ce mai vorbă lungă degeaba ! Că alegerile viitoare guvernul acesta are să aibă minoritate, conservatorii au să aibă majoritate și visul s-a realizat. Până atunci nu-i chip să ne înțelegem cu d-nii conservatori la vorbă. Pentru că ce vor dumnealor ? Nici mai mult nici mai puțin decât ca să se ia la serios tânguiriile d-lor, să cadă guvernul așa fără altă cauză decât numai

aceea că conservatorii afirmă cum că el nu se mai bucură de încrederea țării.

Ceea ce putem să afirmăm de pe acum vechilor conservatori și consorțiului dumnealor este asta: dacă și la alegerile viitoare se vor abține, supărați ca văcarul pe sat, atunci vor dovedi că toate afirmațiile dumnealor în privința sentimentelor ultra favorabile de care se bucură în opinia publică, au fost niște mofturi ce n-ar mai trebui repetate pe o altă perioadă de patru ani, căci atunci d-lor ar semăna foarte cu tipul caraghios din farsă, care crede, că dacă o avea el noroc, apoi câștigă la loterie și fără bilet.

Atât mai avem de repetat asupra afirmării vechilor conservatori, (al căror trecut ca partid de guvernământ în materie electorală e atâta de faimos), cum că alegerile sub guvernul național-liberal n-ar fi fost libere.

În privința mângâierii ce și-o fac cum că vântul ar bate în toată Europa la conservatori, — și că ar fi chemați și dumnealor, chip și seamă tot conservatori, de fatalitatea împrejurărilor să vie la putere, — și în privința alăturării și potrivirii ce o fac între partidele conservatoare din Franța și Anglittera cu partidul dumnealor, avem de observat că această mângâiere și această alăturare și potrivire sunt de-a dreptul ridicole, ridicole până la a inspira milă.

Auzi dumneata hal de comparație !

Prinții, lorzii, ducii, pairii, marchizii, conții, blazonați toți de pe vremile întâielor războaie contra necredincioșilor pentru cucerirea Sfântului Mormânt, ramuri a căror tulpină a fost înfiptă în pământ cu blagoslovenia lui Petre Ermitul, — ca corp politic, întemeiat pe tradiția străveche națională, au un corelativ în țara românească ! și unde e acel corelativ ? Unde să fie ? La Clubul Mandi !

Blazoane ? Sunt la club destule: rigi, dame și fanți. Trăsuri cu roate roșii, verzi și galbene, livrele

cu galoane late à la Don Ranudo de Colibrados, sunt asemenea.

Partidele conservatoare în statele vechi reprezintă agregațiuni de interese sociale, economice și politice, adunate în jurul unui sâmbure puternic, aristocrația, vestigiu al vechii nobilimi feudale. Ele au o programă hotărâtă, clară și cunoscută, care se rezumă foarte ușor în câteva cuvinte: apărarea tradițiilor vechi contra curentelor moderne democratice, la nevoie chiar concilierea acelor tradiții cu aceste curente. Astfel, conservatorii Franței au între alte puncte în programa lor, apărarea tradiției de indisolubilitate a familiei, pe care curentul modern a dărâmat-o, apărarea bisericii catolice contra curentului provocat de științele pozitive moderne, în orice caz concilierea ei cu acest curent, bazată pe îngăduirea reciprocă și posibilă între sentimentul religios și convingerea științifică.

La noi însă ? Vestigii feudale ? Aristocrație ? Tradiții bătrâne ? Când ? De unde ? Cum ?

Nu cumva archontologia grecească ar fi tulpina unei aristocrații feudale românești ? Nu cumva avocații ieșiți de ieri de alaltăieri, copii de obscure familii din popor, chemate la viața publică, dintr-o complectă nulitate politică de drept, prin mișcarea de la 1848, au luat la serios că sunt nobili de viță pentru că, având noroc la daraveri, le-a dat mâna să-și vopsească frumos o trăsură și să-i lipească la spate un blazon de operetă ?

Lordul Salisbury și nu știu care boieraș din mamă româncă și tată grec, fost arendaș mânăstiresc pe vremuri, tot una sunt. Ducele d'Aumale ori mai știm noi care prinț, cusut numai în scuturi și floroane medievale, și domnul cutare de la noi, fecior de preot pravoslavnic, românaș cinstit, cu barba lui, cu anteriul lui, cu potcapul lui, cu căldărușa lui regulat la zi întâi, om din popor get-beget — tot o apă: conservator prințul ori ducele, conservator și băiatul lui taica părintele.

Apără lordul, prințul, tradițiile, combate pe liberali și-i biruie: e neapărată consecința să le vie apa la moară și conservatorilor de la noi; că și ei luptă contra spiritului modern, contra ideilor subversive ale științei prea înaintate, contra curentului democratic, spre apărarea tradițiilor străvechi.

Tradiții străvechi de clasă în societatea actuală română ! Apoi de ! Poate cineva vorbi serios cu Don Ranudo de Colibrados !

Alt toast

Părinte! Sunt mulțumit în sufletul meu că văd un preot românesc, vorbind ca un preot european; sunt mulțumit din suflet. Eu știu ce rol are biserica în lumea aceasta, și văd în d-voastră că biserica noastră, grație legii lui Take Ionescu, grație poporului acestuia a ajuns să aibă reprezentanți așa de onorabili ca Sfinția Voastră.

Sunt copil al Ploieștilor și mi-am făcut instrucțiunea cu slovă popească, în curtea bisericii Sf. Gheorghe, am tocat la biserică și am tras clopotele cu dragoste. Prima slovă care am învățat-o a fost cu dascălul de la biserica Sf. Gheorghe. Încât, părinte, prin cuvintele Sfinției Voastre ați pătruns până în suflet pe un bătrân de cincizeci de ani, ați atins cele mai adânci coarde ale sufletului meu, atât de mult încât îmi face onoarea ca să vă auz. Vă mulțumesc pentru dragostea și speranța pe care ați sădit-o în sufletul meu, că națiunea aceasta are încă organe de viață și de progres, nu cum cred unii că trebuie să fie sub epitropie pentru vecii vecilor.

Și acum să-mi iertați, după solemnele vorbe care le spusei, să termin făcând o mică digresiune.

Pe Take Ionescu îl cunoaște lumea ca orator; îl cunosc și eu ca orator și om cu cultură juridică. Eu îl cunosc însă pe calea aceasta mai puțin.

Îl cunoaște lumea ca om de politică externă. Eu am putut să-l cunosc în Berlin. El a venit în Berlin ca să dea mâna cu împăratul. Vă mărturisesc că mi-a fost foarte frică să dau mâna cu el (ilaritate). M-am dus la hotel, dar la hotel era o mulțime de jandarmi. Întreb: de ce ? Mi s-a spus: e aci d-l ministru Take Ionescu. Atunci mi-am zis: nu mă bag cu asemenea mărimi (aplauze, ilaritate). Îl prind eu în Țara Românească (aplauze prelungite,

ilaritate). A început lupta. Unii l-au acuzat că a făcut loteria. El zice că nu a făcut-o. Îl cred, pentru că au făcut-o alții. L-au acuzat de conversiune. El se laudă cu dânsa. Nu mă pricep la finanțe (mare ilaritate).

Dar e un lucru la finanțe la care mă pricep: a făcut o emisiune de gologani și emisiunea veche a retras-o din circulație. Adică înțelegeți d-voastră (aplauze, mare ilaritate).

Dar gologani peste gologani este o avere și atunci și-a zis: ce dracu, trebuie să-i dau câtva timp ca să se retragă din circulație vechea emisiune; și i-a dat trei luni, și i-a mai dat trei luni și în definitiv s-a retras. D-le șef, îți urez ca în cât mai scurt timp să scoți gologanii din circulație (mare ilaritate). Să isprăvim odată cu dublul sistem, în care pot să se amestece și gologanii bulgărești și chiar de la Papa de la Roma. Încă o dată: să-ți trăiască noua emisiune, pentru prosperitatea economică și intelectuală a țării (aplauze furtunoase, mare ilaritate).

Calea agitărilor

Alegerea birourilor definitive ale celor două adunări s'a făcut. La Senat s'a ales prezident d. C. Bozianu cu 33 voturi contra 23, la Cameră d. C.A. Rosetti cu 71 contra 42. Amândouă aceste alegeri ne dau aproximativ raportul voturilor de care guvernul ar putea dispune în chestiunea revizuirii. Guvernul are majoritatea absolută în amândouă corpurile legiuitoare; prin urmare, până la deschiderea chestiunii israelite, poziția lui este asigurată. Care va fi însă poziția guvernului roșu când se va pune pe tapet această chestiune ? Și mai întâi de toate cine o va pune ?

După toate probabilitățile, guvernul nu are nici în Senat nici în Cameră două treimi, cari i-ar trebui pentru rezolvarea într'un sens sau în altul a chestiunii art. 7. Multe glasuri nu-i lipsesc, însă câte-i lipsesc nu le poate avea cu nici un preț, de oarece guvernul până astăzi s'a abținut de la rostirea unei păreri oarecare în chestiunea israelită.

Este cu puțință ca guvernul acesta, care posedază toate datele și elementele necesare în chestiunea israelită, care știe mai mult decât oricine, sau care mai bine zicând știe singur, cum stau dispozițiile puterilor străine în privința aceasta, să nu aibă și dânsul o părere hotărâtă în această chestiune ? Care este această părere, care este, după părerea acestui guvern, limita concesiunilor ce s'ar putea face cerințelor manifestate prin tractatul de la Berlin, precum zice mesajul de deschidere ? Nu știe până acum nimeni. Guvernul nu numai s'a pronunțat în nici un sens, dar încă ar voi ca să se pronunțe mai întâi adunările și în deosebi minoritatea. Să vedem. O părere oarecare trebuie să aibă guvernul, măcar că nu o dă pe față Dacă părerea guvernului este în acord cu sentimentul

țării întru cât privește limita concesiunilor, atunci nu se poate explica pentru ce guvernul, sau dacă nu guvernul, cel puțin organele partidului său nu vin să spună curat: aceasta este părerea noastră în privința art. 7 ? Ce nevoie au oamenii reclamei patriotice, mai ales astăzi când popularitatea le este zdruncinată din temelii, să tăinuiască o părere care le-ar reîntemeia această popularitate ?

Dacă însă guvernul are o părere contrară sentimentului public, și dacă dela această părere este angajat, față nu știm cu cine, d'a nu se abate, atunci cum crede că o va scoate la capăt neavând două treimi în adunările de revizuire ?

Printr'un fel de comunicat dat în vremea alegerilor, precum și prin mesajul de deschidere a Camerelor, guvernul a arătat că nu a prejudecat întru nimic rezolvarea cestiunii israelite. Aceasta nu avea guvernul nevoie să ne-o spună, afară numai dacă nu voia să ne asigure că dânsul n'a luat față cu cineva vr'o anume hotărâre în acea privință, căci a prejudica într'o cestiune, va să zică a lua o hotărâre mai înainte de a asculta și alte păreri în drept a se rosti. Nimeni, mai ales acum, când voturile din ambele corpuri s'au cam cântărit, nu ar avea să se teamă de primejdia unei hotărâri neștrămutate a guvernului roșu convenită cine știe cu cine, — nimeni, decât numai însuși guvernul și partidul său. Nu e vorba prin urmare de prejudicare și hotărâre, e vorba de o părere, de un punct de plecare. Guvernul acesta are un partid, are chiar majoritatea în adunări; el este prin urmare dator mai înainte de toți de a veni și a-și arăta părerea, printr'un proiect în regulă, pe lângă care să caute dacă va putea să-și alieze două treimi ale Camerelor. De când s'a ridicat pentru întâia oară cestiunea israelită, partidul roșu n'a încetat un singur moment de a striga că partidele, lăsând d'o parte urile și pasiunile lor, trebuie să fie unite într'o cestiune care atinge nația întreagă. Alaltăieri, d. C.A. Rosetti, ales prezident al Camerei cu 71

voturi contra a 42, ocupându-și jețul, a chemat iarăși pe toate partidele la înfrățire și la unire, pentru scopul lăudabil de a câștiga admirația Europei.

Lăsând d'o parte a mai întreba ce a făcut guvernul și partidul roșu pentru a înlesni această unire; lăsând d'o parte a mai cerceta dacă procederea brutală a majorității roșie din Cameră și Senat, cu ocazia verificării titlurilor, este de natură a îndemna la unire cu dânsa pe minoritate, — întrebăm: voiți unire în privința cestiunii israelite ? unire — pe ce temeiul ? Arătați-ne temeiul pe care să se facă această unire, punctul ei de plecare. După cum se face apelul la înfrățirea partidelor, așa vag și fără enunțarea unui temeiul, unirea nu se poate înțelege a fi decât platonice, teoretică; ei bine această unire într-o câtva s'ar presupune că există. Dar nu este vorba de asemenea lucru, este vorba de o unire de aplicare, care să ne ducă la o soluțiune practică a cestiunii. Partidul și guvernul roșu, neavând cele două treimi pentru revizuire, și având totuși majoritatea necesară existenței ministeriale, propun unirea; arată-și părerea, intențiile ce au în privința unei soluțiuni practice, pentru ca minoritățile să vadă dacă poate fi sau nu vorba de unire. În amândouă Camerele, pe băncile minorității stau foștii miniștri conservatori, dați acum trei ani judecății de dd. Misail, Pătărlăgeanu și alții (vezi catalogul menajeriei). Aceiași oameni cari i-au dat acum trei ani în judecată pentru ca apoi să-i ierte fără să-i judece, îi cheamă pe foștii miniștri conservatori la înfrățire, la unire, spre a face împreună admirația Europei, după cum zice d. C.A. Rosetti. Foarte bine, conservatorii nu au nici o ură, nici o patimă contra purtării nebunești ce au avut radicalii față cu dânsii; afară de asta admirația Europei este un lucru foarte frumos și măgulitor pentru o țară mică și tânără cum este a noastră; însă — pentru ca unirea să se poată face, rămâne a afla minoritatea

de la d. C. A. Rosetti ce înțelege d-lui prin aceste două cuvinte admirația Europei ? cât costă această slăbiciune a onor. prezident ?

D. C.A. Rosetti a umblat în lunile trecute prin tot apusul european, unde, după cât știm, numai admirație nu prea i s'a acordat. D-sa este mai bine decât oricare dintre bărbații noștri politici în poziție a-și fi făcut o idee despre prețul admirației europene, adică despre limita concesiunilor ce suntem chemați a face cerințelor tractatului. Arate-și părerea deslușit și limpede, și apelul d-sale la înfrățire și unire poate să aibă efectul, pe care până acuma nu l-a avut.

În scurtă vorbă, minoritățile din Camere nu trebuiesc și nu pot să arate o părere, pentru că cum stau astăzi lucrurile, cu zorul cu care suntem chemați să retezăm cestiunea, o părere arătată în Camere este o părere propusă, asupra căreia neîntârziat trebuie să se deschidă arzătoare debateri, și nu minoritățile sunt chemate a propune o delegare mai înainte de a-și fi dat guvernul și majoritatea părerea.

Așa stă lucrul, și de aci nu poate ieși guvernul și partidul roșu.

Cronica fantazistă

O sumă colosală de vase de comerț, încărcate cu mărfuri de toate speciile, plutesc, în sus și-n jos, pe Dâmbovița canalizată; stradele, pavate cu tuci, sunt brăzdate, de la un capăt al cetății până la celalalt, de o mulțime monstruoasă de linii de tramways; pe deasupra capetelor bunilor cetățeni, se-ncrucișează-n aer, în lung și-n lat, după sistemul englez, șinele unui număr nenumărabil de căi ferate, și o sumă absurdă de fabrici, în întrul cărora mii de drugi de fier, milioane de roate cu dinți, funcționează neconținut cu o regularitate de desperat.

Sublimă civilizațiune !

Pretutindeni fier și oțel !

Trebuie să știți, doamnelor și domnilor, că nimic din toate acestea nu se vedea altădată pe aci. Capitala noastră nu era decât o imensă grămadă de case acoperite cu olane sau șindrilă, pardosite cu cărămidă sau pământ, urâte, ne-ngrijite și neconfortabile, așezate pe o vastă mocirlă când înghețată în gloduri de sărutările septentrionale ale crivățului, când înverzită de mușgai prin solicițudinea fierbinte a razelor solare.

Înainte de revărsatul zilei, cetățenii, îmbrăcați în maniera turcească, porneau de-acasă, încălțați cu picioroange. Străbăteau astfel nomolurile stradelor, purtând în mâna stângă un felinar cu vopaiță de seu, și-n mâna dreaptă un baston lung cu cioc de fier, cu care neconținut încercând pământul înainte, se fereau să nu dea cu picioroangele în vreun bălțau prea adânc. Așa, ajungeau în piață. Aci trăgeau din brâu o pungă de piele de oaie cu șireturi, scoteau din ea două parale turcești și-

ncepeau să-și târguiască. Apoi, se-ntorceau purtând la spinare, atârnată de ciocul bastonului, tradiționala lor basmă roșie cadrilată încărcată cu d-ale casei.

În așa stare mizerabilă se afla buna noastră cetate; așa trăiau nefericiții noștri străbuni. Să ne aducem aminte de dânșii cu pietate și.. să nu ne uităm vorba.

Necioplirea, uitarea de sine, sărăcia, barbaria domniră mult timp asupra acestor locuri; dar, în fine, luară fuga-nspăimântate, când prima locomobilă a doctorului Strausberg, urlând ca o turbată și aruncând, prin gura coșului ei funinginit, nori negri de fum și aburi, veni să ne puie pe brațe pe câțiva fii amabili ai preaiubitului Vaterland.

Să cetim cu respect această frumoasă pagină de istorie modernă; să ne amintim cu venerare d-acea minunată epocă, în care ni se dete să-nghițim și-nghițirăm cupa delicioasă a civilizațiunei, întocmai cum li se dă să-nghită și-nghit copiii mici doctoriile de friguri. Să aruncăm privirile în jurul nostru, să respirăm cu sete aerul curat al civilizațiunei și să surădem, tâmpiți de fericire, după obiceiul pământului !

Pe malurile lacului din Cișmigiu, cinci mii de lucrători, toți feciori de oameni cumsecade, descendenții pașnicilor neguțători cari odinioară își numărau boabele mătăniilor în ușa magazinelor; cinci mii de lucrători sunt la muncă de cum se face ziuă până-nnoptează bine.

Întocmai ca indienii de la Gange — care, sub jurisdicțiunea gârbaciului englezesc, lucrează la recolta indigoului, zaharului și bumbacului, — lucrătorii noștri sunt despoiați până-n brâu pentru a duce mai lesne la iuțea arșitei solare.

Cu aceeași procedere cu care se pescuiesc și se prepară țării pe țărmii Mării Nordului, lucrătorii noștri pescuiesc și prepară broaștele din balta Cafegiului. Unii le prind; alții le apucă de labelle dinapoi și le ucid bătându-le pe niște mormane de

sare pisată; unii le usucă la soare; alții le-nșiră pe sfoară de Sibiu, pe când alții le așază în untdelemn în niște cutii de tinichea, pentru a fi trimise apoi la Berlin de către întreprinzătorul concesionar al pescuitului bălții, d-l Karl Scweinmann, ca conserve alimentare.

Ce tablou minunat ! Ce admirabilă mișcare de viață și civilizațiune !

Nu vă mirați, doamnelor și domnilor ! N-am ajuns acele timpuri; dar, bun e Dumnezeu, le vom ajunge curând.

Cuvântare la Buzău

Domnilor, să mă ierte amicul meu Bădărău, fruntaș mai mare în partid, să spun că ce a făcut d. Marghiloman, foarte bine a făcut.

Dacă d-l Marghiloman, închis în odaia d-sale, ar fi spus: mi-a dat Dumnezeu avere, nu-mi pasă de unde, mi-a dat Dumnezeu frumusețe, nu-mi pasă de unde, mi-a dat Dumnezeu destul, mă mulțumesc cu atât, să zică bogdaproste, voi trece pe sub lumina soarelui ca un triumfător într-o mahala (râsete), ca un triumfător la curse la Jockey-Club. (râsete) Când însă a greșit, e atunci când a spus: mai îmi trebuie să fiu triumfător și în politică; să fiu de pe acum, când ne-o muri trei șefi, să fiu numit eu moștenitor. A făcut o mare greșală din punct de vedere politic, pentru el, dar pentru noi și pentru țară a făcut foarte bine, căci altfel rămânea un om fără păcate, dar nici rău, nici binefăcător; acum este un om cu păcate dar binefăcător. (râsete, aplauze furtunoase)

Cine a produs mișcarea aceasta ? Numai ambițiunea lui a produs această mișcare care, de, fatal trebuia să se întâmple și fără această ambițiune, dar bine că a produs-o mai repede decât trebuia. Și noi venim în orașul în care s-a închis ca un boier de prin veacurile de mijloc, noi venim cu o armată a țării întregi și-i zicem: boierule, o să ieși afară de acolo să ne dai drumul să intrăm ! (aplauze prelungite, râsete) Și cu atât mai mult îl somăm să iasă de aci, când știm că toți cetățenii vor să fie cu noi și nu știu cu ce mijloc mai țin câteva porți închise. Lasă că o să le deschidem noi; căci nu cu deschisul banilor se pot lua cetățile, ci cu deschisul inimii, dar cu deschisuri. Cu altceva nu se pot lua cetățile. (aplauze prelungite, repetate)

Noi nu venim aci la prima luptă, noi venim după

triumfuri și d-voastră trebuie să deschideți cetatea în interesul d-voastră; și boierului să-i spuneți: stai pe loc, cum ședea pe vremea lui Nicu Constantinescu. În ajunul alegerilor întreba pe Nicu Constantinescu: amicul meu — desigur să-l ademenească.

— Fratele meu, Nicule, ce e mâine ?

— Apoi de, ce să fie ? Bine.

— Cine o să iasă ?

— Apoi nu știi cine o să iasă la colegiul I ?

Și a doua zi Izav ieșea printr-un blid de linte.

Apoi nu se cumpără toată lumea cu un blid de linte. (aplauze) Noi venim aci după ce am biruit și luptăm cu un partid care a fost biruit și luptăm în orașul d-voastră cu un om care vrea să fie șef dinainte, al unui partid care acum e deja pierdut, un partid stins. (aplauze) Șefii fug pe la țară și subșeful vrea să mai vie aci. Nu mai poate: imposibil să mai vină aci. O să-l urmărim și o să-l scoatem de aci și să-l trimitem peste Dunăre. (aplauze zgomotoase, râsete) Căci, dacă nu rezistă toată țara avântului tinerelor generațiuni, cum să reziste un cavaler de la Buzău contra țării întregi ? Peste puțină. (aplauze prelungite)

Sunt bătuți pe toată linia; sunt ajunși în halul acelui Țigan din poveste, care a fost întrebat de un român: am auzit că v-ați bătut. — Și ce bătălie încă ! Grozavă ! Război strașnic. Ei erau o sută, noi o sută; de la ei a căzut unu, și de la noi a rămas unu; tantoî pe tantoî ! (râsete, aplauze) Așa fac și ei: din toată țara au pierit și a rămas Marghiloman la Buzău. (râsete, aplauze) Și toate aceste succese ale noastre, care nu sunt ale noastre, sunt ale țării întregi, condusă de spiritul lui Take Ionescu. O țară întreagă poate să aibă nevoi, nenorociri, dorințe, speranțe, dacă n-are un spirit directiv luminat, cum este omul acesta, nu poate să facă nimic. (aplauze prelungite) Și ne impută că am biruit; cu ce ? Nu cu forțele noastre proprii, ci cu nemulțumiții. Apoi, ați reușit la Vaslui cu nemulțumiții, cu

conservatorii, ați reușit dincolo cu nemulțumiții carpiști, dincolo cu nemulțumiții liberali. Da, firește, cu nemulțumiții, dar cu cine ? Cu mulțumiții ? (aplauze prelungite) Uite, frate, auzi judecată politică și omenească ! (râsete) Apoi da, nu râdeți, că vă vorbesc foarte serios. Am reușit cu țăranii care sunt nemulțumiți. Sub pretext ca să se mulțumească proprietarii au nemulțumit pe țărani. Au reușit cu proprietarii nemulțumiți. Sub pretext de a se mulțumi țăranii, au nemulțumit pe proprietari. Am reușit cu cârciumarii nemulțumiți. Sub pretext de a se combate beția, au [ne]mulțumit pe cârciumari, au distrus o clasă socială. Totdeauna sub pretext de a se mulțumi o clasă s-a lovit în cealaltă clasă opusă și numai de a se menține prostul sistem că în țara aceasta, mediocritățile, impertinența boierească, iar nu voința națională trebuie să domine. (aplauze zgomotoase) Nu, nu impertinența, ci meritul; nu pretențiunea boierească, ci numele care și-a făcut omul acesta ilustru. (ovațiuni) Nu averile moștenite, ci averile câștigate cu merit, fiindcă acelea sunt produse numai ale unei familii, iar celelalte sunt produsul puterilor națiunii întregi. (aplauze) Cu nemulțumiții, firește ! Dar cu nemulțumiții s-au răsturnat templele păgânești și s-a ridicat crucea d-asaupra munților; cu nemulțumiții aceia carie sufereau cruzimi, lipsa de rușine, tirania păgânească și lipsa de adevăr filosofic și social; cu nemulțumiții, firește ! Cu nemulțumiții s-a răsturnat tirania catolică în Germania și s-a înființat Germania de astăzi. Cu nemulțumiții s-a răsturnat tirania bourbonică în Franța și Franța întreagă s-a sculat ca să proclame în fața lumii întregi uimite, că un popor de oameni desculți poate să strige în fața lumii și să întroneze drepturile omului. (ovațiuni) Firește că nemulțumirile celor ce suferă au să-i strivească și să stoarcă din fundul acelor suflete dorința pentru mai bine și pentru dreptate. (ovațiuni) Prin

nemulțumire a fugit omul acesta din club și prin o mai adâncă nemulțumire am ieșit și noi toți și ne-am găsit față în față lumea întreagă a nemulțumiților, a celor care veneau și a celor care coborâm și care ne-au întâmpinat. Acesta este astăzi Partidul Conservator-Democrat. Așa este partidul takist. Dacă un partid se pecetluiește frumos, apoi nu se pecetluiește mai frumos decât cu numele omului, care a luat stindardul în mână și cu prețul vieții și viitorului lui, s-a pus înaintea și a plecat și merge înainte de frică. Că dacă n-o merge au să-l zdrobească valurile ce vin după el.

(ovațiuni prelungite)

Nemulțumiți ? Apoi nemulțumiți sunt toți în țara românească astăzi. Nu mai merge cu sistemul de astăzi; nu mai merge cu sistemul clubului închis, de unde unul să poruncească la doi, trei; doi, trei să poruncească la patru și patru la douăzeci și patru și așa mai departe, și lumea să tacă. Degeaba te întrebi: ce sunt legea tocmelilor agricole, legea administrativă ? Ce sunt aceste reforme ? Nu știe cineva de unde s-au poruncit ? De unde ? Din nori. (aplauze) Nu mai merge să poruncești numai din nori, trebuie să ne coborâm pe pământ, și omul acesta este cel întâi om politic pe care îl văd coborând, după Ion Brătianu, și ca un frate când este vorba înainte de a da bătălia, ca un general ilustru când e vorba de a obține victoria, merge cu noi și nu se desparte de noi un minut. (aplauze prelungite)

Domnilor, știți de unde provin nemulțumirile ?

În clubul Vanicu, acel club celebru, cât de puțini au mai rămas, încă sunt nemulțumiți. Da, da, sunt nemulțumiți, pentru că, spun părerea mea de rău, încă au mai rămas acolo nemulțumiți, căci ar trebui să fim oameni absurzi să credem că toți oamenii să aibă curajul să vină după d-l Take Ionescu. Au fost suflete slabe, cărora le-a fost teamă de nu știu ce, și au mai rămas încă câteva acolo unde nu este decât supunere oarbă, fără

judecată, și cu lipsă de demnitate intelectuală.
(aplauze) De câte ori întâlnesc pe vreunul, — căci
le sunt prieten —, îl întreb: dar tu ce faci ? Ce, n-ai
ostenit ?

Oftează ! Ah ! Dacă m-ar da și pe mine afară !
Și atunci le zic așa: în loc să te dea afară, d-ta să le
dai cu piciorul și să pleci. Așa a făcut Take
Ionescu, căci în definitiv, fii drept și spune că nu
te-a dat afară ! Nu mai umbla cu cochetării, le-ai
dat cu piciorul undeva și-ai ieșit afară, așa da !

Și știți cum îi compar eu pe acei nenorociți, care
sper încă că în curând se vor noroci ? Ați văzut,
domnilor, într-o curte un vultur cu aripile tăiate,
plimbându-se printre rățoi, claponi, cu corset și cu
pantaloni ? (mare ilaritate, aplauze) Încât ați văzut,
el care zboară după natura lui, în zborul său imens
încât vede și Carpații și Dunărea, acel vultur stă în
curte așa de umilit, și când vrea să umble e
dizgrațios și seamănă de departe cu o broască
râioasă, deșelată, cu o reptilă infimă. (mare
ilaritate, aplauze prelungite)

Să sperăm că în curând, și acelor nemulțumiți o
să le crească aripile și să se ridice, bineînțeles nu la
înălțimea acestui vultur care zboară de demult,
încât poate să vadă de acolo în jurul lui de nevoile
poporului românesc. (aplauze prelungite) Până
atunci să ne mulțumim că, în raza depărtată către
care trebuie să țintească națiunea, este un vultur cu
crace în cioc care zboară foarte sus, să-l urmăm.
(aplauze prelungite, strigăte de trăiască) Uitându-
mă la el văd că acesta este Take Ionescu. Niciodată
să nu-i cadă aripile ! (aplauze prelungite, ovațiuni,
strigăte de „trăiască”, urale)

Cuvântare la Călărași

(Se face o călduroasă manifestație de simpatie oratorului.) Domnilor, oricât aş fi de ascultător şefului şi disciplinei de partid, eu nu pot să merg cu nedreptatea până acolo, încât să nu recunosc marile servicii publice pe care le fac adversarii noştri (ilaritate). Oamenii politici trebuiesc socotiți, mai ales când sunt oameni mari, după serviciile pe care le fac, iar nu după greşelile pe care le-ar putea face. Când dintr-o greşală a lor pentru ei rezultă un mare serviciu public, de ce să nu le numărăm serviciile ? (mare ilaritate, aplauze)

Eu cred că așa e drept, şi dacă este cineva care a făcut o greşală — iertați-mi cuvântul — mai boacăna şi un serviciu mai imens public — boacăna pentru el, imens pentru public — (ilaritate), apoi serviciul făcut de junimişti la 9 ianuarie e mare, căci dacă nu se făcea, atunci desigur nu se închidea un capitol din istoria noastră care prea-prea se prelungise şi trebuia odată închis, căci nu mai avea nici un haz.

Prea se tărgănisese ca pelteaua rău făcută, așa încât îţi venea să zici: da bine, măi frate, mai schimbați odată că ne-am plictisit, parcă nu mai e istorie națională, parcă e istorie zoologică ! (ilaritate, aplauze)

Acel mare serviciu făcut de junimişti, știți care este ? Să vorbim scurt: au vrut să-l dea afară pe Take Ionescu (ilaritate) şi l-au dat afară pe Take Ionescu. Da' pesemne că Take Ionescu avea lipici la picior: când a ieşit afară, a ieşit toată lumea odată cu el. (mare ilaritate, puternice aplauze)

Ipochimenul nu se aştepta la aceasta, şi chiar de a doua zi, până când nu s-a băgat de seamă ce era să fie, a spus: disidențe de acestea, câți democrați introduși în Partidul Conservator n-au mai făcut !

A făcut-o Costaforu și s-a dus peste cap; a făcut-o Boerescu și s-a dus peste cap, a făcut-o Păucescu și s-a dus, a murit. E, dar s-a întors ! A venit unul care o să plătească pentru toți trei ! (ilaritate, aplauze) Și cu creditul pe care l-a avut pe piață, fiindcă era un om cinstit, le-a plătit cu vârf și îndesat. (ilaritate)

Pentru prima oară când a ieșit Take Ionescu și cu partidul, întâi și întâi liberalii zâmbeau, le părea bine: se împărțea partidul prin disidențe: „dacă sunt disidențe, noi liberalii ne aflăm în fața unui vrăjmaș rupt în două”.

Când însă au văzut liberalii că lucrul nu e așa de ușurel, au schimbat-o; dar în loc să combată haina rămasă la club, au combătut trupul care ieșise fără hainele vechi. (ilaritate) Eu zic, că asta e o mare greșeală din partea liberalilor, foarte mare: liberalii sunt un partid bine constituit, un partid care, în forma aceasta, mai poate trăi 20-25 ani, și când ne combat pe noi, adică partidul lui Take Ionescu, Partidul Conservator-Democrat care e așa de aproape a fi fost tot atât de tare ca și liberalii, din momentul acesta fac rău; luptă pentru galvanizarea unui corp aproape mort într-un club, și combat corpul sănătos și viu care mâine, poimâine vor trebui să intre la tocmeală pentru a rezolva cestiunile mari pe care un singur partid nu le poate rezolva. (aplauze îndelung prelungite) Ceea ce vorbesc eu aici, cu modesta mea personalitate, o vorbesc poate pe un sfert pentru d-voastră și o vorbesc pe trei sferturi ca să audă liberalii. (ilaritate, aplauze)

Da, da, se știe că vremea nu stă pe loc, că vremea are un singur scop, o singură țință: prefacerea lumii, prefacerea lumii spre bine; că această țară, nestând pe loc, are să ceară din ce în ce mai multe prefaceri pentru binele poporului acestuia, și va veni un moment când prefacerea va fi de o gravitate așa de mare încât va fi peste putință să aibă îndrăzneala, măcar, un partid să se

gândească să rezolve fără să se fi înțeles pe deplin cu partidul celălalt. (aplauze prelungite) Din acest punct de vedere cred că, fiindcă la liberali tot mai există tact și spirit politic, cu toată, cum spui, iritațiunea pe care a produs-o avântul nostru, o să vină oameni cu gândul cel bun și o să înceteze cu limbajul socialist din Voința națională contra noastră. Desigur că cei care dirijează partidul nu aprobă copilăriile acelea și ar fi bine ca nici Voința națională să nu le facă, pentru că se știe că este inspirată de oameni care mâine, poimâine o să fie în partidul lor liberal ceea ce Take Ionescu este în partidul nostru și aceia trebuie să știe că trebuie să-l ia pe Take Ionescu ca pe o forță conservatoare, să-l respecte, să nu prea glumească, pentru că Take Ionescu le poate face în viitor un așa de mare rău, cum nu l-a putut face lor nici ruptura dintre Dimitrie Brătianu și Ion Brătianu, nici ruptura lui Rosetti cu Brătianu. (aplauze puternice) Dacă liberalii nu înțeleg aceasta, să știe că în rândurile lor sunt o seamă de oameni care sunt gata, când vor vedea că nu sunt cuminți, să vie la Take Ionescu. (aplauze puternice) Și aceștia nu vor veni din interes, ci numai pentru intențiunea de a servi cu toată inima interesele patriei.

Eu zic: De ce a făcut această tulburare Take Ionescu partidului, ieșind din club ? Nu e adevărat, Take Ionescu a ieșit cu întreg Partidul Conservator din club, afară de câteva mici excepțiuni, rămase acolo; a găsit însă în fața clubului poporul întreg gata a-i da mâna. Niciodată nu s-a pomenit așa ceva, niciodată nu s-a pomenit un partid care era până ieri constituit într-un mod și avea atunci 150 voturi, să iasă din clubul acela să se constituie de sine stătător și în două săptămâni să aibă 250 voturi. (aplauze prelungite)

Puterea va să zică nu am pierdut-o ieșind de acolo, ci dimpotrivă ne-am îndoit puterile. (aplauze) Atât mai rău pentru cine a rămas acolo. (ilaritate) Și din câți au rămas, cunosc mulți care-și

zic: dă, Doamne, o ocaziune ca să pot ieși și eu. (mare ilaritate) Și o să iasă. (aplauze) O să iasă pentru că în partidele politice, d-lor, nu e nimic mai teribil, nu te îneacă, nu-ți ia respirația mai mult decât cluburile goale. (ilaritate) Cu cât într-un club e mai mult aer, cu atât te îneci și nu mai poți să respiri. (aplauze, ilaritate)

Să vedem acuma, după acest fenomen de îndoire a forțelor noastre, ce s-a întâmplat la ipochimenii care au rămas acolo: au fost apucați de o iritațiune cum nu s-a mai pomenit de 20 de ani încoace. Și cine ? Oamenii care vor să asaneze moravurile. (ilaritate) Nu există cuvânt trivial, idee josnică, care să nu se găsească în gazetele lor: „vânduți străinilor, banii Alianței Israelite”. Știți cu ce parale am venit de la București și până aci ? Cu banii lui Mochi Fischer ! (aplauze, ilaritate) Și mâine, dacă vreau să-mi duc copiii la Sinaia, știți cu ce bani îi duc ? Cu banii Alianței Israelite ! Păi bine, cine spunea de acești oameni că vor să asaneze moravurile ? Lasă că — în paranteză fie zis — să vii, într-o țară care-și are moravurile făcute, să tratezi pe toți de: bandit, corupt, stricat; să iei țara întreagă ca copiii dintr-o casă de corecțiune la care nu trebuie să fie guvern, ci guvernante, (ilaritate) ca să-i învețe să nu-și mai bage degetele în nas, să nu mai fure dulceață, să nu dea foc casei ! Dar bine, pentru Dumnezeu, se poate o așa asanare de moravuri ? Ce e asanarea moravurilor ? Uite ce e asanarea moravurilor: adversarul lor politic este un bandit; omul care s-a ales la Craiova este o canalie, un idiot. Aceasta este asanarea moravurilor, hai ?!

D-lor, să te ferească Dumnezeu și Maica Precista să intri în pricină de judecată cu o babă cotoroanță ! (mare ilaritate, aplauze prelungite)

O voce: Trăiască Caragiale, d-lor. (urale, aplauze)

Să te ferească Dumnezeu, mai ales când ai dreptate, că înnebunește baba (mare ilaritate) și să-

ți auzi pe urmă:

— Dă-mi, babo, ce este al meu !

— Hoțule ! (mare ilaritate)

— Nu mă vorbi de rău !

— Tâlharule, mișelule, găinarule ! (mare ilaritate)

În sfârșit, tot repertoriul pe care cotoroața iritată, nebună, exasperată îl poate inventa.

(aplauze prelungite)

Ah ! Pe cât îmi pare de bine că sunt cocoane aci, pe atât îmi pare și de rău ! (mare ilaritate, frenetice aplauze) că nu pot să spun mai pe față ce aș avea să mai spun; o să caut însă așa să fac ca să nu mă compromit, (mare veselie, hohote de râs) să scap și eu de nevoia asanării: un băiat tânăr vrea să se însoare, avusese daraveri cu baba; toate i le scoate baba, ba la rude, prietenii rudelor, se duce chiar fetei să-i spuie, până când, spun și fata și familia: nu se poate să luăm pe omul ăsta ! (mare ilaritate)

La urma urmelor, cercetându-se mai de aproape, se vede că cotoroața a mințit. (aplauze frenetice)

Exact același lucru și astăzi cu asanarea: cu cât spun mai multe minciuni, cu atât mai puțină încredere trebuie să li se dea, și cu cât calomniază mai mult, cu atât au să reușească mai puțin. Este vorba iezuitului care spune: calomniază, calomniază și iar calomniază, că tot are să rămâie ceva din calomnie. Ei bine, d-lor, eu cred că în Țara Românească mai puțin decât oriunde aiurea se poate potrivi vorba aceasta, pentru că s-a calomniat prea mult la noi. (aplauze) Dacă sunt rele sociale foarte multe în Țara Românească, după cum trebuie să fie în orice societate care are cultură europeană de multă vreme, desigur că răul calomniei la noi covârșește pe toate celelalte. (aplauze prelungite) Nicăieri nu se calomniază cu mai multă ușurință ca în Țara Românească și pentru aceea nicăieri calomnia nu e mai puțin crezută ca în Țara Românească.

Voci: Așa este !

Prin urmare, d-lor, Partidul Conservator-Democrat ieșit de la club s-a întâlnit cu Partidul Democrat care nu voise până atunci să intre în club; să nu se teamă de calomnii, să lase pe cotoroașă să clevească cât va pofti și să-și vadă de treabă înainte. Până acum lucrurile și-au urmat cursul lor, dar curând are să amuțască cu desăvârșire cotoroașă. (aplauze) A fost cald azi aci, a dat Dumnezeu de ne-am răcorit; acu o săptămână era și mai cald la Craiova, a vrut Dumnezeu ca a doua zi să ne răcorim de-a binelea. (ilaritate, aplauze puternice) Ceea ce vă doresc eu d-voastră, cetățeni ialomițeni, este ca în curând să vie ocaziunea ca să vă răcoriți și d-voastră cum s-au răcorit cei de la Craiova. (aplauze îndelung prelungite, se fac ovațiuni oratorului)

Cuvântare la Pitești

(Se fac oratorului mari și călduroase
manifestațiuni de simpatie, aplauze prelungite.)
Domnilor și doamnelor, din câte persoane sunt
aici, fără exagerare, jumătate cel puțin sunt
membri ai Partidului Conservator de când sunt
alegători și chiar mai devreme, de când începuseră
ca cetățeni să gândească, să aibă pornirea de a
judeca și socoti afacerile publice. Așa e ? Aici sunt
conservatori, afară de doamne, care până acum nu
au dreptul să fie nici conservatoare, nici liberale.
Să sperăm însă că cu vremea, poate, și d-lor să ia
parte la afacerile publice și dacă discuțiunea va fi
mult mai luminată în Parlament, dar și judecata va
fi cu mai multă inimă adusă în dezbaterea publică.
(vii aplauze)

Care va să zică, d-voastră, domnilor
conservatori veniți aici, dacă m-aș adresa și v-aș
spune: tâlharilor ! (râsete) șnapanilor ! hoților !
chilipirgiilor ! oameni care nu aveți altă socoteală
decât numai să furați din banul public și să vă
chivernisiți pentru interesele voastre particulare !
(mare ilaritate) Ce-ați zice ? Ați zice: omul din
cauza căldurii acesteia a înnebunit ! Căci în adevăr
că nu e glumă. (aplauze)

Ei bine, domnilor, de două luni și jumătate au
început să ne numească așa pe noi toți, pe Partidul
Conservator, pe partidul lui Lascăr Catargiu. De
vreo două luni au început încet-încet să ne
numească șarlatani, coțcari, până când după
împrejurarea nenorocită de la Craiova acum
suntem în adevăr briganzi, bandiți, încât țara este
pușcăria și oamenii cinstiți au rămas la clubul lui
Vanicu ! (mare ilaritate) La clubul lui Vanicu e
moralitate, la clubul lui Vanicu e patriotism,
naționalism și toate istmurile, până și Istmul de

Suez poate că tot acolo e, (ilaritate, aplauze) iar noi suntem niște ticăloși, încât, în adevăr, M.S. Regele trebuie să fie disperat, (ilaritate) trebuie să-și zică: nu mai merge cu țara așa; pot eu să fac două ministere din colivia lui Vanicu, (mare ilaritate) dar n-o să mai am țară ! (ilaritate, aplauze)

D-lor, toate babele ale mai cicălitoare, care nu se învoiesc cu proprietarii, se mută de Sfântul Gheorghe și de Sfântul Dumitru, (ilaritate) clubul d-lui Carp se mută și el, prin februarie, prin septembrie. (ilaritate) Așa tam-nisam vedeai bagaj pe drumuri:

— Ce e ?!

— Se mută ! (mare ilaritate)

Pleca cu o parte din bagaj într-o parte, ceilalți rămâneau sau ceilalți plecau și alții rămâneau, dar de mutat se muta, așa că ajunsese băieții de la băcănia de peste drum când vedeau bagaj pe drumuri să zică: „Se mută domnu' Carp”. (hohote de râs, frenetice aplauze)

— Unde se mută ?

— În altă parte.

Pe la mijlocul lui iulie, vara, iarăși bagaj:

— Ce e, domnule, bagaju' ăsta ?

— Se mută domnu' Carp.

— ??

— Se mută la loc ! (imensă ilaritate, aplauze)

Aceasta e tactica clubului conservator, adică a persoanelor care constituie clubul conservator de la Vanicu, veșnic să se mute. Le-a venit la urma urmelor inspirațiunea să ne facă și pe noi să ne mutăm ! (mare ilaritate)

Ei, ne-am mutat și noi odată. Acum, vorba aia, au destul loc să dea muștele afară din club. (ilaritate, mari aplauze)

Și nu e primejdie să se lovească membru pe membru cu coada măturii în ochi. (hohote de râs, aplauze)

Acolo însă a rămas o creatură înzestrată cu o

putere dumnezeiască, un prooroc, care proorocește regulat cu trei luni înainte ceea ce ar dori să se întâmple și nu se întâmplă niciodată. (frenetice aplauze, râsete zgomotoase)

Pe vremea lui Brătianu, din trei în trei luni, ba din șase în șase luni, îl auzeai:

— Cade Brătianu, vin eu la putere.

— Pentru ce, Excelență ?

— Nu se mai poate să mai ție !...

— Dar presupunând că nu mai poate ține el, de ce vii d-ta ?

— Pentru că Regele nu mă poate aduce decât pe mine !

S-au împlinit șase luni, beam șampania !...

Acum iar: Mă cheamă pe mine ! L-a chemat pe

Iorgu Cantacuzino ! Iar nu s-a împlinit.... Acum

iar: îi dau lui Take Ionescu trei luni ca să facă

mofturi și se va liniști ! S-a liniștit, a avut de ce să se liniștească ! (aplauze, ilaritate)

Acum altă proorocie: că la Craiova s-a isprăvit ! Știți de ce suntem nenorociți și pierduți ! Fiindcă am reușit la Craiova !... (mare ilaritate, aplauze) Au reușit la Craiova ?!... Apoi nu mai merge, sunt pierduți !... (aplauze)

Acum profeția este că ne pierdem la București.

Domnilor, d-voastră toți trebuie să știți o anecdotă: un român pe care îl cicălise un țigan bătrân i-a tras două palme țiganului. Țiganul zice: ia mai dă o dată !... I-a mai tras încă o dată. S-a dus țiganul bătrân la fiu-său: Uite, mă teteo, m-a bătut rumânica ! — Care e ăla ? Tu l-ai bătut pă tetea ? Ia mai dă-i o dată !... Îi trage acela încă una. — Ia mai dă-i o dată ! Îi mai trage încă o dată. Băiatul zice: Haide, tată, că ăsta e nebun ! (mare ilaritate, aplauze)

I-am tras la Iași, ia mai trage o dată ! Dă-i la Vaslui, ia mai trage o dată ! (mare ilaritate) Dă-i la Craiova... acum o să vie cu băieții să zică: ia mai trage o dată la București !... (ilaritatea este la culme, aplauze prelungite) Și când i-o trage și

acolo o să-i auzim: „Tată, hai la Vanicu înapoi, că ăștia sunt nebuni !” (tumultuoase hohote de râs mult prelungite, aplauze frenetice)

Domnilor, să nu mai glumim. (mare ilaritate, aplauze) Până la Târgoviște nu mai spun nici o glumă. (ilaritate)

Domnilor, toate cazanele în care ardem cărbuni, lemne, o putere calorică ca să se producă mișcare, au ca regulă că ele mănâncă combustibilul pe care i-l dăm: o parte se preface în putere, altă parte se aruncă ca cenușă. Mașinistul trebuie să bage totdeauna de seamă ca mașina să fie curată, să se ardă bine produsele producătoare de căldură, și pentru aceasta trebuie să curețe cenușa care nu mai trebuie, căci cenușa lăsată acolo strică cazanul, împiedică producerea puterii, oricât combustibil am pune, de oricât de bună calitate. Așa și cu partidele politice: generațiuni peste generațiuni sunt combustibilul care face să meargă mașina țării, a statului, și generațiunile acestea arzând, prin munca capului, a brațelor, prin voință, Dumnezeu a vrut să producă cenușă; acelea sunt elementele care au ars mai de mult, care trebuiesc din când în când curățate, lăsate deoparte. Nu se poate progres fără să se îndeplinească acest fenomen. Să luăm o pildă din istoria țării. Dacă Brătianu Ion, care ajunsese cât p-aci să puie mâna pe puterea supremă a statului, dacă n-ar fi înțeles că combustibilul de la 1848 arsese, că cenușa trebuie aruncată din mașină ca ea să mai poată funcționa, dacă ar fi lăsat să continue iacobinismul liberal care vorbea numai în formule păsărești, nu ar fi fost figura mare a istoriei noastre. A știut însă la timp să scoată combustibilul ticălos, să scoată cenușa afară și să pună combustibil nou...

Adu lumea muncitoare, fa-o să se îmbogățească, și cu aceea să meargă puterea statului înainte. Și de aceea Brătianu până azi este poate cea mai mare figură a noastră după emanciparea țării. Se înțelege că nu vorbim de M.S. Regele; aceea este o figură

sacră, sfântă. M.S. Regele este pentru noi și pentru vecii vecilor, câtă vreme trebuie să trăiască această țară, această națiune română, simbolul existenței ei. (aplauze furtunoase)

După cum când începem istoria din depărtări pomenim de Traian, acum de istoria noastră nu se mai poate vorbi fără să se vorbească de Carol, întemeietorul ei. (aplauze) În istoria noastră românească sub Carol întemeietorul, cea mai ilustră figură a fost a lui Brătianu, pentru că a știut când să arunce cenușa și să puie combustibil nou.

Noi am avut o mașină mai norocoasă; n-am avut nevoie să aruncăm cenușa. S-a întâmplat o așa învârtitură încât cenușa a căzut singură și acum avem combustibil nou, avem zeci de democrați, oameni care așteptau ca să se curețe cenușa, să intre cu toată inima să joace rolul de combustibil ca să meargă mașina statului mai departe ! (aplauze) Sunt oameni de gândire, de muncă pe toate căile; sunt țăranii care vor să se îmbogățească, sunt profesorii care muncesc în știință, artiștii în artă, oamenii de legi, oamenii tehnici și comercianții cei mari care vin să zică: dați-ne voie să ardem și noi ca să meargă statul înainte, căci statul acesta nu poate să meargă înainte numai cu boierii care s-au cenușit ! (aplauze)

Și, domnilor, eu nu sunt omul care să fac complimente zadarnice și seci. Dragostea pe care o am pentru șeful meu mă împiedică să-i fac laude mari, mai ales față de alții. (ilaritate) Știe cât îl iubesc, nu de astăzi, nu de când a devenit șeful real al partidului; i-am declarat aceasta acu doisprezece ani când bănuiam că o să devie șef — poate că de aia ți-am făcut curte că te știam ce ai să ajungi ! (ilaritate)

Însă zic așa: și-a făcut rolul, Partidul Liberal, prin cuminența politică a lui Ion Brătianu care rămâne o figură ilustră a istoriei; a venit vremea ca Partidul Conservator-Democrat să ia el situațiunea

în mână, să ducă statul către viitor, să lucreze pentru binele patriei, și mai bun director de mișcare, mai minte limpede pentru prezidarea arderii elementelor sociale care vin să muncească la această mașină, nu e decât acest om. (aplauze entuziaste, se fac ovațiuni d-lui Take Ionescu)

Eu rog pe Dumnezeu, ca instinctul meu nu de a prevede, dar de a presimți, să nu se dezmință prin împrejurări de ordine brutală; să dea Dumnezeu să trăiască Take Ionescu; acest om va fi un al doilea Ion Brătianu în sensul modern al cuvântului. (aplauze entuziaste, strigăte repetate de bravo)

Cuvântul „colectivitate”

Am vorbit acum câțva timp despre un interesant studiu al d-lui Paulhan asupra „prostiei la om”; d-l Paulhan stabilește, după cum s-a văzut, că prostia provine mai cu seamă din pretenție.

Nu mai încapе îndoială că un zidar, care se ține de meseria sa și nu se amestecă în lucruri pe care nu le poate pricepe, nu se va expune niciodată a fi tratat de prost; din contră, dacă-și va exercita meseria sa cu conștiință și cu iscusință, se va putea cu drept cuvânt spune de dânsul, că e un zidar inteligent. Îndată ce însă zidarul nostru se va amesteca în cestiuni înalte economice și va căuta să le dezlege fără a fi dobândit mai înainte cunoștințele trebuincioase, cu alte cuvinte, îndată ce-l va apuca boala pretenției, toată lumea va spune despre dânsul că e un „prost”.

După cum vedem, prostia e un lucru foarte relativ; un om e prost sau nu, după cum e plin sau lipsit de pretenție. Așa fiind, nu e de mirat că întâlnim prostia chiar la oameni de altminteri deștepți și înzestrați cu o cultură mai deosebită. Nimeni bunăoară n-ar îndrăzni să atribuie calificativul întrebuintat așa de des de d-l Paulhan unui mare număr de persoane, care fac parte din opoziție, dacă toate aceste persoane s-ar ține cu modestie de profesiunile lor și nu ar voi să iasă cu orice preț la iveală. Când mai toate aceste persoane însă nu strălucesc, în activitatea lor de toate zilele, prin nici un talent sau o însușire deosebită, e din parte-le o dovadă netăgăduită de pretenție, din momentul ce se aruncă în luptele politice, scot gazete și-și dau o osteneală nemaipomenită să convingă lumea că sunt oameni politici și că lor ar trebui să li se încredințeze frânele guvernului.

Pentru a face pe lume să creadă că ești om

politic, nu e de ajuns să o spui singur, înainte de toate trebuie să fii un asemenea om.

Apoi de oameni politici e compusă opoziția de astăzi ?

Afară de câteva mici excepții, care se țin cu totul retrase din politica activă și pe care nu le vedem la nici una din întrunirile opoziției, restul sunt mai mult niște politicieni pretențioși, incapabili de a se uni în jurul vreunei idei comune, și ca atare demni de-a figura în vreuna din rubricile stabilite de d-l Paulhan.

Apoi oameni politici sunt cei de la România, care, neavând nici o idee a lor proprie, nefiind în stare să scoată din creierul lor un singur argument serios și original, nu găsesc altceva mai bun de făcut decât să plagieze pagini întregi din Laboulaye și articole publicate acum câțiva ani de alte ziare și să le servească apoi publicului ca ale lor proprii ?

Apoi oameni politici sunt cei de la Lupta, care nu au găsit în arsenalul lor altă armă decât insulta la Rege, insulta sistematică ?

Apoi oameni politici sunt cei de la Națiunea, care declarau acum câțva timp urbi et orbi că ținta lor este de-a face din România cel mai mare imperiu al lumii (textual) ?

Și oameni politici sunt oare urzitorii tuturor știrilor îndreptate în contra intereselor țării ?

Oameni politici sunt aceia care nu găsesc alt mijloc de-a combate guvernul decât acela de-a pune în circulație fel de fel de știri pline de neadevăr, menite a discredita nu numai guvernul dar țară întreagă ?

Oameni politici sunt acei care anunțau acum câțva timp că guvernul va revizui din nou art. 7 ? Că guvernul trebuia să convoace chiar în septembrie Camerele pentru a propune abrogarea legii privitoare la comerțul ambulant ? Că d-l Bleichröder s-a opus la contractarea oricărui împrumut al României în Germania ? Că guvernul

are de gând să facă în străinătate un împrumut de 155 milioane ? Că negăsind 155 el se mulțumește cu 30 milioane ? Că negăsind nici această sumă, guvernul va scade toate lefurile funcționarilor cu 20 la sută ? Că d-l Grigorescu, șeful direcției contabilității din Ministerul de Finanțe, va pleca la Berlin, Viena și Frankfurt în scopul de-a plasa rentă 5 la sută română pe prețul de 75 suta ? Că guvernul a dat ordin să nu se mai achite nici un mandat la casieria centrală ?

Ar trebui să umplem mai multe coloane dacă ne-am da osteneala să reamintim toate născocirile puse în circulație de unele ziare din opoziție, care, dragă Doamne, au pretenția de-a reprezenta o direcție politică.

Când s-a adevărit că nici una măcar din aceste știri, de care toate ziarurile din opoziție s-au folosit în timp de luni întregi pentru a ataca guvernul, când s-a adevărit că nici una nu e adevărată, cum rămâne cu pretenția acelor ziare că sunt serioase și că opoziția pe care o fac guvernului e întemeiată pe motive temeinice ?

Pretenții și iar pretenții, putând figura toate ca adaos la materialul adunat de d-l Paulhan.

Nu e de mirat acum că mai toate ziarurile noastre de opoziție, începând cu România și sfârșind cu gazeta de mode și scandaluri, nu mai au cea mai mică autoritate și că strigătele și vaietele lor prefăcute răsună în deșert.

Din cine e compusă opoziția ?

Domnilor,

Fiindcă orele sunt destul de înaintate, dați-mi voie să vă fac... istoria țării... de la 1866 încoace (ilaritate). Voi căuta să fiu cât mai complet; și, se înțelege, trebuie să aveți puținică răbdare; orice istorie completă are nevoie de comentariu, de note și de note la note (ilaritate). Încep.

Constituția noastră de la 1866 s-a făcut ca prin farmec, ca printr-o vrajă: o Constituție întreagă de nu știu câte capitole, paragrafe, articole, s-a făcut... foarte iute... Englitera și-a făcut-o pe a ei nu știu după câte lupte seculare; țara românească și-a făcut-o, fără multe neazuri — într-o noapte (mare ilaritate, aplauze). Pesemne că de aceea Constituția engleză a ieșit așa de proastă: au pierdut prea multă vreme la ea; prea au migălit-o — n-au putut-o nimeri dintr-o dată... Noi am nimerit-o ! Scurt, într-o noapte... și este — cum o vedem (ilaritate, aplauze).

Din două curențe a rezultat atunci această importantă operă: curentul înaintat, aproape iacobin și curentul retrograd, regulamentar. S-a recurs, pentru a nu se întârzia marea operă cu prea multe hărțuieli, — n-aveam vreme de pierdut, — la o formulă de rețetă doftoricească... Recipe: 50 la sută retrograd; 50 la sută iacobin; amestecă frumos și... e gata: avem Constituția ! (ilaritate, aplauze).

Din greșeală pesemne, spițerii au scăpat de partea retrogradă 51 la sută, iar de partea iacobină numai 49 la sută (mare ilaritate, aplauze). Iacobinii au protestat și au început strașnică luptă, supărați, nu pe spițerii care greșiseră alifia, ci pe Vodă, care nu înțelegea s-o mai dreagă: luptă înversunată contra Suveranului (aplauze). Și astfel n-a trecut mult timp și capul statului s-a găsit, la un moment,

într-o mare... nu tocmai primejdie, dar desigur supărare și mâhnire... Greu, foarte greu moment !... Partidul Conservator, în care pe lângă retrograzi se găseau și spirite moderate și patrioți cuminiți, aceia care obținuseră de la retrograzi concesiunile ce se putuseră obține, au luat cu bărbăție situația în mână, au mângâiat și încurajat pe Suveran, și au condus țara șase ani de zile, începând să aplice încet-încet Constituția. Luptând cu multe piedici atâta vreme, au obosit; pe de altă parte, împrejurări politice exterioare reclamau pentru cârma statului nostru un partid cu puteri proaspete.

Conservatorii s-au retras de la putere cedând locul lor Partidului Liberal, care venea acum amestecat și el cu elemente moderate. Am avut după aceea guvernul de doisprezece ani al liberalilor, un guvern cu așa putere și așa avânt, încât, ha-ha ! către sfârșit, să leșine cu totul Partidul Conservator (mare ilaritate, aplauze multe).

Doisprezece ani de opoziție, domnilor... doisprezece ani !

Un ilustru conservator spunea aceste memorabile cuvinte: „Ce să mai facem noi conservatorii dacă o parte din noi, pretinși conservatori, și încă tineri, au ajuns «opozițiune miluită», iar noi, propriu-zișii conservatori, am rămas atâția în club încât nu putem adesea să găsim pe al patrulea pentru o partidă de preferanță” (mare ilaritate, ovațiuni). Au început așadar conservatorii să se gândească serios. Erau între ei, în fruntea lor, iluștrii răposați Lascăr Catargiu și Alexandru Lahovari, care și-au zis: „E poate și vina noastră că nu ne gândim să evocăm elementele care trebuiesc să fie în poporul acesta înclinate către ideea conservatoare. Oare școlile de când le avem; oare munca câtă se face; agricultura, micile industrii — nu trebuiesc să posede elemente care necesar să fie conservatoare ?

Le-au căutat și le-au găsit; au găsit pe mulți, mai ales dintre tineri, și între aceștia au găsit — pe d-l Take Ionescu (ovațiuni furtunoase și prelungite). Scrupulele de pietate ce le aveau acești tineri față de doctrina liberală demodată, din care rezultase viziriatul liberal, au fost rupte. Acești oameni s-au dus la Partidul Conservator, și Partidul Conservator, care era cât p-aci să-și dea sfârșitul, a început a reînvia, ca Lazăr, pe care l-a luat Hristos și, suflându-i în față, l-a pus iar pe picioare (ovațiuni furtunoase). A reînviat Partidul Conservator și a avut și el pe urmă atâția ani de activitate și de glorie, pe care istoria nu i le va putea tăcea, necum tăgădui. (ovațiuni) În aceeași vreme, aceia la care făcea aluzie Lahovari numindu-i opoziție miluită, s-au gândit: „Bine; noi ne dăm drept conservatori și tocmai acum când Partidul Conservator a ajuns iar tare și mare, noi să stăm pe dinafară ?” Și, în loc să intre franc și frumos în sânul partidului, au început să-l mineze, ca să-l aducă iarăși la impotență, la pieire, spre a i se oferi ei la urmă drept salvatori (ilaritate, ovațiuni). Au început să-i tragă clopotele ca de maslu și să spună despre Lascăr Catargiu, despre acela care odinioară scosese din momentele cele mai grele țara, despre acela care refăcuse Partidul Conservator, că-i rezervă o înmormântare de clasa întâi (ovațiuni nesfârșite).

Cu toată cobirea lor, Lascăr Catargiu a guvernat șase ani și a mai guvernat încă și din opozițiune, căci, dacă nu guverna el din opozițiune, o chestiune care ar fi putut zgudui țara aceasta, nu s-ar fi putut rezolva cu bine (ovațiuni zgomotoase).

A murit în fine bunul și marele Catargiu — a murit în momentul când trebuia să vie iar la putere...

Atunci — ruptură... Guvern conservator cu opoziție conservatoare... Apoi opoziția conservatoare face fuziune cu Partidul Conservator de la putere; apoi, pentru mai nimica, iar se rupe

fuziunea, și... partidul cade de la putere; și iar vine guvernul conservator și iar cu... opoziția conservatoare (aplauze multe). În fine, iată răscoalele țărănești, și atunci, aman ! iar unirea conservatorilor, iar fuziune, și de data aceasta, șeful vestitei opozițiuni miluite devine șeful Partidului Conservator (aplauze).

Aceasta o dorea de mult: i s-a împlinit în fine (ilaritate) și i s-a împlinit cu așa avânt, cu atâta dragoste din partea tuturor conservatorilor și mai cu seamă din partea șefului nostru, încât parcă nu mai putea fi îndoială că trebuie să meargă toate bine.

Eu, modest observator al afacerilor publice, am oftat sceptic: bine ar fi să meargă; dar... nu prea cred c-o să meargă ! (ovațiuni furtunoase). Pentru Dumnezeu ! N-am trăit o viață pe sub pământ, îmi cunosc omul: știu că dacă îl așezi frumușel pe scaun, e în stare să-i rupă singur piciorul, numai de drag să se vadă iar căzând (mare ilaritate, ovațiuni). Curioasă petrecere ! (ilaritate mare). Astfel găsindu-se într-un cerc de câțiva favoriți, de câțiva oameni dintre aceia care simt o crudă plăcere a încuraja apucăturile... originale, s-a gândit: „Oare n-ar fi bine să întoarcem Partidul Conservator iar la idilica și patriarhala stare de odinioară când era leșinat ? (mare ilaritate). Cum am face să-l aducem iar acolo ? (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase). Lucru foarte ușor ! Toate elementele populare, democrate, atrase de pe vremuri de Lascăr Catargiu și de Alexandru Lahovari, să le gonim afară din partid și să rămânem noi... enfin seuls !” (mare ilaritate, ovațiuni nesfârșite). Iertați-mă, d-lor, să vă dau pe lângă enfin seuls, și o formulă românească mai trivială poate, dar desigur mai lirică. Unul pleacă de la horă cu iubita lui și depărtându-se de lumea toată, zice cu dragoste: „Bine este câte doi, și noi, puică, amândoi !” (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase prelungite). Care va să zică, am scăpat

de dezbateri ! Proiectul tău e votat de mine, proiectul meu e votat de tine, fără vorbă, fiindcă... suntem singurei și fiindcă... ne iubim (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase prelungite).

Domnilor, niște băieți de la țară găsesc, în nămolul zvântat de vântul primăverii, un obuz de tun... cine știe de când și cum rățacit pe acolo. Încep să-l scotocească la șurubul din vârf, să vadă ce o fi înăuntru. Un drumeț le spune: „Nu vă jucați, măi băieți ! Să nu fie încărcat, să izbucnească și să vă ia capul !”. Nu izbucnește, ba izbucnește ! Și nu se lasă copiii de zgândărit până când izbucnește obuzul... și apoi, vai și chin !... Din jucăria băieților într-o seară la club a izbucnit Partidul Conservator-Democrat, cum nu se așteptau dumnealor (ovațiuni furtunoase prelungite).

Domnilor, nimeni nu putea prevedea, sunt sigur, nici șeful nostru — chiar el o mărturisește — ce proporțiuni are să ia această împrejurare (ovațiuni).

Cine însă nu-și închipuia deloc ce are să se întâmple, sunt băieții care au zgândărit obuzul: credeau că au să găsească cofeturi înăuntru (mare ilaritate, ovațiuni prelungite).

Făceți-vă odată, domnilor, curiozitatea și treceți pe lângă o școală, pe lângă un liceu, la ceasul ieșirii din clasă, pe lângă o Universitate când ies studenții de la cursuri; sau la paradă când defilează școlile speciale și... micii dorobanți — și întrebați-vă: „Oare această mulțime de tineret crește ca să ajungă clientela drept-credincioasă, gogomani, la clubul clasic din Piața teatrului ?” (ovațiuni entuziaste). Elementele acestea tinere, care, mâine, poimâine, cu capul și cu mâinile, au să ducă această țară, care ei vor fi această țară, atunci când mulți dintre noi nu vom mai fi — aceste elemente vor putea fi conservatoare în sensul Vanicu ? (ovațiuni entuziaste prelungite). Maica Domnului ! Dar se poate un om cuminte gândi la așa ceva?

(ovațiuni).

Din tineretul acesta au să iasă viitorii agricultori, comercianți, financiari, industriali; viitori ofițeri superiori, profesori, oameni politici... Ei ? Au să se ducă aceia la Clubul Vanicu, să facă mătânii și să sărute, ca pe niște icoane sfinte, proiectele tipărite și... indiscutabile ? (ovațiuni prelungite). Masele acestea de producători și de gânditori ai viitorului o să mai fie oamenii trecutului ?

Pământul o să se învârtască, și țara românească o să stea pe loc ? Din zece în zece ani, răsar generațiuni noi... Științele cu vremea merg înainte; cu ele, filozofia își deschide mai adânci orizonturi; stelele chiar își schimbă locul... și noi să stăm pe loc ? E posibil asta ? (ovațiuni furtunoase, urale).

Cum adică ? Avem tot: știință, artă, bogăție, înțelepciune... nu mai avem nevoie să ne mișcăm din loc; să ne oprim prin urmare: să ne mulțumim cu Clubul Vanicu, că mai încolo n-avem ce căuta, că mai departe nu ne trebuie să mergem, că mai bine decât așa nu se poate ! (ovațiuni entuziaste, prelungite).

Este o vorbă, domnilor, care mi se pare că în Moldova nu se întrebuințează; în Muntenia, când prinde dulceața scoartă, se zice că s-a zaharisit...

Voci: Se zice și la noi.

— Bine; dar nu se zice altceva la d-voastră: când se cam veștejește creierul, la noi, în Muntenia tot așa se zice — e zaharisit ! (mare ilaritate, aplauze).

Celebrul Menier făcuse multă avere cu ciocolata lui; deodată însă îi apăru în față un puternic concurent elvețian cu un fabricat mai bun și mai ieftin. Bătrânul șef de ciocolată s-a gândit atunci să arunce în lume următoarea reclamă: „Nu cumpărați altă ciocolată decât ciocolata Menier. De ce ? Fiindcă este singura ciocolată care îmbătrânind albește”. Cum am zice, e mai cuminte (mare ilaritate).

Ei bine, se poate să fie la ciocolată bună

zahariseala; dar în politică nu-mi prea vine a crede să fie tot așa de bună (mare ilaritate, ovațiuni nesfârșite).

Domnilor, după ultimele evenimente, după clocotirea produsă de imprudența puerilă și de încăpățânarea sterilă, statistica ne dă cifra pozitivă a câte partide avem în țară Avem trei.

Unul conservator-reacționar: șeful știe ori nu știe ce vrea; partidul nu știe nimic și nici gândește să știe ce vrea șeful (mare ilaritate, ovațiuni).

Al doilea, Partidul Liberal: partidul știe ce vrea; șeful nu știe deloc ce vrea partidul, și, după cum se vede, nici nu-i prea trebuie să știe (mare ilaritate, ovațiuni furtunoase).

În fine, al treilea partid, partidul viitorului, care știe ce vrea el și ce vrea șeful, care șef știe și el ce vrea și știe ce vrea și partidul.

Acesta este partidul nostru, Partidul Conservator-Democrat (ovațiuni prelungite, aclamațiuni).

Discurs la marea întrunire de la Roman

Domnilor, oamenii aud adeseori câte o sută de ani o vorbă, se învăță cu vorba și nu știu ce conținut are vorba aceea. (ilaritate)

Tot aud de vorba aceasta: conservator, conservator, conservator. (ilaritate)

Nu râdeți, că nu e glumă ce vă întreb eu. (râsete)

Îl rog pe cel mai convins dintre d-voastră să răspundă. Conservator va să zică păstrător, a conserva însemnează a păstra și conservator va să zică păstrător. Va să zică, când zici Partid Conservator, însemnează partid care păstrează, în deosebire de alt partid care zice: nu vreau să păstrez, ci vreau să schimb.

Eu gândesc că vorbesc destul de băbește, ca să mă înțeleagă orișicine. (mare ilaritate)

Apoi când zic Partid Conservator într-o țară, înțeleg Partid Conservator care să păstreze țara aceea, nu să-și păstreze nepoții, pe finii și nașii slugilor, pe oamenii care le procură din mahalale fel de fel de plăceri, care le șterg ghetetele lor, copitele cailor lor, care cu o generațiune înainte le prindeau cai de pripas și mai târziu cresc pui de iapă englezească. (mare ilaritate)

Ce va să zică Partid Conservator românesc ?

Să-mi păstrez grajdurile, neamurile, ifosele, neghiobia mea și a familiei mele, ori să-mi păstrez inteligența țării întregi și munca țării întregi ? (mare ilaritate, ovațiuni)

Și presupun că aș vrea să păstrez sinceramente, eu, țara întreagă. Mă simt eu capabil să o păstrez și pe ea să nu o chem să se păstreze ? Cum se poate vorba asta ? Eu să zic: sunt în stare să mi-o păstrez, și voi, neghiobi ce sunteți, nu vă mai ocupați de soarta noastră. (mare ilaritate)

Capul meu și al lui papa, al meu și al jokeului și al aceluia pe care îl plătesc să țină discursuri neghioabe sunt suficiente să țină națiunea întreagă. (mare ilaritate, ovațiuni) Dar la aceasta răspund: ia ascultă-mă, boierule, dar și tată-tu și bunică-tu și gineri-tu și toți nepoții tăi nu sunteți de ajuns pentru țara aceasta întreagă, care trebuie să fie păstrată; trebuie să fii nebun, ca să crezi că o păstrez cu un lăcat ruginit. Adică atâta vrei ? Și de aici a venit buba, de aici mucea, care era în corabie, a vrut să dea pe ăsta afară din corabie. (mare ilaritate și ovațiuni) A zis mucea lui papa: apoi Take prea ne duce pe apă, papa; ia să-l aruncăm pe Take în apă. L-au aruncat în apă, Take e deasupra apei și lor le-a venit apa la gură. (aplauze)

Acum îl cheamă pe Take înapoi ca să le scape corabia. Poate să-l cheme; înapoi nu se mai poate. A ieșit din valurile acele largi și să se întoarcă nu se mai poate, fiindcă s-au dezlănțuit elementele populare și e bine că s-au dezlănțuit. (ovațiuni furtunoase)

Omul acesta este un noroc pentru împrejurările de astăzi și împrejurările de astăzi sunt în norocul lui. (ovațiuni)

În asemenea împrejurări trebuia un om ca Take Ionescu și pentru un om ca Take Ionescu trebuiau aceste împrejurări; dacă nu erau împrejurările acestea Take Ionescu trebuia să joace de lopătar într-o barcă de cântăreți care să cânte cu mandolina pe lacul Cișmigiului. (râsete)

Nu e vorba, alaiurile acestea în bărci pe lacul Cișmigiului sunt frumoase la 10 Mai, dar viața are valuri, este un ocean și dacă nu este cuminte cel care se pune în capul bărcii, se dă de-a rostogolul. (mare ilaritate, ovațiuni)

Prin urmare s-au dezlănțuit elementele, pentru că nu se putea altfel. Cu sistemul lui papa, a lui tanti, nepotul cutare și jokeul cutare, nu putea să meargă la un loc. S-a umflat buba și trebuie să

plesnească. Nu se mai putea, căci dacă e un corp sănătos, sângele sănătos trebuie să gonească, și gonește puroiul acela și se însănătoșește singur. (ovațiuni)

Ce s-a întâmplat acum un an cu revoluțiunea, fiecare din noi poate să aibă fel de fel de păreri, bune, rele. Firește că a fost rău, că s-a întâmplat nenorocirea; nenorocirea nu poate să fie bună. Însă nimeni nu poate să spună că astfel de rele se pot întâmpla degeaba.

Ba, că au fost instigatori, dar la un om nemâhnit nu se poate să aibă trecere numai instigațiunile și să facă ceea ce s-a întâmplat. Dacă ai corp sănătos și te străpungi în braț trebuie să iasă sânge curat, nu trebuie să fie puroi.

Și aceste împrejurări dacă s-au întâmplat, te rog să mă ierți, nu te laud, sincer te admir, căci lauda ar fi o rușine și pentru mine și pentru meritele tale; dacă în acele împrejurări nu era un om și acel om este astăzi în capul nostru, Dumnezeu știe ce se întâmpla. (ovațiuni)

Noi o știm, că atunci un om politic de douăzeci de ani își bătea capul să distrugă Partidul Conservator, pe câtă vreme acesta de douăzeci de ani își bate capul să facă din Partidul Conservator un partid popular.

Știm că acel om, care de patruzeci de ani nu face decât un joc nenorocit, ceruse intervențiunea armatei străine în țara românească. E adevărat sau ba ? (ovațiuni)

Acest om publicase într-o gazetă jidovească de la Viena (care s-a publicat întâia oară) și acea scrisoare nici nu s-a publicat întreagă, avea și o ștersătură; ce cuprindea acea ștersătură nu trebuie să vă spun d-voastră, căci ar fi afară din cale dizgrațios, nu numai că se vorbea rău de națiunea românească, dar vorbea cum nu a mai vorbit nimeni până acum de dinastia noastră. (ovațiuni)

Acei domni spun că am venit aci cu paralele lui Mochi Fischer, că mi-am făcut haine la copii cu

paralele lui Mochi Fischer, hai ?! Că Take Ionescu, Bădărău și toți suntem vânduți la alianța universală izraelită, și Bădărău a rămas Bădărău; se ruga acel domn de un jidan, ca să-l împrumute și Bădărău nu s-a amestecat, a chemat acasă pe jidan și s-au pupat bot în bot ca să-i scape de faliment pe un nepot. (ovațiuni)

Nu vreau să abuzez de răbdarea d-voastră, ci vreau să termin. Se pare că în țara românească împrejurările mari s-au dezlănțuit, elementele populare au venit la suprafața vieții publice; acelea care au drept cuvânt zic să nu păstreze nimeni această țară: noi o păstrăm, căci țara suntem noi, ea prin noi și noi prin ea ne păstrăm și e bine, e un mare noroc că în momentul acesta s-a găsit un om ca d-l Take Ionescu care să se pună în fruntea acestui curent, ca elementele dezlănțuite să pornească pe o cale normală și să nu strice, să dreagă ceea ce trebuie să conserve adevăratul Partid Conservator. (ovațiuni)

Limitele viitoare, granițele unde să se sfârșească viața omenească și a națiunilor numai Cel de sus le cunoaște, numai Dumnezeu; însă fiecare națiune care se respectă și simte că are în ea inimă și suflet, trebuie să dorească ca încontinuu să se îmbunătățească, să ajungă la cele mai mari binefaceri ale civilizațiunii păstrându-se pe ea însăși ca o națiune deosebită, trebuie să se hotărască a da concurs civilizațiunii lumești pentru ca să profite și ea de toată civilizațiunea lumească. (aplauze prelungite)

În momentele de astăzi, e încă o dată mare noroc că avem un astfel de șef și îi zic adresându-mă lui: șefule, fericit este omul politic și mai ales un om politic de talentul politic pe care-l ai, când a avut noroc de asemenea împrejurări; și fericite sunt împrejurările cari au avut noroc de un asemenea talent. Ești un om de geniu politic, pune mâna pe inimă, șterge-te pe frunte și un moment să

nu te dai înapoi, căci ar fi păcat să scapi un așa de frumos moment istoric. (ovațiuni nesfârșite)

Discurs la Turnu-Severin

Directorul Moftului român fusese numit impiecat la Regia monopolurilor statului, două luni după venirea Partidului Conservator la putere, în 1899. Împrejurări politice, asupra cărora, chiar dacă ne-am permite, n-avem deocamdată loc să dezbatem, au făcut să revie la putere Partidul Liberal.

Țara trecea printr-o criză nemaipomenită: trebuia degrabă găsită o soluțiune care să restabilească față cu Europa creditul mai mult decât compromis al regatului român, amenințat a fi pus sub interdicție ca orice tânăr stricat și risipitor. Atunci s-au propus trei soluțiuni:

- Impozite indirecte fără economii;
- Impozite directe și mici economii;
- Mari economii și mici impozite directe și indirecte.

Această a treia soluțiune — a liberalilor — a convenit Majestății-Sale regelui; Majestatea-Sa regele a chemat pe liberali la putere, și astfel, firește, aceeași soluțiune a convenit și țării.

Atunci, individul numit de conservatori în slujbă, ca recompensă pentru mici servicii aduse prin publicitate în opoziție, a primit de la noul director general al Regiei, onor. d-l C. Mănescu, următoarea adresă, cu data de 30 martie, când, printr-o stranie prevedere, primul număr al Moftului român ieșise de sub tipar [Cu data: duminică 1 aprilie 1901]:

„D-lui I.L. Caragiale, registrator etc.

Domnul meu,

Postul de registrator ce ocupați în administrațiunea centrală fiind suprimat prin bugetul exercițiului 1901-1902, cu regret vă facem cunoscut că rămâneți în disponibilitate pe ziua de 1

aprilie 1901.

Director general C. Mănescu”

Acel „cu regret” era prea delicată vorbă, ca să nu merite un răspuns politicos. De aceea, directorul revistei noastre se grăbește a răspunde d-lui director general al Regiei prin numărul acesta:

„D-sale d-lui director general al Regiei M.S.

Prea stimate domnule,

Înțeleg și, dacă voiți, împărtășesc chiar regretul d-voastră pentru aceea ce mi-ați făcut cunoscut pe ziua de 1 aprilie. Trebuie însă să ne resemnăm: țara are atâta nevoie de economii ! Când mă gândesc că numai prin suprimarea postului meu de registrator, regatul face o economie enormă ! D-voastră, ca om de calcule, veți înțelege îndată.

În adevăr, eu primeam efectiv pe lună lei 389, bani 50; asta face câte 4.674 lei 40 bani pe an. Ei ! Dacă slujeam 30 de ani, asta făcea 140.220 lei; dacă apoi, după acei 30 de ani, sluiți fără să fi fost lovit de vreo penalitate, care să mă facă a-mi pierde dreptul la pensie, m-aș fi retras, regulându-mi acest drept, și aș fi profitat de el încă, să nu zic alți 30 de ani, dar măcar 25, câte 300 lei pe lună, 3.600 pe an, și asta face un condei de 90.000. Care va să zică: 140.220 lei, leafa, și 90.000, pensie, fac un total de 230.220 lei.

Să nu regretăm dar, stimate domnule, când prin sacrificiul nostru, fie chiar silit, se poate aduce atâta folos statului, înecat aproape în ruină prin atâtea risipe, atâtea lefuri exagerate și pensuni exorbitante.

Convins să împărtășiți și d-voastră sentimentele mele patriotice, sunt și rămân al d-voastră devotat servitor. I.L. Caragiale fost impiegat clasa I în ad-ția centrală R.M.S.

P.S. Știind că administrația centrală a R.M.S. are pe de o parte o sumă alocată în bugetul său pentru abonamente la ziare și deosebite reviste, iar pe de altă parte face, în ziare și reviste, publicațiuni în

interesul serviciului de exploatare — profit de ocaziune, prea stimate domnule director general, spre a vă ruga să binevoiți a onora și revista noastră cu un abonament și să-i primiți și ei oferta pentru publicațiuni și anunțuri ale Regiei. Mai ales în această privință, cred că administrația d-voastră ar face bine, în interesul său, să trateze și cu noi, pretențiunile noastre fiind cu atât mai modeste cu cât tirajul nostru e foarte însemnat și foaia noastră, ca ebdomadară, citită cu multă insistență și atenție în toate straturile sociale.

Cu tot respectul, I.L.C.”

Economii...

Citim în Națiunea următoarea notiță:

O foaie oficioasă în polemica sa cu Românul pretinde că toți câți combat colectivitatea nu mai fac parte din Partidul Național-Liberal, că însuși C.A. Rosetti încetase de-a face parte din acel partid de când începuse a dezaproba actele guvernului. Ce ? Ca să facă cineva parte din Partidul Liberal-Național trebuie să trăiască din buget și prin gheșefturi ?... Mare nerușinare ! Mulți bani ne-or fi costând cei ce-și permit să scrie asemenea enormități !

Atât, scurt și cuprinzător.

Ziarul de care e vorba este Voința națională.

Iată cum merge discuția politică de la o vreme în publicitatea serioasă a capitalei.

„Nu mai sunteți voi de la Voința națională liberali-naționaliști !” zice Națiunea.

Și Românul răspunde:

„Ba da, cei de la Voința națională sunt liberali-naționali, însă nu de cei adevărați; numai noi suntem adevărații liberali-naționali”.

Ce însemnează, întrebăm noi, toate acestea ? Ce va să zică toată această logomahie lăbărțată și goală de idei și de scop ?

Ce însemnează toate aceste puerilități, care ne amintesc de tachinările copiilor de la școală, și de firmele cu adevăratul cașcaval de Azuga și cu adevărata apă de melisă a arhimandritului Ghelasie ?

Să dăm din nou o mică deslușire supărăcioșilor noștri confrăți de care vorbim.

Un om numai prin faptul că hrănește în sufletul său o sumă de principii nu poate însemna

politicește nimic. Politica este domeniul practicii. Oricâte frumoase teorii de liberalism, progresism, umanitarism și celelalte îi vei suga din degete, ca să faci politică cu ele trebuie să aspiți a ajunge la putere, și apoi a te menține unde ai ajuns, și pentru a face politică trebuie să ai, mai ales în statul modern, un partid în puterea opiniei și numărului căruia să vii și să te ții pe cale pașnică la cârmă.

Partidul la putere, oricât v-ați tortura condeiele, este Partidul Liberal-Național, același Partid Liberal-Național pe care toată lumea îl știe, în opoziție până în 1876 și de atunci la putere, minus câțiva morți și câțiva mâhniți sau nemulțumiți pentru cauze personale, și plus mai tot tineretul intrat în viața publică de atunci încolo.

Politica nefiind o jucărie copilărească, țăfnele și paraponalele individuale ale cutăruia sau cutăruia dintr-un partid, nu pot zădărnici întru nimic activitatea politică a partidului întreg.

Dacă într-o bună dimineață, cine știe pentru ce, îi abate d-lui Vernescu să se supere și să plece din partid pentru a scoate întâi o gazetă „sinceră” și apoi a o pune să prăsească cu Timpul un metis neproducător, — asta nu face nimica; partidul nu văduvește pentru aceea; d-l Vernescu rămâne d-l Vernescu sau în cazul cel mai bun d-l Laboulaye, și partidul merge mai departe cu lucrarea sa politică.

Dacă d-l Dum. Brătianu se supără, asemenea partidul nu se stinge, nu dispăre ci merge înainte și fără, ca și cu domnia sa.

Căci cum ar fi posibil ca un partid căruia pentru o guvernare de șapte-opt ani „nu i-ar putea fi îndestul de recunoscătoare generațiile viitoare” (vezi Românul din '83) să înceteze, într-un an și jumătate, a-și mai purta numele pentru că două-trei individualități au murit, ori s-au supărat și au dezertat din șirurile sale ? (vezi Românul din '85).

Pentru aceea, oricine știe cât de puțin poate trăi politica țarcuită numai pe terenul teoriilor, știe

asemenea că partidele se compun din oameni, nu din heruvimi, și dacă a intrat într-un partid trebuie să renunțe la vederile sale specific personale rămânând a se mulțumi cu aceea că, prin puterea colectivă, să se aplice ideile fundamentale și generale, comune tuturor partizanilor.

Să faci toată viața parte dintr-un partid și deodată să te superi și să începi a-l ocări pentru că unii dintre mulțimea membrilor lui nu-ți mai plac d-tale, sau nu corespund vederilor d-tale etice, asta nu va să zică a face politică.

Cu totul din potrivă se face politică în țările constituționale cu care domnii cu mâhnirile și paraponale le place câteodată să ne comparăm. În Anglia, în Belgia, în Franța și în celelalte toate, când un bărbat serios face politică ani întregi cu un partid, facă acesta chiar greșeli, acel bărbat serios rămâne membru al partidului; în cazul chiar, foarte rar posibil, ca un asemenea bărbat pentru vreo cestiune personală să fie silit să se retragă din luptă, atunci se retrage cu desăvârșire din politică iar nu din partid; nici vorbă să scoată numaidecât pe seamă-i un petec de gazetă ca să insulte partidul din care a făcut până mai ieri parte, și cu atât mai puțin să pretindă că partidul a încetat de a mai exista ca atare, de vreme ce domniei sale nu i-a plăcut să mai facă parte din acel partid.

Este un adevăr à la La Palisse:

Te-ai retras dintr-un partid, — nu mai faci parte dintr-însul.

Oricum ar susține cineva contrariul ar spune o enormitate, și aceasta e în cazul nostru cu atât mai mare cu cât Națiunea, cu tonul ei foarte țâfnos și pipărat, susține că d-l Dum. Brătianu, omul politic fără grup, ieșind din partid, tot restul partidului fără d-sa se compune din gheșeftari și lefegii.

Dacă nu cumva însuși d-l Dum. Brătianu și-a scris notița de mai sus gratis, atunci credem și noi ca domnia sa că mulți bani trebuie să-l fi costând cei ce-și permit să-i scrie asemenea enormități.

Enormități

Citim în Națiunea următoarea notiță:

O foaie oficioasă în polemica sa cu Românul pretinde că toți câți combat colectivitatea nu mai fac parte din Partidul Național-Liberal, că însuși C.A. Rosetti încetase de-a face parte din acel partid de când începuse a dezaproba actele guvernului. Ce ? Ca să facă cineva parte din Partidul Liberal-Național trebuie să trăiască din buget și prin gheșefturi ?... Mare nerușinare ! Mulți bani ne-or fi costând cei ce-și permit să scrie asemenea enormități !

Atât, scurt și cuprinzător.

Ziarul de care e vorba este Voința națională.

Iată cum merge discuția politică de la o vreme în publicitatea serioasă a capitalei.

„Nu mai sunteți voi de la Voința națională liberali-naționaliști !” zice Națiunea.

Și Românul răspunde:

„Ba da, cei de la Voința națională sunt liberali-naționali, însă nu de cei adevărați; numai noi suntem adevărații liberali-naționali”.

Ce însemnează, întrebăm noi, toate acestea ? Ce va să zică toată această logomahie lăbărțată și goală de idei și de scop ?

Ce însemnează toate aceste puerilități, care ne amintesc de tachinările copiilor de la școală, și de firmele cu adevăratul cașcaval de Azuga și cu adevărata apă de melisă a arhimandritului Ghelasie ?

Să dăm din nou o mică deslușire supărăcioșilor noștri confrăți de care vorbim.

Un om numai prin faptul că hrănește în sufletul său o sumă de principii nu poate însemna

politicește nimic. Politica este domeniul practicii. Oricâte frumoase teorii de liberalism, progresism, umanitarism și celelalte îi vei suga din degete, ca să faci politică cu ele trebuie să aspiți a ajunge la putere, și apoi a te menține unde ai ajuns, și pentru a face politică trebuie să ai, mai ales în statul modern, un partid în puterea opiniei și numărului căruia să vii și să te ții pe cale pașnică la cârmă.

Partidul la putere, oricât v-ați tortura condeiele, este Partidul Liberal-Național, același Partid Liberal-Național pe care toată lumea îl știe, în opoziție până în 1876 și de atunci la putere, minus câțiva morți și câțiva mâhniți sau nemulțumiți pentru cauze personale, și plus mai tot tineretul intrat în viața publică de atunci încolo.

Politica nefiind o jucărie copilărească, țăfnele și paraponalele individuale ale cutăruia sau cutăruia dintr-un partid, nu pot zădărnici întru nimic activitatea politică a partidului întreg.

Dacă într-o bună dimineață, cine știe pentru ce, îi abate d-lui Vernescu să se supere și să plece din partid pentru a scoate întâi o gazetă „sinceră” și apoi a o pune să prăsească cu Timpul un metis neproducător, — asta nu face nimica; partidul nu văduvește pentru aceea; d-l Vernescu rămâne d-l Vernescu sau în cazul cel mai bun d-l Laboulaye, și partidul merge mai departe cu lucrarea sa politică.

Dacă d-l Dum. Brătianu se supără, asemenea partidul nu se stinge, nu dispăre ci merge înainte și fără, ca și cu domnia sa.

Căci cum ar fi posibil ca un partid căruia pentru o guvernare de șapte-opt ani „nu i-ar putea fi îndestul de recunoscătoare generațiile viitoare” (vezi Românul din '83) să înceteze, într-un an și jumătate, a-și mai purta numele pentru că două-trei individualități au murit, ori s-au supărat și au dezertat din șirurile sale ? (vezi Românul din '85).

Pentru aceea, oricine știe cât de puțin poate trăi politica țarcuită numai pe terenul teoriilor, știe

asemenea că partidele se compun din oameni, nu din heruvimi, și dacă a intrat într-un partid trebuie să renunțe la vederile sale specific personale rămânând a se mulțumi cu aceea că, prin puterea colectivă, să se aplice ideile fundamentale și generale, comune tuturor partizanilor.

Să faci toată viața parte dintr-un partid și deodată să te superi și să începi a-l ocări pentru că unii dintre mulțimea membrilor lui nu-ți mai plac d-tale, sau nu corespund vederilor d-tale etice, asta nu va să zică a face politică.

Cu totul din potrivă se face politică în țările constituționale cu care domnii cu mâhnirile și paraponele le place câteodată să ne comparăm. În Anglia, în Belgia, în Franța și în celelalte toate, când un bărbat serios face politică ani întregi cu un partid, facă acesta chiar greșeli, acel bărbat serios rămâne membru al partidului; în cazul chiar, foarte rar posibil, ca un asemenea bărbat pentru vreo cestiune personală să fie silit să se retragă din luptă, atunci se retrage cu desăvârșire din politică iar nu din partid; nici vorbă să scoată numaidecât pe seamă-i un petec de gazetă ca să insulte partidul din care a făcut până mai ieri parte, și cu atât mai puțin să pretindă că partidul a încetat de a mai exista ca atare, de vreme ce domniei sale nu i-a plăcut să mai facă parte din acel partid.

Este un adevăr à la La Palisse:

Te-ai retras dintr-un partid, — nu mai faci parte dintr-însul.

Oricum ar susține cineva contrariul ar spune o enormitate, și aceasta e în cazul nostru cu atât mai mare cu cât Națiunea, cu tonul ei foarte țâfnos și pipărat, susține că d-l Dum. Brătianu, omul politic fără grup, ieșind din partid, tot restul partidului fără d-sa se compune din gheșeftari și lefegii.

Dacă nu cumva însuși d-l Dum. Brătianu și-a scris notița de mai sus gratis, atunci credem și noi ca domnia sa că mulți bani trebuie să-l fi costând cei ce-și permit să-i scrie asemenea enormități.

„Guvern al angajamentelor cu străinii”

La fiecare act, mai mult sau mai puțin însemnat, săvârșit de guvernul roșu, orice om imparțial trebuie să-și fi făcut întrebarea: dacă actul acesta ar fi fost săvârșit de guvernul conservator, aflându-se roșii în opoziție, ce ar fi zis și ce ar fi lucrat aceștia ? De exemplu, convenția cu Rusia, trecerea armatei peste Dunăre, rechizițiile, războiul, răpunerea a peste zece mii de oameni de focul inamicilor, de foame și de ger; apoi pierderea Basarabiei, apoi scăderea rublelor, apoi umilirea cu Arab-Tabia, apoi cestiunea israelită și în fine cestiunea pretinsei răscumpărări a căilor ferate; dacă toate acestea le-ar fi făcut, sau măcar ar fi încercat să le facă guvernul conservator, aflându-se în opoziție roșii, ce s-ar fi întâmplat ? Fiece om cunoscător de țara sa cunoaște cu cât de aprigă reacredință știu roșii să facă opoziție, și cum pentru dânsii, în lupta politică, orice mijloc, cât de înjositor, cât de mișelesc, este bun, — calomnia, intriga, minciuna, toate învăluite frumos în eticheta românismului și liberalismului și debitate fără preget și fără nici un pic de pudoare prin toate locurile publice în tirade șarlatanești. N-avem nevoie prin urmare să stăruim aci mai îndelung a face icoana moravurilor politice a acestui soi de oameni, ce alte talente n-au, altă meserie nu știu, de altă treabă nu sunt în stare decât a face negustorie de principii liberale și de patriotism. Să luăm numai două, trei cazuri din cele enumerate spre a răspunde la întrebarea de mai sus, anume cazul șederii armatei atâta vreme peste Dunăre și al cestiunii evreilor.

Roșii, netăgăduit, mai ales când sunt în opoziție, n-au absolut nici un respect de ordinea publică,

meșteri în scandaluri, oratori de cafenele, caricaturi de martiri politici, conspiratori de operetă-bufa, ei sunt capabili să toarne în fiecare săptămână câte o republică microscopică. Într-o stare liniștită, cu puterea militară toată în țară, cu deplină ordine în viața publică, a luat într-o noapte naștere celebra republică de la Ploiești, al cărei președinte era d-l Candiano Popescu, mai târziu polițai foarte dinastic, și al cărei consiliu de miniștri se compunea din domnii Stan Popescu, Pătărlăgeanu, Grigorescu, Stanian și alți trei iluștri patrioți. O zi, sau mai bine douăsprezece ceasuri a trăit republica ploieșteană. Ea a fost pusă la cale într-un birt, la o cină ce s-a prelungit, ca după firea naționalilor, până spre ziuă, când, în culmea înfierbințelii s-a și proclamat cu mare entuziasm. Proclamarea republicii a avut loc pe la patru ceasuri în revărsatul zorilor, și uciderea acestei frumoase instituțiuni s-a săvârșit pe la patru după-prânz, când, odată cu stingerea înfierbințelii naționalilor, a și sosit în Ploiești reacțiunea, adică o companie de vânători. Să nu uităm a spune ceea ce e mai interesant: când reacțiunea intra de spre București pe streaja de la miazăzi a republicii Ploieștilor, președintele acestui stat ieșise pe streaja de la apus de spre Buzău, și așa de cu vreme ieșise, încât și ajunsese aproape de satul Lipia, iarăși un cuib celebru de republicani; ce e drept, distanța dintre Ploiești și Lipia nu e așa mare, cam de vreo două poște și ceva. Când a pus reacțiunea mâna pe el și l-a întrebat că ce caută noaptea împrejurul Lipiei, d-lui a răspuns că a ieșit nițel să se plimbe: o plimbare cu viteză republicană.

Considerând dar că compania de vânători era în țară și a putut fi în Ploiești despre douăsprezece ceasuri de la proclamarea republicii, totul rămâne o scenă, cel mult un act de operetă-bufa sau de parodie. Știindu-se cât de iute pot să se plimbe, și știind asemenea foarte bine că din capitala țării până la capitala republicii lor, o companie de

soldați zdraveni poate veni în câteva ceasuri pe odihnite, naționalii noștri au cutezat totuși a face acel scandal ridicul.

Dar — punându-ne tot în ipoteza că conservatorii ar fi fost la guvern și roșii în opoziție — dacă acea reacțiune, adică compania de vânători, împreună cu toată armata și cu Domnitorul în frunte s-ar fi aflat peste Dunăre, oare scandalul s-ar fi mărginit numai la a fi ridicul și la o singură localitate ? Și în București chiar, și mai ales aci, ce s-ar fi întâmplat ?

Dar apoi, punându-ne în aceeași ipoteză, cu ocazia cestiunii israelite ?

Lăsăm să dea răspuns la aceste întrebări acei ce-și cunosc țara, și, în genere, publicul imparțial, care, pare-se, a cam început să judece mai bine asupra lucrurilor și oamenilor.

Câtă vreme au fost conservatorii la putere, roșii n-au încetat un singur moment cu insinuarea și cu calomnia; ei nu numeau altfel, prin organele lor, pe conservatori decât cu epitetul de „guvern al angajamentelor cu străinii”. Insinuând că conservatorii luaseră acele angajamente spre paguba și aservirea intereselor țării, ei erau singurii apărători ai acestor interese, ei singuri aveau dor de inimă pentru biata patrie. Și cu toate astea acel „guvern al angajamentelor cu străinii” nu făcuse nici convenția cu rușii, nici război fără zămis, amanet sau chezășie, cu bună și prealabilă știință că avem să pierdem Basarabia, și nici negociase cu Alianța Israelită să împământească cu grămada pe evrei. Nimic din toate acestea nu făcuseră acei oameni, pe cari roșii îi numeau „guvern al angajamentelor cu străinii”. Nefăcând nimic din toate acestea, erau astfel calomniați; dar dacă ar fi făcut măcar ceva, ce ar fi fost !

Roșii au venit la putere după aceea. Ei au făcut, în adevăr, de cinci ori cât ar fi meritat să poarte numele, ce ei îl aruncau conservatorilor fără nici o dreptate.

Am făcut paralela convențiilor de răscumpărare a căilor ferate, a conservatorilor și a roșiilor. Care este cea mai avantajoasă pentru stat ? Mai poate sta cineva la îndoială ? Și ar avea chiar adversarii noștri atâta lipsă de pudoare să mai conteste și în privința aceasta, unde vorbim cu bob numărat, adevărul ? Și afară de aceasta, de câte ori a fost vorba pe timpul guvernului conservator de răscumpărare, nu guvernul român a început tratările în această privință; propunerile și stăruințele au venit totdeauna din partea societății acționarilor, și negocierile numai cu dânsa s-au făcut, iar nicidecum cu guvernul german. Când a căzut orice puțință de înțelegere între guvernul român și Societate, lucrurile au rămas în starea de mai înainte urmându-și mersul lor regulat, fără a lua cestiunea un caracter internațional prin amestecul guvernului german.

Tot astfel au mers lucrurile și astăzi ? Din nenorocire, nu. Guvernul român a făcut propunerea, guvernul român a stăruit, guvernul român, fără nici o rezervă în privința ratificării învoielii de către corpurile legiuitoare, s-a legat față cu guvernul german asupra tuturor clauzelor convenției de răscumpărare. Cestiunea dar, de natură în ea însăși cu totul interioară, este acum o cestiune internațională.

Și aceștia sunt oameni care numeau pe conservatori „guvern al angajamentelor cu străinii”. Să judece dar astăzi țara ce fel de oameni sunt acești onești negustori de principii liberal-naționale, acești patrioți de industrie.

Liga

Moftul român vrea și trebuie să fie cronică vremii în care i-e dat să trăiască, sub soarele totdeauna vesel al acestei adesea mahnite patrii. Istoricul viitor, voind să aștearnă povestirea interesantei noastre vremi, nu va trebui, credem, să nesocotească nota noastră, dacă va dori, în folosul lumii lui, să dea acordul exact al împrejurărilor lumii noastre românești.

— A ! Dar ce-i asta ? Iată că Moftul român își permite să ia un ton grav !

— Ei ! Și de ce nu, domnule cititor ?... De ce, o dată, la o ocazie mare, Moftul român să nu-și permită și el un ton grav, când atâția confrăți gravi, foarte adesea în cele mai mărunte ocazii, își aleg de preferință tonul caraghios ?

Da... Luăm tonul grav, firește, fiindcă voim să vorbim de un lucru sacru, la care trebuie să senchine orice român — de „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor”.

Știm că s-au găsit pe ici, pe colo pesimiști și sceptici — pădure fără uscătură nu se poate — care au zâmbit malițios când, acum câțiva ani, națiunea noastră, toată românimea, străfulgerată de unul și același fior, a înființat Liga... Ridicau din umeri la orice manifestație — și trebuiau să ridice foarte des; pufneau înfundat în fața acelui entuziasm grandios; de câte ori le arătai pornirea aceea generoasă a unui neam întreg, acel uragan de patriotism și românism, îți răspundeau ca niște cobe: urma alege !

A ! N-am să uit niciodată ce mi-a fost dat să văd !

Era în primele zile ale înființării acestei sacre instituții naționale — o zi strălucitoare. Orașul sclipea adornat cu flori, ramuri și culorile noastre.

Un popor întreg în veșminte de sărbătoare.
Clopotele sfinte umpleau largul cu glasurile lor
evlavioase. Sus, albastrul topit în lumina soarelui;
jos, păduri imense de tricoloruri, fâlfâind mândre
la bătaia vântului, deasupra unui vast ocean de
capete omenești. Un popor întreg, vrăjit de atâta
frumusețe dinafară și de atâta avânt din sufletu-i,
avea deodată una și aceeași halucinație: năluca lui
Traian ! Iată-l ! Vine călcând rar cu mândria
romană, cu fruntea-i și privirea maiestuoasă peste
capetele tuturor ! Iată-l vine să cheme la triumfuri
noi pe acești coloni ai lui, părăsiți de-atâta vreme
mizeriei seculare !... Și poporul românesc plângea
de bucurie.

Priveam și eu, uimit ca tot poporul, magica
năluca imperială și tremuram în fața acelei sublime
privești, când simții că mă bate cineva pe umăr.
Mă-ntorsei... Era una din acele cobe... Rânjind,
îndrăzni să-mi propuie o prinsoare — că „în vreme
relativ scurtă, Liga are să iasă un moft ca toate
mofturile !”.

A ! Ticălosul !

Am făcut rău, știu, să accept prinsoarea lui
infamă; trebuia să-l disprețuiesc, să nu stau un
minut la vorbă cu un copil atât de pervers al patriei
mele. Un astfel de rămășag este, în orice caz și din
orice parte, o impietate... Dar m-am gândit că
poate a mai rămas sub cenușa sufletului lui o
scânteie ascunsă: atunci când eu voi câștiga
rămășagul, voi scormoni cenușa, și scânteia aceea
captivă, pâlپând iar liberă, îi va re-nflăcări
credința.

A ! am făcut rău !

Știți până unde merge acum omul meu cu
infamia ? Nu-și poate închipui o minte sănătoasă:
pretinde pur și simplu că, în urma congresului
Ligii, a câștigat definitiv prinsoarea.

Și se apucă a-mi argumenta:

— Bine, ticălosule — îi zic — o instituție
întemeiată pe dragostea și jertfele unui popor

mare, o instituție menită să cultive și să apropie din ce în ce idealul unui neam mândru, de atâtea veacuri călcat, ofensat și umilit — poate fi profanată ? Cum îndrăznești ? O instituție care a răspândit atâtea cultură națională în toate unghiurile locuite de ai noștri, a susținut atâtea misionari ai sfintei idei, atâtea școli și atâtea biserici, învârtind în mâinile ei sute de mii de lei, peste milion, poate — cum îndrăznești să susții că a ieșit un moft ca toate mofturile, numai și numai fiindcă la congres nu s-au adunat nici atâtea membri cât să poată face o partidă completă de popice, și fiindcă nu se potrivește în catastife o mizerabilă sumă de câteva mii de lei, nici măcar o sută !?

Cu cea mai grețosă nerușinare, omul meu mi-a răspuns:

— Toate bune cum le spui d-ta; dar eu știu că am câștigat rămășagul.. Nu-mi dai banii ?

— Nu ți-i dau, cobe !... Ieși afară !

Nu mai puteam suporta prezența unui așa ticălos !

Naționali-Liberali

Avem și noi un partid, care se numește „național-liberal” și este bine să-l avem, fiindcă o țară cumsecade trebuie să aibă cel puțin un partid „național” și cel puțin un partid „liberal”.

Ce e drept, noi nu ne putem făli cu un partid „național”, nici cu unul „liberal”, noi suntem o țară mai mult decât cumsecade și avem un partid „național-liberal”.

Pentru ce tocmai „național-liberal” ?

Fără îndoială oamenii ce alcătuiesc acest partid sunt liberali; acest merit, această virtute, această calitate patriotică nimeni nu le-o poate disputa. Da, liberali sunt din creștet până în călcâie, liberali însă în înțelesul cuvântului românesc. Căci în zadar ! cu minciuna nu o ducem departe și orice cuvânt am rosti, mai înainte ori mai târziu ajungem a înțelege numai adevărul. „Tiran” era odinioară o numire, ce onora pe acela care o purta; „demagog” era odinioară un titlu la respectul concetățenilor; „liberal” era odinioară un cuvânt plin de farmec: astăzi a fi „liberal” este o virtute foarte problematică. De la anul 1848 până în zilele noastre liberalii au izbutit a discredita liberalismul, și acesta e meritul pentru care trebuie să le fim recunoscători, deoarece, cu ajutorul bunului Dumnezeu, nu mai avem nevoie decât de câțiva ani, pentru ca nimeni să nu mai fie dispus a trece de „liberal”.

Cum rămâne însă cu „naționalitatea” acestor „liberali” ? Încă din vreme trebuie să ne îngrădim, pentru ca nu cumva „liberalii” să discrediteze și naționalismul, cum au discreditat liberalismul. Să ne lămurim dar, pentru ce acești liberali nu se mulțumesc de a fi liberali, ci caută să mai fie totodată și „naționali”.

Îndată ce auzim vorbindu-se de „național-liberali”, trebuie neapărat să presupunem că acest partid nu e decât fracțiunea liberală a unui mare partid național, ori fracțiunea națională a unui mare partid liberal.

E adevărat ceea ce presupune numirea „național-liberal” ? Există în țara aceasta un partid liberal care nu este și nu pretinde a fi național ? ori există un partid național, care nu este și nu pretinde a fi liberal ?

Nu ! Toate partidele liberale din România pretind a fi totodată și naționale: iară din Partidul Național, ce nu pretinde a fi liberal, „liberalii noștri-naționali” nu pot face parte.

Pentru ce dar acest partid crede de cuviință a se numi „național-liberal” ?

Fără îndoială fiindcă voiește să arate, că se deosebește atât de Partidul „Național-Conservator”, cât și de celelalte fracțiuni mai puțin naționale ale Partidului Liberal.

Alt înțeles numirea „național-liberal” nu poate avea.

Trebuie deci, ca noi, „naționalii-conservatori”, să ne întrebăm, dacă rivalii noștri liberali în adevăr sunt naționali ? Dacă ei, prin activitatea lor, au dovedit că sunt vrednici de a împărtăși cu noi numirea de partid național ?

Care sunt faptele, prin care acești oameni au dovedit, că țin de naționalitatea română ? Prin ce au dovedit, că scopul lor este de a face ca dezvoltarea noastră să fie potrivită cu firea particulară și tradițiunile poporului român ? Pentru ca cineva să se poată pretinde național-român, trebuie să fi dovedit, că a ieșit din mijlocul poporului român, că este pătruns de adevăratele trebuințe și cunoaște adevărata fire, obiceiurile și deprinderile, întreaga viață a acestui popor, și să fi dovedit că totdeauna, în lucrarea sa politică, ține seama de aceste elemente: ne-au dat liberalii-naționali dovadă despre toate aceste !?

Slavă Domnului ! nu suntem nici noi cu totul uituci. Ne aducem foarte bine aminte, că mai ales dâșii au înlocuit limba românească cu acel talmeș-balmeș de pășărească, de care nici până în ziua de astăzi n-am izbutit a scăpa literatura română. De asemenea printr-înșii ori în urma stăruințelor lor necumpătate, s-a împovărat țara cu o mulțime de legi și o mulțime de așezăminte, care nu au deloc a face cu trebuințele, deprinderile, tradițiunile, nu au nimic a face cu firea poporului român. În sfârșit, acești liberali sunt elementul, care a împins țara spre o dezvoltare cu desăvârșire nenațională, și astfel ne-a adus la zăpăceala, în care ne aflăm.

Cu toate acestea el se numește „național-liberal”.

Să nu fim naivi ! Tocmai pentru aceea, tocmai simțind, că în viața lor nu au făcut nimic național, tocmai simțind că nu cunosc pe poporul român și nu sunt capabili de o lucrare în adevăr națională, tocmai fiindcă nu se simt a fi naționali, acești oameni se numesc așa.

Cuvântul „național” este cuvântul de reclamă în firma Partidului „Național-Liberal”.

Liberali sunt și numai liberali; și vrednici sunt de a fi numiți liberali, chiar liberali în înțelesul pe care activitatea lor l-a dat acestui cuvânt !

Nepotismul

Există la noi un fel de teorie, care se preumblă din gură în gură, din gazetă în gazetă, și care pe cât pare a fi mai general acreditată pe atât este de falsă. Iată teoria aceasta:

Un om fiind la putere, sau bucurându-se de o situațiune însemnată în vreo ramură de activitate publică sau privată, nu are dreptul să numească în funcțiuni publice, sau să prefere pentru posturi de încredere pe rudele sau prietenii săi. Fie aceste rude, fie acești prieteni persoanele cele mai corecte, cele mai capabile și inteligente, după această teorie ei trebuiesc sistematic îndepărtați de la activitatea publică, câtă vreme unul din familie sau un bun prieten este la putere.

Această strâmtă și falsă teorie, care este și imorală, după părerea noastră, trebuie să fie combătută, cu atât mai mult, cu cât ea se întemeiază totdeauna pe un principiu de corectitudine în viața publică, pe principiul, adică, că între rude, în loc de strictete, se va practica mai ușor îngăduința.

Trebuie să punem odată în discuție această teorie ciudată, care convine foarte mult foilor de scandal și să căutăm a-i stabili adevărata valoare și însemnătate.

Să luăm mai întâi în cercetare cazul în care principiul depărtării rudelor din activitatea publică ar părea mai întemeiat.

Sunt, de exemplu, două posturi într-o administrație; unul are atribuțiunile de controlor al activității și corectitudinii celuilalt. Aceste două posturi, se zice, nu trebuiesc ocupate de frați, de tată și de fiu, de socru și de ginere. Așa este. E mai puțină garanție, în privința eficacității controlului, presupunând totuși că acei oameni sunt destul de

onești și știind bine că onestitatea unui om nu are nicidecum a face cu relațiunile lui de rudenie cu un alt om. Și astfel e bine să admitem norma cum că două rude de aproape să nu poată ocupa într-o administrație două posturi între cari eventual s-ar putea isca conflicte, pentru a evita cu prudență ciocnirea sentimentelor intime de rudenie cu sentimentul datoriei. A împinge însă acest principiu până la rudele de al nouălea neam este o absurditate: a lăsa să se bănuiască anume că relațiunile cât de depărtate de familie sunt neapărat izvorul neonestității în viața publică este foarte imoral.

Dacă îngăduința și hatârul sunt în adevăr imorale, ele sunt tot așa de rele și între rude [și] nerude, și neapărat că între două rude cinstite datoriile și publice și private vor fi corect îndeplinite, pe când între două nerude necinstite, din contra.

Între multe flecării ale gazetelor noastre, adesea se vede: „Aflăm că d-l Z... s-a numit în cutare post... Se înțelege că nu putea fi altfel; d-l Z... este ruda d-lui Y..., ministru, ori mare administrator la cutare instituție. Trebuia în sfârșit d-l Y... să-și căpătuiască și această rudă...”.

Neapărat, zic eu atunci, că trebuia d-l X... să facă aceasta. Numai o întrebare e de pus aici: d-l Z..., numitul d-lui Y..., este cinstit, harnic și priceput, ori ba ? Dacă este, atunci d-l Y... a făcut foarte bine ce-a făcut: dacă nu este, atunci lipsa de merite și neonestitatea lui Z... ar fi tot așa de imputabile și când el n-ar fi rudă cu d-l Y... și orice minte serioasă ar trebui să-l acuze pe acesta nu că a căutat să-și ajute o rudă, ci pur și simplu că a făcut o numire rea.

Orice om trebuie să aibă rude sau prieteni mai mult sau mai puțin apropiați. Dacă susținem teoria că niciodată un om în bună poziție nu trebuie să-și numească prietenii și rudele în funcțiuni, atunci din două una: ori că toate rudele și toți prietenii,

fără excepție, ai unui om, devin neonești și incapabili din momentul ce el s-a înălțat în mijlocul societății sale, ceea ce ar fi o absurditate; ori că împrejurarea că a fi rude sau prieteni cu un om văzut trebuie s-o considerăm o nenorocire, și astfel atunci pentru orice familie, înălțarea unui membru al ei la o situație însemnată ar fi o adevărată calamitate; pentru că dacă împingem la o mai mare dezvoltare teoria că nu este permis cuiva, fără a fi lovit de bănuiala imoralității, să numească în funcțiune o rudă sau un prieten, fie acesta cât de onest și capabil, ajungem a pretinde că, dacă cineva găsește venind la putere pe o rudă deja ocupând vreo funcțiune, numaidecât s-o dea afară.

Aceasta ne amintește un răspuns foarte picant, pe care un fost ministru îl făcea la acușările ce i se aduceau cum că și-ar fi căpătuit niște rude, de altminteri tot așa de oneste și capabile ca orice om onest și capabil:

— Dar ce voiești să le fac dacă mi-s rude ? Să le spânzur ?!

Teoria falsă pe care o combatem fiind foarte la îndemână mai ales gazetelor neserioase și maloneste, are, în adevăr, uneori un straniu rezultat. Sunt unii oameni de o scrupulozitate exagerată, care evită a da naștere la orice fel de bănuieli; sunt iar unii de un caracter așa de sfios, încât față cu o acuzare oricât de nedreptățită, numai cu atât mai impertinentă să fie, își pierd sărita; oamenii de aceste două spețe, mai cu seamă când sunt foarte onești, de nimica n-au mai mare groază decât de gura lumii. Lor le lipsește o foaie malonestă, foaie de chantage, ale cărei insulte, batjocuri și calomnii, pe un om mai sceptic sau mai tare de înger îl fac d-abia să surâdă, pe un om de soiul de care vorbim îl vâă într-o stare de nervozitate extremă. Astfel, un așa om cu cât e mai onest cu atât mai mult se teme ca nu cumva câtuși de puțin să cază în gura mișeilor La un așa om,

dacă ți-e rudă sau prieten, oricâte merite ai avea, oricât de cinstit ai fi, să nu mergi să-i ceri o funcțiune, pentru că nu ți-o dă de frică să nu-l dea la gazetă că te-a căpățuit. Se întâmplă chiar, în cazul acela, să intri într-o altă ramură de administrație. Atunci chiar, reușita ta nu este pe placul rudei tale; îi vezi totdeauna pe față un fel de nemulțumire și de jenă, cât de pe departe se teme să nu i se atribuie numirea ta, și parcă nu i-ar părea prea rău să te știe dat afară, ca să scape de teama oricărei bănuieli. Un exemplu:

Cunoaștem un om de felul sfioșilor în chestiune, care era pus odată în capul unei mari administrații. El avea un văr, care ținea o tipografie. Bietul om cu tipografia, care nu-i prea mergea bine, se duce la vărul său și-i propune să se însărcineze cu o parte din imprimările administrației aceluia; dar pentru că-l știa ce fel de om e, îi adaugă că deși imprimările acelea se dau fără licitație, el e de părere să se ceară prețurile de la toate tipografiile și el se obligă a face cu aceleași condiții un scăzământ de 5% asupra celui din urmă preț. Administratorul nostru, de teama gazetelor, refuză propunerea vărului și dă imprimările unui tipograf străin cu un preț mult mai mare și cu condiții mult mai favorabile. La primirea acestor imprimante, se vede că ele sunt neconforme cu condițiile; dar fiindcă tipograful acesta, un om fin, știa că vărul administratorului stăruise și el pentru a lua acea lucrare, începe a se plânge că e șicanat pentru a se favoriza vărul. Cum aude asta, administratorul nostru îngălbenește și dă ordin să se primească imprimările.

Nepotismul este în adevăr rău, dar prin nepotism nu se înțelege decât proteguirea neonestă și nedreaptă a rudelor. Și e foarte nedrept ca cineva să sufere pentru că din întâmplare e rudă cu un om ajuns, și e foarte neonest și imoral a arunca bănuieli asupra unei familii întregi, din ura de partid sau din invidia meritelor și aptitudinilor. Cu

chipul ăsta o să ajungem a crede că e rușine să fii ruda unui om mai de seamă, pentru că orice post, orice poziție ți s-ar da, ar fi semnul hatârului făcut unui om necinstit și netrebnic. Atunci pentru ce să nu punem în lege principiul că în tot aparatul statului, de la vătășel până la ministru, nu poate intra decât un singur membru al unei familii, socotită familia până la al o sutălea neam !

Iată absurdități care trebuiesc combătute odată de toți oamenii cu minte și onești. Trebuie răsturnată odată teoria aceasta falsă, care tinde a face pe români să zică: „Dă, Doamne, să nu ajungă nici unul din familia mea om de seamă, că m-am nenorocit !”

O lichea

Leki, sau lichea, înseamnă pe turcește pată; cu deosebire, pată de care nu te poți scăpa, pată neștersă. În limba românească, cuvântul a trecut în accepție figurată: lichea va să zică o secătură care, dacă ți-a căzut în spinare, se ține de tine mai rău ca scaiul, și de care nu te mai poți scăpa decât prin mijloace violente. Să-i dai cu piciorul de sute de ori, să-l batjocorești, să-l scuipi, și încă n-ai să scapi de gudurăturile lui grețose, până nu te-i hotărî să-i dai brânci într-un canal, ca să te cotorosești de el. Să mă ferească Dumnezeu a întrebuința cuvântul acesta în accepția alterată pe care o are în limba noastră; îl voi întrebuința numai și numai în înțelesul propriu pe care-l are în limba originală.

Care va să zică, să nu mai încapă vorbă: lichea înseamnă pată, peste puțină de scos. În acest sens propriu zic dar: teribilă lichea e d-l Sturdza !...

În toamna anului 1895, după ce se lipise de tricolorul român ce fâlfâia în capul haidamacilor, pe stradă, în chestia națională; după ce mânjise chiar simbolul adâncii dureri și al înaltului respect ce trebuie să ni-l inspire moartea, lipindu-se pe steagurile negre de la Clubul colectivităților, când cu sfârșitul nenorocitului zbir electoral Meschiu — deodată, licheaua apare pe pagina întâi a Monitorului, ca prezident al Consiliului.

Să nu uit a spune că licheaua, cu o zi înainte, după ce depune la palat jurământul, zice suveranului:

„Sire, plec de aci tocmai la Mitropolie. Nu vreau să pun mâna pe afacerea publică până să nu cer iertare mitropolitului Ghenadie că l-am mânjit odinioară. Mă duc să-l rog să-mi dea

binecuvântarea lui arhipăstorească spre a mă
insufla de la duhul sfânt, ca să pot duce cu tărie
înalta sarcină ce Maiestatea-Voastră mi-a
încredințat !...”.

S-a pus în birjă și a mers în goana cailor la
Mitropolie... Acolo a suit scările în genunchi, și
încet-încet, strâmbându-se și miorlăindu-se, a
apucat pe bietul Ghenadie, care se retrăgea de frică
și de scârbă de-a-ndărătelea, și i-a sărutat pulpana
anteriului. S-a lipit licheaua de anterior așa de bine
că n-a mai putut s-o spele nici afurisenia, până
când n-a venit Lascăr Catargiu și i-a zis lui
Ghenadie:

„Înalt-preasfinte părinte, ascultă-mă pe mine: ce
mai încoace și încolo ? De licheaua asta nu te mai
speli, fără să faci o mare jertfa... Ia anteriorul de
mitropolit și aruncă-l departe cu lichea cu tot!”.

Și numai așa s-a putut scăpa Ghenadie de lichea,
aruncând-o în obrazul Colectivității. Dar, cât e
Colectivitatea de neobișnuită cu lucru curat, a avut
și ea un moment de dezgust: a luat și ea mantaua
cu licheaua și a aruncat-o la negre, în coșul cu
rufele murdare; și, fiindcă rufele murdare trebuiesc
spălate în familie, cu mai multă sau mai puțină
discreție, a fost chemat din familia colectivistă d-l
Aurelian, mare cultivator de spanac, sămânță de la
'48, și însărcinat să spele murdăria. Celebrul
agronom a frecat-o băbește cu rădăcină de ciulini
multă vreme, a frecat-o și iar a frecat-o fără
succes, până când a dat în genunchi de oboseală.

L-a biruit licheaua !

În fața colectivității, umilită de această
neizbândă, și în ochii țării întregi, minunată de
nedibăcia bătrânei spălătorese, licheaua a reapărut
la tribuna prezidenției Senatului. Această apariție
necurată a demoralizat atâta pe biata babă, ale
cărei puteri erau covârșite, încât a trebuit, cu
lacrimile în ochi, să-și depuie mandatul și să
prezinte demisia Cabinetului.

Atunci, licheaua s-a gândit să se arunce iar sus

de tot, și după multe lipituri, a apărut în fine iarăși pe fruntea — destul de nespălată și fără asta — a Colectivității. Și regele, fiindcă era grăbit să plece pentru o cură de odihnă, s-a mărginit să dea din umeri, zicând: „Fie !”. Dar licheaua, nemulțumită cu atât, a început să se miorlăiască:

„Sire, ia-mă și pe mine pe pulpana Maiestății-Tale în străinătate; măcar până la Viena...”.

Regele a răspuns:

„Asta nu ! Asta nu trebuie. Mantaua și licheaua să rămâie acasă. Vreau să călătoresc și să mă odihnesc fără jenă; mă voi gândi la întoarcere ce e de făcut”.

... Ce e de făcut ? Nu e de făcut nimica altceva când ți se lipește licheaua de pulpană, decât să iei foarfecele, să tai bucățica mânjită și să o arunci în foc: nu s-a născocit până acum săpunul care să poată curăța pe cineva de așa lichea...

Rămâne bine înțeles — o spui încă o dată — că întrebuițez cuvântul de lichea în sensul propriu pe care-l are pe turcește. Nicidecum nu mi-ar trece prin cap să-l întrebuițez în concepția figurată din românește. Cum aș îndrăzni eu să spun că d-l Sturdza e o ființă de care nu te mai poți scutura, dacă ți-a căzut în spinare, o secătură care se ține de oameni mai rău ca scaiul, și de care nu se mai poate scăpa lumea decât prin mijloace violente ? Cum aș îndrăzni să zic că, până nu t-ei hotărî să-i dai brânci într-un canal, n-ai să te poți cotorosi de el ?

Aș putea eu îndrăzni să zic așa ceva ?

Măine, poimăine oi mai prezenta o carte la vreun premiu academic pentru produceri literare: licheaua ar fi capabilă să se așeze pe cartea mea și să latre că premiul literar se cuvine mai potrivit unui manual de geologie franțuzesc de la '48, tradus în românește de d-l G. Ștefănescu, cum poate dumnealui traduce.

Aș fi nebun să-i zic lui d-l Sturdza lichea la figurat. La propriu însă, i-o zic fără teamă: îl știu

că e om fără pasiuni și mare iubitor de adevăr; a
dovadă strălucită despre aceasta e că, atunci când
trece, prin temperament, marginile permise, o
drege numaidecât prin judecată, cerând scuze.
Teribilă lichea !...

... Oarecare moderație

D-l Rosetti și subroșeții au avut ocaziune de vreo doi ani, de când se răsfață în bugetul țării, să facă pe la Paris mai multe excursiuni de plăcere în socoteala patriei.

Fiindcă România pare ursită a se mai bucura câțva timp de oblăduirea acestor domni, când vor mai merge să se recreeze pe la Paris, să asculte de la noi o povată dezinteresată: să se ducă la teatru să auză o piesă numită Călătoria d-lui Perișon (*Le voyage de Mr. Perrichon*). Sub aparențe glumețe, această comedie ascunde un studiu adânc al naturii omenești și pare foarte potrivită cu starea României de astăzi.

D-l Perișon este un burghez bogat și îngâmfat, care se hotărăște a face o călătorie în Elveția. El este însoțit de fiica sa, frumoasă firește și cu zestre. Doi tineri se iau după d-l Perișon, hotărâți să câștige inima d-rei Perișon și a părintelui său. Într-o excursiune, d-l Perișon, cam bătrân sau greoi, este cât p-aci să alunece într-o prăpastie. Unul din tineri se aruncă după dânsul, îl scapă cu pericolul vieții, și se crede d-aci înainte sigur de a căpăta și pe frumoasa fată și zestrea mai frumoasă. Nu departe, excursioniștii noștri întâlnesc o mică groapă. — Celălalt tânăr se face că alunecă într-însa dând țipete de spaimă. D-l Perișon, la rândul său, se aruncă și scapă sau crede că a scăpat pe al doilea aspirant.

Ce credeți că se întâmplă la urmă? Pe când cu puțină dibăcie salvatorul nu face decât a repeta neconținut lui Perișon: Te-am scăpat, îmi datorești viața, celălalt tânăr ia rolul mult mai plăcut pentru vanitatea bătrânului burghez, de om scăpat de dânsul. Unul îi aduce neconținut aminte că dânsul, Perișon, a făcut un act de curaj și de devotament, pe

când celălalt nu-i înfățișează decât un neplăcut suvenir, un accident care l-a înspăimântat și umilit. În cele din urmă, junele salvator se face așa de nesuferit, încât Perișon îl ia la goană și dă fata celui ce a fost destul de dibaci a deveni îndatoratul, iar nu îndatoritorul vanitosului burghez.

Cam așa se petrec lucrurile astăzi între Rusia, Bulgaria și România. N-avem pretențiunea ridicolă a unor foi roșii, a susține că noi și numai noi am scăpat pe Rusia. Însă nu mai puțin, când căzuse în groapa de la Plevna, cu sângele nostru cel mai prețios i-am făcut un însemnat serviciu.

Pentru Bulgaria, din contra, Rusia a făcut tot.

Pe cine, însă, iubește Rusia ? De cine îngrijește ? Care este Beniaminul său ? Cui va da fata sa cu toată zestrea ce va putea alcătui de la vecini bătrânul tata-socru de la Nord ? Nouă, preținșilor săi salvatori, supărători chiar prin serviciul adus, mult mai supărători încă prin persistența nedibăciei, cu care în general organele guvernului la tribună și în presă par că aruncă neconținut în fața Rusiei acel serviciu ? sau acelor bulgari umili, supuși, care n-au făcut decât să primească servicii ? Cine cunoaște inima omenească să răspundă. Este evident că am făcut Rusiei un serviciu, un însemnat serviciu. Mers-a acel serviciu până la scăparea împărăției, cum se repetă pe fiecare zi ? Fără armata noastră, Turcia în decompozițiune ar fi izbutit oare a înfrânge nenumăratele batalioane ale țarului ? Se poate cineva îndoi. Însă nu mai puțin este exact, că fără armata noastră Rusia ar fi suferit poate îndoite pierderi și cheltuieli, și pacea glorioasă din 1878 risca foarte mult a se numi pacea din 1879, tot așa de glorioasă, dar mai scump plătită.

Oricum ar fi, noi credem că ar fi și mai demn și mai politic a mai pune oarecare moderație în aceste laudături. Școala revoluționară, aci ca în toate, nu cunoaște nici tact, nici măsură. Pentru dânsa, între slugărnicie și insolență nu este termen

de mijloc. Prin servilismul lor când se găseau față în față cu prinții, ambasadorii, generalii ruși, n-au știut a apăra la timp drepturile României, care le erau încredințate Prin atitudinea lor nesocotită și violentă de astăzi, sunt pe drum de a ne face din Rusia o neîmpăcată vrăjmașă. De aceea avem dreptul să regretăm că d-l Rosetti când a fost la Paris, între o ședință a Internaționalei și un banchet în onoarea Comunei, n-a avut timpul să meargă să vadă la teatru: *Le voyage de Mr. Perrichon*.

Obligativitatea opiniilor

Aseară m-am întors acasă târziu, zdrobit, cu mintea zdruncinată și cu sufletul turburat. Căzusem, victimă a lăcomiei, într-o cursă. Mă întâlнисem după amiază cu un prieten, care-mi propuse să mă ia la masă. N-aveam poftă de societate și am respins politicos invitațiunea. Dar infamul mă știa că sunt o bestie lacomă de lucruri delicate, mi-a arătat, cu rafinerie infernală, o strălucitoare perspectivă — stridii, icre moi, un mușchi de căprioară împănat, un cotnar original, mai știu eu ce...

Era peste putință să rezist până la sfârșit, și am cedat numaidecât.

Am plătit scump slăbiciunea mea...

Stridiile au fost minunate, icrele moi delicioase, asemenea și vânatul, brânza, fructele, cotnarul și cafeaua. Dar...

Dar eram mulți la masă. Îndată ce-am trecut de primul pahar după stridii, s-a încins între meseni o vie discuțiune „de omni re scibili et de...” [Despre orice lucru ce poate fi știut și despre... (lat)]. Am auzit trei ceasuri atâtea și așa opiniuni despre artă, mai ales despre artă ! că, intrând în casă, am dat un picior strașnic câinelui meu, care mă întâmpina după obicei gudurându-se. Îmi pare rău, dar trebuia să lovesc, aveam nevoie să maltratez material pe cineva.

Câinele s-a mâhnit, firește, însă i-a trecut curând și a venit iar să se gudure lângă mine, ca și cum ar fi vrut să-mi spună că nu înțelege pentru ce l-am pedepsit.

Atunci, scrâșnind enervat din dinți, l-am apucat cu amândouă mâniile strâns de urechi, i-am atras capul între genunchii mei și, privindu-l drept în ochi, i-am debitat pe nerăsuflăte următoarele:

Căine ! Știi tu, în imbecilitatea ta, ce este libertatea opiniunilor ? De atâtea mii de ani îmi ești prieten credincios... toate te-am putut învăța, toate ! Te-am învățat să joci domino și șah; dar încă nu te-am putut face să înțelegi aceste mari cuvinte: libertatea opiniunilor ! Totuși, n-am desperat: am să mai încerc înc-o dată. Ascultă bine.

Libertatea opiniunilor este principiul cel mare, pe care, după atâtea lupte de veacuri, l-a instaurat omenirea ca fundament al vieții sale sociale. Acestui principiu sfânt datorăm în cea mai mare parte bunul trai particular și liniștea publică.

A-mi spune părerea este dreptul cel mai sacru ce-l am eu, individ gânditor, în mijlocul semenilor mei. Omul este regele creațiunii: acest suveran este gelos de coroana lui, care e gândirea, și tot atâta de sceptrul lui, care este expresia. Dar, ca toate principiile sacre, și principiul acesta nu-i scutit de o bubuliță — mică, ce-i drept, însă nu tocmai atât de mică încât să treacă neluată în seamă.

Regele creațiunii, reușind să-și recapete sceptrul, și l-a exercitat cu atât de adâncă convingere de la o vreme, încât a ajuns să creadă că dreptul lui îi este chiar o datorie. De unde, mai-nainte, orice rege al creațiunii, afară de rare excepții de bravură, trebuia să-și ascundă bine coroana sub căciulă și să-și înghită sceptrul, astăzi toți regii creațiunii se cred datori a-și purta fățiș coroana în cele mai mărunte împrejurări ale vieții private și publice și a face continuu semne de suveranitate cu sceptrul lor. Căci orice clipă de abdicare ar fi un act de extremă lașitate, și unui rege nu-i e permis să fie nici o clipă laș.

De la optsprezece ani, el își ia coroana — are o opinie ! — și sceptrul — are dreptul să și-o exprime ! Respect opiniunilor libere ! Libertate completă expresiunii oricărei opinii ! Ba se întâmplă cazuri frecvente, în care părinții să moară când moștenitorul n-are încă nici optsprezece ani.

Atunci, ce să facă el ? Să renunțe la titlul de suveran ?... Peste poate ! E dator să continue, deși încă atât de fraged, dinastia.

Privește tu, câine, străvechi prieten și totdeauna credincios supus al regilor creațiunii, privește imensul lor carnaval, vasta lor mascaradă. Iată-i, fiecare cu coroana și sceptrul său, dacă nu de aur și de pietre scumpe, măcar de lemn și ciobulețe de sticlă colorată, dacă nu nici atât, măcar de carton și peticele de hârtie văpsită. Între ei, nici unul mai mare: toți egal de suverani !

Vezi ce splendid cortegiu și ce larmă haotică, în care nu se mai distinge nici o figură și nici un glas, în care nu mai poți ști cine merită să fie salutat de tine cu o respectuoasă mișcare din coadă, sau lătrat ca un caraghios !

În afară de acest imens concurs de suveranități, puțini sunt acei regi ai creațiunii care să-și amintească un moment că suveranul nu e robul coroanei și că nu e deloc în primejdie a se arăta mai imbecil renunțând cuminte la sceptru decât purtându-l cu ostentație bufonă; că ar fi în orice caz mai puțin ridicolă, și prin urmare mai demnă, o lașă abdicare decât exercitarea tenace a unei deplorabil covârșitoare suveranități.

Să merg și eu la mascarada regilor creațiunii ? Nu, câine ! Mai bine stau acasă.

În pădurea atâtor sceptre suverane, tot n-are să se ridice al meu mai sus. Suveranitatea mea, la care renunț față cu imensa concurență, mi-o confirm îndeajuns privind drept în fundul ochilor tăi galbeni și inteligenți. Simt o deosebită voluptate a domniei mele să te stăpânesc, uitându-mă în ochi-ți, în adâncul căroră văd bine că dacă botul tău ar avea grai, tu poate n-ai juca rolul cel mai trist în mascarada regilor creațiunii.

Nu, câine ! Eu mă închin principiului sacru al libertății opiniunilor, dar în ruptul capului nu pot admite și obligativitatea lor.

Mergi de te culcă sub pat !...

I-am dat încă un picior și ne-am culcat, fiecare
la locul său.

Ofensă gravă

Un străin a cutezat zilele acestea să insulte România într-un mod sângeros, lovind-o în tot ce are mai scump, în profesorii ei de muzică, și, prin urmare, în muzica ei. Acest străin, un neamț, dr. Emil Kolberg din Viena, a trimis către Berliner Signale o corespondență despre starea muzicală a României — corespondență în care tăgăduiește cu sfruntare priceperea și gustul publicului român în privința muzicii și denunță Conservatorul nostru din București, acest templu-metropolă al Euterpei, Taliei și Melpomenei naționale române, ca o instituțiune lipsită cu desăvârșire de seriozitate.

Cititorul va judeca după câteva rânduri, pe care le voi reproduce din acea corespondență, până unde a putut merge cutezarea acelui neamț.

Vorbind de Conservatorul nostru, zice:

„Acest institut muzical de educație ar fi îndestulător pentru modesta dezvoltare a diletantismului celui mai modest. În lumea străină nu s-a prea pomenit de artiști români care să fi învățat arta în patria lor...

Elevii din clasele superioare au în mijlocie agilitatea și pătrunderea începătorilor noștri de astăzi.”

Vorbind despre producțiile muzicale publice la noi, iată ce zice:

„Prin cafenele numai și pe la așa-numitele serate se aud clavicimbalurile maltratate într-un chip revoltător, și mai totdeauna în ritmuri de dans...

Localul de concert e sala Ateneului, unde, pe lângă unii artiști mari din străinătate, rătăciți prin România, concertează și muzicanți negri, cerșetori muzicali și alți proletari artistici, care oferă pe bani scumpi plăceri ieftine.”

Străinul apoi susține că artiștii adevărați mari,

care desprețuiesc reclama, nu pot avea sorți de succes față cu publicul român; dar că, în schimb, a obținut un imens succes *Le Bataillon de dames* — optzeci de femei în fuste scurte și despoiate într-un chip nerușinat, care au dovedit, numaidecât după prima reprezentație, că sunt bune pour les chambres séparées cu cuconașii și cu mecenații artei române.

A !... Trebuie să mărturisesc că aici străinul a atins culmea infamiei. Și dacă ar fi fost câtuși de puțin adevărate câte le spune ! Pentru ca cititorul să vadă insanitatea absurdă a infamiei acestui străin, dau aici următorul proces-verbal:

„Subsemnații profesori de muzică de la Conservator și particulari, în urma unui articol injurios apărut în *Berliner Signale* no. 2 din 18 iunie st.n. 1897 la adresa corpului profesoral și Conservatorului Național din București, precum și la adresa culturală a întregii țări, întrunindu-se astăzi, 10/22 iunie 1897, în localul «Societății presei», am luat următoarele rezoluțiuni:

Autorizăm pe d-l C.M. Cordoneanu să întrebe:

Dacă redacțiunea sus-numitei reviste își ia răspunderea articolului semnat de dr. Emil Kolberg.

Care sunt persoanele care dau tonul în muzică și cu care d-sa a făcut cunoștință cât a stat în București ?

Să intervină pe lângă presa română (de urgență) ca să ia apărarea contra insultelor aduse în sus-zisa revistă.”

(Urmează semnăturile)

Onoare lor ! Onoare acelor care știu să ia o așa bravă atitudine în fața ofensei grave aduse patriei și dreptului lor ! Însă, deși foarte tulburat de indignarea ce mi-a produs-o mie însumi infamia străinului, aş avea ceva de zis în privința moțiunii d-lor profesori; tulburarea mea nu mă va împiedica să fiu metodic. Voi examina dar cele trei puncte ale moțiunii.

Asupra punctului întâi:

Dacă redacțiunea sus-numitei reviste își ia răspunderea articolului semnat de dr. Emil Kolberg.

Zic eu: Redacțiunea sus-numitei reviste ori își va lua, ori nu-și va lua acea răspundere. Din această dilemă nu poate ieși redacțiunea sus-numitei reviste. Prin urmare, trebuie să ne preparăm serios pentru fiecare din cele două singure eventualități posibile, din care ori una, ori alta este inevitabilă. Căci, în relațiuni internaționale, mai presus de toate, se cere prevedere și prudență. Să presupunem dar că sus-numita revistă nu-și ia răspunderea. Atunci, ce putem face ? Să presupunem că-și ia răspunderea. Trebuie să ne întrebăm asemenea: atunci ce e de făcut ?

Eu cred, și mi se pare că am dreptate, că în ambele cazuri nu ne rămâne decât să luăm act de răspunsul sus-numitei reviste și să rupem orice relațiuni cu dânsa, considerând-o că nu mai merită să aibă nici o stimă din partea noastră. Dar mi se va răspunde:

— Ei și ? Ce-i pasă unei reviste muzicale din Berlin de stima dv. ?

Răspund:

— Dacă se respectă câtuși de puțin, trebuie numaidecât să-i pese. În toate, în politică, în literatură, și mai ales în arte, stima oamenilor onești face mai mult decât își închipuie un oarecare dr. Emil Kolberg — mai mult decât orice merit.

Trec la punctul al doilea:

Care sunt persoanele care dau tonul în muzică și cu care d-sa (numitul doctor) a făcut cunoștință cât a stat în București ?

Eu gândesc că întrebarea asta, în partea ei a doua, e cel puțin indiscretă. Cât stă un artist într-un oraș străin, călătorind pentru petrecere, intră în cunoștință cu fel de fel de persoane care n-au a

face deloc cu muzica. Prin urmare, putem să dispensăm pe neamțul de a ne spune toate persoanele cu care a făcut cunoștință cât a stat la București. De ce nu-l putem dispensa, însă, este de răspunsul care trebuie să ni-l dea la întrebarea: „Care sunt persoanele care dau tonul în muzică ?”. Dar și aci eu mă tem că infamul calomniator are să scape foarte ușor, mai ales că întrebarea e pusă de niște specialiști; străinul e în stare să ne răspundă zâmbind.

— Cum, d-voastră nu cunoașteți cine dă tonul în muzică ? Dar e foarte simplu: îl dă compozitorul, însemnându-l foarte precis la începutul bucății, imediat după cheie. Când nu pune nici un semn — și asta într-un singur caz din douăzeci și patru — chiar atunci însemnează precis că a vrut să însemneze pe C dur, cum zicem noi, germanii, sau pe do major, cum ziceți d-voastră, latinii. Atât ar mai trebui să mă întrebați, și cine dă măsura în muzică. Atunci v-aș răspunde: tot compozitorul, și tot la începutul bucății, imediat după însemnarea tonului. Prin urmare, ne-am înțeles... La începutul fiecărei bucăți, compozitorul dă întâi cheia, apoi tonul și pe urmă măsura.

Care va să zică, și cu această întrebare nu-l putem înfunda pe acel străin, care și-a permis etc.

Să trecem dar la punctul al treilea al moțiunii:

D-l Cordoneanu să intervină pe lângă presa română de urgență, ca să ia apărarea contra insultelor aduse în sus-zisa revistă.

Acest punct mi se pare de prisos, dacă nu chiar mahnitor. Dar când, oare, presa noastră a avut nevoie de intervenția cuiva pentru a releva insultele aduse națiunii de către străini ? Când, oare, presa română n-a fost la înălțimea ei, mai ales fiind vorba de artele naționale și îndeosebi de muzică ? Nu ! Fie siguri profesorii noștri că vom ști să ne facem datoria. Da ! vom proceda con brio, însă fără precipitare, păstrând tactul și măsura. Vom dezvolta leitmotivul nostru în toate tonurile.

Vom face un zgomot asurzitor și mereu crescendo, până ce vom atrage atențiunea publicului european asupra operei numitului dr. Kolberg, probând că această operă e un complet fiasco. Reputația muzicală a României va fi, trebuie să fie, reabilitată. Vom arăta numele marilor artiști europeni, începând cu Tamberlic (care nu e alt decât Toma Birlic, ȝigan român din Botoșani) și sfârșind cu tânărul prima-violină de la „Kaiserliche-Koenigliches Hofopernhaus” din Viena, d. Rosé (care nu e alt decât un evreu român din Iași), și pe care i-a produs numai și numai școala noastră națională de muzică. Vom arăta câte orchestre permanente cu solide tradițiuni avem în țară. Vom face statistica tuturor pianelor de la noi, atât de bine acordate, încât nu mai trebuiesc acordate deloc. Vom arăta cu certificate din partea tuturor magazinelor de „Musicalia” imensa deosebire între consumul producțiilor clasice și al bucăților familiare ca, de ex. polci (Kreuz-oder Schnell), valsuri, pas-de-quatre, romanțe, canțonete, Gigerl-Marsch, Tararabumdèrè etc. Vom dovedi ceva mai mult; vom dovedi cu acte oficiale că o primadonă națională poate căpăta la noi, dacă reușește într-un concurs, un contract sigur pe trei, chiar pe patru ani, fiind plătită adeseori până la cinci, șase, chiar până la șapte sute de lei pe lună ! Vom dovedi, în fine, că aceeași primadonă, pe aceeași scenă, în fața aceluiași public, va cânta cu același succes pe Ernestina din Choufleuri, pe Valentina din Hughenoții, pe Eleonora din Trovatore, pe Margareta din Faust și pe Czipra din Zigeuner-Baron...

Cu acestea cred că-l vom înfunda pe d-l dr. Kolberg. Să mai îndrăznească a vorbi neamțul de inferioritatea României în privința muzicii și instituțiilor de educație muzicală !

Părerii libere

Când excelentul meu amic, d-l Cazzavillan, a binevoit să-mi ceară concursul literar pentru Universul, am știut bine că nu este ușor a corespunde la așa onoare. A scrie, cu câtuși de puțină pretențiune literară, într-un jurnal așa de răspândit în toate clasele societății, e o întreprindere destul de serioasă pentru cine are conștiință de câtă răspundere își ia un om când se prezintă, altfel decât numai ca amator, atâtor mii și mii de cititori.

E foarte greu, așa gândesc eu, să scrii românește; nu doar pentru limba românească, fiindcă și în limba noastră se poate spune frumos orice adevăr; ci pentru lumea românească, în fața căreia nu orice adevăr trebuie spus, fie spus cât de frumos — ba, încă mai ales atunci...

Nu e vorba — în lumea toată, totdeauna, nu s-au putut și nu se vor putea spune toate adevărurile; dar nu cred să fie pe lume multe locuri unde să se poată spune mai puține decât la noi.

— De ce oare ?

— Foarte simplu: fiindcă la noi din cale-afară multe adevăruri sunt supărătoare, stricătoare, primejdioase.

— Lumii 'ntregi ?

— Nu lumii 'ntregi, ci unei părți din lume, care e mai puternică decât lumea toată.

— O parte mai puternică decât toată lumea ?
Cum se poate ?

— Se poate foarte lesne...

— ?

— Fiindcă toată lumea este mai slabă decât acea parte.

Și acesta e temeiul oricărei tiranii.

Învârtește-ți dar condeiul de zece ori în cerneală

până să scrii un cuvânt, și, după ce l-ai scris, gândește-te de o sută de ori dacă nu trebuie șters, nu de dragul stilului, ci de teama primejdiei.

Oricând îți va clipi prin minte ceva care ți-a încărcat sufletul, ori înveselindu-l cu prisos, sau mâhnindu-l peste măsură, stinge repede scânteia care-ți poate aprinde foc în cap.

Șterge cuminte șirurile ce simți bine c-ar plăcea la foarte multă lume, ofensând pe acei câțiva mai puternici decât aceasta, și înlocuiește-le cu cea mai sălcie platitudine, și ferește-te chiar atunci să nu cumva s-aluneci afară din tonul amabil al sfintei banalități.

Bune povețe...

Dar asta este pentru unii foarte ușor, și pentru alții foarte greu.

Oricât de cuminte să fii, ți se-ntâmplă de greșești...

Ei ! Atunci nu e drept să pățească nimeni altul urmările greșelii tale decât tu însuși.

Pentru aceea, dacă din greșeală aș putea supăra vreodată pe cineva prin aceste modeste cronică din Universul, îl rog mai dinainte omeneste, o dată pentru totdeauna, să nu caute a arunca vina cătuși de puțin asupra altcuiva decât asupra mea.

Un articol iscălit este o faptă absolut mărturisită.

Directorul unui mare ziar ca Universul nu e dator să răspundă de părerile personale ale colaboratorilor săi, pe care el nu le împărtășește

Iată exemplul gata:

Eu sunt de părere că directorul ziarului nu e răspunzător de părerile colaboratorilor, întrucât ele nu ofensează demnitatea aceluia ziar.

Directorul nostru poate că nu împărtășește această părere.

Aceasta însă nu însemnează că, dacă eu aș face greșeala să emit aci o părere contrară părerilor sale, directorul ar împărtăși părerea mea.

Ziarele cele mari din străinătate, acelea care nu sunt glasuri de exclusivă clopotniță; ziarele care,

ca Universul, sunt organe ale intereselor publicului întreg, nu ale intereselor unei clase sau caste, găzduiesc bucuros orice idee și orice părere, indiferent dacă directorul lor, șeful sau patronul afacerii le împărtășește sau nu.

Căci dacă din punctul de vedere al unor interese particulare de clasă, de castă sau de consorțiu, sunt primejdioase o sumă de adevăruri, orice adevăr este legitim din punctul de vedere al intereselor publicului întreg.

Cine ar fi fost de părere să se spună îndată adevărul despre apariția holerei din urmă la Hamburg ar fi supărat desigur toată negustorimea uriașului port de mare, dar n-ar fi servit rău interesele — aci putem zice vitale — ale publicului german.

Și câte adevăruri ar trebui spuse la noi ! Și câte păreri adevărate stau închise de frică în atâtea oale de os !

Și, ce e mai trist, nu ne bântuie numai frica de a ne spune părerea, ci și frica de a asculta, exprimată cu îndrăzneală de către altcineva, părerea noastră proprie...

Tremurăm ca nu cumva glasul acelui altcineva să pară a fi al nostru; ne îngrozim să nu trădăm cumva, printr-o clipire de ochi fără voie, prin cea mai neînsemnată mișcare reflexă, prin chiar mutismul nostru, că aceea ce s-aude un moment așa de rar este gândirea noastră de toate zilele, adâncă noastră convingere de multă vreme.

Trecem pe lângă absurditate și nu ridicăm măcar o sprânceană revoltată; auzim neghiobia și nu zbârcim măcar dintr-o nară dezgustată; vedem impostura și ticăloșia și zâmbim frumos, ca la întâlnirea celor mai bune cunoștințe.

De câte ori și la câți dintre noi nu ne pare societatea noastră, când o privim în complexul ei de activitate, ca un ciudat teatru !

Piesa nu se mai știe deloc: o cârcăleală ca vai de capul ei și al nostru, al privitorilor; tragedie, te

face să râzi; comedie, să plângi.

Actorii, chiar aceia la care s-ar întrezări din când în când oarecare bune dispozițiuni și ceea ce se numește *le physique de l'emploi* [Potrivirea fizică cu rolul jucat (fr.)], n-au nici o vervă.

De ce ?

Fiindcă rolurile au fost distribuite de-a-ndoaselea și piesa se joacă fără nici o probă serioasă.

Junele prim joacă pe tatăl nobil, intrigantul pe amoretz, tânăra ingenuă pe eroina fatală, eroul pe bufon, cocoșata pe silfida și copilița pe vrăjitoarea, tipul serios pe farsorul și farsorul pe tipul serios.

Dar cum poate merge un așa teatru ?

Cu decor ! Cu mult decor ! Cu strălucit decor și cu toba mare !

Orbești ochii, asurzești urechile, ca să nu mai încapă pretenții de înțeles...

Într-un așa splendid teatru de lux nu e permisă nici cea mai slabă reflexiune de dezaprobare, nici câtuși de palidă glumă asupra vreunui grav și demn histrion: claca, bine organizată, imediat ar aplauda, pleoscăind pe obrajii îndrăznețului tulburător.

Ba, ceva mai mult... Vrei să stai în pace și măcar să te bucuri cuminte de ridicolul splendidei exhibițiuni ? — trebuie să aplauzi cu entuziasm...

Să aplaudăm dar !

Pentru coalizarea opoziției

Fără îndoială, un guvern, fie compus din sfinți și mucenici, nu are să poată mulțumi pe toată lumea, și este neapărat natural ca și guvernul acesta, cu toată majoritatea de care se bucură, să aibă și el nemulțumiții săi. Unul dintre aceștia a emis o idee nouă și luminoasă: constituirea lor în opoziție cum se cade. E drept că inițiatorul ideii acesteia, care mărturisim că n-ar fi rea — căci opoziția este necesară în mecanismul statului modern — a scos-o la iveală într-un mod cam pripit. Domnia sa — d-l Panu din Iași — crede că o coalizare de nemulțumiți, care să-și aleagă un șef și să țină câteva întruniri, ar fi destul ca nemulțumiții să capete numaidecât caftanul și pitacul de la palat.

Noi am spus, la timp, că aceasta n-ar fi cu putință, și că pe lângă aceste ar mai trebui, constituțional vorbind, să mai voiască și majoritatea alegătorilor aceea ce voiesc nemulțumiții noștri. Ceea ce am mai zis cu mult regret tot atunci este că ne pare aproape cu neputință o înțelegere a deosebiților și multicolorilor nemulțumiți, fie chiar asupra unei programe negative. Asupra acestei păreri a noastre voim să revenim, pentru a arăta că faptele o justifică în fiecare zi cu prisos. Și nu numai atât. Nu numai că deosebitele spețe de nemulțumiți nu se pot organiza în coaliție, dar încă își dau toate ostenele să dovedească că niciodată nu le-a crezut lumea atât de slabe pe cât sunt, și că trebuie să renunțe oricine la vreo iluzie în privința puterilor dispartate din a căror închegare își închipuie Lupta de la Iași că ar ieși o formidabilă legiune de opoziție.

Să dăm exemple.

D-l Dum. Brătianu a fost un vechi membru al

Partidului Național-Liberal. Domnia sa s-a rupt de la acest partid, încă nu se știe bine pentru ce. Toată lumea trebuia să creadă că ruptura aceasta se făcuse nu individual din partea d-lui Dum.

Brătianu, ci de un grup în capul căruia s-ar fi aflând domnia sa. Iată un fenomen politic foarte posibil. O deosebire fundamentală de vederi asupra unei chestiuni foarte importante poate oricând lua naștere în sânul unui mare partid; și asemenea deosebire determină deci o ruptură. Era prin urmare firesc lucru să creadă lumea că un grup de disidenți, având pe onor. d-l Dum. Brătianu în frunte, s-au hotărât de astăzi să se rupă de lângă partid și să-l combată.

Ei bine, nu; nu e ce crede lumea.

Iată că d-l Dumitru Brătianu ne dă la lumină un manifest, plin de abstracțiuni și de formule mistice de politică transcendentă, în care, pe lângă că exprimă dorința foarte patriotică de a vedea România ajungând a fi cel mai mare imperiu din lume, ne declară categoric că domnia sa nu are partid, nu are grup, nu are pe nimeni alături de domnia sa; că domnia sa este singuratic și stingher, un fel de pui hârbar, rătăcit de cloșcă și care piuiește jalnic printre străini, departe de adăpostul său firesc. Ce importanță politică poate avea acest piuit ? Alegătorii, presupunând că ar avea toată bunăvoința pentru a împrumuta puterile lor d-lui Dum. Brătianu, l-ar întreba: „Bine, onorabile, d-ta n-ai grup, n-ai pe nimeni; cu cine o să faci, prin urmare, marele imperiu ?”. Ce ar răspunde d-l Dum. Brătianu ? Vorba ceea: „Eu și cu mine”. Vorbind serios, nu e d-l Dum. Brătianu astăzi, în urma manifestului său, cu mult mai slab decât înainte ?

Dar să trecem la alt exemplu.

Românul era un organ de publicitate pe care toată lumea se obișnuise să-l creadă ca având mare autoritate, ca fiind stindardul unui însemnat grup politic. De la o vreme încoace bătrânul organ din

nenorocire s-a cam poticnit; cu o pornire foarte juvenilă și caracteristică, el face, și reușește a dovedi că acele păreri publice în privința autorității sale erau cu mult prea exagerate. El face un apel la toți partizanii și amicii săi, și-i convoacă a se aduna să arate cu prezența lor că urmează „a-l stima și a-l iubi”. Pentru colorit local, convocarea se face la ziua aniversară a mișcării de la 1848. De unde se aștepta lumea să vadă o adunare impunătoare, lucrul se reduce la un conciliabil de vechi prietini și de câțiva debutanți politici, nemulțumiți pentru cauze regionale: socoteală rotundă, 26 de onorabili și vreo 2 venerabili.

Cam puțințel, dar fie ! Ponderantur non numerantur. Așteaptă lumea să iasă gazeta, să vedem ce s-a hotărât, pe care teren constituțional venerabilul general și-așează oastea. Când colo, ce fusese ? Dumnealor erau toți revoltați. De ce ? Nu se știe. Și ce au de gând să facă ? Să chibzuiască.

Prea bine, onorabili domni, chibzuiți; chibzuiala e lucru foarte bun, numai atâta că ea cere mai mult sânge rece și cumpăt decât pot avea revoltații de orice vârstă; așa că dacă d-voastră chibzuiați de cu vreme, nu vă expuneați a da în ziua de 9 iunie o dovadă patentă că părerile lumii despre autoritatea d-voastră trebuiesc mărginite la niște proporții regretabil de reduse.

Iată fapte ce trebuiesc să descurajeze foarte mult pe d-l Panu de la Iași — care, fie zis în treacăt, oricât de nervos și oricât de călduros predică contopirea nemulțumiților, n-a voit deocamdată să se vâre între „revoltați”. E rău din partea domniei sale. Predica domniei sale ar fi câștigat mult printr-un exemplu personal.

De toate acestea, mărturisim că nouă ne pare rău. Este greu a guverna având o opoziție puternică și bine organizată, dar este cu mult mai greu a guverna fără să ai nici una. Și astfel pentru noi, din punctul nostru de vedere, este tot așa de neplăcut lucru ca și pentru Lupta să credem că pe

fiece zi trebuie să renunțăm mai mult la speranța de a vedea în față-ne o opozițiune serioasă.

Luptă în șiruri regulate și disciplinate, cu ordine și plan stabilit, așa se face opozițiunea serioasă într-un stat constituțional; iar nu guerilă răzleată, în care în loc să împuști pe adversar îți împuști partizantul. Binevoiască a nu ne lua nemulțumiții și „revoltații” în nume de rău această povață, și a o primi în interesul dezvoltării instituțiilor noastre, la care spun că țin atât de mult.

Profesie de credință

Către cititori

În vremea caraghioasă și „de mare cumpănă”, prin care avem cinstea să trecem — când a ieșit iar la maidan chestia Orientului, și s-a tras a treizecea ediție a Hrismosului răposatului întru fericire ieromonah Agatanghel; când în București ies mereu la gazete și gazetute, cum răsar ciupercile pe gunoi după ploaie; când fiecare ciocoi ori ciocorofleac s-amestecă cu câte un petec de jurnal în cearta împărățiilor — de ce adică să nu iasă la lumină Claponul, buletin hazliu al întâmplărilor Orientului ?

Unde mai pui la urmă că Claponul (după cum se și vede din numele cu care l-a dăruit nașu-său Ștrul, hahamul din Belgrad) este un organ eminamente neutral, care nu ține nici cu rușii, nici cu turcii. Ce treabă avem noi cu împărățiile, și ele cu noi ? Împartă-și părul cu furca — noi n-avem să ne amestecăm.

De altă parte, opinia publică și-a încărcat stomacul cu sulite, baionete, ghiulele, torpile, obuze și cu toate hapurile de soiul acesta; toate gazetele o îndoapă zilnic cu știri pozitive, care au băgat-o în draci. Claponul vine ca zaharicalele și cafeaua după-masă, să-i dreagă gustul.

Drept aceea, acest organ rococo s-a hotărât să apară meteoric în broșuri de 32 de fețe, în care un comitet de redacție (patruzeci fără unu de colaboratori) va înșira producții variate, prea nostime și caraghioase, ce desigur au să placă foarte mult, mai ales autorilor respectivi.

Pe urmă, Claponul ia angajament în fața cititorilor să le dea noutățile cele mai sigure de pe tot pământul, căci a trimis corespondenți în toate unghiurile lumii pe apă și pe uscat.

Publicitatea română de mult simțea — vorba ceea — o imperioasă necesitate de a poseda între organele ei o foiță așa nostimă, și opinia publică aștepta — vorba cealaltă — cu o legitimă nerăbdare apariția Claponului.

Această foiță — nu că să o laud — se va tipări în 33.333 de exemplare, și va fi citită și foarte prețuită chiar și de cei ce nu se pricep la citirea limbii românești.

În sfârșit și mai presus de toate, Claponul a găsit de cuviință a lua drept deviză:

„Ieftin și bun ! — 10 bani numărul !”.

Cumpărați, lume ! și, povestea vorbii, nu mă năvăliți, că vă dau la toți !

Prostia în viața noastră publică

Într-unul din numerele noastre trecute vorbeam despre starea bolnăvicioasă a publicisticii românești și îndeosebi a celei politice. Ne întrebam atunci: care să fie cauza acestei stări ? O fi dispropoția dintre mijloacele intelectuale și năzuința de a înfățișa ceva în viața publică ? O fi năzdrăvănia copilărească a unei societăți tinere chemată la o viață prea matură pentru puterile încă necoapte ale multora ?

În privința acestor întrebări, care merită, după părerea noastră, toată atenția oamenilor de știință, găsim oarecare lămuriri într-un interesant articol al d-lui Paulhan publicat în *La Revue politique et littéraire* din Paris sub titlul: *Despre prostia la om*. D-l Paulhan își cercetează obiectul din două puncte de vedere: prostia din punctul de vedere intelectual, adică în idei, și prostia din punctul de vedere temperamental, adică în fapte. Deocamdată vom căuta să găsim din punctul de vedere întâi lămuririle ce ne trebuiesc.

Mai întâi, prostia este, după acest autor, „mai mult un chip de a înțelege rău decât a nu înțelege deloc, și mai adesea ea se manifestă sub forma pretenției. Pretenția ne lovește prin contrastul între ceea ce ni se anunță și ceea ce ni se dă în adevăr.”.

Iată unul dintre viciile care se manifestă mai des în viața noastră publică. Să luăm de exemplu o foaie politică, fie ea de orice culoare politică. Ce ni se anunță ? După titlul ei, foaie economică, politică, comercială, literară etc., ne așteptăm să vedem aci niște deosebite vederi asupra atâtor însemnate chestiuni dezbătute și cercetate cât mai adânc posibil. Ce ni se dă ? Mofturi, vorbe goale, o frazeologie extravagantă și imposibilă și o vădită ignorare a tuturor chestiunilor propuse în

dezbateri.

O foaie politică, având pretenția să critice starea financiară și economică a țării, scrie de exemplu pe nerăsuflăte:

„Dacă sub raportul politicii generale, spiritul de intrigă și corupțiune, atitudinea duble și plină de finețe ordinară a contribuit a înregistra pentru colectivitate, atât în întru cât și în afară, atâtea succese aparente, fie chiar cu prețul unor dureroase și penibile sacrificii impuse țării, din nenorocire însă în chestiunile economice și financiare, aptitudinile și inteligența acestei colectivități nu corespund deloc nevoilor situației, și se afirmă cu totul neputincioasă de-a învinge dificultățile, de-a aplană conflictele pe care de mai multe ori ea însăși le provoacă prin imprudențele, versatilitatea și incapacitatea sa notorie.”

Ni se anunță o cercetare asupra finanțelor și economiei și ni se dă extravagante de acestea. Care este numele acestei nepotriviri ? Ne-o spune d-l Paulhan în articolul său.

Să lăsăm însă strâmtele exemple individuale cu care n-am putea sfârși niciodată, și să luăm un exemplu mai larg.

Un număr oarecare de oameni, foarte onorabili de altminteri, se constituie în grup politic; dânșii sunt colegi de barou și își aleg pe decanul lor de conductor politic ! Fiecare înțelege că voim să vorbim de grupul onorabilului d-l Vernescu. Acest grup are pretențiunea nici mai mult, nici mai puțin decât să ia frânele guvernului în mână.

Presupunând că d-l Vernescu ar fi chemat odată să formeze un cabinet și apoi un aparat administrativ, grupul domniei sale desigur nu i-ar fi de ajuns, și atunci s-ar întâmpla acea nepotrivire „între ceea ce ni se anunță, și ceea ce ni se dă”, despre care vorbește d-l Paulhan, adică un grup, care ar avea pretenția, dar nu mijloacele pentru a guverna.

Însă în politică, se va zice, nu atât numărul cât greutatea se socotește. Atât mai rău pentru grupul

de care e vorba. Căci pentru cine cunoaște lumea de la noi e știut că, din punctul de vedere al capacităților politice, grupul d-lui Vernescu ar arăta tot atât de mare nepotrivire între pretenție și mijloace.

Pretenția neajutată de mijloace, iată cusurul de căpetenie al societății noastre, în știință, în artă și mai ales în politică. Ce ar conchide d-l Paulhan când ar citi studiile financiare ale României ? Când ar vedea că în privința instrucției Națiunea voiește numaidecât să ne potrivim cu Saxonia și cu Württembergul ? Când ar auzi că un bărbat politic nu are altă dorință decât ca România să ajungă a fi cel mai mare imperiu din lume ?

Aci stă una din rădăcinile bolii intelectuale de la noi, care se manifestă prin publicațiuni extravagante, prin don-chișonade și caricaturi politice: pretenția lipsită de mijloace.

O mișcare de reacțiune în contra acestei boli se va face desigur; această mișcare a și început. Bunul-simț politic a început deja să respingă liberalismul mistic; el surâde la frazele umflate și extravagante.

Pe zi ce trece cultura se lățește, și dacă astăzi nu avem încă acea mișcare multiplă și ordonată a vieții publice, pe care o au țările ajunse la gradul cel mai înalt de civilizație, avem însă un bun simț național caracteristic, mult mai durabil decât boala trecătoare a blagomaniilor și pretențiilor ridice.

A fost un timp când tiradele de liberalism mistic, de don-chișonade politice, de articole isterice găseau admiratori; mai târziu succesele acelora au scăzut, și astăzi putem zice că e aproape imposibil.

Nu e vorbă, obiectul de care se ocupă, în articolul său, d-l Paulhan, adică prostia, nu are să dispară niciodată din lume, după faimoasa vorbă a poetului: proștii mor, dar prostia e nemuritoare. Ceea ce trebuie să sperăm însă e ca această slăbiciune, caracteristică omului, să rămână

individuală și să se amestece cât mai puțin în viața noastră publică.

Regula de trei simplă

Între alte năzdrăvenii ale gazetelor opoziționale mai este și aceea că ele stabilesc un raport direct între multitudinea foilor și forțelor lor și sentimentele opiniei publice față cu politica guvernului.

Nici mai mult nici mai puțin decât socoteala următoare: sunt o sută de gazete în țară ? Șaptezeci și cinci sunt paraponisite pe guvern ? Prin urmare, față cu sentimentele și opinia publică guvernul se bucură de 25 la sută și opoziția de 75. Adică opoziția este de trei ori mai puternică decât guvernul. Nu e vorba, mare moft este afirmația că alegerile n-au fost libere, dar nici deducerea popularității prin regula de trei simplă operată asupra numărului gazetelor, nu rămâne mai jos.

Cum adică ?

Dacă de exemplu i-ar veni într-o zi d-lui Vernescu ideea să fondeze încă o duzină de gazete pe lângă cele existente, atuncea opoziția ar deveni de două ori mai puternică, și guvernul de două ori mai slab.

Dacă un avocat de provincie supărat pe judecătorul de pace ori pe subprefectul local s-ar apuca să scoată la Pașcani ori la Urlați vreo Voce a Pașcanilor sau vreun Ecou de Urlați, guvernul ar mai slăbi o tonă și opoziția ar însemna ceva mai mult ?

O gazetă adică n-are decât să apară ca să însemneze numaidecât ceva, să conteze ca putere, și existența ei să fie o greutate reală în cumpăna sentimentelor și opiniei publice ?

Mângâietoare teorie pentru opoziție

Să luăm însă la cercetare fondul real al acestei teorii prin câteva exemple. Să luăm patru gazete opoziționale cu pretenții de importanță politică:

Națiunea, L'Indépendance Roumaine, Le Peuple Roumain și Lupta.

Națiunea este ziarul unui om, d-l Dumitru Brătianu. E un om cu deosebire respectabil, dar e un om, și un om căruia îi place să-și accentueze cu dinadinsul singularitatea sa; un om care spune în manifestațiunile sale: nu reprezint pe nimeni altul decât pe mine, nu vorbesc în numele nimănui decât în numele meu propriu, n-am partid, n-am grup, în sfârșit sunt singur-singurel.

L'Indépendance Roumaine nu reprezintă nici un grup, este o gazetă, în care se găsesc dări de seamă de baluri, de petreceri balneare, de mode, de mici scandaluri și cancanuri mondains și demimondains, calambururi, causeries et une quantité d'autres riens charmants; în fine o gazetă de mărunțișărie. Ea nu e o gazetă personală ce-i drept, dar este o gazetă prea a lumii toate, prea de lume, cum s-ar zice mai bine pe românește, pentru a avea, fără primejdie de ridicol, serioase pretenții politice. Îndeosebi ea este prețuită de tinerii chic și de cocoanele pschutt, de cocodeșii vlan și de vechile cochete sgnouf, al căror pomelnic îl face cu multă sfințenie în toate ocaziile, fie la Constanța, fie la târnosiri de biserici, fie la patinaj pe lacul Cișmigiului.

Le Peuple Roumain — acela e al d-lui N. Blaremborg, iar un gentleman, foarte onorabil și d-sa, dar în sfârșit singur-singurel. Bietul Le Peuple, cel puțin el apare la o săptămână o dată. Însă nu face nimica; cu mai puțină cheltuială, el numără la socoteală ca foaie politică, și o foaie de opoziție mai mult, iasă chiar numai de patru ori pe an, tot este, după regula de trei admisă, o dovadă că guvernul este mai slab față cu opinia publică.

Lupta din Iași — iar o fițuică personală a unui tânăr debutant politic.

Care va să zică trei oameni, fiecare cu foia lui, plus o foaie de lume: mare greutate la cumpănă, ce-i drept ! Închipuiască-și oricine dacă s-ar

adăoga la acestea și vreun Ecou al Pașcanilor, ce putere formidabilă și ce primejdie pentru guvern !

Ce e drept în Camere n-au nici un reprezentant; la alegeri nu pot avea majoritate. Da ! Dar ce mângâiere pentru acești domni când își numără coalele tipărite și cu numărul lor fac regula de trei simplă asupra sentimentelor și opiniei publice !

Revoltă în sec

Sub guvernul Partidului Liberal Național s-a făcut un război peste Dunăre și am avut în țară câteva sute de mii de soldați străini cu tot cortegiul de aventurieri de prin toată lumea ce urmăresc armatele în asemenea ocazii; în așa de extraordinare împrejurări, având de oaspete pe un împărat, care a căzut mai târziu, în propria-i capitală, victima asasinilor politici, guvernul acesta nu a crezut de cuviință — și foarte bine a făcut — să nu ia nici o măsură excepțională de siguranță publică, să nu suprimă întru nimic libertățile normale în vigoare. Nu putea s-o facă ? Putea, însă nu a voit, și n-a voit pentru două cuvinte: întâi pentru că ținea prea mult la principiile și trecutul său ca partid politic, al doilea pentru că nu era de lipsă a se lua măsuri excepționale față cu publicul nostru, care tocmai în acele vremuri a dat cea mai puternică dovadă de cumințenie, de cumpăt și de respectul autorității.

Nu suntem noi cei dintâi care relevăm meritul atât al guvernului cât și al publicului român de a fi ținut în împrejurări așa de tuburi o atitudine atât de cumpătată și de corectă. Lumea politică străină, oaspeții și mai târziu aliații noștri le au relevat. Purtarea noastră demnă în timpul războiului din urmă a fost, pe lângă vitejia soldaților noștri, unul din titlurile cu care am căpătat încrederea puterilor occidentale că suntem un popor tânăr dar nu ușuratic, un stat mic, dar cuminte și folositor lucrării comune de ordine și de cultură a continentului.

Cu ocazia evenimentelor actuale din Peninsula Balcanică ne-am bucurat văzând că presa europeană serioasă a subliniat încă o dată recunoașterea acestor însușiri ale statului nostru,

însușiri ce s-au manifestat sub conducerea acestui guvern. Foile străine au constatat cum guvernul actual știe a păstra în politica exterioară o anumită măsură cumpătată, și cum în politica interioară el știe a respecta principiile și regulile după cari se conduc toate statele moderne.

„Dacă undeva în Orient — zicea o foaie oficioasă din Viena — se găsesc toate condițiunile trebuitoare pentru dezvoltarea întocmirilor de stat în înțelesul modern, apoi desigur ele se găsesc pe pământul românesc, și deosebirea, care desparte încă România de statele mari civilizate ale Europei, se prevede că cu pași repezi și energici în curând va fi ștearsă.”. Iată opinia generală a lumii politice europene de la război încoace, pe tot timpul de când e la putere acest guvern.

Când astfel stau lucrurile, când importanța noastră politică crește astfel neconținut, întemeindu-se pe bunele însușiri ale poporului și pe buna direcțiune dată de guvern, e o seamă de oameni nemulțumiți care cred că lucrurile stau cu desăvârșire rău. Dacă acești domni s-ar mărgini la o critică, fie cât de aspră, a politicii guvernului, n-am avea nimic de zis; fiecare e liber să aibă orice opiniune și să și-o spună pe față. Când însă bârfirea neonestă și trivială, reaua-credință și contra-adevărurile cele mai potente țin loc de critică, nu mai e chip să mai consideri pe acești domni ca oameni politici. Supere-se sau nu, n-avem cum numi mai nemerit agitățile de acest soi decât flibusterie politică.

Un exemplu nou de contra-adevăr născocit cu rea-credință ni-l dă o foaie conservatoare; iată ce ne spune dânsa: „pentru realizarea oarecărora mari întreprinderi politice, miniștrii ar fi agitând ideea de a propune Camerelor colectivistice dictatura pentru Rege, ca în Serbia, proclamarea legii marțiale și suspendarea legii de presă”.

Se mai poate mai extravagantă născocire ? În condițiunile arătate mai sus — război, armate

străine cu împăratul lor în frunte — guvernul n-a suprimat nici o libertate, n-a luat nici o măsură excepțională; astăzi, în vreme de liniște interioară, are să proclame dictatura, legea marțială și suprimarea libertății presei ! Pentru ce ar lua aceste îngrozitoare măsuri excepționale ? Este existența statului în cumpănă ? Este vreo altă dezordine și turburare în țară decât doar turburarea și dezordinea minții conservatorilor ?

Ce sunt aceste colosale insanități din partea foilor conservatoare ? Ce sunt țipetele și vaietele fără cuvânt ale tuturor foilor și foițelor de scandaluri ? Ce înseamnă revolta asta în sec ? E curat povestea văcarului supărat pe sat. Recunoaștem că e grea și neplăcută situația nemulțumiților, înțelegem că această agitare sterilă trebuie să aibă asupra nervilor o acțiune foarte vătămătoare, — dar cine strică ? E o regulă mecanică în lumea aceasta, că puterile mici se frâng față cu rezistențele mari. Cine strică dacă la alegeri conservatorii cad ? Cine strică dacă, după o cădere, se supără ca omul din poveste, și nu mai vin la alegeri ? Cine strică dacă se mulțumesc după aceea cu mângâierea anodină a articolelor din gazete și a cuvântărilor bosumflate, în care se afirmă în bobote că alegerile n-au fost libere ?

Această afirmare, care e un contra-adevăr, nu le poate niciodată procura o putere efectivă în politică. Supărarea și bosumflarea unor ambiții nemăsurate, nesecondade de o corelativă înzestrare, și incapabile de popularitate, nu pot da nimănui puterea într-un stat. De aci naște revolta în sec, agitarea bolnăvicioasă și apoi halucinațiile politice, care-i fac să creadă că atât pot părea de primejdioși în supărarea d-lor, încât în urma întrunirii de la Clubul-Mandi, s-ar putea acredita numaidecât o tendențioasă născocire de dictatură, de legi marțiale și de suprimare de libertăți. E o puerilitate, precum este o puerilitate afirmarea că țara se află într-o poziție excepțională în urma unor

alegeri siluite.

Ar trebui să înceteze odată acest moft politic. Alegerile au fost libere, tot așa de libere cum sunt în toate statele constituționale din lume, cum mai libere nu pot fi. Și aci trebuie să repetăm ca să sfârșim o dată vorba în această privință, a ceea ce am mai zis și altădată:

Cine este om de omenie să compare modul cum se făceau alegerile sub guvernul conservator și modul cum se fac astăzi sub guvernul liberal, și să judece dacă au dreptate opoziții când se plâng de lipsa de libertate în alegeri. Pentru că trebuie să se înțeleagă o dată pentru totdeauna: teoria că partidul de la putere nu trebuie să lupte și el în alegeri pe căile legale și să caute a birui, este o teorie arhi-falsă.

Dacă voim a ține câtuși de puțin la punctul de vedere constituțional, este absurd a învinui pe guvern că are un partid fără de care n-ar putea fi guvern, și a pretinde guvernului să oprească de la luptele electorale pe propriu-i partid pentru ca acesta să nu jeneze acțiunea opoziției. Alegerile sunt libere, atât numai că guvernul are un partid care majorizează în alegeri. Dacă asta e o vină, atunci am voi să știm care este noul criteriu după care am judeca lupta constituțională; nu cumva acest criteriu ar fi supărările, pornirile sau toanele cutăruia sau cutărora ?

Fie oricât de supărat pe guvern d-l cutare, pară-li-se cutăror gazete sau cercuri că țara dă de răpă, astea sunt niște împrejurări indiferente pentru mersul politic al țării, întrucât ele nu pot avea o înrăurire asupra corpului electoral.

De aceasta ar trebui să se convingă odată conservatorii și consorțiul d-lor: minoritățile se abțin uneori, când nu vor să dea pe față exacta măsură a inferiorității forțelor lor, — cum a fost cazul abținerii d-lor; — această abținere este câteodată din partea unei minorități un lucru foarte cuminte; ceea ce însă nu e cuminte deloc din

partea unei minorități este a pretinde ca
majoritatea, conștientă de puterea ei, să se abțină.
Toate ca toate, dar asta nu se poate.

Românii verzi

Spiritul de asociație, trebuie să constatăm cu bucurie, a luat un mare avânt la noi.

Numărul deosebitelor societăți române, pe față sau secrete, este astăzi aproape incalculabil.

Românul cât trăiește trebuie să fie membru în mai multe societăți; ba ceva mai mult, sunt români cari, chiar înainte de naștere, sunt membri în "Cornelia, societatea mamelor române pentru ajutorul mutual în caz de naștere"; iar alții, chiar după ce mor, continuă a fi membri activi în societatea de îngropăciune mutuală: în schimbul unei neînsemnate cotizațiuni, orice membru, la caz, doamne ferește, de moarte, are dreptul a fi îngropat cu muzica.

Ca orice român, am căutat și eu să fac parte din cât mai multe societăți. Până mai zilele trecute, eram membru la opt; astăzi, grație stăruințelor celebrului meu amic, eminentul pedagog Mariu Chicoș Rostogan, am onoare a fi membru la nouă. A noua, cea din urmă, îmi pare mie că este societatea cea mai binevenită; ea răspunde la o mare și arzătoare necesitate națională. Cititorul se va convinge îndată cât de urgentă nevoie aveam de înființarea noii noastre societăți.

Dar să lăsăm pe promotorul înființării acestei societăți să vorbească...

"Noi, românii verzi, purcedem de la următoarele principii sănătoase de progres național:

A iubi neamul său e peste putință din partea aceluia care nu urăște celelalte neamuri.

Un neam nu poate avea vrăjmași în propriile sale defecte; vrăjmașii lui sunt numai și numai calitățile altor neamuri.

De aceea, un neam nu trebuie să-și piardă vremea a se gândi cum să-și îndrepteze defectele și

cum să-și cultive calitățile; el are altceva mai profitabil de făcut: să le numere defectele și să le ponigrească sau d-a dreptul să le tăgăduiască altora calitățile.

Prin urmare, un neam trebuie să aibă veșnic groază de celelalte, deoarece existența unuia n-are altă condiție decât compromiterea completă a altuia.

De aci, necesitatea imperioasă a exclusivismului național celui mai extrem.

Bărbatul care are copii cu o femeie de alt neam, sau viceversa, crește la sânul lor niște monștri, cari jumătate vor iubi până la nebunie neamul în mijlocul căruia au văzut lumina, iar jumătate îl vor urî cu înverșunare.

Să ferească Dumnezeu străbunilor noștri pe orice român sau orice româncă să dea naștere la așa specimene teratologice!

Acestea sunt principiile cari ne-au călăuzit când am pus bazele noii noastre societăți.

Noua noastră societate este chemată să deștepte spiritul public național, solidarizând pe toți românii; de aceea sperăm, nu! nu sperăm, suntem siguri că toți românii - și când zicem toți românii înțelegem nu pe toți levantinii, cari se dau drept români, ci pe românii adevărați - se vor grăbi să se-nscrie împreună cu familiile lor în rândurile noastre."

Statutele societății "Românii Verzi"

Cap. I - Despre numele, membrii și emblema societății

Art. 1 - Se înființează în România o societate română cu numele de "Românii Verzi".

Art. 2 - Oricine poate face parte din această societate, fără deosebire de sex, de etate sau de culoare politică, dacă este român sau româncă verde.

Art. 3 - Emblema societății va fi un român verde zdrobind falnic cu călcâiul său șearpele străinismului, care scrâșnește și țipă.

Cap. II - Despre datoriile membrilor societății în genere

Art. 4 - Membrii de orice sex și etate ai societății "Românii Verzi" sunt datori să urască tot ce e străin și tot ce e de la străin, tot ce nu e român verde sau tot ce nu e de la român verde.

Urmează apoi mai multe articole unde se enumără cu de-amănuntul tot ce nu este verde românesc și care trebuie sistematic respins de orice membru al societății, ca, de exemplu, sentimente neromânești, tendințe și idealuri neromânești, arta neromânească, idei și spirit neromânești.

Apoi:

Art. 9 - Se exceptează de la această regulă capitalurile neromânești.

Statutele prevăd înființarea unui organ de publicitate al societății cu titlul de Românul Verde, pus sub direcțiunea unui comitet de 40 membri, iar comitetul sub președinția eminentului meu amic, M. Ch. Rostogan.

În acest comitet nu vor putea figura mai mult de jumătate membri nevârșnici. Ziarul Românul Verde va fi redactat de toți membrii societății: fiecare membru, indiferent de vârstă sau sex, va fi dator a colabora măcar o dată la lună cu un articol de fond.

Se-nțelege de la sine ce idei e chemat să propage Românul Verde.

Mai departe, statutele arată că îndată ce societatea "Românii Verzi" va număra o sută de

membri, se va declara constituită și va proceda la alegerea comitetului.

Cap. III - Despre datoriile membrilor minori ai societății

Art. 30 - Membrii minori ai societății, indiferent de etate și de sex, sunt datori a fi cât se poate mai curați.

Art. 31 - Ei sunt datori a asculta pe părinții lor de ambe sexe, de preferință pe acei cari sunt membri activi ai societății.

Art. 32 - Acei care urmează la școală nu pot, sub nici un cuvânt, să se joace cu conșcolari străini; ei trebuie să se joace numai cu conșcolari români verzi, de preferință cu membrii activi ai societății.

Art. 33 - Membrii minori ai societății sunt obligați a obține note bune numai la profesorii români verzi, de preferință la acei cari sunt membri activi în societate.

Cap. IV - Despre datoriile membrilor de sex feminin

Art. 40 - Membrele societății sunt datorare să fie virtuose ca niște matroane romane.

Art. 41 - Membrele societății sunt datorare să devie bune mame române.

Art. 42 - Ele sunt datorare a naște copii sănătoși după preceptul străbun: mens sana în corpore sano.

Art. 43 - Membrele societății cari sunt încă june domnișoare sunt datorare să se mărite numai cu români verzi, de preferință dintre membrii activi ai societății.

Art. 44 - La cazul când o jună domnișoară s-ar mărita cu un român verde, care însă nu face parte din societate, este datorare a-l înscrie imediat printre membrii activi.

Art. 45 - Îndată ce o membră devine mamă, ea este datorare să-și înscrie imediat copilul în Societatea "Românilor Verzi".

Art. 46 - Membrele societății sunt datorare a-și boteza copiii cu nume străbune ca Reea-Silvia, ca Tiberiu, ca Cicerone, ca Caracala, ca Cornelia, ca Catone etc.

Art. 47 - Membrele mame sunt datorare să dea copiilor lor o educație maternă în limba maternă. Sub nici un cuvânt apoi, nu-i slobod să încredințeze educațiunea copiilor la alte guvernante decât românce verzi.

Art. 48 - Ele sunt datorare a da singure să sugă copiilor, alăptându-i în același timp cu sentimente și idei de român verde, conform statutelor de față.

Art. 49 - În cazul când un membru nu ar avea lapte sau, întâmplător, nu i-ar fi sfârcul mamelelor perforat, sau s-ar gădila prea tare, sub nici un cuvânt nu va putea lua o doică străină, care ar da copilului să sugă lapte străin, alăptându-l în același

timp cu sentimente și idei străine; ci va fi dator să ia o doică româncă verde, de preferință o membră activă a societății.

În capitolul despre membrii de sex masculin ai societății, statutele impun aceleași obligațiuni și taților ca și mamelor, afară, se-nțelege, de obligațiunile privitoare la alăptare.

Se înțelege că orice abatere de la îndatoririle statutelor atrage după sine: întâia oară un avertisment, a doua oară o amendă și a treia oară excluderea, în ședință plenară, a membrului vinovat, din societatea "Românilor Verzi" și declararea lui ca străin de neam.

Abaterea de la îndatoririle privitoare la alăptare atrage după sine de la întâia oară pedeapsa excluderii.

Rromânca

Fiică de arendaș, de negustoraș, de funcționăraș, de avocat, de ofițeraș, de popă — să fi fost papa bulgăroi, sârbotei sau grecotei — moftangioaica este româncă și prin urmare nobilă, et par conséquent nu poate suferi mojcimea.

Ea este patronesă în comitetul unei sau mai multor societăți române de binefacere sau de cultură națională.

Moftangioaica română vorbește românește numai avec les domestiques, încolo franțuzește — acu ia lecții de limba engleză.

În fiecare zi, moftangioaica răstoarnă prăvălii întregi, de la raftul de sus până la cel de jos, căutând eșantioane și negăsind malheuresement niciodată ce-i trebuie. Bogată ca și săracă, adeseori i se-ntâmplă din distracție, când se uită negustorul în altă parte, să-i scape ceva în manșon sau sub rotondă.

Moftangioaica își oprește totdeauna cupeul de-a curmezișul străzii.

Pentru dânsa sunt numai două orașe în care poate trăi cineva: Paris et Bukarest.

Dânsa are unul sau mai mulți adoratori, nu de plăcere sau de pasiune, ci de datorie: o femeie de așa înaltă extracțiune trebuie să aibă un suivez-moi.

Bogată, n-are plăcere mai mare pe lume decât să-și arate unei amice sărace toaletele și să-i spuie prețul lor fabulos, și apoi proiectele, planul și devizul toaletelor viitoare.

Moftangioaica săracă este foarte discretă; de aceea, nu disprețuiește fondurile secrete, ba chiar din contra. Pentru cine conspiră, e prudent să evite pe moftangioaica română.

Crudă, adică necoptă, primește cadouri de la

răscopți bogați; răscaptă, face cadouri la săraci necopți, adică la cruzi:

— Ah ! Crudule !

Când e vorba de lista „victimelor” ei, moftangioaica română uită șirul, numele și datele; are însă în privința aceasta despre amicele ei o memorie prodigioasă.

Când vrei să flirtezi cu moftangioaica, se rățoiește și fleorțăiește. Îi vorbești serios, râde; glumești, e foarte serioasă; o saluți, d-abia moțăie; o iubești, te spune târgului.

Moftangioaica e amatoare de înmormântări de lux. Trecând prin fața cluburilor, jalnica scoate capul afară din cupeu. După cimitir, un tour au bois, cu ochii plânși și cu chipul încadrat în dantelă neagră, este obligatoriu.

Moftangioaica e o româncă bravă: ea știe suferi, cu hotărârea și eroismul caracteristice românului, tortura concertelor clasice, fort en vogue astăzi... Astfel dacă-ți place muzica, ferește-te să mergi la acele concerte: de câte ori orchestra o avea un pianissimo, moftangioaica commencera à causer fortissimo...

Moftangioaica suferă în general de stomac; oricând are să iasă în lume seara, nu mănâncă toată ziua în vederea corsetului. Astfel, e prudent să nu o prea iei la vals: suflarea ei te face să-ți aduci aminte cu mult regret de mirosul violetelor de Parma.

Poftită ori nepoftită, ea trebuie să se afle la toate balurile de rigoare, ale Curții, ale Societăților, ale lumii mari, la reprezentațiile prime, extraordinare sau de gală.

Ea e abonată la l'Indépendance roumaine și trebuie să figureze neapărat în „Carnetul” lui Claymoor.

Fiecare moftangioaică spune bucuros din fir în păr toată conversația care a avut-o cu Prințesa moștenitoare „aproape o jumătate de ceas” la balul din urmă de la Cotroceni. Câte moftangioaice au

fost la bal — că nu lipsește una ! — vezi dumneata câte jumătăți de ceasuri a ținut acel bal minunat.

O moftangioaică gătită și împopoțonată de șapte ori mai scump decât s-ar putea explica prin mijloacele consortului d-sale, dacă o întrebi ce părere are despre prințesa:

— Fie, moncher. nu zic ! E tânără, frumușică, si vous voulez; da'... prea e luxoasă !

Când vorbește de regină, zice: la pauvre !

La balul Curții mai ales, cum s-a abținut toată ziua de mâncare, abuzează de șampanie, de icre, de înghețată, de bomboane — nu de plăcere ori de lăcomie, nu !... de datorie... O dată supează cu un „amic”, pe urmă cu un curtezan, mai despre ziuă, se-nțelege, vine și rândul lui dumnealui: „Aide cocoșelule, la bufet !”. Așa, după înghețată, mănâncă iar icre moi, și după Pomery extra-sec frappé, iar ciocolată fierbinte. A doua zi, doctorul high-life se vede silit a-i prescrie o cutie și jumătate de capsule de ricin.

După fiecare bal du monde, a doua zi, caii doctorilor mondains aleargă până le iese limba de un cot.

Culmea supărării — să o scape din vedere Claymoor.

Culmea ambiției — un minister pentru bărbat și un secretariat pentru amic.

A ! să nu uit...

Când vezi două moftangioaice amestecându-și alifia de pe buze și ȋocăindu-se cu multă căldură, să știi că nu se pot suferi.

— Ah ! Ma chère, je ne puis la sentir !

Solicitudine de stat

D-l Haret, ministrul Instrucțiunii Publice, a trimis către mai mulți amatori de literatură și de artă o circulară prin care-i roagă să-și dea părerea lor asupra unei noi organizațiuni a teatrelor și a conservatoarelor de muzică și declamațiune; căci, cu organizația actuală, aceste instituțiuni nu mai pot merge.

Intențiunea d-lui ministru e cât se poate de lăudabilă. Nu știu anume la ce persoane s-a adresat d-sa, dar îmi place să presupun că între toate acele, firește, nu este nici una care să nu priceapă perfect de ce e vorba, sau care să fie interesată personal în afacerile teatrelor sau ale conservatoarelor.

Desigur, sunt la noi mulți, foarte mulți oameni competenți în materie, care, cu concursul luminilor lor, pot alcătui o organizație sau chiar mai multe.

Tot așa de sigur e că teatrele și conservatoarele noastre nu suferă de lipsă de talente, ci numai și numai de lipsă de organizare, căci, firește, dacă ar fi lipsit numai talentele și organizarea ar fi fost, instituțiile acestea ar fi mers perfect, și astfel d-l ministru, dacă ar fi și observat, lucru puțin probabil, că lipsesc talentele, ar fi făcut către iubitorii de artă o circulară prin care să le ceară părerea nu asupra chestiunii reorganizării, ci asupra chestiunii: cum vom putea avea talente.

Da; după cum spune Sfânta Scriptură: „Amin! Amin! grăiesc vouă, nici un fir de păr din capul vostru nu se va clinti fără de voia mea”, asemenea și statul nostru ne spune că toate se vor întâmpla în societatea românească numai și numai prin voia lui. El ne va clădi case și sate model; el ne va da bani cu împrumut; el ne va învăța carte; ne va pune să ne închinăm; ne va țesăla vitele; ceva mai mult, el ne va amuza, și tot el ne va da și organizații și

talente artistice.

Trebuia deci și teatrele și conservatoarele — care în toată lumea au ajuns la culmea dezvoltării fără să fi avut nici o relație cu statul, ci s-au născut și au crescut de sine-le, potrivit nevoilor și aptitudinilor sociale — să se întocmească la noi ca instituțiuni de stat, și, fiindcă statul e liberal, ele au fost întocmite pe baza celei mai largi liberalități. Așa, statul învăță gratis pe orice fetică să cânte valsuri, polci și pas-de-quatre [Figură de dans (fr)] la pian; învăță gratis pe oricine să cânte Stela confidente [Celebră arie muzicală italiană, steaua căreia îndrăgostiții își mărturisesc iubirile (it)] din gură, din vioară, din trâmbiță, din ocarină ori xilofon; învăță gratis pe orice domnișoară sau domnișor să recite anecdotele lui Speranță și Pe o stâncă neagră a lui Bolintineanu — toate acestea fără condiții de sex, de vârstă și de naționalitate, aibă mai mult sau mai deloc talent tinerii sau tinerele căroră le deschizi într-un mod așa de generos porțile școlii. Dar liberalitatea statului merge și mai departe: e o sistemă consacrată ca măcar jumătate din publicul care intră la teatru să intre gratis.

Dacă nici cu atâta sollicitudine din partea statului nu s-ar dezvolta cultul și gustul artelor, atuncea ar trebui desigur să desperăm de viitorul lor în România.

Actualul ministru, mai zelos încă decât predecesorii săi, nu se mulțumește cu organizația actuală a teatrelor și conservatoarelor; d-sa vrea să meargă și mai departe și îmi face onoarea a cere în această privință și sfatul meu. I-l voi da cu toată dezinteresarea. Iată-l:

Organizarea actuală a teatrelor și conservatoarelor nu este rea, este numai incompletă; trebuie deci completată, și asta e foarte ușor când are cineva atâta bunăvoință ca d-l Haret și ca mine.

Propun deci ca nu numai să se menție actuala

organizare a societăților dramatice subvenționate, care au dat atâtea frumoase roade, dar încă statul să decreteze pentru sine monopolul tuturor spectacolelor fie de orice natură, precum: teatrul de proză, de muzică, concerte, exerciții gimnastice, ecvestre etc.

Contrabanda să fie aspru pedepsită.

În fiecare comună urbană se va organiza câte o societate dramatică, muzicală, gimnastică, ecvestră etc., care va primi de la comună și de la stat câte o bună subvențiune.

Administrația societății o va face un comitet de trei persoane, compus din primarul local, în persoană sau prin delegațiune, și, în caz de dizolvare a consiliului comunal, din președintele comisiei interimare; din un profesor cu titlul definitiv de la școala locală de grad superior, tras la sorți dintre colegii săi pe o perioadă de trei ani (cel ce a funcționat o dată nu poate lua parte la tragerea la sorți pentru perioada următoare) și din cel mai în vârstă dintre preoții locali (în orășelele de reședință județeană, protopopul va trece în acest loc onorific, indiferent de vârstă).

Pe lângă acest comitet, guvernul va numi tot din localitate un comisar al său, ales de preferință dintre oamenii de litere, mai ales dintre autorii dramatici.

Pentru a face o pepinieră de talente, care să fie totdeauna gata a ocupa locurile vacante de societari în societățile deja constituite și în cele ce se constituie acum, se vor înființa, afară de conservatoarele actuale, încă altele cinci deocamdată, și anume, câte unul: la Craiova, la Ploiești, la Focșani, la Galați și la Botoșani.

Toate cele șapte conservatoare vor purta titlul „Conservatorul național de muzică, declamațiune, gimnastică, echitațiune etc.”. În consecință, cu înmulțirea titlurilor acestor școli, se vor adăuga, la conservatoarele deja existente, catedrele care lipsesc, și pe modelul acesta complet se vor

organiza și cele cinci din nou înființate.

Pentru a da un avânt mai mare acestor instituțiuni școlare de stat și pentru a încuraja tinerimea de ambele sexe, indiferent de naționalitate, să-și dezvolte talentele pe cale artistică și să renunțe odată la pornirea funcționarismului, se va acorda fiecărui elev din conservator câte o bursă.

Deoarece până acum s-a dovedit în dese rânduri că, cu condițiunea de a nu lăsa să intre gratuit în teatre decât numai jumătatea publicului, n-am izbutit să avem totdeauna săli pline, de-acum încolo gratuitatea locurilor va putea merge până la două treimi și, la nevoie, chiar până la trei sferturi. Și, pentru ca să fie controlul mai strict, serviciul caselor teatrelor îl va face de acuma doi casieri: unul pentru biletele de vânzare și celălalt pentru biletele gratuite.

Toate acestea, se înțelege, în principiu; rămâne ca o comisiune să facă, pe baza aceasta, proiectul de lege amănunțit asupra organizării teatrelor și conservatoarelor din regatul român.

Dacă se ocupă statul de progresul artelor române încai să se cunoască !

Știri franceze despre cestiunea Dobrogei

Ziarul francezesc *Les Débats* primește o corespondență din Budapesta, care, cu toate că e datată dinainte de intrarea românilor în Dobrogea, aruncă oarecare lumină asupra celor din urmă împrejurări politice din Orient, interesându-ne îndeosebi. Deși corespondentul ziarului francezesc asigură, că toate câte le expune le-a căpătat dintr-un izvor absolut sigur, totuși facem rezervele noastre în privința unor amănunte. De altminteri, corespondența aceasta are destulă importanță pentru a ocupa locul, ce credem de cuviință a-i da.

Incidentul român cu Dobrogea, după această corespondență, datează de aproape cinci luni. Mai înainte chiar de a-și fi isprăvit Congresul din Berlin lucrările sale, reprezentantul rus la București, d-l baron Stuart, a făcut demersuri pe lângă guvernul român pentru a-l hotărî să acorde Rusiei stabilirea unui drum militar prin Dobrogea, mergând de la noua graniță până la Tulcea. Apoi rușii rostiră intenția de-a așeza depozite de arme de-a lungul noilor granițe, de la Silistra până la Mangalia, și în sfârșit șanțuri și valuri de pământ înșirate între Maglai și Sulina. Guvernul român a găsit aceste propuneri neacceptabile, mai ales că Rusia nu părea că voiește să dea nici o compensare, și a însărcinat pe agentul său de la Petersburg, generalul Ghica, să facă o contra-propunere guvernului rusesc. România se declara gata a întinde și asupra Dobrogei, pentru tot timpul ocupării rusești, prevăzut și mărginit prin tratatul de la Berlin, convenția încheiată la începutul războiului pentru trecerea oștirilor rusești prin România, adică convenția de la 4 aprilie. Mai întâi, această contra-propunere a fost respinsă cu

oarecare trufie de către cei din Petersburg, și lucrurile au rămas unde erau, adică găsindu-se Dobrogea de fapt în plină și întreagă stăpânire a Rusiei. În aceste condiții, guvernul prințului Carol s-a văzut silit să se adreseze puterilor iscălitore ale tratatului, spre a le cere sfatul. Toată lumea a răspuns că România poate și trebuie, în virtutea tratatului de la Berlin, să ia Dobrogea în stăpânire.

Intrarea românilor în Dobrogea săvârșită azi, nu începuse încă pe când corespondentul din Budapesta trimitea ziarului *Les Débats* aceste notițe. El însă arată în corespondența lui, că în adevăr, după răspunsul puterilor, România are să ia în curând Dobrogea în stăpânire. Însă oștirile rusești rămânând încă în ținuturile luate acum în stăpânire de români, întrebarea unei căi militare pentru comunicare cu Bulgaria se va ivi din nou. Guvernul român deci a însărcinat pe reprezentatul său la Petersburg cu o nouă contra-propunere, care trebuie să fi fost deja înmănată prințului Gorceacof.

În sfârșit corespondentul spune că contele Șuvalof, în trecerea lui prin Budapesta, n-a atins acolo nicidecum cestiunea Dobrogei și României, declarând că nu știe nimic din incidentele ce s-au putut produce cu privire la aceasta.

Toast la Ploiești

Domnilor, vreau să fiu cât se poate de scurt.

Voci: Mai lung !

Atunci să-mi faceți o concesiune, fiindcă iar trebuie să deschid o paranteză. Mi s-a tăgăduit, în ultimul timp, — mă iertați, vorbesc fără metodă — când am făcut un articol pentru d-l Take Ionescu, acum în particular, nu s-ar putea mai potrivit cu vremea (aplauze furtunoase) — parcă îi prooroceam ! Dar ce se amestecă ăla, un artist, în politică ? Bine, o dată merge să înghiți un compliment, așa pentru ca să te atragă (ilaritate), o favoare; dar când am auzit și al doilea compliment ca să-ți atragă o favoare — știți că complimentele mă ambetează: nu este permis unui artist... Așa ? Atunci am răspuns, dacă artist însemnează a respecta gramatica românească o dată, de două ori pe săptămână, atunci sunt artist (ilaritate). A, dar atunci pe bucătăreasa, care nu respectă de două ori pe săptămână gramatica, nu o nedreptățești ? Să-mi tăgăduiți dreptul de cetățean de a mă amesteca de două ori pe săptămână în politică ? Cum, dacă am învățat gramatica, nu mai am dreptul să fac politică ?

După această paranteză, d-lor, eu am spus-o șefului, și la Iași și acum și d-voastră și ori de câte ori voi fi în mijlocul partidului o voi spune, pentru că nu sunt sătul de a o declara: noi, oamenii de litere și de cultură, am fost totdeauna considerați în Țara Românească ca niște elemente tolerate cum sunt pe pereții salonului acum tolerate decorurile de hârtie și care mâine vor trebui să dispară. Aceasta se înțelege că nu era destul de convenabil pentru noi, și eu din nou am zis: de ce să nu facem noi și politică ? Am voit să facem politică și atunci ni s-a pus alternativa: d-le artist, vrei să fii arnăutul

boierului cutare ? Atunci, se înțelege, am spus: sunt literat, am învățat gramatica elementară (mare ilaritate), n-am să învăț să umblu cu spală-varza, d-le boier (mare ilaritate).

A trecut multă vreme și s-a întâmplat să se formeze acest Partid Conservator-Democrat, în care un literat, măcar că știe gramatica românească (ilaritate), măcar că nu vrea să fie arnăut boieresc, poate să se găsească cinstit și onorat în fața d-voastră, alături cu acest om ilustru (ovațiuni). Și vă mărturisesc drept că aceasta m-a măgulit până în fundul sufletului nu atât pentru mine personal, cât pentru dragostea mea personală (aplauze entuziaste), pentru acea clasă de oameni care fac și ei servicii țării, care și ei sunt agenți de cultură; care, fără să fie financiari, negustori, industriași, joacă un rol pentru ridicarea treptată a națiunii acesteia (ovațiuni furtunoase).

Așadar acum că mă aflu în fața d-voastră și fiindcă mă aflu în fața d-voastră, mi-aduc aminte cu pietate de ziua aceea, în care am plecat din acest oraș; eu ca copil, care nu aveam, d-lor, — și nu v-o spui ca să mă laud, ca să trag consecințe favorabile pentru mine — nu am, d-lor, decât 4 clase primare pe care pot să le justific (ilaritate, aplauze). Și să vă spun pentru ce nu am decât 4 clase primare. Văzând că de aci încolo se îngroașă lucrurile, mi-am zis: mai bine să trec la școala lumii, unde nu sunt stabilite examene (ilaritate, aplauze) și m-am strecurat așa de bine, că mie, omul acesta, îmi face onoarea și-mi dă mână ca un inferior al lui, dar cu iubire, și atunci când Take Ionescu a hotărât să părăsească o baracă în care era captiv, în care era condamnat să nu poată face nimic și să intre pe calea largă a destinului lui, am spus: în sfârșit, fac și eu politică. Și-mi scria un prieten și-mi spunea: nu te duce la Take Ionescu. Însă, cum poșta de la București la Berlin vine rar, când am primit scrisoarea prietenului meu, era târziu, căci eu scrisesem d-lui Take Ionescu să mă

înscrie și pe mine în Partidul Conservator-Democrat, și m-a înscris. Mulțumesc, șefule ! (aplauze, ilaritate).

Domnii mei, eu sunt un om, care când mă pofteste cineva la masă nu cer să mă pună în capul mesei, ci cer să mă pună la coadă (ilaritate, aplauze).

Știți pentru ce ? Pentru că mă tem ca nu cumva să mă pună într-un loc, în defavoarea locului și în favoarea mea; căci o persoană trebuie să stea la un loc unde să fie în favoarea locului și în defavoarea lui.

Take Ionescu are o masă largă, populară; când el mă primește la masă, în coada mesei are să mă pună, dar o să zică: Caragiale e bătrân; îl pun la coada mesei, dar îl tratez ca pe un mesean.

Nu mă duc în casa boierească, unde sunt mese strâmte, și unde cel care te pofteste să zică: băiatul acesta să se ducă la bucătărie (aplauze).

Domnilor, sunt nepotul unui bucătar arnăut și prin atavism am groază, am oroare de sosul prăjit (mare ilaritate).

Și nu aș fi în stare nici la o casă împărătească să mă duc și să fiu trimis la bucătărie (aplauze, ilaritate), pentru ca a doua zi să am dreptul să mă întâlnesc cu un mitocănaș de speța mea (mare ilaritate), să-mi spuie: unde ai mâncat aseară ? Sub acoperământul unei case boierești. Și când m-o întreba: Sub ce compartiment, să-i zic: Adio, monșer (mare ilaritate). Numai la masa mitocanului mă duc și la masa lui stau unde o vrea să mă puie, căci, oriunde voi sta, mai mic decât cum sunt n-are să mă facă; dar la bucătărie boierească n-am să mă duc niciodată (mare ilaritate), tocmai de aceea pentru că bunicul meu era bucătar arnăut și bucătăria mă scârbește și rolul de arnăut m-ar scârbi și mai mult (mare ilaritate). Prin urmare îmi fac o datorie sufletească.

Ridic toastul acesta lui Take Ionescu, nu pentru că este șeful partidului; șefia nu a luat-o el, i-ați

dat-o voi. Gloria o dă viitorul, reputațiunea i-a dat-o trecutul. În sănătatea lui de om de inimă, care îmi permite, mie literat, să stau alături de el la o așa splendidă manifestațiune ! (Ovațiuni furtunoase.)

Martie 1908

Țara lui Hübsch

Iată, în sfârșit, iubite cititor, că se face dreptate unui nume ilustru atât de scump nouă ca și tuturor bunilor români ! Iată că se realizează dorința tuturor câți țin să venereze memoria bărbaților care au gândit bine și drept pentru și despre patria noastră română !

Uite-te în numărul nostru de astăzi și vezi proiectul statuii nemuritorului nostru amic Hübsch.

Cine a fost Hübsch, toți o știm.

Muzicant de mare talent și om de mult spirit — în afară de atâtea frumoase compozițional muzicale și în afară de atâtea și atâtea glume neuitate, el ne-a lăsat două producțiuni ale spiritului său în adevăr nepieritoare.

Cât va exista o țară românească se va cânta mărețul imn regal Trăiască regele ! compus de Hübsch ! Cât va fi țara românească, ea va fi țara lui Hübsch !

Țară frumoasă cu veselă lume ! Nimeni nu te-a caracterizat mai bine decât bunul nostru amic Hübsch cu două vorbe !

Două vorbe ! Pe care le spun copiii tăi la toate împrejurările mari și mici, de la cel mai neînsemnat accident până la o adevărată catastrofa publică ! Două vorbe pe care le aruncă românul și asupra unui act de supremă și sfântă dreptate și asupra celei mai monstruoase și mai diabolice nedreptăți ! Două vorbe, pe care le aruncă fiii tăi și celor din urmă secături ca și celor mai talentați și mai distinși dintre dâșii ! Două vorbe, pe care românul le scuipă și asupra făcătorului de rele și asupra eroului, asupra opincii ca și asupra vlădichii, asupra celui mai mic ca și asupra celui mai mare lui !

Țară și lume cuminți și egale de umor și de

filozofie față cu orice, cu binele și răul, cu urâtul și cu frumosul, cu adevărul și cu minciuna, cu Dumnezeu și cu Dracul !

Trăiască țara lui Hübsch !

Rămână veșnic în picioare statuia eroului nostru spre pomenire !

— Ei ! Dar ne va întreba cititorul. Bine, Hübsch merită fără-ndoială o statuie și proiectul Moftului român este admirabil, o adevărată operă de artă, operă plină de adevăr și de inspirație. Dar fondurile ? Unde sunt fondurile ?

— O, Doamne ! Am putea răspunde noi; am văzut multe fonduri fără statuie, ce mirare să vedem odată o statuie fără fonduri ? Și pe urmă să nu uităm a spune că și noi ne-am gândit să deschidem liste de subscripțiuni pentru scopul nostru, și punem multe speranțe în obolul publicului românesc.

Haide ! Grăbiți-vă de subscrieți voi toți câți n-aveți de dimineață până seara pe buze decât vorbele sacramentale care le-a prins Hübsch ca să pecetluiască locul și vremea noastră; Voi toți câți ați smintit cincizeci de ani o lume întreagă cu panglicării sau care o smintiți cu aceeași metodă, ridicându-vă din gunoi la treapta celor mai superbe boierii și, zâmbind, proferați la adresa neghiobilor, aiuriți de suferințe morale și materiale, cele două celebre vorbe; Voi care, cumiți, nu mai credeți în nimica și ziceți despre orice nerod, care mai are naivitatea să crează în ceva, cele două faimoase cuvinte; Voi toți, mulțime înțelepțită de necazuri, care, ori la ce lovitură primiți, ridicați din umăr și vă răcoriți sufletul măcinat mormăind cele două sacramentale cuvinte; Veniți toți de subscrieți pentru ca să ridicăm cât mai degrabă la lumina soarelui nostru statuia aceluia care a scris mărețul imn regal și a consemnat spre veșnică neuitare cele două cuvinte-pecete.

Sus Hübsch !

Trăiască țara lui Hübsch !

Populari

Mărturisesc că nu-mi prea place să citesc ziarele guveramentale: mai cu seamă nu citesc niciodată pe cel mai plicticos dintr-însele – am numit Constituționalul – a cărui prostie amestecată cu cinism și îmbrăcată în hainele unui pedant nemțesc, nu poate provoca decât greață.

Ieri însă, mi s-a adus de la băcănie o bucățică de caș-caval, înfășurată într-un petec de ziar, fiind sărbătoare și neavînd de lucru, m-am pus să citesc. Data ziarului lipsea; dar trebuie să fie din zilele din urmă, căci pe dos am găsit o depeșă despre serbările în Germania; din titlu n-a rămas decât literele: stituț, ceea ce firește face parte din cuvîntul Constituționalul.

Ei bine, să vă spun? am petrecut de minune citind acest petec de hîrtie tipărită, rîzînd de prostia d-Ior junimiști. Curat vorba aia a francezului căruia îi zicea Lapalisse și care „un sfert de oră înainte de a muri a fost încă în viață”, așa de profunde sunt sentințele Constituționalului.

Citesc, bunăoară, pe hîrtia care înfășura cașcavalul meu:

„Ar fi, credem noi, a ne ascunde după degete, dacă n-am recunoaște că administrația e foarte populară în țara românească și că are o mare trecere și influență asupra corpu-lui nostru electoral”.

Ba bine că nu! Nu văd eu și din fereastra mea, cum toată administrația din mahala, toți d-nii sub-comisari, epis-tați, chiar și d-l comisar și d-l perceptor. sunt primiți de băcanul de peste drum și de cîrciumarul d-alături? Nu nu-mai că mănîncă și bea de pomană, dar și din cînd în cînd, capătă și cîțiva lei... așa sunt de populari. E adevărat că dacă n-ar fi populari, s-ar pune pe procesele-verbale de

contravenție, și vai de bietul negustor! Apoi cum să nu aibă „trecere și influență asupra corpului electoral?”

Am văzut eu, în Verde, la ultimele alegeri comunale, ce „trecere” a avut Iancu Brătescu, ajutor de primar și ce „influență” a exercitat Crețu, inspectorul de poliție.

Dar să mai citez o nostimadă junimistă:

„Noi unii dorim în toată sinceritatea să-l vedem (adică pe corpul electoral) emancipat de această influență, pe timpul când vom fi în opoziție”.

Bree... ce șireți mai sunt și junimiștii ăștia. Când sunt la guvern, le place „trecerea” conului Iancu Brătescu și „influența” lui Crețu; dar „pe timpul când vor fi în opoziție”, ferească sfântul! Atunci, nu cumva să se arate un alt Brătescu sau un alt Crețu!

La sfârșitul petecului care mi s-a adus de la băcan, citesc:

„Avem un corp electoral slab și un guvern întotdeauna tare”...

Se poate altfel? Ciomagul lui Catargiu trebuie să fie mai tare decât spinarea alegătorilor.

Și, aci am încetat de a râde, fiindcă mi-am amintit de bătaia pe care am mâncat-o acum vro trei ani pe când votam la Negru. Brrr... nu era de râs.

Un mahalagiu

Un băiat răbdător

E vorba de onor. membru al partidului social-democrat-științific internațional român, d. George Diamandy, care, ca un alt general Boulanger în Franța, luptă în România la toate colegiile și în toate județele pentru candidatura d-sale. Și încă trebuie să recunoască oricine că generalul Boulanger lupta pentru o cauză meschină națională, specific franceză, pe câtă vreme d. George Diamandy luptă pentru o cauză măreață internațională, deși română și umană, deși regională. Generalul lupta pentru Franța, d. George Diamandy luptă pentru d-sa.

Și câtă răbdare! ce metodă consecventă de luptă! Cade ici, se propune dincolo! Cade azi, se propune mâine și are probabil să se propună și poimîine. Căzînd pretutindeni și totdeauna, deocamdată, d-sa își propune să se propună altădată, la alte alegeri.

D-sa e penetrat de adevărul proverbului care ne spune că cu încetul se face oțetul, că adică popularitatea trebuie îndelungă vreme cultivată, mai ales cînd cultura se face pe un teren așa de ingrat ca propaganda științifico-social-democrat-internațională-română.

Atîta numai, că mai de grabă se poate oțeti un suflet cît de oțelit la luptă, decît se poate căpăta popularitate. Mai ales pe un așa de ingrat teren, un om poate să nu-și piarză răbdarea; vremea însă în orice caz și-o pierde de-giaba.

Nu face nimic însă, vremea nu costă parale; alegătorii să dispună, Diamandy propune.

Adică de ce Brabețeanu să se expună și Diamandi să nu se propună!

Junimiștii și conservatorii

Pentru a dovedi concordia, armonia, buna înțelegere care domnește între conservatori și opozițiune, după cum au domnit și la guvern, gazeta franțuzească a tribului laho-văresc nu lasă să-i scape nici un prilej de a batjocori pe junimiști, pe care îi înfățișează drept un grup de politicieni fără pudoare și fără scrupul, al căroră țel suprem este să se folosească de-a gata și în scopuri personale de munca celorlalte partide și grupări politice.

Acest portret puțin cruțător și în care cu puțină bună-voință, n-ar fi greu să se recunoască mai toate grupările conservatoare, este completat și întărit, prin observațiunea că existența grupului junimist este un simptom al stării morbide al regimului nostru constituțional, în care poate ființa pînă și o grupare atît de rău reputată, pe bună dreptate, ca aceea a junimiștilor, cari joacă în viața noastră politică rolul pe care-l au cămătarii în viața socială.

Așa se exprimă l'Independance Roumaine despre juni-miști cu care d-l Catargiu și d-l Al. Lahovari s-au aflat pînă mai ieri la putere; și rar i s-a întîmplat acestui ziar să se exprime cu mai multă justeță, era să zicem chiar cu competență.

Pentru cine a urmărit de aproape jocul politicii în acești șapte ani de zile din urmă, rolul antipatic pe care l-au jucat și continuă să-l joace junimiștii, fără multă osteneală aparentă, dar totdeauna cu mari profituri văzute, este mai mult decît evident.

Întocmai ca și cămătarii cari trăiesc din destrăbălarea și neregula fiilor de familie în strîmtorare, junimiștii au exploatat fără de cruțare pe conservatori, luîndu-le pentru capitalul politic, adesea fictiv, ce le puneau la dispoziție, interese

neomenoase. Foarte fericiți că găseau ajutor la nevoile lor, conservatorii se îndatorau bucuros cu orice ca-mătă. Nu este însă mai puțin adevărat, precum recunoaște gazeta lahovărească, că junimiștii trăind din neprevăderea, din patimile, din slăbiciunile și greșalele conservatorilor, pe deoparte pentru că-i puneau să plătească prea scump ser-viciile, pe de altă parte pentru că reprezentau la tot mo-mentul conservatorilor imaginea neputinței lor politice, a decăderii lor, ajunseră curînd să fie cu totul urîți, antipatici acelor cari le plăteau totuși serviciile, ținîndu-i împreună cu dînșii la putere. Celorlalte grupări politice de asemenea, în mod firesc, junimiștii deveniră curînd antipatici, pre-cum ne sunt nouă tuturor antipatici și păianjenii cari, ca și junimiștii, stau la pîndă, ca să prindă în mrejele lor lipi-cioase, pe sărmanele insecte nepricepute și neprevăzătoare, muște zbîrnîtoare și fluturi seci la minte cum sunt conser-vatorii.

Într-această privință, l'Independance Roumaine are per-fectă dreptate, cum are dreptate și cînd caracterizează drept simptom bolnăvicios al vieții noastre publice această ciu-dată aparițiune a unei grupări ce trăiește ca și cămătarul din munca politică a altora; – dacă ar fi să facem și noi o comparație, am zice, că junimiștii sunt un fel de ciupercă pe spatele grupării conservatoare. Anomalia acestei exis-tențe politice nu scapă nimănui din vedere.

Cine este responsabilul pentru această anomalie? Con-servatorii sunt responsabili. Ei au făcut cu putință exis-tența unei grupări ca aceea a junimiștilor, și tot ei i-au dat apoi putere de viață.

Ramură ruptă din partidul conservator, junimiștii s-au despărțit de acesta, atunci cînd, ascultînd de povețele re-acionarilor și ale descreeraților nerăbdători și pătimași, conservatorii porniseră acele nebunești campanii contra Con-stituției și contra dinastiei. Avînd

astfel un pretext minunat de a se desface de foștii lor tovarăși și de a se forma în grupare de sine stătătoare, d-nii Carp și Maiorescu înjghebară atunci grupul junimist și nu neglijară nimic, fie ca program, fie altminteri, pentru a atrage la sine cât mai mulți dintre conservatorii destul de cuminiți spre a nu fi mulțumiți cu direcția ce se da partidului.

Așa s-au născut junimiștii.

Cum au trăit totdeauna și, mai ales, de la 1888 încoace, din neprevederea conservatorilor, o știm toți și o mărturisesc chiar și aceia în dauna cărora ei au trăit. Conservatorii sunt de vină dacă, mai târziu, junimiștii n-au reintrat definitiv și fără spirit de întoarcere în partidul conservator. Ei au făcut într-adevăr totul, miglisindu-i, ajutându-l, ploconindu-se uneori, certându-se alteori cu ei, în totdeauna disputându-se, grup cu grup, care să aibă cu el pe junimiști, oferindu-le ministere, oferindu-le parte mare din ocîrmuirea statului, nu ca la membrii partidului, ci ca la aliați numai; conservatorii au făcut, zicem, totul, pentru ca junimiștii să ființeze mai departe ca grup separat, pînă astăzi, cu toate că, numai în acești șapte ani de zile din urmă, au fost trei sau patru prilejuri cînd cît pe ce fusese ca din nou d. Carp să rămîie, ca și în 1888, singurul șef și membru al grupului său.

Acum conservatorii își văd greșala și se plîng înșile de ceea ce au făcut. E un semn bun, dar e prea târziu.

De altfel chiar și acum încă, nu fac oare totul conservatorii pentru a da putere de viață junimiștilor, cei mai rău loviți prin căderea de la putere, cerșindu-le conlucrarea în alegerile viitoare?

Risipitorii nu pot trăi fără de cămătari!

Reflexiuni conservatoare

Fost-a vreun conservator la întrunirea liberală de dumi-necă? Când zicem „conservator”, vrem să înțelegem un bărbat serios, nu vreun băiat „sarcastic”. Dacă a fost și dacă are înțelegerea întreagă, trebuie să fi ieșit de acolo cu su-fletul cuprins de cea mai adâncă mîhnire.

În adevăr, rar s-a arătat într-un mod așa de covîrșitor forța morală, popularitatea și puterea numerică a unui partid.

Toate micile notițe de mai mult sau mai puțin prost gust, toate fisele de consolație ale gazetelor opozante, nu vor avea alt efect decît să mîhnească și mai adînc pe con-servatorul nostru.

În zadar sarcasticele pene de gîște îi vor cînta: – n-ai grijă, boierule; în întrunirea adversarilor dumitale nu erau decît „șalvaragii cu pingele groase și cu palmele de acioaie!”

Boierul are să le răspună, dacă are mintea limpede, așa:

„Eu știu, amice, că vrei să mă mîngîi – e o datorie pentru dumneata să-mi spui neadevăruri și știu că o faci din dragoste. Însă eu nu te pot crede, fiindcă am văzut, și eu, pe mine, n-am de ce să mă mint. Și mie-mi sunt antipatici șalvaragii, și încă la mine antipatia aceasta nu poate fi bănuită de nesinceritate; la mine această pornire este naturală. Nu pot suferi pe șalvaragii, pentru că eu sunt boier și ei sunt de neam prost.

Însă, cu toată antipatia mea, dînșii au onorabile voturi în colegiile I și II. Astfel, deși, cînd e vorba să stau la giumbușuri, te prefer pe d-ta, cînd e vorba să facem politică, trebuie numaidecît să mă gîndesc la dînșii. Nu-i pot su-feri, și ei în schimb mă disprețuiesc; dar disprețul pe care mi-l aruncă în schimbul antipatiei mele mă costă mai scump

decît mă pot mîngîia sarcasmele dumitale la adresa lor.

Dumneata, domnule publicist, care, la dreptul vorbind, ești ieșit din aceleași rînduri sociale ca și acei șalvaragii, trebuie să înțelegi, cu toată maniera d-tale de ocazie, că acest schimb de repugnanțe are cauze și rădăcini mult mai depărtate decît luptele de actualitate. Între mine, fecior de boier, și între d-ta, fecior de negustoraș or mic slujbaș, învoieli pot mijloci oricînd, dragoste niciodată. Aceasta pur și simplu pentru că instinctiv, înțelegem fiecare că ne suntem dușmani, deși deocamdată d-ta, din nevoi individuale, stai alături de mine; înțelegem că, în urma unor lupte de vremuri, eu sunt astăzi biruitul și d-ta biruitorul, după ce eu te-am fost strivit atîta vreme. Eu nu te pot, prin urmare, iubi, și d-ta ai tot dreptul să mă disprețuiești.

În această bătălie de veacuri, eu, ca om cu minte, nu pot considera meetingul liberal decît ca o luptă, în care mi s-a dovedit încă o dată cît sunt eu de slab azi față cu falangele voastre, și cît de puține speranțe mai pot formula în alte forțe decît în acele falange.

Căci dacă ași fi văzut numai șalvaragii acolo, nu ași fi fost așa de zdrobit. Am mai văzut și pe rudele, pe copiii și amicii lor: ingineri, medici, avocați, comercianți, industriali, publiciști ca dumneata – poate nu atît de sarcastici, dar foarte numeroși și mai ales foarte serioși. Am văzut în fine o societate întreagă muncitoare și cultă, reprezentată cu dignitate în toate ramurile de activitate onestă.

Pentru aceea sunt mîhnit, și toate giumbușurile d-tale nu mă pot mîngîia; pentru că văd că, cu toată repugnanța mea ereditară, trebuie să mă duc să dau aristocratica mea mîna cu „palmele de acioaie” ale șalvaragiilor, dacă voi să mai iau parte la viața politică a țării mele; sau, dacă acea repugnanță este cu totul îndărătnică, să mă retrag cu totul în viața privată, unde să gîndesc cu regret

la sărmana vreme veche, când tată-meu n-avea nevoie de votul șalvaragiului, unchiul d-tale, pentru a fi stăpînul mai mult sau mai puțin binevoitor al familiei dv. întregi.”

Iată ce trebuie să cugete orice conservator cu mintea întreagă, după întrunirea noastră de duminică.

Iarăși programul

Închipuiți-vă un om matur ocupat să dreagă un lucru pe care l-au stricat niște copii stricați.

Să ilustrăm cu un exemplu: un bărbat matur vine acasă și găsește în biroul lui toată corespondența, toate condicele răvășite, murdărite, sfîșiate, aruncate de colo pînă colo; saltarele sparte, banii asvîrliți pe fereastră, cerneala văr-sată pe parchet, în fine o dezordine din cele mai îngrozi-toare. Cine-i autorul acestei neplăcute surprinderi? Copiii stricați ai vecinului, cari au spart geamurile, au intrat pe fereastră și au făcut toată această ispravă.

Omul ia pe copii de urechi și-i dă afară; apoi s-apucă de deretecat, de rînduit lucrurile, de dres ce-și mai poate drege, de șters ce se mai poate șterge.

Copiii stricați, în loc să se rușineze de netrebnicia lor în loc să plece acasă sau la școală liniștiți, încep să se strîmbe de afară la bietul om, să-i arunce critici sarcastice asupra modului său de a aranja în casă; nici mai mult nici mai puțin, îi pretind omului un program clar, franc și leal asupra modului cum înțelege el să restabilească ordinea în propria sa casă; deoarece, strigă dînșii, noi am spart, noi am răsturnat și am strigat (sic!) [1] prin casă, după un program bine stabilit de mai înainte.

O fabulă, asta e o fabulă, o să se zică. Da, o fabulă, pentru că cu primitivii și cu copiii numai în fabule se poate vorbi serios.

Morala fabulei? Iat-o.

Cum, iubiți sarcastici de la Epoca, credeți c-o să smin-tim atelierele Imprimeriei Statului, tipărind coale de gogoși umflate?

Dar ce suntem noi, copii gogoșari? După ce am găsit țara în halul în care am găsit-o, cu nevoile în care se află, altă treabă n-avem decît să scoatem

panglici imprimate pe contul statului, deziderate de reorganizări absurde, pe cari să ne fie imposibil a le prezenta măcar Camerelor, cum s-a întâmplat cu vrafurile de proiecte de legi ale d-lui Toderiță iubitorul de adevăr?

Ne cereți program? Dacă nu știți că avem program, lucru pe care-l știe azi imensa majoritate a țării, întrebați pe cei mai vîrstnici din rudele d-voastră, că ei trebuie să știe. Noi nu suntem doar puși aici să facem educația copiilor, cari nu au vrut să învețe niciodată carte.

Altă treabă nu avem?

Programul nostru, programul de la Iași; proiectele noastre de reformă le veți vedea cînd le vom aduce înaintea Parlamentului, singurul loc unde se duc proiectele de legi, căci acestea nu sunt menite pentru propaganda electorală.

A face așa giumbușuri este permis, în cazul cel mai bun, nevîrstnicilor politici, pe cari lumea nu-i cunoaște și cari nu cunosc lumea.

E permis unui copil să se laude c-o s-ajungă general, deși de firea lui e poltron și laș, și tată-său să surîdă de bucurie la promisia naivă a acestui strălucit viitor. Un bărbat, care are un trecut onorabil, cunoscut de toată lumea, afară de băieții sarcastici, n-are nevoie pentru prezent a-și mai face reclamă viitorului.

De la copil ne mulțumim cu vorbe; de la bărbat se cer fapte.

Așteptați, copii: le vom săvîrși.

În goană...

Înainte! grăbiți mai tare! Am pierdut prea multă vreme! Caravana e departe... grăbiți pasul... și mai iute!

Așa strigă conducătorul seminției rămase-n urma neamurilor ce strătaie deșertul cu gândul la o țară a făgăduinței. Așa strigă seminția întreagă întârziată de tâlharii pustiului și rămasă înapoi de neamurile ajunse acu atât de departe!

Cu o supremă încordare a energiei, întârziată îndoiesc pasul și cadența mersului: în precipitarea pașilor mai poate fi scăparea.

Mersul acum e în goana mare: unii sunt striviți, unii renunță a mai merge, alții istoviți de oboseală cad în fruntea rîndurilor și alții le ocupă locurile frunțase; bătrînii trebuiesc luați în spinare și copiii biciuiți pînă la sînge ca să nu gîndească măcar la răpaos.

În sfîrșit, de departe se arată în zarea binecuvîntată, sclipind corturile caravanei care a tăbărit la umbră verde.

Mai iute, strigă cu mîinile întinse, întârziată. Încă un avînt! Nu cumva odihnită caravana să-și ridice corturile ca să plece mai departe, și noi să găsim iarăși deșertul acolo unde zărim acum strălucita tabără a fraților noștri!

Iată icoana adevărată a progresului nostru național. Iată icoana activității intelectuale, morale și materiale a acestui popor.

Smuls din caravana europeană de către îngrozitoare împrejurări, mersul lui a fost întârziat cu patru veacuri.

Cînd și-a putut urma drumul, unde era caravana? Cu patru sute de ani mai departe; patru veacuri pierdute, cari trebuiesc cîștigate într-unul singur.

Și de aci, țin'te goană.

De aci, rezultă această vertiginoasă cursă, această neînchipuită schimbare de fizionomie socială cu o rapiditate amețitoare, care obosește pe mulți, care strivește pe mai mulți, care lasă înapoi pe atîția, ce renunță a mai merge. Bărbații înainte de vreme bătrîni, tinerii răscopți în floarea vîrstei și copiii biciuiți și storși fără milă, nu cumva să împiedice mersul a cărui țintă este o chestiune de viață pentru seminția întreagă, pentru copii din copii.

Atît mai rău pentru acela ce nu poate ține pasul! Vai de acela ce-și pierde rîndul!

Ai ostenit? Dă-te-ntr-o parte să trecem. Nu mai poți? Cazi? Noi trebuie să trecem peste tine. Colo se odihnește caravana; pînă acolo nu poate fi odihnă pentru noi! Ori o ajungem, ori pierim! Și trebuie s-o ajungem!

Astfel, nenorocire aceluia ce nu știe și nu poate urma mersul tuturilor. Acel ce pe două trei formule ale zilei lui, crede că se poate rezema un an, rămîne înapoi cu zece; acela care crede că poate hrăni spiritul public astăzi cu cestiuni ce erau la modă acu șapte ani, a rămas înapoi cu un veac. Progresul e fără îndoială datorit energiei, puterii de viață a poporului întreg. Dar precum fracțiunea întîrziată a caravanii are nevoie de conducători și îndemnatori, așa poporul are nevoile de partide politice organizate care să le dirijeze mersul. E o datorie din cale afară de grea și de onorabilă datoria aceluia ce se pune în fruntea poporului său; el trebuie să-și jertfească întreaga energie pentru accelerarea obligată a mersului.

Desigur un guvern și un partid, în definitiv, nici nu pot face și nu pot distruge progresul unui popor; îl pot însă ajuta și îmbărbăta, precum îl pot și întîrzia și împiedica.

Partidul liberal se poate mîndri că totdeauna a ajutat și îmbărbătat înaintarea acestui popor înapoiat, pe cînd partidul conservator totdeauna a

căutat să împiedice și s-o întârzie.

Și astfel partidul nostru fără frică de dezmințire poate promite că va fi totdeauna gata să îndeplinească cerințele de fiecare moment în mersul către caravana, de care sperăm că nu mai suntem azi așa de distanțați.

A subscrie, a scrie, a înscrie

Membrii elitei sociale se deosebesc de ceilalți agramați prin cunoștința subscrierii propriului nume.

A scrie este apanagiul unei elite intelectuale, care mai niciodată, afară de rari, foarte rari excepții – corbi albi – n-are nimic a face cu elita socială.

Numai oamenii mari, ieșiți din sânul acestei a doua elite, își înscriu numele în cartea omenirii sau înscriu în cărțile popoarelor drepturi și libertăți.

În politică și în cea românească în special, această grație între a subscrie, a scrie și a înscrie se observă cu o rigurozitate nestrămutată.

Cu ce mirare deci am citit în senina Epoca următoarea frază pretențioasă în articolul unuia din tinerii sarcastici, ce cu „fidelitate îndelungă” și cu „robustă convingere” s-au strâns ca o falangă în jurul desmormântatei răposate. Iată fraza:

„Țara este liberală.

Da. În înțelesul că ea ține la libertățile înscrise de noi în Constituțiune, în înțelesul larg al cuvântului, țara este liberală. Dar oare înseamnă aceasta că ținând la libertăți, ea ține la liberali?”

Pentru un debut, sarcasmul nu e rău reușit. El trebuie să fi făcut deliciile băieților senini de la Epoca.

Nouă însă ne-a reamintit ce mare deosebire este între a ști să subscrii, a ști să scrii și a putea să înscrii ceva între libertățile națiunilor.

Pentru aceasta, mai ales, s-ar cere ca să și însemni ceva.

Nenea.

Junimiștii, conservatorii și Constituțiunea

Gazeta devotată intereselor tribului lahovăresc urmează cu atacurile batjocoritoare împotriva grupării junimiste.

După ce mai deunăzi a executat fără de milă, această grupare, comparînd purtarea junimiștilor în viața politică cu aceea ce o au cămătarii neomenoși în viața socială, l'Independance Roumaine a găsit acum încă un mod de a dovedi, prin înfierarea tacticei politice junimiste, strînsa armonie care domnește între cei cari pînă acum o lună formau guvernul țării, iar acum se pregătesc să dea lupta electorală împreună.

Pe cît era de justă comparația găsită de gazeta franțuzească a conservatorilor în ceea ce privește purtarea junimiștilor cu aceștia, tot pe atîta de justă și de ingenioasă este învinuirea de ipocrizie față cu instituțiile țării și de neonestitate politică, pe care le-o aduce acum. Stabilind o apropiere între părerile junimiștilor, ca scriitori, asupra lui Ț și între ideile lor, ca politicieni, asupra Constituțiunii, l'Independance Roumaine arată cum junimiștii, foarte deschiși în cele literare, au combătut pe față și în toate prilejurile aninarea parazitărilor la finele cuvintelor, fără alt rost decît de a le deforma și a îngreuna scrierea; nu astfel, ci chiar pe dos, s-au purtat și se poartă ei însă față cu Constituțiunea. Dușmani lăuntrici ai acesteia, căutînd s-o eludeze și s-o violeze la orice prilej bine sau rău venit, junimiștii n-au avut niciodată curajul să se declare însă pe față contra Constituțiunii, ba dimpotrivă, tocmai ei au luat ca nume, ca firmă, constituționalismul.

Deși pentru ei Constituțiunea nu are și nu trebuie să aibă, în ordinea politică un mai mare rol

decît ă în scriere, totuși ei și-au zis constituționali. Cu toate că ei au convingerea că Constituțiunea e o minciună, nu se sfiesc a exagera importanța ei și a-și face dintr-însa un mijloc de prosperitate.

Este, se exprimă gazeta franțuzească, o exploatare neonestă, care nu poate duce decît la discreditul complet al Constituțiunii, fără vreun învățămînt de folos pentru țară.

Cum am recunoscut mai deunăzi dreptatea gazetei laho-vărești în justa sa comparație dintre junimiști și cămătari, tot astfel vom recunoaște și azi dreptatea sa în justele observații ce face junimiștilor asupra neonestei lor purtări politice față cu Constituțiunea, apărători ai căreia vor să apară, cînd ei nu sunt decît dușmanii ei cei mai neîmpăcați.

Într-adevăr purtarea junimiștilor este destul de scanda-loasă, pentru ca să merite a fi înfierată cu toată tăria. De altă parte, apoi, instituțiile pe cari se reazimă organizarea statului, chiar dacă nu ar fi totdeauna pe deplin aplicate sau ni s-ar părea nouă că nu sunt pe deplin aplicate, cer mai mult respect de la cei ce vor să facă politică în țară, decît dau junimiștii temeliei chiar a organizării statului nostru modern.

Dar numai junimiștii trebuiesc oare muștrați pentru reaua lor purtare față de Constituțiune? De ce uită oare gazeta franțuzească pe conservatorii ei înșiși?

Negreșit, în ce privește scrierea lui ă, este o mare deosebire între junimiști și între partizanii d-lor L. Catargi și Al. Lahovari. Cei dintîi au cerut pe față suprimarea inutilului semn grafic, în vreme ce d-l Catargiu îl anină și în coada numelor franțuzești. Cu toții s-au împăcat însă de minune în nerespectul Constituțiunii; cu toții nu s-au sfiit s-o eludeze, s-o violeze.

Este drept, o recunoaștem, conservatorii au avut un moment de mai mare sinceritate decît junimiștii: adecă atunci cînd, după revizuirea de la

1884, s-au declarat pe față contra Constituțiunii. Junimiștii n-au făcut aceasta nici-odată. Mai pe urmă însă, conservatorii s-au declarat și ei învoiți cu pactul fundamental și au mărturisit într-însul. Dar cum l-au respectat? Opt ani de zile și-au bătut joc de Constituțiune, cu sau fără ajutorul junimiștilor, cu cari au rivalizat în violarea libertății electorale, în călcarea prescripțiilor art. 7, în răsvoturi și în alte măsuri scandaloase și contrare adevăratului constituționalism.

Tot ca una, fata mea! zice o vorbă cam vulgară, dar bine potrivită pentru conservatori în această ocaziune.

Iată de ce noi nici nu ne mirăm, când îi vedem și astăzi lucrînd împreună cu junimiștii, după ce totuși le descoper atîtea triste păcate.

Le au și unii și alții.

La „Orfeu”

Reprezentăția extraordinară dată ieri la Orfeu sub direcția d-lui Iancu Brătescu, care era mai entuziasmat decât oricând, a avut un succes de ilaritate mai presus de orice așteptare.

Să dăm mai întâi lista personalului acestei strălucite întruniri.

1. Corifeii. Dd. Iancu Brătescu, gen. Manu, Triandafil, Al. Lahovary, Take Ionescu, A. Marghiloman, M. Ghermani, Șt. Veleseu, T. Văcărescu, P. Sfetcu, Crețu, Al. Florescu, Mișu Rahtivanu, P. P. Carp, Gr. Cerchez, Ștefănescu-Pelissier, Emil Lahovary, G. Em. Lahovary, Gogu Florian și C. C. Arion

2. Trupa specială a d-lui Iancu Brătescu, compusă din douăzeci de persoane cu tot atâtea bastoane și mai puține paltoane

3. Trupa specială a d-lui Crețu, compusă din șaiszeci de persoane item, comisari, sub-comisari etc.

4. Trupa specială a d-lui Ștefănescu-Pelissier, compusă din patruzeci de persoane item, comunali comuni

5. Trupa specială a d-lui Marghiloman, compusă din oamenii Jokey-clubului, din vizitii și jockey proprii

6. Amatorii și curioșii, trupă mixtă de diletanți, compusă din pensionari, slujitori de pe la curțile boierilor, samsari de la „Națională”, alunari și alții la vreo

Total

20

20

60

40
10

50
200

Adică vreo două sute de persoane.

La ușa Orfeului, d. Iancu Brătescu, cu trupa-i specială, face pe introducătorul ambasadurilor. Entuziastul director primește în orale pe fiecare corifeu, îl conduce pînă în sală și apoi strigă către trupă cu glas foarte uns: „Pe ăsta l-am băgat! La ușă, copii, înapoi: să băgăm pe altul!”

Așa, de la ușă pînă-n năuntru, din năuntru pînă la ușă și iar așa, pînă i-a băgat pe toți:

„Tăcere, strigă d. director, începe!”

O dare de seamă amănunțită nu vom face. O credem de prisos. Nu s-a spus nimica important din punctul de vedere politic, Aceleași bucate, cu același sos, puțin cam zeamă prea lungă, și atîta tot.

Conu Lascăr, cu vocabularul d-sale original, pe care-l știm, îndeamnă pe onor. asistenți să trimeată delegați buni în aista, adică în Camere, ca să controleze pedumnealor, adică pe liberali.

Conservatorii, zice fostul premier, s-au retras pentru că regele n-a vrut să le dea aista, adică dizol-varea, și așa își încheie aista.

D. Iancu Brătescu strigă: „Ura, băieți!”

Conu Lascăr foarte măgulit de atîta popularitate, face un compliment și se așează.

D. A. Lahovary spumegă contra d-lui Dim. Sturdza, care nu e destul de național. Se laudă că, grație d-sale, s-au grațiat martirii ardeleni, că a isprăvit niște șosele începute de Kiseleff, de Alexandru Ghika, de Bibescu-Vodă și de Barbu Știrbei. D-sa crede că d. Jack Lahovary este victima răzbunării, pentru că pe urmă s-a bătut în duel. D. doctor în drept A. Lahovary emite o nouă teorie de drept. Un vinovat nu-i vinovat pînă nu e

condamnat. Astfel d-sa nu crede pe conservatorii Ressu și Robescu vinovați pînă n-or fi condamnați de Curte.

D. Iancu Brătescu repetă cu băieții jocul de mai sus. D. Lahovary foarte bosumflat, nu mulțumește și șade.

D. Gogu Florian aduce la tribună techer-mecher pe d. Carp.

Șeful junimist zice că partidul liberal are trei aliați: poporul, regele și Dumnezeu. Dar d-sa știe din sorginte pozitivă că acești aliați puternici vor părăsi pe liberali. Poporul o să-i lase, fiindcă n-au program; regele, pentru că fără conservatori nu poate face război și Dumnezeu pentru că le-a dat puterea, dar nu le-a dat minte, cum i-a dat d-sale.

Iar d. Iancu Brătescu...

D. Take Ionescu spune că în curînd liberalii vor face atîtea infamii, încît țara-i va da afară, asta nu mai tîrziu decît într-o lună și șapte zile.

D. Brătescu tușește semnificativ și strigă:
„Șterge pe șapte; prea e număr cunoscut!”
Ilaritate generală.

Reprezentarea este terminată, spre marea mulțumire a cailor de la cupelele cari au staționat în lapoviță în număr de vreo zece, înaintea teatrului Orfeu.

Succesul monstru obținut de d. Iancu Brătescu la Orfeu, l-a încurajat ca, după cererea generală, să ne mai dea o reprezentație. Vor lua cuvîntul atunci și d-sa șielocantul său confrate, d. Gogu Florian, rămînînd a se ocupa cu introducerea ambasadurilor d. Crețu.

Vorba neamțului: Muine seară mai frumos!

P.S. Am observat cu mare plăcere că la întrunirea con-servatorilor n-a fost între atîția boieri nici un „șalvaragiu”.

Nimenea n-a fost „zaharisit”, nici chiar iubitul director al spectacolului, onorabilul d. Iancu Brătescu.

Un adevăr pravoslavnic. De la Luca Elefterescu citire:

Pravoslavnicii adevărați, când au pe cineva bolnav în casă, pe care nu-l mai tămăduie nici un leac, aleargă la ajutorul maslului – maslul, când e bolnavul beteag la corp, iar moliftele marelui Vasile, când e beteag la cap.

Un adevărat pravoslavnic – și-l fericim pentru aceasta – este fostul prefect de Prahova, d. Luca Elefterescu, care în loc să reclame la Carvasara, după obiceiul boieresc, când are parapom asupra stăpînirii, reclamă la Î. Prea Sfinția Sa Ghenadie, Mitropolit al Ungrovlahiei, Exarh al plaiurilor și Primat al României, pă cum că:

Toți protopopii, toți popii, toți diaconii, toți clisiarhii, toți paraclisierii, toți lumînărarii, toți dricarii, s-au lepădată de credința boierească și vor să voteze cu liberalii.

Anaftema să fie, și rași și tunși, și răspopiți, și încă odată anaftema toți aceia (sic).

Iar Înalt Prea Sfinția Sa strașnic ordin să dea la sfînta Episcopie de Argeș ca să ridice moaștele sfîntei Filofteia, făcătoarea de minuni, ca împreună cu moaștele sfîntului Dumitru Basarabov și cu alte icoane făcătoare ele același fel de alegeri, în grab să se trimeată la Ploiești, pentru ușurarea alegerii lui Filipache Corlătescu și a lui conu Iorgu Cantacuzino.

În numele Tatălui și al Fiului și al sfîntului Duh, acum și pururea și în veci vecilor.

Amin.

Un bobârnac internațional

D. Alex. Lahovary a avut imprudența să arunce de pe tribuna de la Orfeu una piramidală laudă de sine, pentru a face o mirifică impresie lui d. Iancu Brătescu.

Fostul ministru de externe a afirmat între alte sinlău-dări și aceea că grație d-sale au fost grațiați condamnații în procesul Memorandumului.

La aceasta sinlăudare, plină de tact politic, d. Alex. Lahovary primește prin oficiosul Budapester Correspondenz ca răspuns următorul bobârnac internațional, pentru care-l felicităm călduros:

„Budapesta, 3 decembrie. – În privința informațiunii ziarului Timpul din București, care zice că fostul ministru al afacerilor străine, d. Lahovary, a declarat într-o întrunire publică că amnistia condamnaților în procesul Memorandumului s-a obținut prin intervenirea sa, Budapester Correspondenz asigură din sorginte competente că această aserțiune a d-lui Lahovary nu trebuie considerată decît ca o manoperă în vederea alegerilor, manoperă de care guvernul nu este răspunzător”.

Iar bobârnac internațional

Sub titlul Un bobârnac internațional, am publicat ieri o depeșă din Pesta, prin care se spune ca oficiosul Budapester Correspondenz dezmente pretenția d-lui A. Lahovary, exprimată la Orfeu, în întrunire publică, cum că grație d-sale ar fi fost grațiați condamnații de la Cluj.

Numaidecât s-a dat acestor rînduri următoarele răspun-surî.

Întîiul, din partea Epocii. Iată ce zice organul sarcastic:

„Ca o mică răsplată a serviciilor aduse de d. Dim. Sturdza guvernului unguresc, Budapester Correspondenz din Pesta dezmente azi știrea ziarului Timpul, după care d. Al. Lahovary ar fi zis în întrunirea de la Orfeu că d-sale se datorește grațierea românilor condamnați în procesul Memorandumului.

Ziarul oficios unguresc ar fi trebuit să știe că d. Lahovary a zis la întrunirea de la Orfeu că grațierea românilor se datorește înțelepciunii și atitudinii corecte a guvernului conservator – nu d-sale personal!”

Al doilea răspuns îl dă grava l'Independance Roumaine:

„Agenția română ne comunică o depeșă din Pesta, care acuză pe d. Al. Lahovary, fost ministru al afacerilor străine, că a voit, cu scop de reclamă electorală, să exploateze grațierea condamnatilor de la Cluj.

Aceasta este o simplă manoperă electorală din partea guvernului, asupra căreia vom avea ocazia să revenim. Spunem deocamdată că d. Al. Lahovary nu a pronunțat cu-vintele ce i le atribuie depeșa, și că după faimoasele declarațiuni făcute la Iași, d. Dim. Sturdza nu face cuminte să ridice o

discuție asupra chestiei române”.

Care va să zică – d. Lahovary nu a spus cele ce i se atribuie? nu și-a atribuit d-sale meritul grațierii de care e vorba?

Dar Timpul? Să vedem ce ne-a spus Timpul a doua zi după întrunirea de la Orfeu, din 12 noiembrie.

Reproducem după organul personal al fostului ministru de externe, următorul pasaj din discursul stenografiat al acestuia:

„... noi de câte ori am putut face cu mare demnitate un bine românilor din Transilvania, l-am făcut, și sunt fericit, că cel din urmă act al meu, la ministerul de externe, a fost grațierea românilor, pe cari minciunile colectivităților îi duseseră la pușcărie (Aplauze repetate)”.

Care va să zică, d. Al. Lahovary a zis; căci așa zice c-a zis, prin organul d-sale personal; însă alte două organe conservatoare zic că d-sa n-a zis...

Asta e curat vorba jidanului: „Las'să zică el!”

Dumnezeu să înțeleagă pe diplomații conservatori, că ei nu se înțeleg deloc.

Ascultător? Obraznic? Or prost?

Multe gogoși a debitat d. P. P. Carp, șeful junimiștilor, în decursul carierii sale politice, începînd cu „pacificarea Europei” și isprăvind cu proorocirile sale de la Orfeu, privi-toare la alianța lui Dumnezeu cu partidul liberal, care alianță „are să se rupă în curînd, fiindcă Dumnezeu n-a dat liberalilor atîta minte cît i-a dat d-sale”.

Între aceste multe a nemerit și una în adevăr bună. În-tr-un moment de inspirație obiectivă, șeful grupului, a spus că pentru a fi cineva junimist trebuie să fie mai întîi obraz-nic, prost și ascultător.

Și de aceea, se vede, Constituționalul, cu o zi înainte de alegerea colegiului întîi de Senat, a ascultat de nemăr-ginita încredere a șefului în forțele partidului, și a declarat că așteaptă cu deplină siguranță alegerea colegiului I de Senat, fiindcă acest colegiu reprezintă mai bine decît cele-lalte avuția și inteligența țării. „Astfel, zicea ziarul juni-mist, primim cu voie bună verdictul acestor judecători”.

Noi, deși am declarat că ne importă egal verdictul tu-turilor colegiilor, nu ne putem opri a da importanță încre-derii ascultătorului Constituționalul. Și astfel, în urma re-zultatului colegiului I de Senat, ne permitem a întreba pe acest organ: de care din cele trei atribute, declarate de șeful său ca absolut necesare pentru a fi cineva junimist (adică ascultător, obraznic și prost) a dat Constituționalul dovadă, declarînd că așteaptă cu toată siguranța verdictul dat de colegiul I de Senat?

Ce a fost mai mult Constituționalul din toate trei?

Raționament junimist

Constituționalul, care alaltăieri „aștepta cu încredere rezultatul primului colegiu de Senat”, pe ziua de ieri este foarte mîhnit: un scepticism adînc l-a cuprins, pentru ca să se împlinească Scriptura, care ne învață că voind să dregi o prostie ai să spui alta mai mare.

În adevăr ce a ajuns într-un timp de 24 de ore acel colegiu care, după Constituționalul, era în ajunul alegerii colegiul avuției și inteligenței per excellentiam?

Ne-o spune ziarul junimist.

Mai întîi cu multă obidă repetă că colegiul I, în locul conservatorilor, dd. P. P. Carp, Al. Lahovari și Lascăr Ca-targiu, a preferit pe liberalii Neron Lupașcu, Simulescu, M. Bonachi sau Arapu, pe cari îi intitulează organul junimist, cu un ton înalt aristocratic, niște oarecari. Apoi adao-gă: „E clar că o judecată adîncă, a lucrurilor și a persoanelor n-a documentat corpul electoral al colegiului I de Senat; e probabil ca, în loc de a se ocupa de interesele superioare ale țării, el s-a ocupat de micile interese ale fie-cui; căci astfel nu-ți poți explica lucrurile ce vezi!”

Cine strică, iubiți confrăți, dacă dv. nu vă puteți explica lucrurile ce vedeți? Noi ne încumetăm să vi le expli-căm și iată să vedeți și dv. cît de clare sunt.

V-aduceți aminte că sub guvernul dv. ați ales odinioară pe d. Zerlendi? contra unui oarecare I. C. Brătianu?

Se înțelege că d. Zerlendi era get-beget român conser-vator pe cînd dd. Simulescu, Neron Lupașcu, Bonachi etc. nu sînt decît niște necunoscuți fără trecut politic și fără importanță în partid.

Cum adică?

Pentru că d. Simulescu, liberal get-beget, nu s-a furlan-disit, bosumflat că grație d-sale s-au grațiat condamnații de la Cluj, pentru aceasta colegiul avut și inteligent, liberal în majoritate-i, trebuia să aleagă pe d. A. Lahovari?

Pentru că d. Neron Lupașcu, vechi liberal n-a încercat niciodată să pacifice Europa, colegiul avut și inteligent, în majoritate liberal, trebuia să ceară împrumut de la junimiști pe pacificatorul Europei?

Ăsta e un raționament pe care poate să și-l permită un ziar junimist, dar pe care nu-l poate face un colegiu avut și inteligent.

Așa prostie poate s-o scrie cineva, o vedem; dar o lume întreagă s-o facă, e cam greu de crezut.

Cine e de vină?

Aceia cari nu sunt deprinși a pătrunde mai adânc în cercetarea lucrurilor politice se miră încă de căderea con-servatorilor în alegerile din urmă, neputîndu-se domiri cum niciunul din șefii propriu ziși conservatori n-au putut stră-bate în Parlament.

Cauza este, după părerea noastră, lesne de explicat: niciunul din șefii conservatori n-are un colegiu pe care, în adevăr, să se poată rezema la mare nevoie, un colegiu pe care să și-l fi cultivat cu răbdare, atît fiind la guvern, cît și în opoziție.

Dar nu numai atît; nu numai că șefii conservatori nu-și cultivă un colegiu, dar încă își dau toată osteneala, cînd sunt la putere, ca să-și piarză, să-și depărteze orice firimiță de simpatie și de popularitate.

Acești domni, cînd sunt la guvern evită, cu o fetișă tru-fie, contactul alegătorilor. Ei dacă permit vreo comunicare a alegătorilor cu înaltele d-lor fețe, o permit cel mult prin mijlocirea unui om de casă, căci fiecare boier are, în loca-litatea așa numita de baștină, un fel de reprezentant personal sau al familiei, un fel de jumătate de agent politic, jumătate de intendent.

Dînsul, pe deoparte, îngrijește să trimeată toamna la curte la București conserve de casă, putinele de brînză, curcani îngrășați și altele, iar pe de alta, se preocupă cu conducerea intereselor politice ale boierului. Dînsul contrac-tează, vinde, cumpără, pune în pîine, scoate din slujbă, pro-copsește, nenorocește; în sfîrșit, are cartă albă de la boier să mîngîie și să frece cum o crede de cuviință pe toată lumea.

Cînd, din joi în Paști, vine și boierul în localitate; inten-dentul strînge toate slugile, toți negustorașii scăpătați, toți flămînzii de slujbe și

căpătușii și miluiții curții și se duce cu ceata să întâmpine la barieră ori la gară pe stăpînu-său.

Boierul bosumflat și plictisit de atîta dragoste din par-tea moșicilor, le spune cîteva vorbe-ngăimate, se suie cu omul lui în butcă și merge la curte, unde de obicei, ca să scape scurt de vizitele, de solicitările și păsurilor moșicilor, se preface că are o grozavă durere de cap, care-l obligă să se odihnească.

Iată cum știe boierul să-și cultive colegiul electoral. Lui i se pare că precum s-alegea părintele sau bunicul său odinioară în Obșteasca Adunare, pe vremea lui Kiseleff, tot așa trebuie să se aleagă și el astăzi: să bată din palme, să se adune alegătorii și să-i dea majoritatea voturilor.

Să luăm, pentru a ilustra cele ce spuneam, un exemplu. Ce a făcut d. Al. Lahovari, cel mai marcant dintre toți tinerii conservatori, pentru a-și asigura colegiul de Vlașca și pe cel de Vîlcea? A însărcinat la Rîmnice pe d. Herescu și la Giurgiu, pe așa numitul d. Castron, să-i conducă întere-sele materiale și să-i cultive colegiul electoral. Rezultatul activității acestor credincioși l-a văzut d. Lahovari.

Cînd a mers astăzi la Giurgiu: unde acum un an și jumătate nemulțumise adînc pe o deputațiune de mari proprietari și arendași, d. Lahovari n-a putut întimpina pretutindeni decît numai răceală. Acu nu mai era la putere. D. Castron nu-i mai putea fi de niciun ajutor efectiv; votul omului de casă nu era suficient pentru a-l trimite pe d. Lahovari în Parlament.

Colegiul fusese al d-lui Lahovari numai pe timpul guvernării conservatoare. Nefiind cultivat, terenul popularității rămăsese paragin; în cîteva zile era imposibil să-l facă d. Lahovari a da o recoltă mai mănoasă decît aceea ce-o putea da.

Cine e de vină? În orice caz nu d. Castron, și cu atît mai puțin partidul liberal.

Cultivarea popularității

Vorbind mai sus despre pierderea colegiului de Vlașca pentru d. Alex. Lahovari, spuneam că d-sa ar fi nemulțumit adînc o deputăție de mari proprietari și arendași.

Iată cum s-a petrecut aceasta:

Anul trecut, în toiul crizei, d. Alex. Lahovari, trecînd de la moșia d-sale la București, rămîne o seară la Giurgiu la otel de Europa. Cîțiva mari proprietari și arendași, cari tocmai se întruniseră să se consfătuiască, aflînd de prezența d-lui Lahovari, se hotărăsc să meargă la d. ministru să-l roage a face pe guvern să se intereseze mai de aproape de situația precară în care se află agricultorii.

Li se acordă o audiență la opt seara. La opt, deputația e întîmpinată cu să mai așteptați. Oamenii se plimbă pe stradă o oră și mai bine, căci ministrul n-avea anticameră, și tocmai dupa nouă sunt primiți. Ministrul șade pe fotoliu și negustorii în picioare. Își expun pe scurt păsurile, și d. ministru, foarte rece, căscînd din cînd în cînd, le spune că asta nefiind de resortul departamentului respectiv, d-sa nu poate lua nici o inițiativă; dar că, dacă va veni cineva așa în consiliu pot conta domnii aceia pe sprijinul d-sale. Apoi le face semn că audiența e terminată.

Proprietarul vlăscean, care ne-a povestit asta, a adăogat:

„Și pofta acum să-i dăm votul? Să meargă la nenea Castron, nu la mine”.

Legendă puerilă

Ziarele opoziției tind de la o vreme să pună în circulație o legendă care să-i aranjeze în fața opiniei pe conservatori, dar a cărei temă este absolut falsă. Acele ziare vor să facă lumea să creadă că guvernul conservator s-a retras de bună voie de la putere, deși avea destulă vitalitate să rămână acolo. Și că numai grație unei benevole abdicări a lor, partidul liberal a venit la putere. „Odată ce conservatorii au crezut că este bine să se retragă de la putere – zice Constituționalul –, liberalii erau asigurați etc.”

Să ne ierte domnii conservatori a le spune verde că nici dumnealor nu pot crede o așa afirmație. Cum de bună voie, domnilor? Așa afirmații arbitrare și neadevărate ar merge să le spună cineva despre istoria depărtatei antichități; dar să răstorni astfel adevărul asupra celor întâmplate sub ochii lumii întregi alaltăieri, asta e prea din cale afară.

Ori ați uitat poate? Atunci să vă aducem noi aminte cele întâmplate.

Încă cu vreo doi ani mai înainte de definitivă descompunere a conservatorilor, fracțiunea junimistă trăia cu fracțiunea curat conservatoare, cum zice românul, ca mîța cu cîinele. Această neînțelegere, mai întîi surdă, a trebuit cu vremea să izbucnească. Procesul Ressu-Robescu a fost una din manifestațiile ei cele mai caracteristice. Ne aducem aminte că încordarea de relații între junimștii și conservatori mersese așa de departe astăvară, încît era să se petreacă la Sinaia un scandal fățiș pe calea publică între un conservator tînăr și un junimist, dacă un bătrîn nu se punea la mijloc cu toată autoritatea lui. Gazetele conservatoare și junimiste de pe atunci își

schimbau zilnic cele mai crude lovituri.

Așa dezbinați i-a găsit acum două luni și ceva, M. Sa Regele care se întorcea din străinătate. Dînșii, sau, mai bine zis, conservatorii puri sperau într-o nouă legislatură sub umbra căreia să se cocoloșească iarăși o învoială măcar superficială, ca astfel s-o mai poată duce tîrîș-grăpiș cît se va mai putea. Junimiștii însă mai șireți, simțind că orice leac e de prisos la așa boală așa de înaintată, își dau demisia din cabinet la 11 septembrie, și lasă pe d. Lascăr Catargiu singur să ceară dizolvarea Adunărilor.

Lucrurile trăgănesc cîteva zile. Conservatorii fac fel de fel de combinații. Se imaginează un minister Cantacuzino, altul general Manu, altul iar Catargiu. Lumea sta grămădită pe strade și-n fața Palatului să vadă ce are să iasă din această supremă zbuciumare. În vremea aceasta, cînd care-tele boierești intră și ies, umblă forfota de colo pînă colo, ia să vedem ce ne spun ziarele conservatoare?

Nici mai mult nici mai puțin decît că guvernul conser-vator nu cade, nu are de ce, nu poate cădea. Iar la bănuielile cît de palide, de o eventuală chemare a liberalilor, acele gazete conservatoare răspund în zeflema, excluzînd din socoteală pe partidul liberal, a cărui chemare ar intra în domeniul imposibilului.

În sfîrșit, zdrobiți de osteneala zadarnică, după ce-și sleiră tot restul de putere ca să se ție acățați de jețurile ministeriale, tot conservatorii trebuiră să cază, iar ziarele lor constatară, în sfîrșit, și ele că ceea ce a fost în adevăr de domeniul imposibilului nu fusese venirea liberalilor, ci rămînerea conservatorilor.

Și după toate acestea mai încercați a va pune în circu-lație falsa dv. legendă? – conservatorii s-au retras de bună-voie.

Lăsați măcar să treacă o sută de luni pentru ca să vă aruncați falsa poveste – a doua zi, după

întîmplare, așa ten-tativă nu poate fi decît ridiculă. Asta e tot așa de gogonată ca și cum ați povesti cu fertila dv. fantazie, că a fost odată ca niciodată doi bravi eroi, Mărunțelu și Zdrelea, cari au luptat pentru liberarea din robie a unei provincii numită Grozăvești și, cari la sfîrșitul unei glorioase carieri de eroi și martiri, au asistat în persoană la inaugurarea statuielor lor cioplite în marmură de Telega.

D-alde astea se scriu în istorioarele morale pentru grădina de copii, dar nu în gazetele unor bărbați politici.

N-ar fi rău

Dacă a fost o administrație mai scandaloasă sub regimul trecut, apoi desigur a fost administrația ministerului de înstrucție și culte.

Într-unul din numerele noastre trecute, am arătat cum un elomnișor protejat a supt pînă la sînge prin o duzină de guri din țîțele bugetului respectiv. Dădusem pe acel domnișor ca un specimen din ceata sugătorilor, căci a fost într-adevăr o ceată și încă foarte numeroasă.

Orice protejat al cutărui sau cutărui boier căpăta, sub pretextul literaturii, artii sau științii, dacă nu o rentă, cel puțin un dar de cîteva sute de lei. Se prezenta cu un caie-țel de cîteva file la d. ministru și-l ruga cu respect să bine-voiască a încuraja literatura, a-i da din fondurile ministe-rului mijloace de tipărire și a cumpăra apoi un număr însemnat de exemplare pentru premii școlare.

D. ministru aprobă, ba adesea se-ntîmpla ca protejatul să vie cu mîna goală și să capete aconto și uneori chiar suma toată înainte de tipărirea a atîtea exemplare a unei opere care se va scrie.

Apoi veneau bursele, celebrele burse acordate unor prote-jați pentru a urma în străinătate studii cari se pot urma foarte bine aci la noi, cum e Dreptul, de exemplu.

Dar asta încă nu e nimic pe lîngă un abuz de care se vorbește cu insistență, și a cărui fir ar trebui urmărit, pentru ca, descoperindu-se netăgăduit adevărul, s-ar da fru-mos pe față modul cum regimul trecut știa să mistuiască banii publici.

O cercetare amănunțită pe cei patru ani trecuți a soco-telilor ministerului cultelor și a socotelilor tuturor instituți-ilor mari atîrnătoare de acel departament, credem că ar fi de dorit. Noi credem că a se arunca lumină asupra celor petrecute în

acel departament, n-ar fi deloc rău.

Dacă a fost o administrație mai scandaloasă sub regimul trecut, apoi desigur a fost administrația ministerului de instrucție și culte.

Într-unul din numerele noastre trecute, am arătat cum un elomnișor protejat a supt pînă la sînge prin o duzină de guri din țîțele bugetului respectiv. Dădusem pe acel domnișor ca un specimen din ceata sugătorilor, căci a fost într-adevăr o ceată și încă foarte numeroasă.

Orice protejat al cutărui sau cutărui boier căpăta, sub pretextul literaturii, artii sau științei, dacă nu o rentă, cel puțin un dar de cîteva sute de lei. Se prezenta cu un caie-țel de cîteva file la d. ministru și-l ruga cu respect să bine-voiască a încuraja literatura, a-i da din fondurile ministe-rului mijloace de tipărire și a cumpăra apoi un număr însemnat de exemplare pentru premii școlare.

D. ministru aprobă, ba adesea se-ntîmpla ca protejatul să vie cu mîna goală și să capete aconto și uneori chiar suma toată înainte de tipărirea a atîtea exemplare a unei opere care se va scrie.

Apoi veneau bursele, celebrele burse acordate unor prote-jați pentru a urma în străinătate studii cari se pot urma foarte bine aci la noi, cum e Dreptul, de exemplu.

Dar asta încă nu e nimic pe lîngă un abuz de care se vorbește cu insistență, și a cărui fir ar trebui urmărit, pentru ca, descoperindu-se netăgăduit adevărul, s-ar da fru-mos pe față modul cum regimul trecut știa să mistuiască banii publici.

O cercetare amănunțită pe cei patru ani trecuți a soco-telilor ministerului cultelor și a socotelilor tuturor instituți-ilor mari atîrnătoare de acel departament, credem că ar fi de dorit. Noi credem că a se arunca lumină asupra celor petrecute în acel departament, n-ar fi deloc rău.

Activitatea d-lui Brabețeanu

După cum ne spun ziarele opoziției, pînă acum nimeni nu este înscris pentru discuția generală la Mesajul Tronului în Senat. E de mirare lucru. Știm că în Senat opoziția este reprezentată prin dd. Maiorescu, Toma Chircu și Brabețeanu.

D. Maiorescu este un orator care nu-și cheltuiește ușor talentul. Este cunoscut că distinsul orator, mai cu seamă de cîțiva ani încoace, nu rostește mai mult de un discurs, cel mult două într-un an. Fie din lipsa de avînt pe care nu i-l poate inspira jocul instituțiilor parlamentare, fie din o oboseală pricinuită de o prea mare activitate politică în anii din urmă, d. Maiorescu, deși rămîne un mare orator, nu mai poate fi socotit printre luptătorii întreprizi. Genul d-sa-le, mai mult academic decît politic, îl împiedică de altă parte de la lupta fieroasă.

D. Toma Chircu nu este orator, nici om politic, ci un par-tizan simplu. Dacă d-sa ar fi printre rîndurile partidului liberal, suntem siguri că modesta d-sale persoană ar face obiectul celor mai răutăcioase critice. Lipsa d-sale de întî-ietate în rîndurile colegilor, modestia și lipsa d-sale de pre-tenție, ar fi exploatate în sensul în care sunt azi exploa-tate aceleași bune calități ale partizanilor noștri, cari n-au numele trecut în Dicționarul contimpuranilor.

Pe dd. Maiorescu și Chircu nu ne mirăm a nu-i vedea înscriși la discuția asupra Adresei. Ceea ce ne miră este lipsa d-lui Brabețeanu. Ne obișnuisem a conta pe acestpri-mus inter pares ca pe o figură menită a face totdeauna sen-zație. Cu regret trebuie să constatăm că d. Brabețeanu de la o vreme, tinde a ne desminți iluziunile. De la cel mai tînăr dintre senatori ne așteptam la o primă ieșire-n

are-nă care să zguduie tribunele de aplauze. D. Brabețeanu se abține însă. Care să fie cauza? Nu cumva acest tânăr con-servator se conservă pour la bonne bouche?

Așteptăm cu mare nerăbdare debutul acestui leader, și-i promitem să-l ascultăm cu sfințenie.

Adresa la Senat

Dezbaterile asupra Adresei la Senat au atras din nou luarea aminte asupra tendințelor pe cari gruparea junimistă a încercat, și încearcă să le introducă în politica țării. Ocaziunea a fost cu atât mai bine venită pentru dezvelirea acestor tendințe și năzuințe, cu cât conservatorii nefiind reprezentați în Senat decât prin doi junimiști, dintre care unul e teoreticianul și oratorul grupării, acestora le reveni sarcina de a discuta programul și activitatea de pînă acum a guvernului, cum și de a expune dorințele opozițiunii, opiniunile și credințele ei, – dacă acest din urmă cuvînt se poate întrebuința pentru junimiști.

D. T. Maiorescu, care a vorbit la Senat în numele conservatorilor și-a îndeplinit sarcina cu toată conștiinciozitatea unui perfect opozant. Combătînd proiectul de Adresă, d-sa n-a uitat să se folosească de toate mărunțișurile neînsemnate și mai totdeauna neezacte, cari circulă zilnic în presa conservatoare contra guvernului; nici constituționalitatea venirii liberalilor la putere, nici violentarea libertății electorale din partea guvernului prin presiuni morale și prin cuvîntările ținute de miniștrii liberali în întruniri publice; nici tendințele demagogice ale guvernului liberal, care aleargă însetat după popularitate și nici măcar chestia națională, niciuna din toate aceste teme bogate pentru un vechi parlamentar n-a fost neglijată de d. Maiorescu, care s-a folosit de fiecare în parte și de toate împreună spre a demonstra, nu numai superioritatea regimului conservator, ci mai mult, nelegimitatea guvernării liberale pe care a găsit-o – nu vă mirați? – mai puțin constituțională decât chiar cea a d-lui Teodor Rosetti în 1888!

Cu forma sa aleasă, cu gesturile sale largi și onctuoase, cuvintele căzîndu-i unul cîte unul de pe buze, disprețuitor și rece, d. Maiorescu și-a rostit cu cunoscuta-i măiestrie de cuvînt elegantul său discurs, al căruia fond îl formau ju-decăți ca aceea mai sus arătată. El a produs o adîncă impresie asupra ziariștilor conservatori, măguliți cînd și-au văzut micile lor argumente de șicană folosite într-un mare discurs parlamentar și mai ales îmbrăcate într-o formă literară aleasă.

D. Maiorescu i-a răspuns d-lui D. A. Sturdza, președintele Consiliului și șeful partidului liberal.

D-l D. A. Sturdza mărturisește singur bucuros că nu e orator. Nici gesturile nu le are dinainte pregătite, ba este chiar cam sărac în gesturi; nici forma frazelor nu o are dinainte pregătită. I se întîmplă uneori să-și citească discursurile; nu i se întîmplă niciodată să le reciteze. Fondul discursurilor sale interesează însă foarte mult pe actualul președinte de Consiliu, atît de cunoscut pentru abundența de fapte, date și cifre pe care-și întemeiază argumentările.

Dacă ar fi să facem o comparațiune între d-nii T. Maiorescu și D. A. Sturdza ca vorbitori, am zice că, pe cînd unul este elegant retor, pe atît celalt este de serios cuvîntător, pentru care cuvîntul nu e numai mijloc de a face fraze frumoase, pentru a acoperi argumentări găunoase, nici de-a-și desfășura erudiția filosofică sau literară, ci mai presus de toate, de a expune clar și fără pretenții, dar cu gravitate cuvenită, părerea sa asupra lucrurilor publice.

Înțelege astfel oricine ce greutate are, în afacerile politice, cuvîntul d-lui D. A. Sturdza și pentru ce, așadar, părerea pe care d-sa a expus-o cu ocaziunea discuției Adresei la Senat, asupra junimismului, merită să fie relevantă.

În discursul prin care a răspuns d-lui Maiorescu și a desfășurat programul guvernului, d. D. A. Sturdza s-a ocupat în mod incidental și despre

junimiști și junimism și i-a caracterizat pe ei și tendințele lor în câteva cuvinte numai, dar într-un mod nu se poate mai drept și mai puternic ca primejdioși în primul rînd pentru regulata dezvoltare a acestei țări.

Două însușiri caracterizează mai ales pe junimiști:

Transportînd în afacerile Statului ideile scumpe lor în filosofie și în literatură, junimiștii s-au făcut apostolii scepticismului politic. De altă parte, cosmopoliți în înțelesul cel mai rău al cuvîntului, junimiștii propăvăduiesc, prin faptă și cuvînt, dar mai ales prin faptă, desconsiderarea cea mai deplină a elementului românesc.

Aceste două tendințe s-au manifestat totdeauna și în toate ocaziunile de către junimiști. Ele s-au văzut la ei pe când erau la putere și cînd batjocoreau instituțiile țării și-și rîdeau de naivii cari țineau la ele, în vreme ce refuzau orice sprijin elementului român și acordau toate ajutoririle străinilor. Aceste tendințe s-au văzut dealtfel și în discursul d-lui Maiorescu, care oricît de meșteșugit, n-a putut totuși ascunde năzuințele scumpe inimii sale.

A arăta cît sunt de primejdioase ambele aceste idei junimiste e de prisos, căci e de prisos să spunem că în politică nu cu ce-mi pasă mie! și cu scepticismul, ci cu dragostea pentru lucrul public, cu neîncrederea (sic!) în viitor, cu entuziasm se fac fapte mari; și nu disprețuind pe români ci iubindu-i și ocrotindu-i, oamenii de Stat vor înainta țara aceasta.

E de-ajuns să spunem că, grație acestei rele activități politice a lor, junimiștii au izbutit să devină destul de odioși, pentru ca să compromită chiar și mișcarea literară pe care o reprezintă *Junimea*.

Discursul d-lui Maiorescu

Cel din urmă număr al Monitorului Oficial ne aduce textul discursului rostit de d. Titu Maiorescu la Senat, cu ocaziunea discuțiunii Adresei, discurs despre care am mai vorbit deja, dar la care mai trebuie să ne oprim încă-odată.

Dacă am vrea să facem o sinteză – cum ar zice d. Maiorescu – a acestui discurs, am trebui să ne aducem aminte de toate ce ziarele opoziționiste au spus de două luni încoace, pentru a ataca guvernul liberal. Nici un fapt fie el și necontrolat și chiar evident inexact n-a scăpat oratorului junimist, ci a fost reprodus în discursul d-sale aran-jat, bine înțeles, cu o măiestrie care-i e proprie. Am văzut defilînd și pretinse sechestrări de alegători și recriminările contra comitetelor electorale, și tînguirile contra pretinsei sugrumări a libertății presei, și acuzațiunile în cestiunea personală – tocmai, dar absolut tocmai ca în coloanele Constituționalului, Timpului sau Epocii.

Însă aceste lucruri răsuflăte pe cari le-am citit de sute de ori au savoarea lor deosebită din cauza sosului cu care au fost servite; cu toate acestea, putem să le calificăm ca indigeste.

Afară însă de faptele împrumutate din polemica curentă a ziarelor, d. Maiorescu s-a silit să găsească și ceva nou și a găsit două lucruri cari, dacă nu fac onoare reputației lo-gicianului, sunt cel puțin niște giuvaiere de sofistică, destul de plăcute, interesante și ceva glumețe.

Voim să vorbim de două teorii constituționale dezvoltate în acest discurs asupra modului cum s-a format guvernul actual.

Întîia teorie este cum zice d. Maiorescu, aceea a „între-girii” constituționalității unui guvern, – fiindcă trebuie să știm că d. Maiorescu, în

momentul cînd vorbea, nu considera guvernul liberal ca fiind complet constituțional și mai aștepta „întregirea” constituționalității prin votul Senatu-lui. Adică, după oratorul junimist, ministerul actual a fost constituțional numit de Măria Sa Regele, însă pentru a fi complet constituțional, îi mai trebuia un vot, prin care Parlamentul confirmă hotărîrea Suveranului.

Precum se vede, distincțiunea e destul de subțire și ar putea da loc la o controverse serioasă. Dar unde ea devine tendențioasă și chiar evident falsă, e cînd această distincțiune e aplicată de d. Maiorescu ca punct de plecare al unei comparațiuni între constituționalitatea guvernului de la 3 octombrie 1895 și constituționalitatea guvernului din 21 martie 1888.

Această comparațiune arată toată fineța, pentru a nu zice șiretenia, distincțiunei constituționale despre care am vorbit mai sus.

Iată cum rezonază d. Maiorescu:

Guvernul d-lui Dimitrie Sturdza n-a fost perfect constituțional și îi trebuia o „întregire”, fiindcă Parlamentul, care în momentul formării acestui guvern era în ființă, nu-l agreia; din contra, guvernul junimist din 1888, a fost perfect constituțional și n-avea nevoie de nici o „întregire”, fiindcă, Camerele liberale cari, după formarea cabinetului lui Theodor Rosetti au mai funcționat zece zile nu i-au dat nici un vot de blam, ba chiar i-au acordat budgetul, ceea ce implica un vot de încredere.

Nu ne-am înșelat, vorbind mai sus de sofism; d. Maiorescu însuși învață pe elevii săi că sofismul este un raționament bazat pe un fapt fals în totul sau în parte.

În raționamentul d-lui Maiorescu găsim tocmai acest element, care i-a servit drept bază pentru a clădi sofismul d-sale.

Camerele liberale n-au dat nici un vot de blam ministrului Theodor Rosetti și i-au acordat

budgetul; aceasta este adevărat. Dar aci începe neexactitatea care falsifică raționamentul și face dintr-însul un sofism.

D. Maiorescu știe bine, și țara întreagă o știe, că acordarea budgetului de către Parlamentul național-liberal guvernului junimist din 1888, n-a implicat nicidecum un vot de încredere, ci a fost, pur și simplu, un act de patriotism din partea majorității parlamentare de atunci.

Eram la 21 martie, peste zece zile anul budgetar era să ia sfârșit; ar fi fost foarte lesne majorității Camerii liberale să refuze budgetul d-lui Theodor Rosetti; dar atunci în ce situație s-ar fi găsit țara? Național-liberalii s-au gândit la aceasta și ne aducem aminte cu toții cum într-o ședință ținută la Senat de majoritățile parlamentare, marele patriot Ion Brătianu, cu toată împotrivirea deputaților și senatorilor, le-a impus votarea budgetului, zicând că budgetul nu e al guvernului, ci al țării.

Este dar fals ceea ce zice d. Maiorescu, cum că votarea budgetului ar fi implicat și un vot de încredere. Din contra, această votare în bloc, fără nici o discuție, fără nici o remaniere din partea noului guvern, indică lămurit însemnătatea acestui vot. Și ne pare ciudat că din acest act de înalt patriotism al lui Ion Brătianu, d. Maiorescu să se prevaleze, pentru a face să creadă lumea că guvernul junimist din 1888 a căpătat o „întregire” din partea Parlamentului național-liberal.

Adevărul e cu totul altul. Adevărul este că guvernul junimist, numit de Coroană, a trebuit să lucreze pe față și pe ascuns timp de șase luni de zile, pentru a-și pregăti aparatul electoral, pentru a sili țara să-i recunoască. Adevărul este că, șase luni de zile, guvernul junimist nici nu a înțeles țara dacă ea îl socotește constituțional sau nu și știm cu toții în ce condițiuni s-a rostit verdictul corpului electoral, în octombrie 1888.

A doua teorie, despre care am pomenit, este

aceea care privește demisiunea deputaților și senatorilor liberali din departamentul trecut.

D. Maiorescu crede, sau mai bine vrea să se facă a crede, că dacă demisiunea deputaților și senatorilor opozițio-niști ar fi fost primită de Camerele conservatoare, Măria Sa Regele n-ar fi putut să cheme pe național-liberali la putere, partidul național-liberal nefiind reprezentat în Parlament. D-l Maiorescu trage chiar de aci o ciudată conclu-ziune, adică că liberalii ar trebui să aibă recunoștință către junimisto-conservatori, pentru că aceștia din urmă nu le-a primit demisia.

Să lăsăm recunoștința, fiindcă știm cu toții că demisia nu s-a primit pentru că guvemul d-lui Lascăr Catargiu n-a voit să facă alegeri parlamentare, care ar fi grăbit sfârși-tul lui.

Dar și teoria imposibilității pentru liberali de a fi che-mați la putere, nefiind reprezentați în Parlament, este tot așa un sofism perfect pe care l-am putea întoarce con-servatorilor cari, azi, n-au niciun reprezentant în amîndouă Camerele. Se poate întîmpla, cum s-a întîmplat acum, ca un partid să fie cu desăvîrșire sugrumat în alegeri; atunci el e stabil, aceasta e drept, dar, cu toate acestea, el nu în-cetează de a exista și în anume condițiuni poate să devie un factor politic. Nu știm dacă i-ar plăcea d-lui Maiorescu apli-carea teoriei d-sale față cu partidul junimisto-conservator!

Să fii un logician renumit și să clădești sofisme, aceasta este lesne, dar să spui adevărul, aceasta e greu pentru omul unui grup care n-a trăit decît prin sofisme și minciună.

„Meremetiseală”

A făgădui e nobil, a-și ține făgăduielile burgheze, zice francezul, și se pare că întâia parte a acestei zicătoare e foarte prețuită de preținșii noștri nobili pe cari poporul îi numește mai simplu: ciocoi.

Cînd ei erau la putere făgăduiau țării în fiecare an, marea cu sarea, fără a-și bate capul a ști dacă pot să țină ceea ce au promis. Azi, în opoziție, ei ne învinuiesc pentru că nu promitem mai mult decît ceea ce putem realiza.

Presa opoziționistă, d. Alexandru Marghiloman, la Cameră și d. Titu Maiorescu, la Senat, au dezvoltat această învinuire, zicînd că Mesajul de deschidere a Camerilor nu promite destul pe cîmpul activității parlamentare și guvernamentale.

Pretențiosul profesor al junimismului a găsit chiar un cuvînt pe care, probabil, l-a crezut de spirit sau tipic, ca-lificînd viitoarea operă a guvernului național de „meremetiseală”.

Firește, a zis d. Maiorescu, poate să fie nevoie de ceva meremet la ceea ce arhitecții din ministerul precedent au construit; la fiecare casă, după doi-trei ani, se cere ceva meremetiseală de zidari, foarte folositoare.

D. Dimitrie Sturdza, președintele Consiliului, răspun-sese cu o zi mai înainte la învinuirea formulată de d. Maiorescu. D-sa a declarat, în discursul d-sale în Cameră, că programul lucrărilor expus în Mesajul de deschidere nu cuprinde decît lucrările cari se vor împlini în sesiunea par-lamentară actuală și că întregul program votat de parti-dul național-liberal la Iași, precum și toate făgăduințele făcute de noi în opoziție, vor fi împlinite treptat de gu-vernul național-liberal.

D. Titu Maiorescu putea dar să se abție de a ne

vorbi de „meremetiseală”.

Fie însă și meremetiseală; e vorba numai de a ști în ce constă și ce întindere va avea? Căci d.

Maiorescu, care e un om învățat, cunoaște desigur povestea despre un alt învățat care a trebuit să-și schimbe și casa și traiul, fiindcă a primit o pereche de papuci prea frumoși cari nu se potriveau cu mobila și casa lui prea modeste. Așa poate să fie și cu „meremetiseala” despre care vorbește d.

Maiorescu. Te apuci să faci ceva „meremet”; apoi vezi că „meremetul” nu se potrivește cu ceea ce a rămas; iar te apuci, iar nu se potrivește, mai cu seamă când „arhitecții au construit” prea prost; iar faci „meremet” și din „meremet” în „meremet” prefaci casa întreagă, încît în locul unei șandramale, te alegi cu o casă nouă și frumoasă.

Cam astfel are să fie și cu „meremetiseala” pe care d. Maiorescu o atribuie guvernului național-liberal.

Începutul deja s-a făcut într-un mod strălucit. Acest guvern s-a apucat de „meremetiseală”. Lucru ciudat însă „meremetul” a început de la chiar fundamentele casei. S-a schimbat cu totul însăși baza vieții noastre politice și parlamentare, s-a schimbat modul de a face alegeri. Pe cînd sub guvernul trecut, am văzut perfecții, poliția, administrația și bătaușii făcînd alegeri, – de astă dată n-am văzut decît alegătorii consfătuindu-se și aducînd buletinele lor de vot în cea mai deplină libertate, pe cînd sub Lascăr Catargiu, am văzut la alegeri, ciomagul, chinorosul și ca-pete sparte, – acum, sub Dimitrie Sturdza toate s-au pe-trecut în cea mai perfectă liniște.

D. Titu Maiorescu poate să-l califice de „meremetiseală” și acest fapt însemnat; pentru noi însă, această „meremetiseală” are aspectul unei reparațiuni fundamentale, ba chiar al unei nouă construcțiuni.

Și „meremetiseala” întreprinsă de partidul național-libe-ral rezervă țării lucrări de acest fel.

Dacă d. Maiorescu e curios și nu vrea să fie surprins, îl sfătuim să recitească programul de la Iași – zicem programul de la Iași din noiembrie 1892, iar nu petițiunea de la Iași, faimoasa petițiune junimistă – și va fi pe deplin lămurit despre ceea ce a crezut de cuviință să o califice de „meremetiseală”.

Națiunea română

Puțină lume astăzi și-o mai fi aducând aminte de o vestită foaie, care apărea odinioară în Capitală, pe vremea războiului independenței; voi să vorbesc de Națiunea română, pe care o dădeam la lumină Frederic Dame și cu mine în tovărășie. Viața acelei foi a fost pe atât de scurtă pe cât de glorioasă, așa că o pot povesti în puține cuvinte. Armatele creștine trecuseră Dunărea. Într-o dimineață mă pomenesc cu un bilețel de la Dame, cam așa:

"Iubite amice,

Treci îndată pe la mine. Este vorba de o afacere foarte importantă, care ne poate face norocul la amândoi."

Îl cunoșteam pe Dame ca pe om deștept și întreprinzător. Fără întârziere m-am dus să-l văz, torcând pe drum fel de fel de frumoase închipuiri. În câteva vorbe mi-a spus tot planul lui: o gazetă cum n-avusese țara până atunci; o gazetă fără culoare politică; o gazetă de informațiuni de pe câmpul războiului; o gazetă care să cultive entuziasmul popular pe chestiunea independenței... Să-i căutăm numele... Numele unei gazete e greu de găsit; dar după câteva minute de gândire, Dame a fost norocos: Națiunea română... Trăiască Națiunea română! Am lucrat o zi întreagă pe coale de tipar să-i nemerim fizionomia... Pe seară ne-am învoit cu amicul nostru Cucu tipograful. Capul gazetei s-a aranjat frumos și am și început să dăm materie. A treia zi a apărut primul număr: jumătate cu articole de entuziasm și jumătate cu depeși și corespondențe de pe teatrul războiului. Ceea ce era mai greu de făcut era jumătatea entuziastă: nici declamațiile zadarnice nu sunt ușoare, mai cu seamă când n-ai o deosebită înzestrare pentru așa

ceva.

Depeșile însă și corespondențele curgeau ca din izvor, așa că încet-încet, afară de un prim articol declamator, gazeta nu mai conținea decât știri și iar știri, cari de cari mai amănunțite și mai senzaționale. De unde aveam atâtea? Le traduceam din gazete străine și le localizam. Luam dintr-o gazetă de la Viena o corespondență lungă de război, în care se vorbea de lucruri petrecute la Poradin, la Rusciuc, la Varna, la Vidin, la Constantinopol etc. Ei bine, din această corespondență făceam tot atâtea corespondențe câte lucruri conținea ea, și le datam pe fiecare ca din localitatea unde s-ar fi petrecut lucrul. Astfel, aveam corespondențe din Stambul, Vidin, Varna, Rusciuc, Poradin etc. și, ca să dăm o dimensiune convenabilă fiecărei corespondențe, peste faptul de care era vorba, turnam multă zeamă de fantazie, și-apoi descrierea localității, notițe istorice și date statistice, mai toate luate dintr-un vechi, dar excelent pe vremea lui, dicționar de conversație.

Națiunea română mergea cum nu mai mersese până atunci gazetă în țară. De unde până atunci gazetele politice nu se vindeau cu numărul, ci se împărțeau numai la abonați, tipărindu-se în cel mult 1.500-2.000 exemplare, gazeta noastră, fără nici un abonat, se trăgea de la 12 la 15 mii. Eram firește foarte mulțumiți și noi și tipograful, care avea parte de tovarășie la câștig. Tipografia Cucu era atunci în Lipscani lângă hanul Șerban-vodă, exact pe locul unde este colțul grilajului Băncii Naționale cu strada Caragheorghevici. Ziua și noaptea trăgeau mașinile numai și numai gazeta noastră; iar, în ulicioară, care era pe atunci o înfundătură, făceau un zgomot teribil vânzătorii țipând să li se dea foi: o activitate febrilă continuă. Biuroul redacției îl aveam într-o prăvălioară din aceeași înfundătură, față-n față cu tipografia. De-acolo mânam oștirile, de-acolo ordonam atacul redutelor, de-acolo vedeam fierbând gândurile

statelor-majore și samovarele de la Poradin. Dame era un om cu deosebite calități - foarte harnic, neobosit și înzestrat cu o fantazie rară. Aveam o hartă a Peninsulei Balcanice și o sumă de stegulețe de hârtie pe ace cu gămălie. În fiecare zi își așeza armatele și combina mișcările probabile; și ce e drept, în cele mai multe cazuri nimerea mai dinainte mișcările, ghicind gândurile conducătorilor războiului. Mi-aduc perfect aminte că a prevăzut faimoasa diversiune a lui Mehmet-Ali pe Lom, îndată ce am primit gazetele din Viena cu descriția ei amănunțită. Dar gazeta mergea, progresa neconținut din succes în succes: 18.000. Armatele creștine împresurară acum Plevna. Acolo trebuia să se termine la un fel războiul; către acolo prin urmare steteau ațintite cu încordare crescândă toate privirile. Într-o zi Dame îmi zice:

– Gazeta noastră a întrecut așteptările mele. Am avut o idee fericită. Sunt acum aproape sigur că ne-am făcut o situație. Națiunea română are să fie o moșioară pentru noi.

– Să dea Dumnezeu! am răspuns eu fără mult avânt.

Nu știu de ce, dar aveam un fel de neîncredere în viitor. Pe de o parte consideram succesul spontan al gazetei ca un foc de paie, care trebuia să se stingă cu atât mai curând cu cât s-aprinsese mai iute. Pe de altă parte mă gândeam că războiul o să mai dureze o lună, două, cel mult trei, și că, nemaiaivând cu ce să hrănim curiozitatea publicului, o să rămânem și noi cu prea puțină hrană. Când n-o mai fi război, când s-or termina tratativele de pace - căci nu prevedeam că fără un congres european harta Peninsulei Balcanice nu se putea modifica - ce noimă va mai putea avea o gazetă care trăiește exclusiv cu corespondențe și telegrame de pe teatrul războiului? Așa mă gândeam eu; însă tovarășul meu, și mai optimist și mai prevăzător, socotea mai bine.

– Dacă războiul se termină, cum e lucru aproape

sigur, în favoarea armatelor creștine, nu se poate închipui ce eră de mișcare publică se va deschide în România independentă, după două veacuri și mai bine de restriște. Mișcarea economică și politică va lua un avânt nepomenit, și Națiunea română va fi primul jurnal european în țară.

– Să dea Dumnezeu! am repetat eu. Nu mi-ar părea rău de loc!

Pentru a întemeia însă cu desăvârșire succesul gazetei noastre ne mai trebuia ceva. În starea de încordare în care se aflau spiritele, așteptând rezultatul împresurării Plevnei, nu mai erau de ajuns corespondențele localizate după gazetele vieneze - veneau prea târziu. Ne-am gândit dar, fiindcă aveam acuma mijloace, să trimetem un corespondent special, întâi la Turnu-Măgurele și apoi chiar la Plevna. De colo până colo am găsit unul - un om cu un nume binecunoscut în societatea noastră, binecrescut, afabil și inteligent, dar boier scăpătat. Am hotărât așa: corespondențe prin poștă să ne trimeată în toate zilele, scriind în fiecare seară absolut tot ce ar fi putut afla peste zi; iar telegrame să ne trimeată imediat ce ar afla ceva important, a cărui comunicare ar prezenta vreun caracter de urgență. Pentru telegrame am aranjat un dicționar cu cheie. I-am dat boierului bani de drum, de cheltuială și leafa pe o lună înainte, și l-am expediat la Turnu-Măgurele. Acolo, om de lume, cunoscând multe doamne de la Crucea Roșie și pe ofițerii români, a intrat numaidecât în relațiuni și cu cei mai de seamă ofițeri ruși. Și în adevăr ne trimetea în fiecare zi corespondențe destul de interesante. Într-o zi, pe la începutul lui noiembrie, merg foarte de dimineață la redacție, înaintea lui Dame, care de regulă venea totdeauna înaintea mea. N-apuc să-mi scot haina, și intră factorul de la telegraf. Nu pot zice c-am presimțit ceva, dar mi-a trecut un fior prin tot corpul. Am iscălit tremurând ținula, iar depeșa am aruncat-o pe masă fără s-o deschid. Mi-am făcut o țigară, am

fumat-o, și tocmai apoi am luat încetinel depeșa și fără pripă nervoasă am deschis-o. Iată-i cuprinsul, pe care nu i l-aș putea uita vreodată:

"Medoc fini. Votca, Tzuica, dedans."

Cetesc de zece ori, ținând alături dicționarul cu cheie:

Medoc - Plevna; fini - luată; Votca - rușii;
Tzuica - românii; dedans - înăuntru.

Ce să fac? să stau să fac un număr de gazetă și tocmai seara să dau știrea? Peste puțință! Vestea aceasta de bucurie o s-o aibă și alții; se răspândește de dimineață-n oraș, iar noi venim cu ea după-nfierbințală. O idee. Alerg în tipografie și strig:

– Să nu se strice zațul numărului de-aseară!

Norocul meu! zațul era neatins. Ieșim tot cu foaia de-aseară într-o nouă ediție cu depeșa! În câteva minute, mașinile pornesc, și vânzătorii aleargă nebuni pe strade zbierând:

- Națiunea română cu căderea Plevnei!

Bucureștii întregi în picioare: fierbe lumea toată; încep să se arboreze drapelele tricolore... Un entuziasm furtunos...

Dame, bătându-mă pe umeri, îmi zice radios:

- Notre fortune est faite, mon bon!

Dar n-apucă să termine, și auzim un zgomot infernal afară. Publicul dă năvală în înfundătură; huiduiește, lovește, sparge geamuri.

– Fugiți! ne strigă un băiețel de la tipografie, intrând prin dos. Fugiți! vă omoară!

L-am văzut pe Dame galben ca un mort; nu știu cum m-o fi văzut el pe mine. N-am așteptat altă deslușire și am ascultat fără replică de comanda băiețelului.

Ce fusese? Din nenorocire, Medoc nu era încă fini, nici Votca și Tzuica încă nu erau dedans. Corespondentul nostru făcuse un chef strașnic, toată noaptea cu niște muscali, care-l asiguraseră că, pe când ei beau, Osman-Pașa se preda armatelor crucii. Despre ziuă, afumat de șampanie, ne expediase telegrama cu alte băuturi...Națiunea

română trăise...

Peste o lună, când a capitulat în sfârșit Gazi-Osman, eu și tovarășul meu am plâns de emoție, ca fiecare român gândindu-se la națiunea sa... Medoc fini!...

Jertfe patriotice

În sfârșit... Mai erau câteva ceasuri până în dimineața de 11 februarie, când trebuia să se dea lovitura. În cazarma lor din Dealul Spirii, tunarii îmbrăcau tunurile în paie, pentru ca, despre ziuă, să poată merge în dosul palatului spre a proteja operația conspiratorilor, fără să tulbure liniștea nopții și să strice somnul pacinicilor mahalagii. Militarii își făceau datoria... da; dar nici civilii nu rămâneau mai prejos.

Era ultima întrunire a secțiunilor conspirației. Ca să înțeleagă mai bine cititorul, trebuie să spun că vasta urzeală se compunea din secțiuni cu număr restrâns de membri, de la zece până la optsprezece inși. Unul din aceștia, fără să știe ceilalți, avea relațiuni cu un altul din o altă secțiune; așa că, la un moment dat, chiar dacă s-ar fi prins una din acestea lucrând, nu s-ar fi putut descoperi nimic mai mult decât o mână de oameni. Această organizațiune mazziniană fusese combinată de răposatul C. A. Rosetti, după reminiscentele-i clasice.

În seara aceea, într-una din secțiuni, compusă în jumătate din câțiva tineri entuziaști și din vreo trei negustori, prezidentul, un liberal fanatic, care mâncase la '48 jimbla exilului în formă de tainuri turcești, la Brussa, ținu o scurtă cuvântare, cam așa:

— Fraților! Vremea vorbelor a trecut; acum are să sune în sfârșit ceasul faptelor. Trebuie să avem curaj; momentul cel mare se apropie. Până să nu crape de ziuă, poate că vom fi chemați să facem cea mai mare jertfă pe care are dreptul patria s-o ceară de la un om. Să fim gata la tot! Să nu ne dăm înapoi de la nimic pentru a ne împlini datoria de patrioți!

Când prezidentul a terminat solemnă lui cuvântare, tinerii carbonari, scrâșnind din dinți, au ridicat pumnii înțeleștați în sus, în semn de aplauze și de aclamațiuni, știut fiind că într-o conspirațiune, zgomotul este interzis. În timpul însă când vorbea prezidentul, unul dintre negustori se căuta cu multă stăruință în fundul buzunarului de la nădragi. Îndată ce cuvântarea fu isprăvită, negustorul se sculă în picioare, scoțând din buzunar un pungoci unsuros, destul de greu, plin cu mărunțiș. Apoi, mergând hotărât la masa prezidentului, trânti zgomotos, între sfeșnice, pungociul, și zise:

– Dacă a venit vremea pe jertfă, apoi cât m-ajunge partea, nu mă dau în lături!

Zicând acestea, isnaful începe să dezlege baierile pungociului. Prezidentul și toți tinerii entuziaști au un moment de dezgust în fața acestui act. Unul din ei, cel mai înflăcărat, nu se poate opri a zice cu indignare: "Mitocanul, tot mitocan!" Dar cum sunt toți foarte lihniți, înfățișarea pungociului durduliu le răstoarnă cu desăvârșire mișcarea întâia. Încrucisându-și unii între alții niște priviri fulgerătoare și uitând că se află într-o cavernă de conspirație, încep să pleoscăiască din palme, strigând toți:

– Ura! bravo patriot! să trăiască nenea Niță!

Și palmele tinichelelor se pornesc toate cu degetele încovoiate către pungociul mitocanului; dar mitocanul, în același timp, ridică pungociul de pe masă și-l vâra în buzunar, zicând:

– Bine, eu dau partea mea... Care, ce dă?

Prezidentul, care se înțelesese din ochi cu tinerii, zice:

– Neică Niță, aici e pe frăție, dă fiecare ce poate și cum poate. Dumnealor, că sunt mai tineri și, vorba aia, ce-am avut și ce-am pierdut! dumnealor o să-și puie, doamne ferește! viața în primejdie; că asta nu-i glumă ce facem noi! ia gândește-te dumneata: șapte puteri garante! nene Niță, și

Convenția de la Paris! Care va să zică, noi ne punem contra lui Napoleon III, neică Niță... te joci! D-aia spui că dumnealor, ca tineri, pot să meargă chiar până la moarte...

– Să ferească Dumnezeu! zice nenea Niță; ar fi păcat...

– Da, dar vorba e: să poate? Însă dumneata, care ești altfel de om, om cu dare de mână, negustor, de, dumneata nu face pentru ca să te bagi unde să bagă dumnealor. D-aia a și împărțit Dumnezeu trebile pe pământ: unul, adică cu alergătura, și altul, vine vorba, cu capitalul; și pe urmă, toți la câștig, fiecare pe cât a pus, împart drept pentru interesurile patriei, fiindcă toți sunt patrioți!... nu-i așa?

– Așa da - zice nenea Niță - acuma te pricep.

– Ei vezi?... dă-ți partea.

Nenea Niță a scos iar pungociul, i-a deschis baierile și a vărsat pe masă un pumn de mărunțiș: icusari, nisifiele, sfanți, sfânțoaice, firfirici și gologani; le-a socotit până la suma de cinci galbeni, apoi a legat iar pungociul la gură, zicând:

– Ei! acu, cine-mi iscălește fitanția?

– Care fitanție?

– Pentru sumă.

– Cum, nene Niță? strigă prezidentul. Cum să poate să spui dumneata așa vorbă? să ceri hârtie la vreme de revoluție?

Dar nenea Niță acopere cu laba mărunțișul și dă să-l tragă iar la margine, ca să-l puie la loc.

– Fără fitanție, nu pot să dau, fiindcă n-am temei la catastif.

Atunci, cel mai tinichea dintre carbonari, văzând primejdia, se repede la mâna isnafului, pe care o apucă strâns, și zice:

– Stai, nene Niță!... Fraților, are dreptate nenea Niță: dacă varsă negustorul parale, trebuie să aibă adevărire la mână. Uite ce m-am gândit eu: să dăm toți iscălitura noastră cu girul prezidentului.

Toată asistența, cu ochii sclipitori, aprobă

unanim propunerea iar tânărul ia un condei și hârtie și scrie, citind în gura mare:

"Subtiscăliții patrioți, la un moment greu al nostru, pentru interesele patriei, am luat de la nenea Niță suma de 70 sfanți pe care i-o vom înapoia îndată ce vom izbuti să facem toate bune, ca să nu mai fie tiranie..."

Și iscălesc toți... Ședința se ridică; isnaful mai numără o dată paralele, ia țidula, o îndoaie și vrea să plece. Atunci, prezidentul îl cheamă de la ușa, îl trage la o parte și, pe când ceilalți ies binișor unul câte unul, îi spune la ureche:

– Nene Niță, eu zic că nu e bine să porți țidula asta în buzunar. Dacă, doamne ferește! nu izbutim să dăm pe Cuza jos, și te calcă poliția, și găsește chitanța la dumneata?... ce te faci?

Nenea Niță stă un minut pe gânduri și răspunde, făcând cu ochiul:

– Las' că o-pui eu bine; n-ai dumneata grije!

Prezidentul stânge lumânările, îl conduce pe nenea Niță până la poartă și, după ce-l vede depărtându-se, se întoarce-n curte, o curte paragină de mahala, și aprinde un chibrit. Într-o clipă, de pe lângă uluci, din fundul curții, răspund alte chibrituri, aprinzându-se ca niște ecouri luminoase: era semnalul de raliare al conspiratorilor. Toți își dau întâlnire, peste o jumătate de ceas, la Rașca, unde trebuiau să bea banii isnafului, așteptând ceasul abdicării lui Cuza. La Rașca, intră unul câte unul foarte veseli și încep să comande mâncare și băutură. Când sfanții isnafului erau pe sfârșite, tunurile, cu roatele îmbrăcate în paie, ajungeau în dosul palatului, în vreme ce, prin față, intrau conspiratorii sus, salutați de garda vânătorilor...

A fost cuminte nenea Niță când a luat țidula la mână... Pe când, mult mai târziu, în fața Griviței, batalionul de vânători spăla în sânge steagul mânjit în noaptea de 11 februarie, nenea Niță, fruntaș al comerțului român, ca întreprinzător de furajuri și altele, încasa, în virtutea chitanței cu data de 10

februarie 66, partea-i cuvenită după luptele sale pentru răsturnarea tiraniei; în virtutea aceleiași chitanțe, nenea Niță lua apoi parte printre fericiții subscriitori ai conversiei drumurilor de fier și ai Băncei Naționale.

Astăzi vechiul patriot are un otel nobiliar în București, un echipaj blazonat și câteva milioane; dânsul păstrează încă cu scumpătate bătrâna chitanță, pe care o arată la toată lumea ca un pergament de nobleță, pentru a proba câte sacrificii a știut el să facă odinioară, în vremuri grele, pentru patrie... Și încă tot mai face: de exemplu, a scris pentru monumentul lui Brătianu douăzeci de lei și pentru al vânătorilor cinci. Totdeauna entuziast și generos ca și în ajunul lui 11 februarie, nenea Niță, cu calitățile lui de inimă, trebuia să prospereze și merită să fie stimat.

Accident parlamentar

D. ministru de externe a fost alaltăieri victima unui accident destul de neplăcut. D. Al. Lahovary, după o noapte de veghere și de studii, vine la Senat cu un teanc de note, materialul discursului d-sale în cestiunea comunală, pe care și le așază pe pupitrul ministerial.

Rândul ministrului de a lua cuvântul se apropie. Ministrul vrea să-și arunce încă o dată privirile pe notele sale, fructul unei nopți întregi de studii. Dar, Dumnezeule mare! notele au dispărut.

Caută-n sus, caută-n jos, nimic. Jumătate supărat, jumătate îngrozit, neștiind ce să crează, începe să-ntrebe în dreapta și-n stânga: nimeni n-a văzut notele. Pe sub pupitru, pe sub bancă — nicăieri; busola oratorică s-a pierdut!

— E o infamie! strigă ministrul mânios, trântind cu mâinile pe pupitru! Asta nu e parlamentar! asta nu se face!

— Ce e?... ce e?... și un cerc simpatic începe să se strângă împrejurul ministrului, care spumează de ciudă.

— Mi s-au prăpădit notele! mi le-a sustras opoziția desigur! Asta nu e leal! N-am dormit o noapte întreagă ca să mi le aranjez, și poftim! Domnii din opoziție mi le sustrag! Astea sunt farse neomenoase!

În timpul acesta, domnul Urdăreanu ia cuvântul:

— Eu, domnilor senatori, aș fi avut multe de zis în chestia comunală, dar fiindcă mi s-au prăpădit notele...

— Și dumitale? întrerupe ministrul. A! atunci e o sistemă: s-o știm !

— Dar cine poate să le fi luat? adaogă ministrul privind fulgerător pe un senator din opoziție care zâmbește în față-i și care-i răspunde dând din

umeri:

— Știu eu?

— D-ta, desigur. Fii bun și dă-mi notele! nu umbla cu mofturi de-astea. Astea sunt glume puțin parlamentare... în nici un parlament european nu se fac astfel de farse!...

— Dar, domnule ministru, îți jur! și toată lumea începe să râză.

— Atunci desigur d-ta, zice ministrul către un altul.

— Pe onoarea mea!

Asupra acestora, i.p.s. sa mitropolitul, atras de aglomerația de dinaintea băncii ministeriale, se apropie cu zâmbetu-i sfânt și împăciuator:

— Ce e, taică?

— Înalt prea sfințite părinte, mi-au luat notele; cine? cine?

— De! știu eu, taică? eu am demisionat de acu, nu mai m-amestec în politică.

—A! strigă atunci ministrul văzând pe Costache ușierul, cunoscut pentru neștrămutatele lui principii liberale. A! infam colectivist! tu mi le-ai luat?

Și se repede roșu ca focul, apucă pe adversarul său de piept și-ncepe să-l zguduie cu putere:

— Astea vi sunt mijloacele de luptă? Notele! Dă-mi notele! Am lucrat o noapte la ele; dă-mi-le înapoi că te zdrobesc.

— Să n-am parte de ochii mei, coane Alecule! Să n-apuc să mai văz pe liberali la putere, dacă le-am văzut măcar!

Ministrul aruncă departe pe Costache și se-ntoarce bufnind la banca ministerială. Tocmai atunci, iată și conul Lascarache, prezidentul consiliului, reintră, venind de-afară în bancă.

Ministrul de externe începe să povestească istoria notelor pierdute prezidentului, care-l ascultă distrat jucându-se cu un mototol de hârtie. D. A. Lahovary își aruncă ochii la mâinile prezidentului, și oroare! ce vede?

La moment îi smucește mototolul și-l desface cu o mișcare febrilă. Ce era? Un fragment din faimoasele note, fructul unei nopți întregi de studiu, un fragment cu care conul Lascar rămăsese în mână ghemuindu-l și mototolindu-l din distracție.

— M-ai nenorocit, coane Lascarache! exclamă exasperat ministrul de externe. Mi-ai prăpădit notele!

— Îrracan de mine, bre omule! răspunde prezidentul. Da eu stric? Mata de ce nu ți le păstrezi noatele și le lași de se târâie de colo până colo? Iaca, vezi! Se-ntâmplă: de degrabă pune mâna omul pe orice petică îi iese-nainte! Amu, potrivește și mata discursul cu aiestea care au rămas... De unde să le mai luăm pe celelalte?

Cum stăm...

— Cum stăm cu bulgarii? întreb pe amicul meu X...

— Nici așa, nici aminteri.

— Nu-nțeleg...

— Cum, nu-nțelegi?

Firește... fiindcă, păcum spui d-ta: nici așa, nici aminteri, însemnează parcă n-am sta în nici un fel, și într-un fel oarecare trebuie să stăm.

— Nu; voi să spun că nu stăm mci bine, nici rău. N-ai citit ziarele?

— Le-am citit; dar îți mărturisesc că din ziare înțeleg și mai puțin decât din vorba dumatăle.

— Cum se poate? pesemne că nu ești deprins a le citi. Ia să le citim împreună.

Atunci amicul meu scoate un vraf de gazete din buzunar și începem a citi cu toată atenția:

„Ieri și azi noapte au circulat în oraș fel de fel de știri, care de care mai alarmante, asupra celor ce se petrec la granița Dobrogei.

Din informațiuni foarte pozitive aflăm că bande de bulgari ar fi trecut granița și că s-ar fi încăierat cu anteposturile române.

Nu se poate ști până acuma rezultatul acestor ciocniri, cari pre cât aflăm au fost foarte înverșunate.

Ceea ce putem spune cu siguranță, este că aceste lupte sângeroase trebuie să fi făcut victime de o parte și de alta.

Guvernul nu mai poate tăcea! guvernul trebuie să vorbească! guvernul nu poate lăsa țara în grozava neliniște, în care o aruncă lipsa de știri pozitive de pe câmpul luptei."

— ...trecut granița... încăierat... ciocniri înverșunate... lupte sângeroase... victime... câmpul luptei... A! zic eu, atunci stăm rău de tot.

— Așteaptă, spune amicul X... Citește aici.
Citesc:

„Voi a proba încă o dată publicului, cât crezământ trebuie să acorde știrilor răspândite asupra unor conflicte la granița dobrogeana între niște bande bulgare și oștirea noastră.

Iată ce știri primim din localitate, de la o persoană foarte serioasă, incapabilă de a altera adevărul:

«Câteva cete de bulgari muncitori cu pașapoarte în regulă s-au prezentat la pichetul de la Ostrov pentru a trece granița. O persoană care a văzut aceasta, fiind desigur foarte impresionabilă, a alergat imediat să înștiințeze autoritățile militare române, exagerând faptul, ca toate persoanele impresionabile. Bulgarii aceia erau oameni pacinici... Altfel, aici pace și liniște.»"

— A! zic eu, răsuflând, dacă erau muncitori nearmați, având pașapoarte în regulă, și dacă altfel e pace și liniște — atunci stăm bine!

Amicul X... zâmbi de credulitatea mea și începu să-mi citească:

„Știrile de la graniță devin din ce în ce mai alarmante.

La Silistra este o fierbere militară neînchipuită.

Acolo colonel Dandaneski și cu Sarafoff țin discursuri nebunești trupelor regulate și bandelor de revoluționari, cari bande ar număra până acum aproape 50.000 de oameni.

Dintr-un moment în altul trebuie să ne așteptăm la o lovitură a acestor descreierați, cari dictează azi în Bulgaria.

Să fim gata!"

— Am înțeles, zic eu mâhnit. Guvernul bulgar, oricât ar vrea să fie de cuminte, nu mai poate înfrâna pornirile militariste ale lui Dandaneski și turbarea șovinistă a lui Sarafoff... Atunci, se-nțelege, stăm rău!

— Poate că nu, zice X... și-mi dă să citesc altceva:

„Dăm din sorginte autorizată știrea că în Bulgaria de răsărit, adică spre granița Dobrogei, și mai cu seamă în districtul Varna, a izbucnit revoluția printre țăranii, din cauză că sunt amenințați a li se ridica dijma de pe câmp.

Țăranii sunt furioși și gata a lupta până la extremitate.

Correspondentul nostru ne dă cu foarte puțină rezervă știrea cum că palatul prințului Ferdinand de la Euxinograd este amenințat a fi dărâmat și incendiat de țăranii revoltați.

De aceea, prințul Ferdinand nu s-a oprit la Sofia, ci a plecat numaidecât la Varna."

— Puțin îmi pasă de palatul prințului Ferdinand! zic eu. Și dacă e vorba, chiar nu-mi pare rău... O revoluție agrară la vrăjmașii noștri nu ne poate face nici un rău, ba, poate, din contra... Atunci stăm bine!

— Iar atât de bine, nu. Ia să mai citim:

„Un ziar din Budapesta sosit azi dimineață ne spune că o persoană din anturajul prințului Ferdinand ar fi declarat într-un interview că, după cum stau spiritele în Bulgaria, războiul ar fi inevitabil."

— Aoleu! strig eu.

Dar amicul X..., trecând cu ochii pe o altă coloană, urmează:

— „Oficioasele austriace susțin că, oricât de înăsprite ar fi relațiile celor două tinere state vecine, este mai mult ca probabil că totul se va termina prin aplanarea pacinică a acestui regretabil conflict."

— Bravo!

— Stăi nițel.

„La Silistra se aduc mereu tunuri... Totul ne face a crede că bulgarii, cari voiau să facă a izbucni rășcoala în Macedonia, văzându-se descoperiți, vor acum să precipite deznodământul complotului lor, aprinzând focul mai devreme decât se putea cineva aștepta.

De aminteri, un ministru al lor, Karaveloff, a zis:

«Un război, oricât de improbabil ar părea, poate fi totdeauna posibil!»"

— Atunci, ce mai vrei? este o declarație oficială... Stăm rău!

— Încă nu!

Și urmează citirea:

— „Noi nu vrem deloc război, a zis ministrul Ivancioff...”

— Atunci, dacă nu vor, stăm bine!

— „Trei șalupe bulgare cu explozibile...”

— Stăm rău!

— „Supraexcitarea populației rurale bulgare, în ajunul ridicării dijmei, este desigur una din cauzele desfășurării de forțe armate dincolo de Dunăre. Guvernul bulgar profită de conflictul cu România, ca să poată chema rezerviștii, cari în revoluția agrară din urmă au condus pe rebeli.”

— Bine!

— „Corespondentul nostru ne telegrafiază că depeșile-i sunt refuzate la telegraf. E o fierbere grozavă la Silistra, Arab-Tabia și Ostrov.

Peste puțină să mai treacă cineva la bulgari fără să fie împușcat.”

— Rău!

— „Mă duc astăzi la Silistra și la Arab-Tabia.”

— Bine!

— „Bulgarii nu mai lasă vaporul nostru să intre în oraș.”

— Rău!

— „Agentul navigației noastre secuestrat pe ponton.”

— Rău!

— „În Sofia panică... Agenția română în primejdie...”

— Rău!

— „Alaltăieri, am văzut, în Sofia, plimbându-se prin oraș pe d-na Mișu, soția agentului nostru diplomatic, cu copiii.”

— Bine!

— „Românii din Sofia tremură de groază... N-au curaj să iasă un moment pentru a-și vedea de afaceri...”

— Rău!

— „Ieri s-a deschis cu multă solemnitate cursurile școlii primare române din Sofia, în prezența d-lui Mișu, agentul nostru diplomatic pe lângă guvernul bulgar.”

— Bine, zic eu.

— Ei? întreabă X...

— Ei! zic eu.

— Așa e că până-acu nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici aminteri.

— Așa e! răspund eu.

Trădarea românismului! Triumful străinismului!! Consumatum est!!!

Așa de june Moftul și deja mâhnit și trist? iată ce-și va zice desigur publicul văzând foița noastră cernită.

Da, trist! da, mâhnit! da, cernit!

Durerea adevărată e sobră de cuvinte, este mută... Să tăcem dar și să plângem:

Consumatum est!

Ieri s-a dat în Dealul Mitropoliei, cu 95 bile albe, contra 22 negre, lovitura de moarte României!

Onoare celor 22 bile negre! ele singure sunt români adevărați!

Căci — acele 95 bile albe nu sunt albe decât în batjocură: albul nu e culoarea doliului, nu e culoarea asasinatului și a morții, nu e culoarea trădării! ele nu pot fi prin urmare, nu sunt adevărații reprezentanți ai țării.

Nu! acea majoritate care, la amenințările băncii ministeriale, își pleacă botul și dă votul; acea majoritate, care o dată măcar nu e capabilă a trece în minoritate, nu reprezintă România! peste puțină!

A presupune un moment aceasta ar fi să credem că o națiune se poate sinucide singură pe sine însăși, și ar fi nebunie să bănuim măcar o clipă o națiune cu rațiune capabilă de așa aberațiune!

Protestăm energic dar! Țara și Istoria să judece!

Ieri s-a votat monstruoasa lege a d-lui P. P. Carp asupra școalelor profesionale așa cum a voit ministrul nerromân, care, ca briganzii, a pus Camerei servile cuțitul la gât strigându-i fioros: votul sau viața!

Penibil! terribil!! orribil!!!

Ieri s-a votat aservirea noastră economică!

Ieri s-a jertfit poftelor străine interesele române,
sălbăticiei străine corpul României, antropofagiei
judaice carnea și sângele Națiunii!

Sărmană Românie!

De opt ori nefericită țară, căci în adevăr ești
nefericită de atâtea ori câți sfinți are Coroana de
oțel pe care ți-ai smuls-o din gura tunului inamic!

Mizeră Românie!

Ai fost trădată, insultată, micșorată, murdărită,
batjocorită, tăvălită, maltrată, înjosorâtă, ruinată,
vândută, calcată, zdrobită de cătră regimul de urgie
al bunului plac, al violenței, fărădelegilor, bandelor
de pușcăriași și de bețivi, infamiei, crimei,
aberațiunii, ignoranței, nebuniei, trădării,
murdăriei, chinorosului!

Ieri, vineri 5 februarie 93, la orele 4 p.m., ieri, zi
funestă și blestemată! s-a votat acea lege
antisocială, antieconomică, antipatriotică,
antinațională, antirromână, acea lege prin care
evreii săraci nu sunt opriți de a învăța vreo
meserie!

Am zis că durerea e sobră de vorbe. Atâta dar!

Iată prin urmare de ce, deși atât de june, Moftul
este trist și cernit. Iată de ce Moftul a ținut ca o
sfântă datorie față cu patria sa, cu poporul său, cu
națiunea sa, să apară astăzi în chenarul de rigoare
la așa lugubru-solemne ocaziuni!

Și dacă mai regretăm ceva este că nu există o
coloare și mai închisă și mai posomorâtă decât
negrul pentru a reprezenta și mai bine doliul
românismului trădat!

Table of Contents

[Publicistică. Articole politice \[Carte Electronică\]](#)

[Articole politice](#)

[1907 din primăvară până'n toamnă](#)

[Capitolul I](#)

[Capitolul II](#)

[Capitolul III](#)

[Apelul la unire](#)

[Camera din Stambul](#)

[Cronica sentimentală](#)

[Cronica](#)

[Deslușire](#)

[Frați radicali și D. Dim. Sturdza](#)

[Gogoși](#)

[Gogoși I](#)

[Gogoși II](#)

[Gogoși III](#)

[Istoria unei epigrafe](#)

[Liberalii și conservatorii](#)

[Liberalii engleji și români](#)

[Parlamentare gogoși](#)

[Prospătura](#)

[Resbelul](#)

[Resbelul 1877](#)

[Situațiunea Europei](#)

[Ultimele gogoși calde](#)

[Ultimele gogoși calde \[I\]](#)

[Ultimele gogoși calde \[II\]](#)

[Guvernul și modificarea art. 7](#)

[Cuvântare](#)

[I](#)

[II](#)

[III](#)

[Ce este "centrul"](#)

[Ingeniozitate parlamentară](#)

[Addenda - Justificarea unor expulzări](#)

[II](#)

[III](#)

[Excelsior!](#)
[Procedee electorale](#)
[Diplomație subțire - Cronică](#)
[Instantaneu](#)
[Nevoile obștii și așa numitele „Casa Noastră”...](#)
[Sărbători mahnite](#)
[Termitele...](#)
[UN MIC CAPITOL DE ISTORIE NATURALĂ,
PENTRU POPOR](#)
[Decadență](#)
[Între Stan și Bran](#)
[Reacțiunea](#)
[O reparațiune](#)
[Lascăr Catargiu](#)
[Literatura și Politica](#)
[Scrisoare](#)
[Toxin și toxice](#)
[Noul cabinet Otoman](#)
[Știri franceze chestiunea Dobrogei](#)
[Criza de cabinet](#)
[Culisele chestiunii naționale](#)
[D.C.A. Rosetti la Roma?](#)
[În ajunul crizei](#)
[Convenții cu Rusia](#)
[Poziția ministerială față cu revizuirea](#)
[Reportaj parlamentar](#)
[Un incident la cameră](#)
[Plătește vizirul](#)
[Însemnătatea presei](#)
[Un interview](#)
[Jurnalul nostru](#)
[Reacționarii neprevăzători](#)
[Sub ce regim trăim!](#)
[Inovațiune](#)
[Iarăși promisia D-lui Fleava](#)
[Principii și vaccină](#)
[Linia ferată Ploiești - Predeal](#)
[10 Mai 1897](#)
[À la Don Ranudo de Colibrados](#)
[Alt toast](#)

[Calea agitărilor](#)
[Cronica fantazistă](#)
[Cuvântare la Buzău](#)
[Cuvântare la Călărași](#)
[Cuvântare la Pitești](#)
[Cuvântul „colectivitate”](#)
[Din cine e compusă opoziția ?](#)
[Discurs la marea întrunire de la Roman](#)
[Discurs la Turnu-Severin](#)
[Economii...](#)
[Enormități](#)
[„Guvern al angajamentelor cu străinii”](#)
[Liga](#)
[Naționali-Liberali](#)
[Nepotismul](#)
[O lichea](#)
[... Oarecare moderație](#)
[Obligativitatea opiniilor](#)
[Ofensă gravă](#)
[Părerii libere](#)
[Pentru coalizarea opoziției](#)
[Profesie de credință](#)
[Prostia în viața noastră publică](#)
[Regula de trei simplă](#)
[Revoltă în sec](#)
[Românii verzi](#)
[Statutele societății "Românii Verzi"](#)
[Cap. I - Despre numele, membrii și emblema societății](#)
[Cap. II - Despre datoriile membrilor societății în genere](#)
[Cap. III - Despre datoriile membrilor minori ai societății](#)
[Cap. IV - Despre datoriile membrilor de sex feminin](#)
[Rromânca](#)
[Solicitudine de stat](#)
[Știri franceze despre cestiunea Dobrogei](#)
[Toast la Ploiești](#)
[Țara lui Hübsch](#)

Populari
Un băiat răbdător
Junimiștii și conservatorii
Reflexiuni conservatoare
Iarăși programul
În goană...
A subscie, a scie, a înscrie
Junimiștii, conservatorii și Constituțiunea
La „Orfeu”
Un adevăr pravoslavnic. De la Luca Elefterescu
citire:
Un bobârnac internațional
Iar bobârnac internațional
Ascultător? Obraznic? Or prost?
Raționament junimist
Cine e de vină?
Cultivarea popularității
Legendă puerilă
N-ar fi rău
Activitatea d-lui Brabețeanu
Adresa la Senat
Discursul d-lui Maiorescu
„Meremetiseală”
Națiunea română
Jertfe patriotice
Accident parlamentar
Cum stăm...
Trădarea românismului! Triumful străinismului!!
Consumatum est!!!

Table of Contents

Publicistică. Articole politice [Carte Electronică]	1
Articole politice	2
1907 din primăvară până'n toamnă	3
Capitolul I	4
Capitolul II	15
Capitolul III	22
Apelul la unire	25
Camera din Stambul	29
Cronica sentimentală	33
Cronica	36
Deslușire	41
Frați radicali și D. Dim. Sturdza	43
Gogoși	56
Gogoși I	57
Gogoși II	58
Gogoși III	59
Istoria unei epigrafe	60
Liberalii și conservatorii	63
Liberalii engleji și români	67
Parlamentare gogoși	71
Prospătura	72
Resbelul	74
Resbelul 1877	76
Situațiunea Europei	78
Ultimele gogoși calde	81
Ultimele gogoși calde [I]	82
Ultimele gogoși calde [II]	84

Guvernul și modificarea art. 7	86
Cuvântare	90
I	91
II	96
III	102
Ce este "centrul"	109
Ingeniozitate parlamentară	115
Addenda - Justificarea unor expulzări	117
II	122
III	125
Excelsior!	129
Procedee electorale	130
Diplomație subțire - Cronică	134
Instantaneu	138
Nevoile obștii și așa numitele „Casa Noastră”...	139
Sărbători mahnite	147
Termitele...	151
UN MIC CAPITOL DE ISTORIE NATURALĂ, PENTRU POPOR	152
Decadență	156
Între Stan și Bran	160
Reacțiunea	166
O reparațiune	169
Lascăr Catargiu	172
Literatura și Politica	177
Scrisoare	180
Toxin și toxice	185
Noul cabinet Otoman	189
Știri franceze chestiunea Dobrogei	193
Criza de cabinet	195

Culisele chestiunii naționale	198
D.C.A. Rosetti la Roma?	216
În ajunul crizei	218
Convenții cu Rusia	221
Poziția ministerială față cu revizuirea	224
Reportaj parlamentar	228
Un incident la cameră	230
Plătește vizirul	233
Însemnătatea presei	238
Un interview	240
Jurnalul nostru	242
Reacționarii neprevăzători	245
Sub ce regim trăim!	246
Inovațiune	247
Iarăși promisia D-lui Fleava	250
Principii și vaccină	251
Linia ferată Ploiești - Predeal	254
10 Mai 1897	257
À la Don Ranudo de Colibrados	259
Alt toast	263
Calea agitărilor	265
Cronica fantazistă	269
Cuvântare la Buzău	272
Cuvântare la Călărași	277
Cuvântare la Pitești	283
Cuvântul „colectivitate”	289
Din cine e compusă opoziția ?	292
Discurs la marea întrunire de la Roman	299
Discurs la Turnu-Severin	304
Economii...	307

Enormități	310
„Guvern al angajamentelor cu străinii”	313
Liga	317
Naționali-Liberali	320
Nepotismul	323
O lichea	328
... Oarecare moderație	332
Obligativitatea opiniilor	335
Ofensă gravă	339
Părerii libere	344
Pentru coalizarea opoziției	348
Profesie de credință	352
Prostia în viața noastră publică	354
Regula de trei simplă	358
Revoltă în sec	361
Românii verzi	366
Statutele societății "Românii Verzi"	368
Cap. I - Despre numele, membrii și emblema societății	369
Cap. II - Despre datoriile membrilor societății în genere	370
Cap. III - Despre datoriile membrilor minori ai societății	372
Cap. IV - Despre datoriile membrilor de sex feminin	373
Românca	375
Solicitudine de stat	378
Știri franceze despre cestiunea Dobrogei	382
Toast la Ploiești	384
Țara lui Hübsch	388
Populari	391
Un băiat răbdător	393
Junimiștii și conservatorii	394

Reflexiuni conservatoare	397
Iarăși programul	400
În goană...	402
A subscie, a scie, a înscrie	405
Junimiștii, conservatorii și Constituțiunea	406
La „Orfeu”	409
Un adevăr pravoslavnic. De la Luca Elefterescu citire:	412
Un bobârnac internațional	413
Iar bobârnac internațional	414
Ascultător? Obraznic? Or prost?	416
Raționament junimist	418
Cine e de vină?	420
Cultivarea popularității	423
Legendă puerilă	424
N-ar fi rău	427
Activitatea d-lui Brabețeanu	429
Adresa la Senat	431
Discursul d-lui Maiorescu	434
„Meremetiseală”	438
Națiunea română	441
Jertfe patriotice	447
Accident parlamentar	452
Cum stăm...	455
Trădarea românismului! Triumful străinismului!!	460
Consumatum est!!!	